

ตัวอย่างอีกรายเป็นชายทำงานเป็นกรรมกรก่อสร้างที่จังหวัดนครปฐมได้ค่าจ้างวันละ 100 บาท เปลี่ยนงานโดยอพยพโยกย้ายตามนายจ้างที่เป็นผู้รับเหมามาที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร ตัวอย่างรายนี้จะเปลี่ยนไปทำงานแกะกึ่งที่ลิ่งกึ่งได้ค่าจ้าง 600 – 1,000 บาทต่อสัปดาห์

ตัวอย่างอีกรายเป็นหญิง ทำงานในโรงงานเย็บเสื้อผ้าที่กรุงเทพฯ ได้เงินเดือน 3,500 บาท (โดนหักค่านายหน้า 500 บาท) แต่งงานหนักมาก ทำงานโดยแทบไม่ได้พัก จึงกลับไปอยู่กับมารดาที่ชลบุรี ได้งานเป็นลูกจ้างร้านอาหารตามสั่งแต่ถูกโกงค่าแรง (เงินเดือน 3,000 บาท) จึงเปลี่ยนงานไปทำงานเป็นแม่บ้านที่โดนโกงค่าแรงอีกครั้ง (เงินเดือน 3,500 บาท) มารดาจึงหางานใหม่ให้ที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร งานแรกเป็นงานที่ลิ่งปลา ได้ค่าจ้างวันละ 208 บาท แต่ทำได้ 1 ปี ก็เปลี่ยนไปแกะกึ่งในโรงงานกึ่ง ซึ่งเป็นงานที่สบายกว่าโดยได้ค่าจ้างเท่ากับที่ลิ่งปลาคือวันละ 208 บาท แต่มีค่าล่วงเวลาชั่วโมงละ 38 บาท

ตัวอย่างรายสุดท้ายเป็นหญิงทำงานที่จังหวัดระยอง แกะกึ่งในลิ่งกึ่ง ได้ค่าจ้างวันละ 210 บาท แต่กึ่งน้อยลง หัวหน้างานจึงให้หยุดงาน ตัวอย่างรายนี้จะย้ายงานไปทำงานในโรงไม้ที่จังหวัดระยองได้ค่าจ้างวันละ 240 บาท แต่เนื่องจากไม่มีใบอนุญาตทำงานจึงกลัวถูกตำรวจจับ ญาติจึงชวนไปทำงานโรงไม้ที่จังหวัดชลบุรีได้ค่าแรงวันละ 140 บาท เนื่องจากงานหนักจึงติดต่อให้นายหน้าหางานให้ ได้งานในโรงงานเย็บชุดกีฬาที่กรุงเทพฯ ได้เงินเดือน 3,500 บาท และต้องเสียค่านายหน้า 500 บาท งานหนักไม่มีเวลาพักผ่อน จึงทำได้เพียงเดือนเดียวแล้วย้ายกลับมาชลบุรี มารดาหางานเป็นลูกจ้างร้านก๋วยเตี๋ยวได้ค่าจ้างเดือนละ 4,000 บาท ทำได้ 1 ปี ป้าชวนมาทำงานที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร โดยทำงานที่ลิ่งปลาได้รายได้เดือนละประมาณ 4,000 บาท ทำได้ 1 ปีจึงลาออกเพราะงานหนัก เหม็น และอันตราย มารดาเลยให้ออกและไปสมัครงานที่ลิ่งกึ่งให้ (เสียค่าสมัครงาน 2,000 บาท) ซึ่งการมาทำงานที่ลิ่งกึ่งทำให้มีรายได้ 1,500 – 5,000 บาทต่อ 10 วัน

ส่วนกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดภูเก็ตนั้นมีการย้ายงานดังนี้ ตัวอย่างรายหนึ่งที่เป็นหญิง เริ่มทำงานตอนอายุ 18 ปี ในโรงงานที่จังหวัดสมุทรปราการ ได้ค่าจ้างเดือนละ 4,500 บาท แต่เนื่องจากนายจ้างจ่ายเงินเดือนไม่ตรงตามกำหนด จึงย้ายงาน

ตัวอย่างอีกรายเป็นชาย เริ่มทำงานส่งน้ำแข็งที่แพปลาในอำเภอเมืองภูเก็ตตอนอายุ 13 ปี ได้เงินเดือน 2,000 บาท ทำได้ 3 ปี ก็ย้ายงานไปทำงานในโรงงาน ได้เงินเดือน 4,000 บาท ทำได้ 4 ปี ย้ายงานไปเป็นคนงานก่อสร้าง ได้ค่าจ้างวันละ 190 บาท ทำอีก 5 ปี ก็ย้ายไปเป็นคนส่งของ ได้ค่าจ้างวันละ 200 บาท ทำได้ 1 ปี ก็มาเป็นคนงานก่อสร้างได้ค่าแรงวันละ 250 บาท

ตัวอย่างอีกรายเป็นหญิง เริ่มทำงานลอกหนังปลาหมึก ในแพปลาในอำเภอเมืองภูเก็ต ตอนอายุ 14 ปี ได้ค่าแรงวันละ 60 บาท แล้วให้นายหน้าหางานใหม่เป็นงานแกะเปลือกกุ้ง

ในล้งกุ้งในอำเภอเมืองสมุทรสาคร ได้ค่าแรงวันละ 150 บาท แต่ต้องทำงานหนักมาตั้งแต่ 03:00 – 19:00น. และไม่เคยได้รับค่าจ้างเลยตลอดระยะเวลา 1 ปีที่ทำงาน ในที่สุดก็ย้ายกลับมาอยู่ที่จังหวัดภูเก็ต เป็นงานตากปลาในโรงงานได้เงินเดือน 5,000 บาท ทำอยู่ 4 ปี โรงงานปิดหัวหน้าจึงช่วยหางานใหม่อีกโรงงานหนึ่งได้เงินเดือน 5,000 บาท

ตัวอย่างอีกรายเป็นหญิง เริ่มทำงานขายเสื้อผ้า ในอำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต ตอนอายุ 14 ปี ได้เงินเดือน 1,000 บาท ทำได้ 2 เดือน ย้ายตามมารดามาอยู่ในอำเภอเมืองภูเก็ต และได้งานเป็นกรรมกรก่อสร้าง ได้ค่าจ้างวันละ 50 บาท ทำได้ 1 ปี ก็ย้ายงานเพราะต้องคอยหลบตำรวจที่มาตรวจใบอนุญาตทำงานของคนงานตามแคมป์คนงานก่อสร้าง ตัวอย่างรายนี้จึงเปลี่ยนไปทำงานเป็นแม่บ้านทำความสะอาดในโรงแรมแห่งหนึ่งในอำเภอเมืองภูเก็ตได้เงินเดือน 1,500 บาท ทำงานนี้นาน 4 ปี ได้งานใหม่เป็นงานแม่บ้าน ได้เงินเดือน 3,500 บาท ทำได้ 1 ปี รู้สึกไม่ชอบจึงย้ายไปเป็นคนงานก่อสร้างได้ค่าแรงวันละ 160 บาท

ตัวอย่างอีกรายเป็นชาย เริ่มทำงานเป็นแรงงานรับจ้างเกี่ยวข้าว ทำนา ที่จังหวัดกาญจนบุรี ตอนอายุ 16 ปี ได้ค่าจ้างวันละ 150 บาท ทำได้ 3 ปี เพื่อนชวนมาทำงานเป็นกรรมกรก่อสร้างในอำเภอดงหลวง จังหวัดภูเก็ตได้ค่าจ้างวันละ 230 บาท

ตัวอย่างอีกรายเป็นชาย เริ่มทำงานล้างรถในอุ้งแห่งหนึ่งที่กรุงเทพฯ ตอนอายุ 17 ปี ได้ค่าจ้างวันละ 180 บาท ทำงานได้ 6 ปี จึงหางานใหม่ (เพราะงานเก่าเงินเดือนน้อย) ไปทำงานในห้างสรรพสินค้าที่กรุงเทพฯ ได้เงินเดือน 4,500 บาท ทำได้ 1 ปี เพื่อนชวนมาทำงานที่ภูเก็ต เลยเปลี่ยนไปเป็นคนงานก่อสร้าง (ช่างปูน) ได้ค่าแรงวันละ 280 บาท

ตัวอย่างอีกรายเป็นชาย เริ่มทำงานในจังหวัดกระบี่ในฟาร์มเลี้ยงกุ้งตอนอายุ 16 ปี ได้เงินเดือน 1,000 บาท แล้วบิดามารดาหางานใหม่ให้เป็นงานซ่อมรถมอเตอร์ไซด์ในจังหวัดระนองได้เงินเดือน 1,000 บาท ในที่สุดเพื่อนชวนไปทำงานก่อสร้างในอำเภอดงหลวง จังหวัดภูเก็ต โดยได้ค่าจ้างวันละ 220 บาท

ตัวอย่างอีกรายเป็นหญิง ทำงานเป็นแม่บ้านทำความสะอาด รีดผ้า ซักผ้า ในโรงแรมในอำเภอเมืองภูเก็ต ได้เงินเดือน 4,000 บาท แต่เนื่องจากทำงานโดยไม่มีวันหยุดจึงย้ายไปทำงานกรีดยางในสวนยางในอำเภอดงหลวงได้ค่าแรงวันละ 200 บาท

ตัวอย่างอีกรายเป็นชาย ทำงานเป็นลูกเรือประมงในจังหวัดชุมพรได้ค่าแรงวันละ 50 บาท เปลี่ยนงานโดยญาติหาให้ไปรับจ้างกรีดยางในสวนยางในอำเภอดงหลวงได้ค่าแรงวันละ 200 บาท

ตัวอย่างอีกรายเป็นหญิง เป็นลูกจ้างล้างจานในร้านอาหารในอำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี ได้ค่าจ้างวันละ 100 บาท เลยหางานใหม่เองเป็นกรรมกรก่อสร้างในอำเภอกะตุ จังหวัดภูเก็ต ได้ค่าแรงวันละ 150 บาท

ตัวอย่างรายหนึ่งของจังหวัดภูเก็ตที่เป็นหญิงเกิดที่จังหวัดกาญจนบุรีเรียนในโรงเรียนของไทยจนจบชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 หลังจากจบการศึกษาตอนอายุ 18 ปี เดินทางไปทำงานในโรงงานที่จังหวัดสมุทรปราการ แล้วย้ายมาทำงานเป็นผู้ช่วยพยาบาลและเป็นล่ามให้กับแรงงานพม่าในโรงพยาบาลแห่งหนึ่งในจังหวัดภูเก็ต ได้เงินเดือนถึง 11,000 บาท

ตัวอย่างอีกรายเป็นหญิงเกิดที่จังหวัดกาญจนบุรีเช่นกัน และได้เรียนในโรงเรียนไทยจนจบชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 จบแล้วไปทำงานเป็นแม่บ้านอยู่ที่กรุงเทพฯ อยู่ 11 ปี แล้วย้ายกลับมาเป็นลูกจ้างร้านขายของในจังหวัดภูเก็ตได้เงินเดือน 8,000 บาท

ตาราง 7.16 แสดงอาชีพและรายได้ปัจจุบันของกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ศึกษา ซึ่งจะพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้เพิ่มขึ้น

สถานะบุคคล การมีใบอนุญาตทำงานหรือบัตรอื่นๆ จะมีส่วนทำให้กลุ่มตัวอย่างทยายาทรุ่นที่ 2 ตัดสินใจอพยพโยกย้ายออกนอกพื้นที่เพราะจะทำให้รู้สึกมั่นคง ปลอดภัย เปลี่ยนงาน/หางานใหม่ได้ง่าย ไม่ต้องกลัวถูกตำรวจจับ สามารถทำงานได้อย่างมีความสุข ในทางตรงกันข้ามการที่ไม่มีใบอนุญาตทำงานรวมถึงบัตรอื่นๆ จะทำให้รู้สึกว่าหางานได้ยาก เสี่ยงต่อการถูกตำรวจจับ ไปไหนมาไหนก็ต้องระวังตัว กลุ่มตัวอย่างทยายาทรุ่นที่ 2 ที่มีการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน 40 รายนี้ ในตอนที่มีการอพยพโยกย้ายเกิดขึ้น มีคนที่มีใบอนุญาตทำงานเพียง 8 ราย ที่เหลืออีก 32 ราย ไม่มีใบอนุญาตทำงานในขณะนั้น ซึ่งส่วนใหญ่อายุน้อยกว่า 18 ปี ยังไม่สามารถขอใบอนุญาตทำงานได้ กลุ่มที่มีใบอนุญาตทำงานนี้ส่วนใหญ่นายจ้างจะเป็นผู้ขอใบอนุญาตทำงานให้ โดยผ่านนายหน้า โดยที่นายจ้างออกค่าใช้จ่ายให้ก่อน แล้วค่อยหักจากค่าจ้างประมาณเดือนละ 300-500 บาท ตามแต่จะตกลงกัน การมีใบอนุญาตทำงานทำให้แรงงานรู้สึกมั่นคง สามารถเปลี่ยนงาน/หางานใหม่ได้ง่าย ซึ่งปัจจุบันนี้ทยายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดภูเก็ตและสมุทรสาครจะมีใบอนุญาตทำงานส่วนทยายาทรุ่นที่ 2 ในอำเภอแม่สอดมีใบอนุญาตทำงานน้อย เพราะหากเกิดการตรวจจับและถูกส่งข้ามแดน ทยายาทรุ่นที่ 2 เหล่านั้นก็สามารถเดินทางกลับเข้าสู่ประเทศไทยได้โดยง่ายและเสียค่าใช้จ่ายไม่มากนัก ในการศึกษาครั้งนี้จึงพบว่า กลุ่มตัวอย่างในอำเภอแม่สอดที่ไม่มีใบอนุญาตทำงาน ถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจตรวจจับ จับกุมบ่อยครั้งมาก ตัวอย่างต้องคอยระวังตัวตลอดเวลาเพราะหากถูกส่งกลับพม่าไปก็อยู่ไม่ได้เพราะไม่มีญาติอยู่ที่นั่นแล้ว ดังตัวอย่างรายหนึ่งเป็นชายมอญ อายุ 18 ปี เริ่มทำงานตอนอายุ 5 ปี โดยเพื่อนชวนไปทำงานก่อสร้างที่จังหวัดอยุธยา ได้ค่าจ้างวันละ 215 บาท ทำงานทุกวันไม่มีวันหยุดทำงานอยู่ 14 เดือน มีตำรวจตรวจค้นสถานที่ก่อสร้าง ตัวอย่างรายนี้

จึงโดนจับข้อหาไม่มีใบอนุญาตและเข้าเมืองผิดกฎหมาย ถูกขังคุกที่จังหวัดอยุธยา 2 เดือน แล้วถูกส่งกลับพม่าที่ด่านแม่สอด

ตาราง 7.16 อาชีพและรายได้ปัจจุบันของกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ศึกษา

	เชียงใหม่	แม่สอด	สมุทรสาคร	ภูเก็ต	รวม
อาชีพ					
รับจ้าง	8	6	-	3	17
ก่อสร้าง	3	1	-	6	10
โรงงาน	1	-	1	1	3
ประมง	-	-	-	1	1
ต่อเนื่องประมง	-	-	3	1	4
แม่บ้าน	3	-	-	-	3
เกษตร	-	-	-	2	2
รายได้ต่อวัน (บาท)					
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 50	-	3	-	-	3
51-100	2	1	-	1	4
101-150	4	1	-	3	8
151-200	6	2	1	4	13
201-250	-	-	1	3	4
251-300	2	-	1	2	5
301-350	-	-	1	-	1
351-400	-	-	-	1	1
>400	1	-	-	-	1

ตัวอย่างอีกรายเป็นชายพม่าอายุ 18 ปี ซึ่งไม่มีบัตร อพยพโยกย้ายจากเขตพะโคมายังอำเภอแม่สอดตอนอายุ 10 ปี อยู่ที่อำเภอแม่สอดมาได้ 8 ปี เนื่องจากไม่มีบัตรจึงถูกตำรวจจับส่งกลับไปด่านไม่ว่ากว่า 20 ครั้ง ในปี พ.ศ. 2552 นั้นโดนจับส่งกลับแล้ว 4 ครั้ง โดยส่งกลับไปด่านเมียวดีทำให้ต้องเสียเงินค่าเรือข้ามฟากกลับมาที่บ้านที่อำเภอแม่สอด ดังนั้นจะเห็นได้ว่าใบอนุญาตทำงานนั้นมีความสำคัญต่อการตัดสินใจอพยพโยกย้ายไปยังพื้นที่อื่นๆ นอกอำเภอแม่สอด

ส่วนกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดเชียงใหม่ที่มีการอพยพโยกย้าย 15 ราย มีอยู่ 9 ราย ที่ถือบัตรหลากหลายประเภทที่ไม่ใช่ใบอนุญาตทำงาน ประกอบไปด้วย บัตรชุมชนบนพื้นที่สูง (บัตรเขียวขอบแดง) 3 ราย บัตรบุคคลบนพื้นที่สูง (บัตรสีฟ้า) 2 ราย บัตรผู้หลบหนีเข้าเมืองจากพม่า (บัตรสีส้ม) 3 ราย บัตรบุคคลไม่มีสถานะทางทะเบียน 1 ราย ซึ่งกลุ่มตัวอย่างกลุ่มนี้เข้าใจว่า คนสามารถทำงานได้โดยถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งเป็นความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนและทำให้มีการอพยพโยกย้ายและถูกจับโดยเจ้าหน้าที่

นอกจากนี้แล้วยังมีอยู่ 4 ราย ที่เคยโดนจับเนื่องมาจากไม่มีใบอนุญาตทำงาน โดยที่รายหนึ่งเป็นชายโดนเจ้าหน้าที่ตำรวจจับตอนทำงานที่ร้านอาหารในอำเภอเมืองเชียงใหม่ ตอนอายุ 15 ปี และถูกส่งไปอยู่สถานพินิจเด็กและเยาวชนเชียงใหม่ 3 เดือน ตัวอย่างอีกรายเป็นหญิงโดนเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองจับตอนทำงานเป็นแคดดี้ในสนามกอล์ฟที่ลำพูนอายุ 16 ปี ตัวอย่างอีกรายเป็นหญิงโดนตำรวจรถไฟจับตอนเดินทางไปเยี่ยมพี่สาวที่จังหวัดภูเก็ต ซึ่งตัวอย่างรายนี้ในขณะนั้นมีแค่บัตรชุมชนบนพื้นที่สูง (บัตรสีเขียวขอบแดง) และไม่ได้ทำหนังสือเดินทางออกนอกพื้นที่ จึงต้องไปอยู่ในห้องขัง 2 วัน และต้องเสียค่าปรับ 1,000 บาท ส่วนตัวอย่างรายสุดท้ายเป็นชายโดนจับขณะทำงานในร้านอาหารในอำเภอเมืองเชียงใหม่ตอนอายุ 13 ปี โดนเจ้าหน้าที่ตำรวจจับข้อหาแรงงานเด็กและถูกส่งตัวไปอยู่สถานพินิจเด็กและเยาวชนถึง 2 เดือนครึ่ง ทางบ้านจึงมาประกันตัวออกไป

การที่ไม่มีใบอนุญาตทำงานทำให้ทายาทรุ่นที่ 2 ต้องคอย “หลบๆ ซ่อนๆ” และ “กลัวจะถูกตำรวจจับ รู้สึกว่าไม่ปลอดภัย แต่ถ้าทำงานก็จะมีใบอนุญาตทำงาน ตำรวจก็จะไม่จับ” ตัวอย่างรายหนึ่งในจังหวัดสมุทรสาครกล่าวว่า “ถ้ามีบัตร (ใบอนุญาตทำงาน) ก็อิสระไม่โดนจับ ไม่โดนจับ ไม่โดนจับก็อยู่ได้ ทำงานได้วันละ 300 - 400 บาท การมีบัตรทำให้รู้สึกมั่นใจในการใช้ชีวิตอยู่ในประเทศไทยมากขึ้น” ซึ่งหากไม่มีใบอนุญาตทำงาน หากตำรวจเข้ามาตรวจค้นจะทำให้ทายาทรุ่นที่ 2 ถูกจับ ทั้งต้องเสียค่าปรับและเสียเวลา เสียรายได้ไป ดังตัวอย่างรายหนึ่งเคยมีประสบการณ์โดยตำรวจจับซึ่งขณะนั้นเธอมีอายุเพียง 14 ปี ทำใบอนุญาตทำงานไม่ได้ เมื่อตำรวจมาตรวจ (ใบอนุญาตทำงาน) ที่สิ่งกึ่งที่เธอทำงานอยู่ เธอจึงถูกจับและถูกขังในเรือนจำจังหวัดสมุทรสาคร 23 วัน เพราะเธอไปบอกตำรวจว่าอายุ 18 ปี จึงถูกส่งไปเรือนจำ ซึ่งตอนนั้นตำรวจบอกว่าหากอายุไม่ถึง 18 ปี จะส่งกลับไปพม่า เธอกลัวที่จะถูกส่งกลับพม่า ซึ่งเธอไม่รู้จักใครที่นั่นแล้ว เธอจึงบอกไปว่าเธออายุ 18 ปี

นอกจากนั้นแล้วมีหลายกรณีด้วยกันที่ในใบอนุญาตทำงานระบุอายุเกินจริง เช่น ตัวอย่างรายหนึ่งขอใบอนุญาตทำงานโดยให้นายหน้าทำให้อายุเกินจริง และในบัตรระบุอายุ 17 ปี ทั้งที่อายุ

จริงเพียง 14 ปีเท่านั้น เพราะถ้าใส่อายุตามจริงก็จะทำใบอนุญาตทำงานไม่ได้ และเสี่ยงต่อการถูกตำรวจจับเพราะไม่มีบัตร

ส่วนตัวอย่างในจังหวัดภูเก็ตรายหนึ่งต้องย้ายงานเพราะ “ตำรวจมาจับตามแคมป์บ่อย ต้องคอยหลบเพราะไม่มีบัตร”

การที่กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ที่ไม่มีบัตร และไม่ต้องการอพยพโยกย้ายไปทำงานที่อื่นมีเหตุผลหลักๆ 3 ประการ คือ 1) อายุยังน้อย ต้องการอยู่กับครอบครัว 2) ปัจจุบันมีงานทำ และมีเพื่อน 3) ไม่มีค่าใช้จ่ายจ้างนายหน้าหากเดินทางออกนอกพื้นที่และเสี่ยงอันตรายมาก ส่วนตัวอย่างที่แม้ไม่มีบัตรแต่ก็อยากอพยพโยกย้ายไปหางานทำที่อื่นในอำเภอแม่สอดรายหนึ่งทำงานโรงงานมีรายได้เพียงเดือนละ 1,200 บาท ส่วนอีกรายทำงานก่อสร้างมีรายได้วันละ 100 บาท ซึ่งปัจจุบันกำลังว่างงานอยู่

ดังนั้นสถานะบุคคลเป็นอีกปัจจัยที่มีส่วนทำให้กลุ่มตัวอย่างนำมาใช้ในการพิจารณาตัดสินใจอพยพโยกย้าย

ความสามารถในการพูดภาษาไทย ความสามารถในการพูดภาษาไทยได้มีความสำคัญประการหนึ่งต่อการตัดสินใจอพยพโยกย้าย กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในพื้นที่ศึกษาส่วนใหญ่ จำนวน 37 ราย พูดภาษาไทยได้ที่เหลืออีก 3 ราย พูดภาษาไทยไม่ได้ ประกอบไปด้วยกลุ่มตัวอย่างในอำเภอแม่สอด 1 ราย และที่จังหวัดภูเก็ต 2 ราย การพูดภาษาไทยได้เป็นเพราะได้เรียนในระบบการศึกษาของไทย และ/หรือได้อาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลานาน ซึ่งการที่ทายาทรุ่นที่ 2 พูดภาษาไทยได้เป็นปัจจัยประการหนึ่งทำให้เกิดการตัดสินใจอพยพโยกย้ายไปทำงานที่อื่น

ดังเช่นตัวอย่างรายหนึ่งที่เดินทางจากอำเภอฝางไปทำงานที่กรุงเทพฯ ตอนอายุ 16 ปี ซึ่งระหว่างทางเจอด่านตรวจ เจ้าหน้าที่ตรวจบัตรและได้สอบถาม ตัวอย่างรายนี้ตอบว่าอายุยังไม่ถึงเกณฑ์ทำบัตรประชาชนจึงไม่มีบัตร โดยทางเจ้าหน้าที่สังเกตว่าพูดภาษาไทยได้ชัดเลยอนุญาตให้ผ่านได้ ตัวอย่างรายนี้ทำงานที่กรุงเทพฯ 4 ปี และเดินทางกลับอำเภอฝาง ซึ่งระหว่างทางก็เจอด่านตรวจอีก ตัวอย่างรายนี้จึงตอบเจ้าหน้าที่ว่า ลืมเอาบัตรประชาชนมา เพราะจะรีบกลับบ้านที่อำเภอฝางเพื่อทำธุระ เจ้าหน้าที่เห็นว่าพูดภาษาไทยได้ชัดจึงปล่อยให้ผ่านมาได้

ตัวอย่างรายหนึ่งในอำเภอแม่สอด อายุ 18 ปี พูดภาษาไทยได้ ทำงานก่อสร้างรายได้วันละ 1001 บาท อยากอพยพโยกย้ายไปทำงานที่อื่น โดยให้เหตุผลว่า

“รู้สึกไม่พอใจกับชีวิตในแม่สอด ต้องการงานที่ได้ค่าจ้างมากกว่านี้ ต้องการมีรายได้มากกว่านี้ อยากไปทำงานที่อื่น ที่จะได้ค่าจ้างมากกว่านี้”

ส่วนอีกราย อายุ 19 พูดภาษาไทยได้ ทำงานเป็นเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย มีรายได้เดือนละ 3,800 บาท เกิดที่อำเภอแม่สอด แต่ไม่มีบัตร และอยากอพยพโยกย้ายไปทำงานที่กรุงเทพฯ โดยให้เหตุผลว่า

“ที่ผ่านมามีปัญหาเกี่ยวกับการทำงาน พอใจกับงานที่ทำ งานดี เพื่อนร่วมงานดี ซึ่งถ้าได้บัตรจะขอมารดาย้ายไปทำงานที่กรุงเทพฯ ตอนนี้อยู่เรื่องขอบัตรไปนานแล้ว หากได้บัตรจะไปทันที จะได้มีรายได้เพิ่มขึ้น สามารถช่วยแบ่งเบาภาระให้มารดาได้”

นอกจากนี้แล้วยังมีตัวอย่างอีกรายในอำเภอแม่สอด อีกราย เป็นชาย อายุ 18 ปี พูดภาษาไทยได้ แต่ก็ไม่อยากอพยพโยกย้ายไปอยู่ที่อื่น โดยให้เหตุผลว่า

“ปัจจุบันนี้สมาชิกครอบครัวอยู่ที่แม่สอดทุกคน มีความสุขดี เคยมีเพื่อนที่ถูกนายหน้าพาไปทำงานขายบริการที่กรุงเทพฯ ซึ่งยังเด็กอยู่ พอโดนลูกค้าชายที่ต้องการละเมิดทางเพศ เพื่อนจึงตกใจและทำร้ายชายคนนั้นจนเสียชีวิต ทุกวันนี้เพื่อนคนนั้นถูกจำคุกข้อหาฆ่าคนตาย ซึ่งทำให้ตัวอย่างรายนี้ต้องคิดให้รอบคอบ เพราะว่าอาจจะถูกหลอกเหมือนที่เพื่อนโดนก็ได้”

ตัวอย่างอีกราย เป็นหญิง อายุ 16 ปี พูดภาษาไทยไม่ได้ ไม่อยากอพยพโยกย้ายไปอยู่ที่อื่น ทั้งๆ ที่มีเพื่อนทำงานอยู่ที่กรุงเทพฯ และชักชวนให้ไปทำงานด้วยกัน โดยให้เหตุผลว่า

“อยู่ที่แม่สอดก็ดีอยู่แล้ว ยังเป็นเด็ก แม่ไม่ให้ไป เพราะว่าตอนนี้ครอบครัวสร้างบ้านใหม่แล้ว คิดว่าคงจะอยู่ไปอีกนาน”

ตัวอย่างอีกราย อายุ 18 ปี พูดภาษาไทยไม่ได้ ทำงานโรงงานมีรายได้เพียงเดือนละ 1,200 บาท และอยากอพยพโยกย้ายไปทำงานที่อื่น โดยให้เหตุผลว่า

“มีความสุขที่อยู่ที่อำเภอแม่สอด เพราะว่าครอบครัวอยู่ที่นี่ แต่ถ้ามีโอกาสอยากไปทำงานที่อื่นได้ค่าจ้างที่ดีกว่า เพราะว่าครอบครัวยากจน ต้องการหารายได้มาช่วยเหลือครอบครัว”

ส่วนรายสุดท้ายพูดภาษาไทยไม่ได้ แต่เดินทางอพยพโยกย้ายไปช่วยน้ำขายโรตีสีที่กรุงเทพฯ

ตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดสมุทรสาคร ตัวอย่างรายหนึ่งที่เป็นหญิงที่เกิดในประเทศไทย เธอเดินทางอพยพโยกย้ายจากจังหวัดกาญจนบุรีไปจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ไปจังหวัดสุราษฎร์ธานี แล้วมาสิ้นสุดที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร ตัวอย่างอีกรายที่เป็นหญิงเกิดที่ประเทศไทยอีกเช่นกัน เธอเดินทางอพยพโยกย้ายจากจังหวัดกาญจนบุรีไปจังหวัดชลบุรี ไปจังหวัดระยอง ไปจังหวัดชลบุรี ไปกรุงเทพฯ ไปชลบุรี แล้วมาสิ้นสุดที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร การที่ทายาทรุ่นที่ 2

พูดภาษาไทยได้ จะทำให้รู้สึกมั่นใจ และไม่กลัวโดนตำราวจับแม้ว่าจะไม่มีใบอนุญาตทำงาน เพราะเวลาตรวจสอบถาม ก็ตอบได้ในภาษาไทยได้อย่างชัดเจน

สำหรับตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดภูเก็ต รายหนึ่งเป็นหญิงเกิดที่จังหวัดกาญจนบุรีเรียนในโรงเรียนของไทยจนจบชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 หลังจากจบการศึกษาตอนอายุ 18 ปี เดินทางไปทำงานในโรงงานที่จังหวัดสมุทรปราการ แล้วย้ายมาทำงานเป็นผู้ช่วยพยาบาลและเป็นล่ามให้กับแรงงานพม่าในโรงพยาบาลแห่งหนึ่งในจังหวัดภูเก็ต ได้เงินเดือน 11,000 บาท ตัวอย่างอีกรายเป็นหญิงเกิดที่จังหวัดกาญจนบุรีเช่นกัน และได้เรียนในโรงเรียนไทยจนจบชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 จบแล้วไปทำงานเป็นแม่บ้านอยู่ที่กรุงเทพฯ อยู่ 11 ปี แล้วย้ายกลับมาเป็นลูกจ้างร้านขายของในจังหวัดภูเก็ตได้เงินเดือน 8,000 บาท

อย่างไรก็ตามเป็นที่น่าสังเกตว่ากลุ่มตัวอย่างในจังหวัดสมุทรสาครและจังหวัดภูเก็ตที่พูดภาษาไทยได้ หากมีการอพยพโยกย้ายงานก็จะเป็นการเปลี่ยนงานในพื้นที่เท่านั้น กลุ่มตัวอย่างไม่ต้องการอพยพออกนอกพื้นที่

7.4.3 ปลายทาง

7.4.3.1 ปัจจัยที่ดึงดูดให้เข้ามาในพื้นที่ศึกษา

ปัจจัยที่ดึงดูดให้กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ให้มีการอพยพโยกย้ายหรือกลับมายังพื้นที่ศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จังหวัดสมุทรสาคร และจังหวัดภูเก็ต มีอยู่ 3 ปัจจัย โดยมีรายละเอียดสรุปได้ดังนี้

1) ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ

ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจเป็นปัจจัยหลักที่ช่วยผลักดันให้ทายาทรุ่นที่ 2 อพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานครั้งแรกและดึงดูดให้เข้ามายังพื้นที่ศึกษาที่เป็นแหล่งงานขนาดใหญ่ทั้งจังหวัดเชียงใหม่ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จังหวัดสมุทรสาคร และจังหวัดภูเก็ต พื้นที่เหล่านี้มีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูง ก่อให้เกิดการจ้างงาน มีงานให้เลือกทำมากมาย โดยเฉพาะที่จังหวัดสมุทรสาครและจังหวัดภูเก็ต เป็นพื้นที่ที่กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ตั้งใจและมุ่งมั่นไปทำงานแม้ต้องเสียค่านายหน้าก็ตาม พื้นที่เหล่านี้มีอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ 153 บาท 171 บาท 204 บาท และ 205 บาท สำหรับอำเภอแม่สอด เชียงใหม่ ภูเก็ต และสมุทรสาครตามลำดับ ถึงแม้ว่างานในประเทศไทยส่วนใหญ่จะเป็นงานที่แรงงานไทยหลีกเลี่ยง แต่สำหรับแรงงานพม่าแล้ว สามารถอดทนทำงานเหล่านั้นไม่ว่าจะเป็นงานกรรกรก่อสร้าง ในจังหวัดภูเก็ตและเชียงใหม่ งาน “แกะกึ่ง ตัดหัวปลา ลอกหมึก” ในจังหวัดสมุทรสาคร งาน “โรงงาน” ในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เพราะสำหรับ

แรงงานพม่า งานเหล่านี้เป็นงานสบายและรายได้ดีกว่าที่พม่า ถึงแม้บางครั้งจะมีประเด็นการ โกงไม่จ่ายค่าจ้าง จ่ายไม่ครบ จากนายจ้าง แต่แรงงานพม่าก็ยังสามารถหางานอื่นๆ หรืองานแบบเดิมแต่ที่อื่นๆ ได้ ดังนั้นในสายตาของแรงงานพม่าแล้วประเทศไทยและในพื้นที่ศึกษา 4 พื้นที่นี้ ส่งกลิ่น “หอมหวลทางเศรษฐกิจ” และดึงดูดให้ชาวพม่ารวมทั้งทายาทรุ่นที่ 2 จากประเทศพม่า ให้อพยพโยกย้ายเข้ามาหาโอกาสที่ดีกว่าในชีวิต ทั้งนี้ด้วยความคาดหวังว่าจะได้รับรายได้ที่ดีกว่าเดิม ความเป็นอยู่ที่ดีกว่า งานที่ดีกว่า และชีวิตที่ดีกว่าเดิม ทั้งในรูปแบบอยู่ถาวร (หากเป็นไปได้และต้องการให้เป็นเช่นนั้น) และในรูปแบบอยู่ชั่วคราวเพื่อเก็บเงินกลับไปอยู่ที่พม่า ดังคำตอบเหล่านี้

“ที่บ้านที่พม่าไม่มีงาน ไม่มีรายได้”

“เมืองไทยมีงานให้เลือกเยอะ”

“อยากอยู่เชียงใหม่ไปเรื่อยๆ เพราะสามารถหางานใหม่ได้เรื่อยๆ”

“งานที่ทำอยู่ (ที่แม่สอด) ดี นายจ้างไม่โกงเงิน มีปัญหาอะไรก็พูดกัน ได้ โรงงานทำใบอนุญาตทำงานให้ ทำให้ไม่ต้องกลัวถูกตำรวจจับ ตอนนี้มีลูก 3 คนแล้ว 2 คนกำลังเรียนหนังสืออยู่ อยากให้ลูกเรียนที่นี่”

“อยากอยู่ที่ภูเก็ตต่อไป ที่นี่มีงานให้เลือกเยอะ อยากทำงานเก็บเงินไปเรื่อยๆ”

“นายหัวใจดี ไม่เอาเปรียบ พอใจกับสภาพการทำงาน”

2) ปัจจัยทางสังคม

ความทันสมัย ความน่าสนใจ และความเป็นอยู่ที่สะดวกสบายในเมืองใหญ่ๆ อย่าง เชียงใหม่ แม่สอด สมุทรสาคร และภูเก็ต ที่มีสิ่งบริการที่ดีกว่าที่พม่า เช่น โรงพยาบาล ห้างสรรพสินค้า สังคมเมืองไทยที่สงบสุขกว่าที่พม่า รวมไปถึงข้อมูลจากสื่อต่างๆ เหล่านี้ได้เปรียบเสมือนเป็นแม่เหล็กดึงดูดทายาทรุ่นที่ 2 ให้เกิดความประทับใจ สนใจ อยากรู้ อยากเห็น อยากมีประสบการณ์ การใช้ชีวิตในเมืองใหญ่ นอกจากนั้นแล้วการที่ทายาทรุ่นที่ 2 สามารถพูดภาษาไทยได้ ทำให้สามารถกลมกลืนเข้าสู่สังคมไทยได้เป็นอย่างดี และสำหรับบางรายนั้น การได้อยู่ห่างจากครอบครัว การเข้าสู่ตลาดงาน เป็นการแสดงให้เห็นถึงการเติบโตเป็นผู้ใหญ่อีกด้วย ในทางตรงกันข้ามตัวอย่างบางรายที่อายุน้อย ก็ต้องการอยู่กับครอบครัวบิดามารดา ไม่ต้องการอพยพโยกย้ายไปที่อื่น หากเปรียบเทียบพื้นที่ศึกษา 4 พื้นที่นั้น ก็จะพบว่า แต่ละพื้นที่จะเป็นสังคมของแต่ละชาติพันธุ์ กล่าวคือ เชียงใหม่คือสังคมชาวไทยใหญ่ แม่สอดคือสังคมของชาวพม่า สมุทรสาครคือสังคมชาวมอญ และภูเก็ตคือสังคมชาวทวาย ดังนั้นหากชาวพม่าได้อยู่ในสังคมชาติพันธุ์เดียวกัน ก็จะมีความรู้สึกสบายใจ มีความสุข มีเพื่อน มีความรู้สึกมีตัวตน มีขนบธรรมเนียมประเพณี มีกิจกรรม

ร่วมกัน เกิดเป็นเครือข่ายทางสังคมที่ช่วยสงเคราะห์เกื้อหนุนกันและกัน ซึ่งจะเห็นได้จากคำตอบเหล่านี้

“เมืองไทยมีสิ่งอำนวยความสะดวก ชีวิตไม่ค่อยลำบาก”

“ชอบอยู่เมืองไทย เพราะมีไฟฟ้า มีเครื่องอำนวยความสะดวก มีเพื่อนเยอะ”

“อยู่ที่ภูเก็ตสะดวก คนพม่าอยู่ที่นี้เยอะ จะกลับไปเยี่ยมญาติที่พม่าก็สะดวก”

“ที่นี่ (ภูเก็ต) โรงพยาบาลดี ไม่เหมือนที่พม่า ถ้ามีลูกก็จะคลอดที่นี่”

“ตั้งใจทำงานที่เชียงใหม่ เพราะเกิดที่นี่ โตที่นี่ และตั้งใจจะตั้งรกรากที่นี่”

“อยากอยู่กับพ่อแม่ที่นี่ (สมุทรสาคร) ทำงานที่โรงงานก็สนุก มีเพื่อนที่ทำงานเป็นคนมอญเยอะ ไม่อยากกลับไปอยู่พม่า”

นอกจากนี้แล้วในกลุ่มตัวอย่างที่อำเภอแม่สอดที่ไปทำงานที่อื่นแล้วในที่สุดก็กลับมาที่แม่สอดอีก ที่มีอยู่ 4 รายนั้น จะเกี่ยวข้องโดยตรงกับปัจจัยทางสังคม โดยมีตัวอย่าง 2 ราย ที่เดินทางกลับมายังอำเภอแม่สอด เพราะคิดถึงบ้าน ครอบครัว บิดามารดา อีก 2 รายนั้นถูกจับและตั้งใจเดินทางไปหาตำรวจให้จับเพื่อจะได้ถูกส่งตัวกลับมายังอำเภอแม่สอด โดยในประเด็นหลังนี้ เจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองที่อำเภอแม่สอดเคยให้ข้อมูลว่า พบเห็นเป็นประจำ ที่แรงงานพม่าเดินเข้าหาเจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อให้จับจะได้ถูกส่งตัวกลับมาที่อำเภอแม่สอด หรือส่งข้ามแดนที่ด่านริมเมย โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใดๆ ทั้งสิ้น

3) ปัจจัยทางวัฒนธรรม

กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่มีชาติพันธุ์เดียวกันมักมีการรวมตัวกันเกิดเป็นเครือข่ายทางสังคม ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร ชักชวน บอกรับจ้างของโอกาสการทำงาน ให้แก่หมู่เหล่าเดียวกัน ให้มีโอกาสดำรงงาน เป็นการช่วยเหลือเพื่อกลุ่มเดียวกัน การอพยพโยกย้ายงานของกลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ในพื้นที่ศึกษาส่วนใหญ่เกิดจากการชักชวน บอกรับจ้างข้อมูลจากญาติ เพื่อน คนรู้จัก นอกจากนี้แล้วทายาทรุ่นที่ 2 นี้ก็นิยมส่งเงินกลับบ้าน กลับไปเยี่ยมบ้าน ส่งลูกกลับบ้านที่พม่า ทำใบอนุญาตทำงาน บัตรสุขภาพแม้กระทั่งเคลียร์กับเจ้าหน้าที่ตำรวจเมื่อเกิดปัญหา โดยผ่านทางนายหน้าที่เป็นชนชาติเดียวกัน เพราะความที่เป็นชนชาติเดียวกันทำให้เกิดความ “ไว้เนื้อเชื่อใจกัน”

7.4.3.2 การอพยพโยกย้ายในอนาคต

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในพื้นที่ศึกษาส่วนใหญ่ (จำนวน 70 คน) ไม่ต้องการอพยพโยกย้ายออกจากพื้นที่ศึกษา (ตาราง 7.17) โดยมีเหตุผลหลัก 3 ประการ คือ 1) ครอบครัว 2) ทำงาน และ 3) การศึกษา โดยเหตุผลที่สำคัญที่สุดคือ การที่กลุ่มตัวอย่างต้องการอยู่กับครอบครัว บิดามารดา ญาติพี่น้อง เพื่อนๆ หากเป็นกลุ่มตัวอย่างที่อายุน้อย ก็ไม่คิดจะอพยพโยกย้ายไปไกลจากบิดามารดาเพราะได้ดูแลบิดามารดา และในทางกลับกันบิดามารดาได้ดูแลตนเอง และไม่อนุญาตให้ย้ายไปที่อื่น ไกลตา ตัวอย่างหลายรายก็เกิดในพื้นที่ศึกษาก็คุ้นเคยกับสภาพความเป็นอยู่ การใช้ชีวิตในพื้นที่ศึกษาที่มีความสะดวกสบายกว่าที่พม่า จึงมีความตั้งใจจะตั้งรกรากอยู่ในพื้นที่ศึกษาไม่ต้องการอพยพโยกย้ายไปที่อื่น ส่วนกลุ่มตัวอย่างในอำเภอแม่สอดนั้น ไม่ต้องการอพยพโยกย้ายเพราะเขาและเธอรู้สึกปลอดภัย ไม่อยากออกนอกพื้นที่เพราะไม่อยากเสียเงินค่านายหน้าเสี่ยงอันตราย และไม่ต้องการถูกหลอกไปทำงานที่ไม่ดี

ตาราง 7.17 การอพยพโยกย้ายไปยังพื้นที่อื่นในอนาคตของกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ศึกษา

การอพยพ	เชียงใหม่	แม่สอด	สมุทรสาคร	ภูเก็ต	รวม
อพยพ	4	3	2	1	10
ไม่อพยพ	16	17	18	19	70
รวม	20	20	20	20	80

สาเหตุที่รองลงมาคือ การทำงาน กลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ศึกษายังพอใจกับการทำงานในพื้นที่ศึกษาซึ่งมีงานและทำให้มีรายได้มากกว่าการอพยพโยกย้ายกลับไปประเทศพม่า โดยเฉพาะในจังหวัดสมุทรสาคร ภูเก็ต และเชียงใหม่ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีการพัฒนาทางเศรษฐกิจสูง มีงานหลากหลายให้เลือก และมีรายได้ดี เลี้ยงตนเอง และช่วยแบ่งเบาภาระของครอบครัวได้ ส่วนในอำเภอแม่สอดนั้นถึงจะมีอัตราการจ้างงานขึ้นดำน้อยกว่าอีก 3 พื้นที่ แต่ตัวอย่างส่วนใหญ่ยังพอใจเพราะยังสามารถเปลี่ยนงานหางานใหม่ได้เรื่อยๆ นอกจากนั้นแล้วมีกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดเชียงใหม่ที่ให้เหตุผลต้องการอพยพโยกย้ายเพราะต้องการเรียนหนังสือ เพื่อจะได้มีความรู้ในระดับที่สูงขึ้น ซึ่งจะให้มีโอกาสในการทำงานที่ดีขึ้น

ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการอพยพโยกย้ายจำนวน 10 รายนั้น ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดเชียงใหม่ และอำเภอแม่สอด ซึ่งต้องการอพยพไปยังเมืองที่ใหญ่กว่าเช่น กรุงเทพฯ ปริมณฑล ของกรุงเทพฯ สมุทรสาคร เพราะต้องการได้งานที่ได้รับค่าตอบแทนที่

มากกว่าที่ได้รับอยู่ในปัจจุบัน นอกจากนั้นแล้วมีตัวอย่างอยู่ 4 ราย (ในจังหวัดสมุทรสาคร 2 ราย ภูเก็ตและเชียงใหม่แห่งละ 1 ราย) ที่ต้องการอพยพโยกย้ายกลับไปพม่าเพราะตนเองรู้สึกว่ “อยู่เมืองไทยไม่สนุก” “อยากกลับไปอยู่บ้านที่รัฐมอญ” “บิดามารดายังมีที่นาที่รัฐมอญ” และอีกรายต้องการพามารดาไปรักษาตัวที่พม่า

บทที่ 8

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การศึกษาเรื่อง “ทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า: สถานการณ์และการอพยพโยกย้าย” มีวัตถุประสงค์ 3 ประการคือ 1) เพื่อศึกษาการกระจายเชิงพื้นที่ของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในพื้นที่ 4 จังหวัดคือ จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดตาก จังหวัดสมุทรสาคร และจังหวัดภูเก็ต 2) เพื่อศึกษาถึงปัจจัยต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการอพยพโยกย้ายของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า 3) เพื่อเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย (Policy Recommendation) เตรียมแผนงานและโครงการต่างๆ เกี่ยวกับการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานของทายาทรุ่นที่ 2 ในแต่ละพื้นที่ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและปริมาณ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในพื้นที่ศึกษา 80 ราย ในพื้นที่ศึกษาพื้นที่ละ 20 ราย

8.1 ข้อค้นพบ

ข้อค้นพบของผู้วิจัยมีดังต่อไปนี้

8.1.1 แรงงานต่างด้าวและทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากพม่าในประเทศไทย

เศรษฐกิจของประเทศไทยได้เติบโตอย่างรวดเร็วเนื่องจากการค้าเสรีและการแข่งขันทางธุรกิจที่รุนแรงแม้ว่าจะผ่านพบกับวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540 และวิกฤตการณ์การเงินโลกในปี พ.ศ. 2551 จนถึงไตรมาสที่ 2 ของปี พ.ศ. 2552 แต่เศรษฐกิจของประเทศไทยดูเหมือนว่าจะฟื้นตัวอย่างรวดเร็ว และมีแนวโน้มขยายตัวต่อเนื่องตามการฟื้นตัวของเศรษฐกิจโลก ซึ่งส่งผลทำให้ผู้ประกอบการจำนวนมากเพิ่มความสามารถในการแข่งขันด้วยการลดต้นทุนการผลิต ทำให้เกิดรูปแบบการจ้างงานในลักษณะเหมาค่าแรง การจ้างเหมาช่วง และการจ้างแรงงานต่างด้าวที่ส่วนใหญ่เป็นแรงงานระดับล่าง หรือแรงงานไร้ฝีมือ ในประเทศไทยการขาดแคลนแรงงานระดับล่างเริ่มมีมานานแล้ว ซึ่งได้ทำให้ผู้ประกอบการในหลายอุตสาหกรรมของไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งอุตสาหกรรมสิ่งทอ เครื่องนุ่งห่ม อิเล็กทรอนิกส์ และอาหารทะเล วิตกกังวลเนื่องจากไม่สามารถหาแรงงานมารองรับการขยายกำลังการผลิตตอบสนองคำสั่งซื้อที่เพิ่มขึ้นได้ ซึ่งสอดคล้องกับที่เมื่อปี พ.ศ. 2551 สำนักงานสถิติแห่งชาติได้สำรวจความต้องการแรงงานและการขาดแคลนแรงงานของ

สถานประกอบการที่มีลูกจ้างตั้งแต่ 6 คนขึ้นไป พบว่า สถานประกอบการมีความต้องการแรงงาน วุฒิกศศึกษาในระดับมัธยมศึกษาหรือต่ำกว่า หรือที่เรียกว่า แรงงานไร้ฝีมือหรือแรงงานระดับล่าง ในสัดส่วนสูงสุดคือ ร้อยละ 60 ของความต้องการแรงงานทั้งหมด และส่วนใหญ่ที่ขาดแคลนนี้เป็น แรงงานอายุน้อยคือ น้อยกว่า 25 ปี และ 25-34 ปี นอกจากนี้แล้วเมื่อวันที่ 1 กันยายน พ.ศ. 2553 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้แถลงภาวะทางสังคมไตรมาสที่ 2 ปี 2553 กล่าวว่า การที่เศรษฐกิจขยายตัวสูงขณะนี้ ได้ส่งผลให้เกิดปัญหาขาดแคลนแรงงาน ซึ่งการ ขาดแคลนแรงงานในภาคอุตสาหกรรมกำลังเป็นอุปสรรคใหญ่ที่จะทำให้ไทยสูญเสียโอกาสในการ ส่งออก นอกจากนี้แล้วด้านธุรกิจภาคเกษตรก็กำลังประสบปัญหาแรงงานไม่น้อย สำนักงานกองทุน สงเคราะห์การทำสวนยางรายงานว่า เกษตรกรสวนยางในพื้นที่จังหวัดภาคใต้หลายจังหวัดประสบ ปัญหาขาดแคลนแรงงานกรีดยาง โดยแรงงานส่วนใหญ่เข้าสู่ธุรกิจภาคบริการ เช่น โรงแรม และ ท่องเที่ยว เพราะเป็นอาชีพที่สบายกว่า ด้วยเหตุนี้จึงสามารถสังเกตเห็นได้ว่าตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา มีการนำแรงงานต่างด้าวเข้าเมืองผิดกฎหมายเข้ามาทำงานในสถานประกอบการเป็นจำนวนมาก ซึ่งข้อมูลจากฝ่ายความมั่นคง สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้ระบุถึงจำนวนของแรงงานต่างด้าว 3 สัญชาติ พม่า ลาว กัมพูชา ว่าสูงถึงมากกว่า 2 ล้านคน ในจำนวนนี้เป็นสัญชาติพม่าร้อยละ 78 (หรือ 1.6 ล้านคน) และมีการเพิ่มจำนวนขึ้นทุกปี อาจกล่าวได้ว่าแรงงานต่างด้าวมิบทบาทสำคัญอย่างมาก ต่อเศรษฐกิจไทย นอกจากนี้แล้วยังมีการประเมินว่าแรงงานนอกระบบเป็นแรงงานกลุ่มใหญ่ที่มีถึง 2 ใน 3 ของแรงงานไทย และแรงงานเหล่านี้เป็นผู้กุมทิศทางการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ

การย้ายถิ่นของชาวพม่าเข้ามาเป็นแรงงานในประเทศไทยนั้น มีมาเป็นเวลานานแล้ว โดยที่ มนุษย์ทุกคนต่างพยายามดิ้นรนแสวงหาโอกาสที่ดีกว่าในชีวิต เท่าที่จะหาช่องทางได้ ซึ่งการย้ายถิ่น นั้นอาจมาเพียงคนเดียวก่อนแล้วให้สมาชิกในครอบครัวอพยพตามมาในภายหลัง หรือมาสร้าง ครอบครัวในประเทศไทย หรืออพยพมาพร้อมกันหมดทั้งครอบครัว ก่อให้เกิดเป็นทายาทรุ่นที่ 2 (หรือรุ่นมากกว่านั้น) ซึ่งเป็นทายาทที่เกิดในประเทศไทย หรือทายาทรุ่นที่ 1.5 ซึ่งคือ ทายาทที่เกิดที่ ประเทศพม่า แล้วอพยพพร้อมกับครอบครัวมายังประเทศไทยซึ่งเป็นเป้าหมายของการศึกษาในครั้ง นี้ การย้ายถิ่นของบิดา – มารดา ของทายาทรุ่นที่ 2 นี้ มีแรงจูงใจทางเศรษฐกิจเป็นเหตุผลหลัก ร่วมกับเหตุผลอื่นๆ ที่ทำให้รุ่นพ่อแม่ต่างหนีร้อนมาพึ่งเย็น มาหาแผ่นดินที่ร่มเย็นเป็นสุขเพื่อตั้งตัว และทำมาหากิน ซึ่งผู้อพยพจากพมานี้มีทั้งผู้อพยพหลบภัยจากการสู้รบ และผู้อพยพด้วยเหตุผลทาง เศรษฐกิจหรือการเมืองที่เป็นผลมาจากการปกครองแบบเผด็จการของรัฐบาลทหารพม่า ความ ขัดแย้งกันเองภายในพม่าระหว่างชนกลุ่มน้อยและรัฐบาล ทำให้เกิดการสู้รบกันอยู่บ่อยครั้ง กองทัพ พม่ามีการเรียกเก็บ “ส่วย” ในลักษณะต่างๆ และยังมีการเกณฑ์ประชาชนมาทำหน้าที่เป็น “ลูกหาบ” คือ เป็นแถวหน้าในการกันกระสุนให้กับทหารพม่า ประชาชนถูกยึดที่ดินทำกินเพื่อมาใช้ในกิจการ

ของรัฐ โดยบังคับให้ประชาชนย้ายไปอยู่ในพื้นที่อื่นที่รัฐจัดไว้ให้ ซึ่งแจ้งให้ประชาชนย้ายในระยะเวลาอันสั้น คนส่วนใหญ่เตรียมตัวไม่ทันและที่ดินที่รัฐจัดให้นั้นก็ไม่เพียงพอต่อการยังชีพ กองทัพบกจัดการเผาทำลายหมู่บ้านลงทั้งหมดและวางกับระเบิดไว้ เพื่อกันไม่ให้ชาวบ้านกลับไปทำกินอีก “ประชาชนในรัฐมอญถูกเกณฑ์แรงงานและส่วย ประชาชนในรัฐฉานถูกยึดที่ทำกิน” เป็นคำบอกเล่าจากกลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ในพื้นที่ศึกษาที่เป็นเรื่องราวที่บิดา/มารดาเล่าให้ฟัง เหล่านี้จะเห็นได้ว่านโยบายของรัฐบาลทหารพม่าที่ควบคุมสภาพความเป็นอยู่ทุกด้าน ทำให้ประชาชนในพม่า ไม่มีอิสระในการดำเนินชีวิต ทำให้เกิดแรงกดดันผลักดันให้เกิดการย้ายถิ่นมายังประเทศเพื่อโอกาสของชีวิตที่ดีกว่า ประจวบเหมาะกับเศรษฐกิจไทยที่ต้องการแรงงานราคาถูกมาทำงานที่ไม่ต้องการความรู้ความสามารถ ต้องการแค่แรงจืด มาเป็นแรงงานไร้ฝีมือ ดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น และแรงงานไทยที่หลีกเลี่ยงงาน “อันตราย สกปรก และค่าต่ำ” ในขณะที่แรงงานพม่ามีมานะ อดทน ไม่มีข้อต่อรองในการทำงาน ใช้ให้ทำอะไรก็ทำ จึงทำให้มีการอพยพหลั่งไหลของชาวพม่าจำนวนมากเข้ามาในดินแดนไทยและกระจัดกระจายอยู่ทั่วไป เช่นที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร หรือมหาชัยที่กลายเป็น “Mon State” ชุมชนเกาะสมุทรในมหาชัย กลายเป็น “Myanmar Town” สถานีตำรวจในมหาชัยต้องจัดตั้งแผนกต่างดาว โรงพยาบาลจัดหาแลมเพื่ออำนวยความสะดวกกับคนใช้ชาวพม่า ตู้ ATM ของธนาคารมีภาษาพม่าสำหรับลูกค้า ซึ่งแรงงานพม่าในอำเภอเมืองสมุทรสาครนี้ส่วนใหญ่ทำงาน “แกะกึ่ง ตัดหัวปลา ลอกหมึก” ให้กับจังหวัดที่มีคำขวัญวลีหนึ่งที่ว่า “เมืองประมง ดงโรงงาน” และเป็น “ตลาดกลางกุ้ง” ของประเทศไทย โดยที่อยู่ห่างจากกรุงเทพฯ เพียง 36 กิโลเมตร ซึ่งทำให้คนไทยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเกิดข้อสงสัยขึ้นมว่า “คนต่างดาว (พม่า) จำนวนมากเข้ามาอยู่ใจกลางของประเทศถือว่าสุ่มเสี่ยงต่อการเกิดอันตรายต่อความมั่นคงหรือไม่” ซึ่งอย่างน้อยก็เสี่ยงต่อความมั่นคงทางสังคม เพราะเสี่ยงต่อการก่ออาชญากรรมหากค่าครองชีพสูงกว่าค่าแรงที่ได้รับ การจัดตั้งชุมชนแรงงานพม่า 31 ชุมชนในอำเภอเมืองสมุทรสาครอาจส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในพื้นที่เสี่ยงต่อการติดต่อโรคภัยแรงต่างๆ เช่น โรงทำข้าว ที่เคยหายไปจากประเทศไทยแล้วกลับมาอุบัติอีกครั้ง แรงงานพม่าหญิงอาจตั้งครรภ์หรือมีลูกที่ยังคลุมเครือในสัญชาติ นำไปสู่ปัญหาสถานะทางการศึกษา บริการทางสุขภาพ ยาเสพติด สังคมเสื่อมโทรม และอื่นๆ ซึ่งที่ผ่านมาภาครัฐของไทยพยายามเพิกเฉยไม่รับรู้ไม่เห็นปัญหากับชีวิตที่เกิดขึ้นไม่รับเป็นพลเมือง ไม่ให้โอกาสทางการศึกษา ซึ่งเท่ากับว่าประเทศไทยเรากำลังสร้างพลเมืองที่ไม่มีคุณภาพสำหรับอนาคต

สำหรับทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า ในพื้นที่ศึกษา 4 พื้นที่คือ จังหวัดเชียงใหม่ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จังหวัดสมุทรสาคร และจังหวัดภูเก็ต ที่เป็นกลุ่มที่เกิดที่พม่านั้น อพยพมาจาก 4 รัฐทางภาคตะวันออกของพม่าแนวตะเข็บชายแดนกับประเทศไทยคือ รัฐมอญ

รัฐฉาน เขตตะนาวศรี และรัฐกะเหรี่ยง โดยกลุ่มตัวอย่าง 80 ราย ในพื้นที่ศึกษาประกอบด้วยชาติพันธุ์ มอญ ไทใหญ่ พม่า กะเหรี่ยง ทวาย ลาหู่ โดยชาติพันธุ์หลักของทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดเชียงใหม่คือ ไทใหญ่และพม่า อำเภอแม่สอดคือ พม่าและกะเหรี่ยง จังหวัดสมุทรสาครคือ มอญและทวาย จังหวัดภูเก็ตคือ ทวายและมอญ

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในพื้นที่ศึกษาจำนวน 80 รายนั้นมีอยู่ 47 รายที่อพยพโยกย้ายจากพม่าได้เดินทางเข้าสู่ประเทศไทยตั้งแต่อายุ 6 เดือน ไปจนถึง 12 ปี โดยส่วนใหญ่ 30 ราย เดินทางเข้ามาตอนช่วงอายุ 5-10 ปี 9 รายเข้ามาตอนอายุ 9 ปี และอีก 8 รายเข้ามาตอนอายุมากกว่า 10 ปีโดยทั้งหมดได้เดินทางมากับบิดามารดา ญาติ นายหน้าพาเข้ามาประเทศไทย โดยที่ไม่มีรายใดเลยที่เดินทางตามลำพังซึ่งคงเป็นเพราะยังเด็กอยู่ สำหรับกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดเชียงใหม่และอำเภอแม่สอด จังหวัดตากนั้น ส่วนใหญ่เป็นการอพยพโยกย้ายมาพร้อมกันหมดทั้งครอบครัวและไม่ต้องอาศัยนายหน้า แตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดสมุทรสาครและจังหวัดภูเก็ต ทั้งการเดินทางมากับครอบครัวหรือมาเองนั้นต้องอาศัยนายหน้าพามาส่งยังจุดหมายปลายทางในประเทศไทยและต้องเสียค่าใช้จ่าย

ทายาทรุ่นที่ 2 ส่วนใหญ่ได้รับการศึกษา โดยศึกษาจากระบบการศึกษาของพม่าทั้งในพม่าและศูนย์การเรียนในฝั่งไทย เรียนในระบบการศึกษาของไทย เพศชายบางคนบวชเรียนและมีอยู่กลุ่มหนึ่งที่ไม่มีโอกาสได้รับการศึกษา ซึ่งเป็นเพราะครอบครัวยากจน และต้องช่วยบิดามารดาหารายได้มาใช้จ่ายในครอบครัว กลุ่มตัวอย่างรุ่นที่ 2 ที่ไม่ได้เกิดในประเทศไทย เดินทางอพยพโยกย้ายผ่านมาทาง 8 ช่องทาง คือ

- ช่องทางก๊วฬาวอก บ้านอรุโณทัย ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่
- ช่องทางหลักแตง บ้านเปียงหลวง ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่
- ช่องทางบ้านห้วยต้นหนูน ตำบลแม่เงา อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน
- ช่องทางบ้านห้วยผึ้ง ตำบลห้วยผา อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน
- ด่านแม่สาย อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย
- ด่านแม่สอด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก
- ด่านเจดีย์สามองค์ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี
- ด่านระนอง อำเภอเมืองระนอง จังหวัดระนอง

ซึ่งส่วนใหญ่แล้วชาวพม่ารวมทั้งทายาทรุ่นที่ 2 นิยมเดินทางเข้าสู่ประเทศไทยทางด่านระนอง และกลับพม่าทางด่านแม่สอด สำหรับรูปแบบและกระบวนการอพยพโยกย้ายนั้น ทายาทรุ่นที่ 2 ส่วนใหญ่เดินทางมากับครอบครัว (บิดา มารดา) ญาติ ตอนอายุ 6 เดือนถึง 12 ปี โดยมีนายหน้านำทาง และเสียค่าใช้จ่ายซึ่งขึ้นอยู่กับระยะทางและความยากลำบากในการเดินทาง สำหรับค่าใช้จ่ายให้นายหน้าพามาทางด่านระนองซึ่งสะดวกและประหยัดที่สุดนั้น อยู่ที่ 4,500 – 6,000 บาทต่อคน ส่วนทางด่านแม่สอดนั้น แม้จะเพียงข้ามแม่น้ำเมย แต่ต้องผ่านด่านตรวจจับมากทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงถึง 15,000 – 17,000 บาทต่อคน ซึ่งเท่ากับทางด่านเจดีย์สามองค์ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ส่วนเส้นทางไปพม่านั้น ทายาทรุ่นที่ 2 นิยมใช้เส้นทางด่านแม่สอด เพราะเสียค่าเรือข้ามแม่น้ำเมยเพียงคนละ 80 บาท ข้อสังเกตอีกประการหนึ่งก็คือ กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดสมุทรสาครและจังหวัดภูเก็ต ทั้งที่เกิดในประเทศไทยและอพยพโยกย้ายมาจากพม่าตั้งแต่ยังเล็ก บิดามารดามักจะส่งกลับไปเรียนที่พม่าตอนอายุ 5-7 ปี เพื่อให้รู้ภาษาพม่า และกลับมายังประเทศไทยตอนอายุ 12-14 ปี ทั้งนี้เป็นการเดินทางโดยให้นายหน้าหรือญาติพาไปและกลับ โดยทายาทรุ่นที่ 2 นี้เริ่มทำงานตั้งแต่อายุ 8-18 ปี โดยส่วนใหญ่เริ่มทำงานตั้งแต่อายุระหว่าง 10-15 ปี มีทั้งแรงงานที่ขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าวเพื่อขออนุญาตทำงานอย่างถูกต้องตามกฎหมายและแรงงานที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนแรงงานเพื่อขออนุญาตทำงาน ซึ่งตามกฎหมายจะสามารถขอใบอนุญาตทำงานได้เมื่อมีอายุ 15 ปี แต่ทายาทรุ่นที่ 2 แม้อายุไม่ถึง 15 ปี ก็สามารถมีใบอนุญาตทำงานได้โดยผ่านกระบวนการนายหน้าและเสียค่าใช้จ่าย 5,000-8,000 บาท นอกจากนี้แล้วนายจ้างนิยมทำใบอนุญาตทำงานให้ทายาทรุ่นที่ 2 โดยผ่านกระบวนการนายหน้าแล้วหักค่าใช้จ่ายกับเงินรายได้ของทายาทรุ่นที่ 2 ตามแต่จะตกลงกันส่วนใหญ่อยู่ที่ประมาณครั้งละ 500 – 1,000 บาท สำหรับพื้นที่ที่เริ่มทำงานนั้น ทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดเชียงใหม่ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จังหวัดสมุทรสาคร และจังหวัดภูเก็ต ส่วนใหญ่เริ่มทำงานในพื้นที่ศึกษาเลย เพราะในพื้นที่ศึกษาทั้ง 4 พื้นที่นี้เป็นเมืองใหญ่และเป็นแหล่งงานขนาดใหญ่

8.1.2 การกระจายเชิงพื้นที่ของทายาทรุ่นที่ 2

การศึกษาการกระจายเชิงพื้นที่ของทายาทรุ่นที่ 2 ทำได้โดยประมาณการจากตัวเลขสถิติคนต่างด้าวชาวพม่าที่ได้รับอนุญาตทำงานในราชอาณาจักรของไทย จากสำนักงานบริหารแรงงานต่างด้าว ซึ่งพบว่าในพื้นที่ศึกษามีจำนวนแรงงานต่างด้าวชาวพม่าโดยเรียงลำดับกับจำนวนแรงงานต่างด้าวทั้งประเทศได้ดังนี้ จังหวัดสมุทรสาคร (ลำดับที่ 2) จังหวัดเชียงใหม่ (ลำดับที่ 3) จังหวัดภูเก็ต (ลำดับที่ 6) และจังหวัดตาก (ลำดับที่ 8) ซึ่งคงพอจะทำให้เห็นภาพของการกระจายเชิงพื้นที่ของทายาทรุ่นที่ 2 ได้ด้วย โดยที่แรงงานชาวพม่า (ซึ่งรวมถึงทายาทรุ่นที่ 2) ส่วนใหญ่จะอาศัยในพื้นที่ที่

เป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจของพื้นที่นั้นๆ ยกเว้นที่จังหวัดตาก กล่าวคือพื้นที่ที่แรงงานชาวพม่าอาศัยอยู่ที่อำเภอเมืองเชียงใหม่ ร้อยละ 28 อำเภอเมืองสมุทรสาคร ร้อยละ 85 อำเภอเมืองภูเก็ต ร้อยละ 65 ส่วนที่จังหวัดตากนั้น แรงงานชาวพม่าอยู่ที่อำเภอแม่สอดถึงร้อยละ 85

ทายาทรุ่นที่ 2 จะอาศัยอยู่ในชุมชนแรงงานพม่า โดยในจังหวัดเชียงใหม่มีอยู่ 2 ชุมชน อำเภอแม่สอดมี 5 ชุมชน จังหวัดสมุทรสาครมี 31 ชุมชน และในจังหวัดภูเก็ตมี 21 ชุมชน ซึ่งทายาทรุ่นที่ 2 นอกจากจะอาศัยในชุมชนเหล่านี้แล้วยังอาศัยร่วมอยู่กับคนในท้องถิ่นโดยเฉพาะในชุมชนแออัด

สำหรับประเภทกิจการงานที่ทายาทรุ่นที่ 2 ทำนั้นก็เช่นเดียวกัน กล่าวคือต้องประมาณมาจากประเภทกิจการงานที่แรงงานต่างด้าวชาวพม่าทำ อย่างไรก็ตามในภาพรวมพบว่า ทายาทรุ่นที่ 2 เพศชาย มักจะทำงานประเภทที่ใช้กำลัง เช่น กรรมกรก่อสร้าง ประมง ส่วนทายาทรุ่นที่ 2 เพศหญิง มักทำงานเป็นลูกจ้างร้านอาหาร ขายสินค้า แม่บ้าน อุตสาหกรรมต่อเนื่องประมง (แกะกุ้ง) ภาควัตถุศาสตร์ เกี่ยวกับการผลิตสิ่งทอ เครื่องนุ่งห่มต่างๆ ซึ่งต้องอาศัยความละเอียดประณีตของงาน โดยที่ในพื้นที่ศึกษาทายาทรุ่นที่ 2 ประกอบอาชีพหลักดังนี้ จังหวัดเชียงใหม่ (ก่อสร้าง เกษตร และปศุสัตว์) อำเภอแม่สอด (โรงงาน (การผลิต) เกษตรและปศุสัตว์) จังหวัดสมุทรสาคร (ต่อเนื่องประมง ประมง) และจังหวัดภูเก็ต (ก่อสร้าง เกษตรและปศุสัตว์) ซึ่งงานเหล่านี้เป็นงานที่ผู้ประกอบการนิยมจ้างแรงงานต่างด้าวเพื่อลดต้นทุนการผลิต เพราะแรงงานต่างด้าวมียานะอดทน ไม่มีข้อต่อรองในการทำงาน ใ้ให้ทำอะไรก็ได้ ไม่เหมือนกับแรงงานไทยที่เลือกงาน และมีการรวมตัวกันต่อรองเรื่องค่าจ้าง สวัสดิการและอื่นๆ งานเหล่านี้เป็นงานที่ไม่ต้องการความรู้ความสามารถนัก ต้องการแค่แรงงานเท่านั้น

8.1.3 การอพยพโยกย้ายของทายาทรุ่นที่ 2

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในพื้นที่ศึกษามีรูปแบบของเส้นทางการอพยพโยกย้ายอยู่ 4 รูปแบบโดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้คือ

1) กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่อพยพโยกย้ายมาจากพม่าแล้วไม่อพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดสมุทรสาคร และแม่สอด ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่อายุน้อยและเดินทางมาอยู่กับบิดามารดาและทำงานอยู่ในพื้นที่

2) กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่เกิดในประเทศไทยแล้วอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานซึ่งส่วนใหญ่เป็นทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดภูเก็ต และเชียงใหม่ ซึ่งจะเป็นกลุ่มที่เกิดในพื้นที่อื่นๆ ที่ไม่ใช่ภูเก็ตและเชียงใหม่ แล้วอพยพมาทำงานในจังหวัดทั้ง 2 ที่ เป็นแหล่งงานที่สำคัญ

3) กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่อพยพโยกย้ายมาจากพม่า แล้วอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงานซึ่งส่วนใหญ่เป็นทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดภูเก็ต ซึ่งในกรณีเชียงใหม่ นั้นเป็นการอพยพจากอำเภอชายแดนเข้าสู่อำเภอเมืองเชียงใหม่ ส่วนในจังหวัดภูเก็ตนั้นเป็นการอพยพโยกย้ายงานในอำเภอต่างๆ ของภูเก็ตเอง

4) กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่เกิดในประเทศไทยแล้วไม่อพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานซึ่งส่วนใหญ่เป็นทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งเกิดที่สมุทรสาครเอง และทำงานอยู่ที่สมุทรสาครซึ่งเป็นแหล่งงานแหล่งใหญ่

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในพื้นที่ศึกษาจำนวน 80 รายนั้น มีอยู่ 40 ราย ที่มีการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงาน โดยประกอบไปด้วยกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดเชียงใหม่ 15 ราย ภูเก็ต 14 ราย แม่สอด 7 ราย และสมุทรสาคร 4 ราย ตามลำดับ ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่เหลืออีก 40 รายนั้น ยังไม่มีการอพยพโยกย้ายออกจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงานในปัจจุบัน แต่อาจมีการอพยพโยกย้ายเกิดขึ้นในอนาคตได้

กลุ่มตัวอย่าง 15 รายในจังหวัดเชียงใหม่จะมีความสัมพันธ์กับอำเภอเมืองเชียงใหม่ กล่าวคือ มี 7 รายที่มีจุดเริ่มต้นของการทำงานอยู่ที่อำเภอเมืองเชียงใหม่ และที่เหลืออีก 8 ราย มีจุดเริ่มต้นของการทำงานอยู่ที่พื้นที่อื่น แต่ได้มีการอพยพโยกย้ายผ่านอำเภอเมืองเชียงใหม่ด้วย

กลุ่มตัวอย่าง 14 รายในจังหวัดภูเก็ตก็เช่นเดียวกัน โดยทั้ง 14 รายนี้จะมีความสัมพันธ์กับจังหวัดภูเก็ต กล่าวคือ มีอยู่ 5 รายที่มีจุดเริ่มต้นอยู่ในจังหวัดภูเก็ต (อำเภอเมืองภูเก็ต อำเภอกะทู้ และอำเภอถลาง) และที่เหลืออีก 9 ราย มีจุดเริ่มต้นของการทำงานอยู่ที่พื้นที่อื่นแต่ก็ได้มีการอพยพโยกย้ายมายังจังหวัดภูเก็ต

สำหรับกลุ่มตัวอย่าง 7 รายของอำเภอแม่สอด จังหวัดตากนั้น มีอยู่ 5 รายที่มีพื้นที่เริ่มต้นทำงานอยู่ที่พื้นที่อื่นๆ ของประเทศไทย ส่วนอีก 2 ราย เริ่มต้นทำงานที่อำเภอแม่สอด แต่ในที่สุดทั้งหมดก็อพยพโยกย้ายกลับมาที่อำเภอแม่สอด โดยมีอยู่ 6 รายที่เดินทางไปยังพื้นที่อื่น เพียงพื้นที่เดียวแล้วกลับมายังอำเภอแม่สอด ส่วนอีกรายนั้นเดินทางไปยังพื้นที่อื่นอีก 2 แห่ง แล้วจึงกลับมายังอำเภอแม่สอด

กลุ่มตัวอย่าง 4 รายของจังหวัดสมุทรสาครนั้น ทั้ง 4 ราย มีพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงานอยู่ที่พื้นที่อื่นๆ ของประเทศไทย คือ กรุงเทพฯ ชลบุรี นครปฐม และประจวบคีรีขันธ์ โดยมีอยู่ 3 รายที่อพยพโยกย้ายไปทำงานที่อื่นก่อนแล้วอพยพโยกย้ายมายังสมุทรสาคร ส่วนอีกรายอพยพตรงมาที่สมุทรสาครเลย

ในการศึกษาครั้งนี้ได้ศึกษาถึงปัจจัยส่วนบุคคลของทายาทรุ่นที่ 2 ที่มีส่วนทำให้เกิดการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ประกอบด้วยเพศ อายุ สถานภาพ ศาสนา ภูมิฐานะ ชาติพันธุ์ การศึกษา อาชีพและรายได้ สถานะบุคคล และความสามารถในการพูดภาษาไทย ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่สำคัญที่ทำให้เกิดการอพยพโยกย้ายมีอยู่ 4 ปัจจัย คือ การประกอบอาชีพและรายได้ ความสามารถในการพูดภาษาไทย สถานะบุคคล และชาติพันธุ์ โดยที่อาชีพและรายได้เป็นปัจจัยทางเศรษฐกิจที่สัมพันธ์โดยตรงกับการอพยพโยกย้าย และเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ผลักดันให้อพยพเคลื่อนย้ายออกจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน และยังคงดูต่อไปทำงานยังพื้นที่อื่น ซึ่งกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ที่มีการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานนั้นส่วนใหญ่เป็นเพราะความต้องการเปลี่ยนไปทำงานที่ได้รับค่าตอบแทน ค่าจ้างมากกว่า ซึ่งมีทั้งเปลี่ยนลักษณะงาน เช่น จากคนงานสวนยางไปแกะกุ้ง เปลี่ยนจากคนรับใช้ในบ้านเป็นลูกจ้างร้านอาหาร หรือลักษณะงานเดิมแต่เปลี่ยนพื้นที่ทำงานไปยังพื้นที่ใหม่ที่ให้ค่าตอบแทนสูงกว่า เช่น กรรมกรก่อสร้างจากอำเภอแม่สอด ย้ายไปทำงานที่กรุงเทพฯ ย้ายจากอำเภอเมืองภูเก็ตไปอำเภอกะทู้ นอกจากนี้การอพยพโยกย้ายงานก็มีในรูปแบบที่เปลี่ยนจาก “งานหนัก” ไปเป็นงานที่ “สบาย” กว่า เช่น เปลี่ยนจากงานก่อสร้างเป็นลูกจ้างร้านอาหาร นอกจากนี้แล้วการที่ทายาทรุ่นที่ 2 ได้รับค่าจ้างต่ำกว่าค่าแรงขั้นต่ำตามกฎหมาย ได้รับค่าจ้างน้อยกว่าแรงงานไทยทั้งที่ทำงานในลักษณะงานเหมือนกัน ไม่ได้รับค่าจ้างเต็มจำนวน ไม่ได้รับค่าจ้างตรงเวลา ไม่ได้รับค่าจ้างทำงานล่วงเวลา ต้องทำงานติดต่อกันหลายชั่วโมงโดยแทบไม่ได้พัก หรือ นายจ้างไม่จ่ายค่าจ้างให้เลยและไล่ออกทันทีที่งานเสร็จ (งานก่อสร้าง) สาเหตุเหล่านี้ทำให้ทายาทรุ่นที่ 2 ต่างพยายามค้นหานะแสงสว่างใหม่ที่ดีกว่า ทั้งในแง่ของรายได้ และสภาพการทำงานเท่าที่จะหาช่องทางได้ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ที่มีการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานส่วนใหญ่เปลี่ยนไปทำงานที่มีรายได้เพิ่มมากขึ้น เป็นที่น่าสังเกตว่ากลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดภูเก็ตที่มีการอพยพโยกย้ายงานนั้น จะเป็นการย้ายงานอยู่ภายในจังหวัดภูเก็ตเอง เป็นการย้ายพื้นที่ทำงานในระหว่างพื้นที่ 3 อำเภอ คือ อำเภอเมืองภูเก็ต อำเภอกะทู้ และอำเภอดงตาล

ความสามารถในการพูดภาษาไทยได้ เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน การที่กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 พูดภาษาไทยได้นั้นเป็นเพราะได้มีโอกาสเรียนหนังสือในระบบการศึกษาของไทย และ/หรือ ได้อาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลานาน เพราะบ่อยครั้งที่หากการอพยพโยกย้ายของทายาทรุ่นที่ 2 เจอปัญหา เช่น พบด้านของเจ้าหน้าที่ตรวจจับ แต่ถ้าทายาทรุ่นที่ 2 พูดภาษาไทยได้เจ้าหน้าที่จะปล่อยให้ผ่านได้ โดยให้เหตุผลไปว่าอายุไม่ถึง 15 ปี จึงยังไม่มีบัตรประชาชน (ไทย) นอกจากนี้แล้วการที่ทายาทรุ่นที่ 2 พูดภาษาไทยได้ทำให้เขาและ

เธอรู้สึกกลมกลืนกับสังคมไทยได้มากขึ้น ทำให้มีความรู้สึกเหมือนคนไทย ที่สามารถเดินทางไปไหนมาไหนได้อย่างเสรี

สถานะบุคคล เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในพื้นที่ศึกษา เพราะการที่มีใบอนุญาตทำงานจะมีส่วนทำให้ทายาทรุ่นที่ 2 รู้สึกมั่นคง ปลอดภัย เปลี่ยนงานหางานใหม่ได้ง่ายขึ้น ไม่ต้องหวาดกลัวต่อการถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุม สามารถทำงานได้อย่างมีความสุข ในทางตรงกันข้ามการที่ไม่มีใบอนุญาตทำงานจะทำให้ทายาทรุ่นที่ 2 รู้สึกว่าหางานเปลี่ยนงานได้ยาก เสี่ยงต่อการถูกจับกุม ไปไหนมาไหนก็ต้องระวังตัว ในพื้นที่ศึกษานี้มีอยู่หลายกรณีที่ทายาทรุ่นที่ 2 ต้องย้ายพื้นที่ทำงานเพราะไม่มีใบอนุญาตทำงาน และเห็นได้อย่างชัดเจนว่า ทายาทรุ่นที่ 2 ส่วนใหญ่มีความต้องการที่จะมีใบอนุญาตทำงาน ซึ่งมีทั้งนายจ้างจัดทำให้เอง จัดทำให้โดยผ่านนายหน้า โดยค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจะทยอยหักจากค่าจ้างเป็นงวดๆ ไป รวมไปถึงทายาทรุ่นที่ 2 เอง ที่ใช้บริการจากนายหน้าในการติดต่อขอใบอนุญาตทำงานให้โดยพบมากในกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดสมุทรสาครและจังหวัดภูเก็ต

ชาติพันธุ์ เป็นองค์ประกอบหลักประการหนึ่งของการตัดสินใจอพยพโยกย้ายงาน เพราะทำให้เกิดการ “ชักชวน” ไปทำงานในพื้นที่อื่น โดยญาติ/เพื่อน/หรือ “คนรู้จัก” ซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน ที่จะคอยช่วยเหลือ สร้างเครือข่ายทางสังคม สำหรับแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร สำหรับคนกลุ่มเดียวกัน เกี่ยวกับการทำงาน เส้นทางและช่องทางการเดินทาง วิธีการเดินทาง รวมถึงการให้ที่พักอาศัยเมื่อมีการอพยพเข้ามาในพื้นที่ นอกจากนี้แล้วกลุ่มบุคคลที่ทายาทรุ่นที่ 2 อพยพโยกย้ายมักจะเป็นกลุ่มเครือข่ายทางสังคม ซึ่งเมื่อมีการอพยพโยกย้ายแล้วส่วนใหญ่จะพักอยู่กับญาติ เพื่อน หรือ คนรู้จัก แต่เมื่อทายาทรุ่นที่ 2 ได้เข้าทำงานกับนายจ้างแล้ว ส่วนใหญ่ก็จะพักอาศัยอยู่กับนายจ้าง

8.1.4 ปัจจัยที่ดึงดูดให้ทายาทรุ่นที่ 2 เข้ามาในพื้นที่ศึกษา

ปัจจัยดึงดูดให้ทายาทรุ่นที่ 2 อพยพโยกย้ายหรือกลับเข้ามาในจังหวัดเชียงใหม่ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จังหวัดสมุทรสาคร และจังหวัดภูเก็ต มีอยู่ 3 ปัจจัยคือ 1) ปัจจัยทางเศรษฐกิจ 2) ปัจจัยทางสังคม และ 3) ปัจจัยทางวัฒนธรรม โดยที่

ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ เป็นปัจจัยหลักที่ช่วยผลักดันให้ทายาทรุ่นที่ 2 อพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานครั้งแรกและดึงดูดให้เข้ามายังพื้นที่ศึกษาที่เป็นแหล่งงานขนาดใหญ่ทั้งจังหวัดเชียงใหม่ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จังหวัดสมุทรสาคร และจังหวัดภูเก็ต พื้นที่เหล่านี้มีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูง ก่อให้เกิดการจ้างงาน มีงานให้เลือกทำมากมาย โดยเฉพาะที่จังหวัดสมุทรสาครและจังหวัดภูเก็ต เป็นพื้นที่ที่กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ตั้งใจและมุ่งมั่นไปทำงานแม้ต้องเสียค่า

นายหน้าก็ตาม พื้นที่เหล่านี้มีอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ 153 บาท 171 บาท 204 บาท และ 205 บาท สำหรับอำเภอแม่สอด เชียงใหม่ ภูเก็ต และสมุทรสาครตามลำดับ ถึงแม้ว่างานในประเทศไทยส่วนใหญ่จะเป็นงานที่แรงงานไทยหลักเลี้ยง แต่สำหรับแรงงานพม่าแล้ว สามารถอดทนทำงานเหล่านั้นไม่ว่าจะเป็นงานกรรมกรก่อสร้าง ในจังหวัดภูเก็ตและเชียงใหม่ งาน “แกะกุ้ง ตัดหัวปลา ลอกหมึก” ในจังหวัดสมุทรสาคร งาน “โรงงาน” ในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เพราะสำหรับแรงงานพม่า งานเหล่านี้เป็นงานสบายและรายได้ดีกว่าที่พม่า ถึงแม้บางครั้งจะมีประเด็นการโกงไม่จ่ายค่าจ้าง จ่ายไม่ครบ จากนายจ้าง แต่แรงงานพม่าก็ยังสามารถหางานอื่นๆ หรืองานแบบเดิมแต่ที่อื่นๆ ได้ ดังนั้นในสายตาของแรงงานพม่าแล้วประเทศไทยและในพื้นที่ศึกษา 4 พื้นที่นี้ ส่งกลิ่น “หอมหวานทางเศรษฐกิจ” และดึงดูดให้ชาวพม่ารวมทั้งทายาทรุ่นที่ 2 จากประเทศพม่า ให้อพยพโยกย้ายเข้ามาหาโอกาสที่ดีกว่าในชีวิต ทั้งนี้ด้วยความคาดหวังว่าจะได้รับรายได้ที่ดีกว่าเดิม ความเป็นอยู่ที่ดีกว่า งานที่ดีกว่า และชีวิตที่ดีกว่าเดิม ทั้งในรูปแบบอยู่ถาวร (หากเป็นไปได้และต้องการให้เป็นเช่นนั้น) และในรูปแบบอยู่ชั่วคราวเพื่อเก็บเงินกลับไปอยู่ที่พม่า

ปัจจัยทางสังคม ความทันสมัย ความน่าสนใจ และความเป็นอยู่ที่สะดวกสบายในเมืองใหญ่ๆ อย่าง เชียงใหม่ แม่สอด สมุทรสาคร และภูเก็ต ที่มีสิ่งบริการที่ดีกว่าที่พม่า เช่น โรงพยาบาล ห้างสรรพสินค้า สังคมเมืองไทยที่สงบสุขกว่าที่พม่า รวมไปถึงข้อมูลจากสื่อต่างๆ เหล่านี้ได้เปรียบเสมือนเป็นแม่เหล็กดึงดูดทายาทรุ่นที่ 2 ให้เกิดความประทับใจ สนใจ อยากรู้ อยากเห็น อยากมีประสบการณ์ การใช้ชีวิตในเมืองใหญ่ นอกจากนั้นแล้วการที่ทายาทรุ่นที่ 2 สามารถพูดภาษาไทยได้ ทำให้สามารถกลมกลืนเข้าสู่สังคมไทยได้เป็นอย่างดี และสำหรับบางรายนั้น การได้อยู่ห่างจากครอบครัว การเข้าสู่ตลาดงาน เป็นการแสดงให้เห็นถึงการเติบโตเป็นผู้ใหญ่อีกด้วย ในทางตรงกันข้าม ตัวอย่างบางรายที่อายุน้อย ก็ต้องการอยู่กับครอบครัวบิดามารดา ไม่ต้องการอพยพโยกย้ายไปที่อื่น หากเปรียบเทียบพื้นที่ศึกษา 4 พื้นที่นั้น ก็จะพบว่า แต่ละพื้นที่จะเป็นสังคมของแต่ละชาติพันธุ์ กล่าวคือ เชียงใหม่คือสังคมชาวไทยใหญ่ แม่สอดคือสังคมของชาวพม่า สมุทรสาครคือสังคมชาวมอญ และภูเก็ตคือสังคมชาวทวาย ดังนั้นหากชาวพม่าได้อยู่ในสังคมชาติพันธุ์เดียวกัน ก็จะมีความรู้สึกสบายใจ มีความสุข มีเพื่อน มีความรู้สึกมีตัวตน มีขนบธรรมเนียมประเพณี มีกิจกรรมร่วมกัน เกิดเป็นเครือข่ายทางสังคมที่ช่วยสงเคราะห์เกื้อหนุนกันและกัน

ปัจจัยทางวัฒนธรรม กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่มีชาติพันธุ์เดียวกันมักมีการรวมตัวกันเกิดเป็นเครือข่ายทางสังคม ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร ชักชวน บอก แจ้งข่าวของโอกาสการทำงาน ให้แก่หมู่เหล่าเดียวกัน ให้มีโอกาสดำเนินงาน เป็นการช่วยเหลือเพื่อกลุ่มเดียวกัน การอพยพโยกย้ายงานของกลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ในพื้นที่ศึกษาส่วนใหญ่เกิดจากการชักชวน บอกกล่าวข้อมูลจากญาติ เพื่อน คนรู้จัก นอกจากนี้แล้วทายาทรุ่นที่ 2 นี้ก็นิยมหางานส่งเงินกลับบ้าน กลับไปเยี่ยมบ้าน

ส่งลูกกลับบ้านที่พม่า ทำใบอนุญาตทำงาน บัตรสุขภาพ แม้กระทั่งเคลียร์กับเจ้าหน้าที่ตำรวจเมื่อเกิดปัญหา โดยผ่านทางนายหน้าที่เป็นชนชาติเดียวกันนั้น เพราะความที่เป็นชนชาติเดียวกันทำให้เกิดความ “ไว้เนื้อเชื่อใจกัน”

8.1.5 การอพยพโยกย้ายในอนาคต

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในพื้นที่ศึกษาส่วนใหญ่ (จำนวน 70 คน) ไม่ต้องการอพยพโยกย้ายออกจากพื้นที่ศึกษา โดยมีเหตุผลหลัก 3 ประการ คือ 1) ครอบครัว 2) ทำงาน และ 3) การศึกษา โดยเหตุผลที่สำคัญที่สุดคือ การที่กลุ่มตัวอย่างต้องการอยู่กับครอบครัว บิดามารดา ญาติพี่น้อง เพื่อนๆ หากเป็นกลุ่มตัวอย่างที่อายุน้อย ก็ไม่คิดจะอพยพโยกย้ายไปไกลจากบิดามารดา เพราะได้ดูแลบิดามารดา และในทางกลับกันบิดามารดาได้ดูแลตนเอง และไม่อนุญาตให้ย้ายไปที่อื่น ไกลตา ตัวอย่างหลายรายก็เกิดในพื้นที่ศึกษาก็คุ้นเคยกับสภาพความเป็นอยู่ การใช้ชีวิตในพื้นที่ศึกษาที่มีความสะดวกสบายกว่าที่พม่า จึงมีความตั้งใจจะตั้งรกรากอยู่ในพื้นที่ศึกษาไม่ต้องการอพยพโยกย้ายไปที่อื่น ส่วนกลุ่มตัวอย่างในอำเภอแม่สอดนั้น ไม่ต้องการอพยพโยกย้ายเพราะเขาและเธอรู้สึกปลอดภัย ไม่อยากออกนอกพื้นที่เพราะไม่อยากเสียเงินค่านายหน้า เสียอันตราย และ ไม่ต้องการถูกหลอกไปทำงานที่ไม่ดี

สาเหตุที่รองลงมาคือ การทำงาน กลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ศึกษายังพอใจกับการทำงานในพื้นที่ศึกษาซึ่งมีงานและทำให้มีรายได้มากกว่าการอพยพโยกย้ายกลับไปประเทศพม่า โดยเฉพาะในจังหวัดสมุทรสาคร และจังหวัดภูเก็ต

จะเห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 มีความต้องการอาศัยอยู่ในประเทศไทยที่สงบสุขกว่า มีโอกาสในหลายๆ ด้านดีกว่าในพม่า ซึ่งหากเกิดความสงบทางการเมืองในพม่าขึ้นมาแล้ว ทายาทรุ่นที่ 2 นี้จะอพยพกลับไปหรือไม่ ผู้ศึกษาคิดว่าคำตอบน่าจะไม่ใช่เพราะว่าแรงดึงดูดให้ชาวพม่าอพยพโยกย้ายเข้าสู่ประเทศไทยคือ แรงดึงดูดทางเศรษฐกิจ ซึ่งประเทศไทยเองยังน่าจะมีแรงอันนี้อีกยาวนาน ชาวพม่าที่เข้ามาอยู่ในประเทศไทยแล้วก็จะอยู่อีกนานรวมไปถึงลูกหลาน (ทายาทรุ่นที่ 2 หรือรุ่นมากกว่านั้น) ก็จะอยู่อีกนานและเพิ่มปริมาณมากขึ้น ซึ่งขึ้นกับว่าประเทศไทยมีนโยบายจัดการอย่างไรให้ชาวพม่าและคนไทยอยู่ร่วมกันโดยสงบสุข และต่างได้รับประโยชน์ด้วยกันทั้งสองฝ่าย

8.2 อภิปรายผลการศึกษา

ทนายทนายที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า ในพื้นที่ศึกษาคือ จังหวัดเชียงใหม่ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จังหวัดสมุทรสาคร และจังหวัดภูเก็ต ส่วนใหญ่เป็นแรงงานไร้ฝีมือ ซึ่งมีทั้งแรงงานที่ขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าวเพื่อขออนุญาตทำงานอย่างถูกต้องตามกฎหมายและแรงงานที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนแรงงานเพื่อขออนุญาตทำงาน โดยมีแนวโน้มที่จะเพิ่มจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ ประสานสอดคล้องกับความต้องการแรงงานราคาถูกของผู้ประกอบการเพื่อผลิตสินค้าตอบสนองการค้าเสรีและการแข่งขันทางธุรกิจ เป็นปัจจัยดึงดูดที่สำคัญที่ทำให้มีการย้ายถิ่นเกิดขึ้นซึ่งรวมไปถึงการย้ายถิ่นจากพม่ามายังประเทศไทย ซึ่งนับเป็นทนายทนายที่ 1 ที่เป็นที่มาของทนายทนายที่ 2 และรุ่นที่มากกว่านี้ในประเทศไทย และยังรวมไปถึงการตัดสินใจอพยพโยกย้ายของทนายทนายที่ 2 จากพื้นที่ที่เริ่มทำงานสอดคล้องกับแนวคิดการย้ายถิ่นของ Lee (1996) ที่อ้างในโรดมัล ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา (2543) Burmese Women's Union (2007) และการศึกษาของ Zhang Jie (2003) ที่กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการย้ายถิ่น (แม้จะเป็นการย้ายถิ่นระหว่างประเทศแต่ก็ยังคงครอบคลุมมาถึงการย้ายถิ่นภายในประเทศได้ด้วย) ประกอบด้วย 3 ปัจจัยดังนี้คือ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยทางสังคม และปัจจัยทางการเมือง

1) **ปัจจัยทางเศรษฐกิจ** การที่พื้นที่ปลายทางมีการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่ดีกว่า ทำให้ผู้ย้ายถิ่นมีโอกาสหางานทำที่ดีกว่าเดิม มีรายได้ที่ดีกว่าเดิม มีชีวิตที่ดีกว่าเดิม จึงทำให้เกิดการย้ายถิ่นจากพื้นที่ที่ด้อย (โอกาส) กว่าไปยังพื้นที่ปลายทางที่มีโอกาสทางเศรษฐกิจที่ดีกว่า โดยมีแรงจูงใจทางด้านเศรษฐกิจ 3 ประการคือ

- (1) การย้ายถิ่นเพื่อมาหางานทำ อันเนื่องจากการไม่มีงานทำ หรือการว่างงานตามฤดูกาล ประกอบกับสภาพความยากจนและผลผลิตไม่พอต่อการบริโภค จึงทำให้แรงงานในท้องถิ่นเคลื่อนย้ายไปทำงานนอกท้องถิ่น
- (2) การย้ายเพื่อหางานทำที่ดีกว่า สำหรับค่าจ้างที่มากกว่า สภาพแวดล้อมที่ดีกว่า และเหมาะสมกับความสามารถเฉพาะตัวมากกว่า
- (3) การย้ายเพื่อความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน นั่นคือ การที่มีงานทำอยู่แล้ว แต่ต้องการโอนหรือย้ายตำแหน่ง ไปปฏิบัติหน้าที่ในที่อื่นเพื่อตำแหน่งหน้าที่ที่ดีกว่า หรือย้ายขึ้นไปในตำแหน่งที่สูงกว่า

2) **ปัจจัยทางสังคม** โดยทั่วไปแล้วผู้ย้ายถิ่นซึ่งในที่นี้คือ แรงงานพม่า และทนายทนายที่ 2 มักจะเลือกย้ายถิ่นไปยังพื้นที่ที่มีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และศาสนาคล้ายคลึงกัน เพราะจะทำให้ผู้ย้ายถิ่นสามารถผสมกลมกลืนกับสังคมในพื้นที่ปลายทางได้ ซึ่งการอพยพโยกย้ายงานของทนายทนายที่ 2 เกิดจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานนั้น แรงจูงใจทางสังคมก็มีส่วนช่วยเสริมแรงจูงใจ

ทางเศรษฐกิจให้มีความสำคัญและความจำเป็นยิ่งขึ้น เนื่องจากมีแรงจูงใจในงานที่ดีกว่า รวมทั้งความต้องการมีครอบครัว ญาติมิตร อยู่ด้วย จึงเป็นแรงจูงใจที่เกิดขึ้นในสถาบันสังคม สมาชิกของสังคมและส่วนประกอบอื่นๆ ของสังคม อันแสดงถึงความสัมพันธ์ของบุคคลที่อยู่ร่วมกันในสังคม นอกจากนี้แรงจูงใจทางการศึกษาเพื่อศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น และแรงจูงใจทางด้านการครอบครัวอันได้แก่ การแต่งงาน หรือความสัมพันธ์กับญาติหรือครอบครัว ก็ทำให้เกิดการอพยพย้ายถิ่นไปอยู่กับครอบครัวหรือญาติด้วย สิ่งที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ การเกิดขึ้นของเครือข่ายทางสังคม ที่จะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร เกี่ยวกับการทำงาน ซึ่งนำไปสู่การ “ชักชวน” ให้ไปทำงานในพื้นที่อื่น โดยญาติ/เพื่อน/หรือ “คนรู้จัก” ที่จะคอยช่วยเหลือคนกลุ่มเดียวกัน ซึ่งยังสอดคล้องกับกฤษฎา อาชาวนิจกุล และคณะ (2540) ที่เสนอว่าเครือข่ายการย้ายถิ่นเกิดจากญาติและเพื่อนฝูงที่ย้ายไปก่อนด้วย

อย่างไรก็ตาม ครอบครัวและชุมชนมีความสำคัญต่อเครือข่ายในการย้ายถิ่น เป็นเครือข่ายทางสังคม (Social Network) การย้ายถิ่นจะมีความเป็นไปได้มากขึ้นถ้ามีสายสัมพันธ์เชื่อมโยงทางครอบครัว ทำให้มีความช่วยเหลือทั้งด้านเงินทุนและวัฒนธรรมประเพณี นอกจากนี้ยังมีบทบาทช่วยเหลือในขบวนการปรับตัวในถิ่นปลายทางด้วย โดยปกติลูกโซ่ของกระบวนการย้ายถิ่นของคนหนุ่มสาว (โดยเฉพาะผู้ชาย) ที่เป็นนักบุกเบิก เมื่อการย้ายถิ่นเริ่มขึ้น ผู้ย้ายถิ่นส่วนใหญ่ก็จะติดตามผู้ย้ายถิ่นรุ่นก่อนๆ มา และได้รับความช่วยเหลือจากเพื่อนและญาติในถิ่นปลายทาง เครือข่ายดังกล่าวซึ่งเกิดจากความสัมพันธ์ทางเครือญาติหรือมาจากถิ่นฐานทางเดียวกัน ซึ่งจะให้ความช่วยเหลือในการจัดหาที่พัก หางาน ช่วยเหลือในการดำเนินตามขั้นตอนของระบบราชการ รวมทั้งความช่วยเหลือในการแก้ปัญหายุ่งยากส่วนตัว เครือข่ายทางสังคมดังกล่าว ทำให้ผู้ที่ย้ายและครอบครัว ซึ่ง Castle (1994) ย้ำว่าเป็นผลของ “การเบิกทาง” (beaten path effect) ซึ่งจะทำให้มีคนย้ายไปสู่พื้นที่ที่ญาติหรือเพื่อนร่วมชาติอาศัยอยู่ก่อน อาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า トラバドกระบวนการเคลื่อนย้ายมนุษย์เพิ่มขึ้น การเคลื่อนย้ายก็จะกลายเป็นกระบวนการทางสังคมที่ดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง เครือข่ายทางสังคมเป็นสิ่งซับซ้อนและบางครั้งก็ขัดแย้งในตัวเอง ความแตกต่างของโครงสร้างหน้าที่เกิดขึ้นจากกลุ่มบุคคล (ทั้งผู้ย้ายถิ่นและผู้ไม่ย้ายถิ่น) บางกลุ่มได้กลายเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการย้ายถิ่น “อุตสาหกรรมย้ายถิ่น” ที่เกิดขึ้นมามักจะประกอบไปด้วย ธุรกิจจัดหางาน ทนายความ นายหน้าหาคนงาน ผู้ล่กลอบนำคนงานเข้ามา และคนกลาง ซึ่งจะมีทั้งผู้ให้ความช่วยเหลือ และผู้ที่ขูดรีดเอารัดเอาเปรียบผู้ย้ายถิ่นในสถานการณ์ของการย้ายถิ่นแบบผิดกฎหมาย หรือสถานการณ์ที่มีจำนวนผู้ย้ายถิ่นมีมากเกินไป ปัญหาการขูดรีดหรือเอารัดเอาเปรียบผู้ย้ายถิ่นอาจจะมีมาก เช่น ผู้ย้ายถิ่นหลายคนถูกโกงเงินที่เก็บออมไว้เป็นค่านายหน้าแล้วถูกทิ้งให้ตกงานหรือหมดตัว การเกิดของ

อุตสาหกรรมย้ายถิ่นในลักษณะดังกล่าวได้รับความสนใจ โดยภาครัฐเองได้พยายามที่จะควบคุมหรือหยุดกระบวนการย้ายถิ่น

3) **ปัจจัยทางการเมือง** ปัจจัยนี้เป็นปัจจัยทั้งผลักดันและดึงดูดให้มีการอพยพโยกย้ายเกิดขึ้น โดยเฉพาะบริบทการเมืองของพม่าที่เป็นสาเหตุสำคัญให้พ่อแม่ ชาวพม่าที่อพยพโยกย้ายมาทำงานอยู่ในประเทศไทยต้องการให้บุตร (ทายาทรุ่นที่ 1.5) อพยพโยกย้ายมาอยู่ด้วยกันในประเทศไทย สอดรับกับนโยบายของประเทศไทยเองที่ส่งเสริมการนำเข้าแรงงานในกิจการที่ขาดแคลนเนื่องจากขาดแคลนแรงงานไทย และ/หรือ แรงงานไทยหลักเลี้ยงแรงงานประเภท “สกปรก อันตราย และต่ำต้อย” จึงทำให้เกิดแรงงานนอกระบบซึ่งกลายเป็นแรงงานกลุ่มใหญ่ในประเทศไทย โดยที่มีถึง 2 ใน 3 ของแรงงานไทย และแรงงานกลุ่มนี้กลายเป็นแรงงานที่สำคัญและต้องพึ่งพิงเป็นผู้กุมทิศทางทางเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ

Lee อ้างในโนโรดัม ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา (2543) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งของการย้ายถิ่นคือ ปัจจัยลักษณะของผู้ย้ายถิ่น ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่ออธิบายเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการอพยพโยกย้ายของทายาทรุ่นที่ 2 จากพื้นที่ที่เริ่มทำงานซึ่งผู้ศึกษาได้ศึกษาถึงปัจจัย 10 ประการคือ เพศ อายุ สถานภาพ ศาสนา ภูมิลำเนา ชาติพันธุ์ การศึกษา การประกอบอาชีพและรายได้ สถานะบุคคล และความสามารถในการพูดภาษาไทย ซึ่งจากการศึกษานี้พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่สำคัญที่ทำให้เกิดการอพยพโยกย้ายมีอยู่ 4 ปัจจัยคือ การประกอบอาชีพและรายได้ ความสามารถในการพูดภาษาไทย สถานะบุคคล และชาติพันธุ์

นอกจากนี้แล้ว การศึกษาครั้งนี้พบว่าการย้ายถิ่นอพยพของทายาทรุ่นที่ 2 จากพม่ามายังประเทศไทย การเดินทางกลับไปเยี่ยมญาติ เชื้อบ้านในพม่า การกลับไปเรียนหนังสือ การกลับไปบวชเรียน การหางานใหม่ การขึ้นทะเบียนแรงงาน การขอใบอนุญาตทำงาน การพิสูจน์สัญชาติ และอื่นๆ ของทายาทรุ่นที่ 2 นี้ยังต้องอาศัยนายหน้า สอดคล้องกับการศึกษาของสมพงศ์ สระแก้ว และปฐวิมา ตั้งปรัชญาภู (2552) ที่ได้ศึกษาเรื่องนายหน้ากับกระบวนการย้ายถิ่นแรงงานข้ามชาติจากพม่า: กรณีศึกษาพื้นที่จังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งพบว่ามีกระบวนการนายหน้าเข้ามาเกี่ยวข้องกับการเข้ามาของแรงงานข้ามชาติตั้งแต่ต้นทาง ระหว่างทาง และปลายทาง

เนื่องจากการค้าเสรีและการแข่งขันทางธุรกิจได้ส่งผลทำให้รูปแบบการดำเนินเศรษฐกิจต้องมีการปรับตัว ผู้ประกอบการเป็นจำนวนมากเพิ่มความสามารถในการแข่งขันด้วยการลดต้นทุนการผลิต ทำให้เกิดรูปแบบการจ้างงานในลักษณะเหมาค่าแรง การจ้างเหมาช่วง และการกระจายหน่วยการผลิต แต่ในปัจจุบันนี้ประเทศไทยขาดแคลนแรงงานมีฝีมือและแรงงานไร้ฝีมือเป็นจำนวนมาก รวมไปถึงประเทศไทยกำลังก้าวสู่สังคมสูงอายุที่อัตราการเกิดต่ำกว่าความต้องการแรงงาน ดังนั้นแรงงานจากทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากพม่าจึงน่าจะมีส่วนช่วยในการผลิตที่สำคัญ

เนื่องจากอัตราค่าจ้างจะต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับแรงงานในประเทศ แรงงานจากทாயาทุ่นที่ 2 นี้ ส่วนใหญ่เป็นแรงงานไร้ฝีมือและมีจุดมุ่งหมายหลักคือ การหารายได้ และมักจะเข้ามาเป็นแรงงานตอนอายุน้อย (น้อยกว่า 15 ปี) ซึ่งพบมากในพื้นที่ศึกษาทั้ง 4 พื้นที่ แรงงานเด็กทாயาทุ่นที่ 2 จะทำงานร่วมกับบิดามารดาในกิจการประมงต่อเนื่อง (ปอกกุ้ง) และการเกษตร โดยที่ส่วนใหญ่เป็นงานแบบเหมาค่าแรงเด็กทாயาทุ่นที่ 2 นี้ มีทั้งไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือและทั้งเรียนหนังสือควบคู่ไปกับการทำงานไปด้วย ซึ่งในที่สุดเมื่อเด็กเหล่านี้อายุถึง 15 ปี ส่วนใหญ่แล้วบิดามารดาจะให้เลิกเรียนและเข้าสู่ตลาดงานโดยมาช่วยทำงานหรือหางานให้ทำ ซึ่งหากเป็นงานในโรงงานหรืออุตสาหกรรมต่อเนื่องประมง ก็มักจะมีปัญหาเรื่องใบอนุญาตทำงานทำให้ต้องอาศัยบริการจากนายหน้าเพื่อช่วยให้ทำงานได้อย่างถูกต้อง จึงเกิดการโกงอายุให้สูงกว่าความเป็นจริงขึ้น แรงงานเด็กทாயาทุ่นที่ 2 นี้ ส่วนใหญ่จะยังอาศัยอยู่กับบิดามารดา แต่จากการศึกษาในครั้งนี้ก็ได้พบว่า แรงงานเด็กที่เป็นชาย โดยเฉพาะที่พูดภาษาไทยได้โดยเฉพาะในจังหวัดเชียงใหม่และอำเภอแม่สลด มักมีการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน ทั้งนี้เพื่อแสวงหาโอกาสทางเศรษฐกิจที่ดีกว่าที่เดิม โดยที่มีญาติ เพื่อน คนรู้จัก รวมไปถึงนายหน้าแนะนำช่วยเหลือให้มีการเคลื่อนย้าย เป็นที่สังเกตได้ว่า นายจ้างคนไทยส่วนมากนิยมแรงงานเด็กทாயาทุ่นที่ 2 เนื่องจากเห็นว่าเชื่อฟังและควบคุมได้ง่าย แรงงานเหล่านี้จึงต้องอยู่ในสภาพโดดเดี่ยวและต้องพึ่งพานายจ้าง และมักจะถูกเอาเปรียบในทุกรูปแบบ อาทิเช่น ทำงานโดยไม่มีวันหยุดพัก ได้รับค่าจ้างต่ำกว่าที่พึงได้รับ (ดังตัวอย่างในอำเภอแม่สลด ที่ทำงานในร้านซ่อมรถจักรยานยนต์) ตัวอย่างบางรายไม่ได้รับค่าจ้าง ตัวอย่างบางรายในจังหวัดเชียงใหม่ประสบอุบัติเหตุ อันตราย บาดเจ็บจากการทำงาน โดยที่นายจ้างไม่ให้ความสนใจละเลยในการดูแลรักษาและจ่ายค่าชดเชยให้ นอกจากนี้แล้วตัวอย่างหลายรายถูกนายจ้างทารุณด้วยวาจา (ดู คำ บ่น คำหนิ) ดังเช่นตัวอย่างที่ทำงานในร้านอาหารในจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดภูเก็ต ซึ่งสาเหตุเหล่านี้ทำให้ทாயาทุ่นที่ 2 มีการเปลี่ยนงานและทำให้มีการอพยพโยกย้ายขึ้น

สำหรับทாயาทุ่นที่ 2 ที่เป็เด็กในจังหวัดสมุทรสาครและจังหวัดภูเก็ต มักจะมีการอพยพโยกย้ายกลับไปเรียนหนังสือในประเทศพม่า แล้วจะอพยพกลับมาประเทศไทยอีกครั้งเพื่อเข้าสู่ตลาดงาน การเดินทางทั้งขาไปและขากลับนี้ บิดามารดาของทாயาทุ่นที่ 2 นิยมที่จะอาศัยบริการผ่านนายหน้าโดยเสียค่าใช้จ่ายซึ่งจะถูกจัดสรรแจกจ่ายให้แก่บุคคลหลายฝ่ายที่จะช่วยให้การเดินทางจากจุดเริ่มต้นไปยังจุดหมายปลายทางได้อย่างสะดวกสบายปราศจากอุปสรรค

สำหรับแรงงานทாயาทุ่นที่ 2 ที่เป็นผู้หญิงนั้น ในการศึกษาครั้งนี้ได้พบว่า แรงงานเหล่านี้เข้าสู่ตลาดแรงงานภายใต้ความกดดันที่ต้องช่วยปลดปล่อยภาระทางการเงินของครอบครัว ทายาทุ่นที่ 2 ที่เป็นผู้หญิง จำต้องหางานเพื่อเสริมรายได้มากขึ้น นอกเหนือไปจากงานในครัวเรือน งานที่ทำมักเป็นงานที่เบากว่าแรงงานชาย เช่น งานแม่บ้าน งานอุตสาหกรรมประมงต่อเนื่อง “ปอกกุ้ง” แล

ปลา ลอกหมึก” และงานที่ต้องใช้ฝีมือที่ประณีต เช่น งานในโรงงานตัดเย็บเสื้อผ้าที่อำเภอแม่สอด งานบริการขายสินค้า เสริฟอาหารเครื่องดื่มในร้านอาหารและร้านคาราโอเกะ ซึ่งพบมากที่จังหวัดภูเก็ตและจังหวัดเชียงใหม่ ก็เสี่ยงต่อการถูกล่อลวง ล่วงละเมิดทางเพศ นอกจากนี้จากการศึกษานี้ ก็ได้พบตัวอย่างจำนวนไม่น้อยในจังหวัดภูเก็ตและจังหวัดเชียงใหม่ที่แรงงานหญิงทนายาที่ 2 ทำงานเป็นกรรมกรก่อสร้างซึ่งเป็นงานหนัก ทำงานกลางแจ้ง ต้องย้ายที่ทำงานไปเรื่อยๆ และได้ค่าแรงต่ำกว่าแรงงานชาย สำหรับงานอุตสาหกรรมต่อเนื่องประมงในจังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งเป็นงานที่มีรายได้ดี ดึงดูดให้ทนายาที่ 2 อยากทำ และมีแรงงานหญิงเป็นส่วนใหญ่ นั้น เป็นงานที่ทนายาที่ 2 จำต้องทนอยู่กับสภาพแวดล้อมที่ไม่ถูกสุขลักษณะ เสี่ยงอันตราย ทั้งกลิ่น สารเคมี เสี่ยงต่อการเกิดผลกระทบต่อสุขภาพอนามัย จำนวนชั่วโมงการทำงานก็มาก ต้องทำงานล่วงเวลา ถูกหักค่าจ้างเนื่องจากทำความผิด ดังเช่นตัวอย่างหญิงรายหนึ่งในจังหวัดสมุทรสาครที่ทำงานปอกกุ้งแล้วว่าหากทำกุ้งตกจากสายพานจะถูกปรับถึงตัวละ 50 บาท นอกจากนี้แรงงานยังถูกเอาเปรียบจากนายจ้างอาทิเช่น ต้องซื้อถุงมือ หน้ากาก รองเท้ายาง จากนายจ้างเท่านั้น ซึ่งจะมีราคาสูงกว่าที่ขายในท้องตลาด แรงงานไม่สามารถจัดซื้อหาเองได้ ถูกแสวงหาผลประโยชน์ในรูปแบบต่างๆ และเมื่อทนายาที่ 2 ที่เป็นหญิงมีบุตร จึงนิยมที่จะส่งลูกกลับไปอยู่ที่พม่าให้ญาติเลี้ยงดู เพื่อที่ตนเองจะได้ทำงานหารายได้ให้ครอบครัว

สำหรับในประเด็นเรื่องชาติพันธุ์นั้น จะพบว่ากลุ่มไทใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่และกลุ่มมอญในจังหวัดสมุทรสาคร ได้สร้างเครือข่ายทางสังคมเพื่อช่วยเหลือกันและกัน เชนซ์ที่ดีในพื้นที่ศึกษา กลุ่มไทใหญ่ที่มีการอพยพโยกย้ายเข้ามาในประเทศไทยนั้นไม่มีศูนย์อพยพรองรับเหมือนกลุ่มกะเหรี่ยงและพม่า จึงทำให้มีแรงงานกระจัดกระจายทั่วจังหวัดเชียงใหม่ ก่อให้เกิดเป็นทนายาที่ 2 ที่อาศัยเครือข่ายชาติพันธุ์เดียวกัน แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ก่อให้เกิดการอพยพโยกย้ายไปยังพื้นที่ที่มีโอกาสที่ดีกว่า

ส่วนชาติพันธุ์มอญนั้น ได้ปฏิเสธความเป็นพม่า ไม่ปรารถนาให้ใครมาเรียกว่า “คนพม่า” และทางพม่าเองก็ไม่ยอมรับเป็นประชากรของพม่า แรงงานมอญ รวมไปถึงทนายาที่ 2 มีการกระจุกตัวในเขตอำเภอเมืองสมุทรสาคร มีลักษณะเป็น “ชุมชน” เชนซ์ พวกเขาเหล่านั้นเลือกแสดงอัตลักษณ์ความเป็นมอญให้เด่นชัดผ่านภาษา วัฒนธรรม ประเพณี ในเทศกาลและงานต่างๆ เพื่อสร้างการยอมรับจากสังคมไทย แต่กลับกลายเป็นการเกิดอคติทางชาติพันธุ์ ทำให้คนไทยไม่ยอมรับและหวาดระแวง กลุ่มมอญนี้มีประวัติความสัมพันธ์กับคนไทยมาช้านานแล้วแต่ในอดีตจึงไม่น่าจะมีกระบวนการเคลื่อนไหวที่นำไปสู่ปัญหาการเมืองอันรุนแรงได้ และกลุ่มมอญนี้ได้สร้างเครือข่ายทางสังคมที่เข้มแข็งในเรื่องข้อมูล ข่าวสาร ความช่วยเหลือแก่กลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันเด่นชัดที่สุด

จากการศึกษาในครั้งนี้จะเห็นได้ว่าทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากพม่าที่เข้าสู่ตลาดแรงงานไทย ยังคงมีการถูกแสวงหาผลประโยชน์และถูกละเมิดสิทธิในหลากหลายรูปแบบ โดยที่ส่วนใหญ่ได้รับค่าจ้างต่ำกว่าแรงงานไทย ต้องทำงานต่อเนื่องในระยะเวลายาวนานโดยมีเวลาพักผ่อนจำกัด ไม่สามารถปฏิเสธการทำงานล่วงเวลาที่ได้รับค่าล่วงเวลาที่ต่ำกว่าพึงจะเป็น แม้ว่างานบางประเภทนั้นนายจ้างจะจัดที่พักและอาหารให้ เช่น งานแม่บ้าน งานบริการขายสินค้า/อาหาร แต่ก็ยังเป็นงานหนักเพราะมีจำนวนชั่วโมงทำงานที่แทบไม่มีเวลาหยุดพัก ถูกจำกัดวันหยุด หน้าที่ที่รับผิดชอบก็ไม่ตายตัว และต้องทำงานนอกเหนือเกินจากข้อตกลง เช่น ทายาทรุ่นที่ 2 ที่ทำงานบ้าน มักจะต้องช่วยดูแลเด็ก ผู้สูงอายุ คนที่ทำงานเสริมอาหารต้องช่วยงานในครัวและทำความสะอาดอีกด้วย นอกจากนี้ทายาทรุ่นที่ 2 นี้ยังได้รับค่าจ้างที่ไม่ตรงเวลา ถูกโกงค่าจ้าง ได้ค่าจ้างน้อยกว่าที่พึงได้รับ ถูกหักค่าจ้างเนื่องจากทำความผิด และยังถูกกดดันให้ทำงานอย่างรวดเร็ว เช่น งานก่อสร้าง ที่มีการย้ายสถานที่ทำงานไปเรื่อยๆ เป็นงานที่น่าเบื่อหน่ายและเหน็ดเหนื่อย

แม้ว่าทายาทรุ่นที่ 2 จะสามารถพูดภาษาไทยได้ในระดับหนึ่ง แต่ส่วนใหญ่แล้วยังไม่มีความสามารถในการโต้ตอบได้อย่างลึกซึ้ง ซึ่งนำไปสู่อุปสรรคสำคัญในการสื่อสารหรือความเข้าใจที่ไม่ตรงกัน ทำให้เกิดการล่วงละเมิดทางกายและโดยเฉพาะอย่างยิ่งทางวาจาได้ และหากเมื่อใดที่ทายาทรุ่นที่ 2 ได้รับการบาดเจ็บและเจ็บป่วยจากการทำงาน นายจ้างมักจะไม่นสนใจใส่ใจดูแลให้ความช่วยเหลือจ่ายค่าชดเชย ทำให้ต้องหยุดงานชั่วคราวหรือเลิกทำงานไปเลย นอกจากนี้นายจ้างยังคงกีดกันไม่ให้ทายาทรุ่นที่ 2 ออกจากสถานประกอบการโดยการยึดใบอนุญาตทำงานรวมทั้งบัตรประจำตัวไว้ด้วย และถ้าทายาทรุ่นที่ 2 เองไม่มีเอกสารถูกต้องก็ยิ่งต้องพึ่งพินายจ้างมากขึ้น ด้วยเกรงว่าจะถูกจับกุมและส่งตัวกลับ ทำให้เสี่ยงต่อการถูกเอาเปรียบจากนายจ้างมากขึ้น

ความแตกต่างทางด้านภาษาและวัฒนธรรมหรือความกลัวการถูกจับกุม ทำให้ทายาทรุ่นที่ 2 รู้สึกแปลกแยกไม่อยากจะร่วมเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนท้องถิ่น อยากแบ่งแยกชุมชนออกไปจากสังคม ทำให้เกิดเป็นชุมชนแออัด เสื่อมโทรม ขาดสุขอนามัยนำไปสู่ปัญหาสุขภาพได้ ชุมชนแบบนี้เห็นได้ในอำเภอแม่สอดและที่จังหวัดสมุทรสาคร (มอญ) ซึ่งอาจทำให้เกิดปัญหาต่อเนื่อง เป็นปัญหาสังคม ปัญหาอาชญากรรมได้

ทายาทรุ่นที่ 2 เหล่านี้ส่วนใหญ่ไม่ต้องการกลับไปพม่า กลุ่มที่เกิดในประเทศไทยและกลุ่มที่เกิดในพม่า ยังคงพอใจกับความสะดวกสบายและโอกาสทางเศรษฐกิจที่ดีกว่าในประเทศ และมีอีกเป็นจำนวนไม่น้อยที่ทายาทรุ่นที่ 2 เหล่านี้ ไม่มีบ้านให้กลับ ไม่รู้จักญาติในพม่า พูดภาษาในบ้านเดิมในพม่าไม่เป็น ไม่รู้ขนบธรรมเนียมประเพณี กลายเป็นมนุษย์ที่ไม่มีเครือข่ายในพม่าเลย นอกจากเครือข่ายในไทย ดังนั้นหากนายจ้างไทยมองแรงงานทายาทรุ่นที่ 2 ว่าเป็นโอกาสที่ดีในการผลิตเพราะมีต้นทุนค่าจ้างต่ำ เลือกแรงงานให้ตรงกับความต้องการของตลาด มีการบริหารจัดการอยู่

บนพื้นฐานหลักสิทธิมนุษยชน ความมั่นคงของมนุษย์ และความมั่นคงของชาติ เปิดใจมองทนายท
รุ่นที่ 2 ด้วยฐานะมนุษย์ ถึงแม้จะมีปัญหาต่างๆ เกิดขึ้น แต่หากสามารถดูแลจัดการได้ ทนายทรุ่นที่ 2
เหล่านี้ก็จะช่วยเป็นพลังช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจของไทยให้ก้าวหน้าต่อไปได้

8.3 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับการจัดการกับแรงงานทนายทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศ พม่า

8.3.1 เป้าหมาย

เป้าหมายของการจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับการจัดการกับแรงงานทนายทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในประเด็นของการกระจายตัวเชิงพื้นที่และการอพยพโยกย้ายนี้เป็นการเสนอมาตรการที่เหมาะสมสำหรับแรงงานทนายทรุ่นที่ 2 โดยคำนึงถึงทั้งด้านเศรษฐกิจ คือความต้องการแรงงาน การรักษาความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงภายใน และด้านสิทธิมนุษยชน ทั้งนี้ก็เพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนแรงงานในประเทศไทยซึ่งมีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ และควบคุมแรงงานต่างด้าวให้มีจำนวนที่สอดคล้องกับความต้องการในแต่ละพื้นที่ เพื่อให้ไม่ให้แย่งอาชีพคนไทย รวมทั้งเพื่อให้แรงงานทนายทรุ่นที่ 2 อยู่อาศัยรวมกันเป็นกลุ่มอย่างเป็นระเบียบทั้งนี้เพื่อความสะดวกในการควบคุมและไม่ให้มีปัญหาด้านสิทธิมนุษยชน ทั้งนี้โดยใช้มาตรการที่ลดภาระแก่หน่วยงานราชการ นายจ้าง และแรงงาน

8.3.2 สถานการณ์ปัจจุบันและแนวโน้ม

1) เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรของประเทศไทยมีแนวโน้มว่าประชากรวัยเด็กและวัยแรงงานจะมีจำนวนลดลงเรื่อยๆ อีกทั้งแรงงานที่จบการศึกษาระดับต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนต้นมีจำนวนลดลง รวมทั้งแรงงานคนไทยที่ไม่นิยมทำงานที่หนัก สกปรก และอันตราย และได้ค่าแรงต่ำ ดังนั้นประเทศไทยจึงขาดแคลนแรงงานไร้ฝีมือ เพื่อทำงานในอุตสาหกรรมบางประเภทที่หนัก สกปรก และอันตราย เช่น ประมง ต่อเนื่องประมง กรรมกรก่อสร้าง คนรับใช้ในบ้าน

2) การอพยพของแรงงานจากประเทศพม่าเข้าสู่ประเทศไทย เกิดจากปัจจัยผลักดันจากประเทศพม่า คือ เรื่องการเมือง ปัญหาการว่างงาน ความยากลำบากด้านความเป็นอยู่ และการถูกกดขี่ข่มเหง และปัจจัยดึงดูด คือ ปัจจัยทางเศรษฐกิจ การจ้างงาน รายได้ และสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยที่แรงงานจากประเทศพม่าอาจมาทั้งครอบครัว มาเดี่ยว และมาสร้างครอบครัวภายหลัง แรงงานเหล่านี้พร้อมที่จะทำงานหนัก งานสกปรก อันตราย และต่ำต้อย เป็นแรงงานที่มีมานะ อดทน ไม่มี

ข้อต่อรองในการทำงาน ให้ทำอะไรก็ทำ เพื่อแลกกับค่าแรงน้อยกว่าแรงงานไทย ทำงานที่แรงงานไทยไม่ทำ ดังนั้นแรงงานพม่าจึงมีส่วนเข้ามาทดแทนแรงงานกลุ่มที่ประเทศไทยกำลังขาดแคลน และยังมีแนวโน้มว่าประเทศไทยยังมีความต้องการแรงงานกลุ่มนี้ต่อไปอีก ดังจะเห็นได้จากการประชุมของคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนที่จัดขึ้นเมื่อเดือนกันยายน พ.ศ. 2553 และมีนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายกรัฐมนตรี เป็นประธาน ได้มีมติอนุมัติให้โครงการที่ได้รับการส่งเสริมจาก BOI สามารถนำแรงงานต่างด้าวไร้ฝีมือเข้ามาทำงานได้

3) แรงงานย้ายถิ่นจากประเทศพม่า ไม่เพียงแต่ก่อให้เกิดผลดีเชิงเศรษฐกิจต่อท้องถิ่นและประเทศไทย ยังก่อให้เกิดผลเสียด้วย ทั้งก่อให้เกิดภาระในด้านการให้บริการด้านต่างๆ โดยเฉพาะทางด้านสาธารณสุข การรักษาพยาบาล ทั้งทางด้านค่าใช้จ่ายที่เป็นภาระแก่รัฐ และแย่งชิงบริการกับคนไทย เนื่องจากแรงงานกลุ่มนี้มีรายได้ต่ำ จึงอาศัยอยู่รวมกันอย่างแออัด ไม่ถูกสุขลักษณะ สิ่งสาธารณูปโภคไม่เพียงพอ อาจก่อให้เกิดการระบาดของโรค นอกจากนั้นแล้วยังเพิ่มปัญหาการลักลอบเข้าเมือง การจ้างงานนอกระบบ ปัญหาการทะเลาะวิวาทกันในกลุ่มแรงงานพม่า ปัญหาการหลอกลวง การรีดไถ ปัญหาอาชญากรรม และการอาศัยอยู่รวมกันเป็นชุมชนขนาดใหญ่ ก่อให้เกิดความวิตกกังวลแก่คนในท้องถิ่น และอาจจะส่งผลต่อความมั่นคงของประเทศไทยได้

4) การย้ายถิ่นเข้ามาในประเทศไทยและการย้ายถิ่นในประเทศไทยของทายาทรุ่นที่ 2 รวมทั้งการเดินทางจากประเทศไทยกลับไปเยี่ยมญาติพี่น้อง ไปบวช หรือไปทำบัตรประจำตัวในประเทศพม่า แล้วกลับมาประเทศไทย จะผ่านกระบวนการของนายหน้า ซึ่งเป็นการดำเนินการที่ผิดกฎหมาย โดยมีการเสียค่าบริการตามที่ตกลงกัน นายหน้าเหล่านี้จะเกี่ยวข้องกับแรงงานทั้งในระบบและนอกระบบ

5) เครือข่ายทางสังคมมีความสำคัญกับทายาทรุ่นที่ 2 เพราะทายาทรุ่นที่ 2 มักจะอยู่อาศัยในเมืองที่มีญาติพี่น้อง เพื่อน คนรู้จัก อาศัยอยู่ เพื่อขอความช่วยเหลือในด้านการหางาน เรื่องการเงิน และช่วยแก้ปัญหาต่างๆ สำหรับการย้ายถิ่นในประเทศไทยหากมีการย้ายเมืองก็มักจะย้ายไปกันทั้งครอบครัว

6) การตั้งถิ่นฐานของทายาทรุ่นที่ 2 ในพื้นที่ศึกษานั้นพบว่า ในเมืองเชียงใหม่ แรงงานทายาทรุ่นที่ 2 มักอาศัยรวมกันเป็นกลุ่มเล็กๆ ตั้งอยู่กระจัดกระจายหลายแห่ง อยู่ร่วมกับชุมชนคนในท้องถิ่น แต่ในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จังหวัดสมุทรสาคร และจังหวัดภูเก็ต ทายาทรุ่นที่ 2 มักจะอยู่รวมกันเป็นกลุ่มใหญ่ กระจุกวัดอยู่ใกล้โรงงาน สถานที่ก่อสร้าง แหล่งงาน ซึ่งบางพื้นที่มีแรงงานกระจุกวัดรวมกันอยู่เป็นจำนวนมาก จนทำให้ประชาชนในท้องถิ่นกังวล

7) ทายาทรุ่นที่ 2 ทั้งที่อพยพโยกย้ายเข้ามาในประเทศไทยและที่เกิดในประเทศไทย ที่มีโอกาสได้รับการศึกษาโดยเฉพาะในระบบการศึกษาของไทย มีแนวโน้มที่จะหลีกเลี่ยงงานที่หนัก

สกปรก อันตราย และได้รับค่าจ้างต่ำ แต่ต้องการทำงานที่สบาย มีรายได้ดี มีอนาคต กลุ่มนี้มีแนวโน้มที่จะแย่งงานกับคนไทย

8) ที่ผ่านมามาประเทศไทยได้พยายามด้วยวิธีต่างๆ เพื่อจัดระบบการจ้างแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง และหาทางควบคุมให้แรงงานต่างด้าวเป็นแรงงานที่ถูกต้องตามกฎหมาย ไม่ให้เป็นแรงงานนอกระบบแรงงานเถื่อน หรือแรงงานผิดกฎหมาย โดยการจัดระบบแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง ซึ่งเริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 เป็นต้นมา ได้กำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าว ลักลอบเข้ามาในราชอาณาจักร ซึ่งเป็นการแก้ไขปัญหาลูกหลานต่างด้าว เฉพาะหน้าเป็นรายปีต่อไป การจัดระบบแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองระหว่างปี พ.ศ. 2536 – 2546 จะเห็นว่าในบางปีรัฐบาลกำหนดนโยบายให้จดทะเบียนและผ่อนผันให้ทำงานในบางพื้นที่และบางกิจการเท่านั้น และบางปีอนุญาตให้แรงงานต่างด้าวสามารถทำงานได้ ทั้งในประเทศทุกประเภทกิจการ เช่น ในปี พ.ศ. 2544

การจัดระบบการจ้างแรงงานต่างด้าวตามมติคณะรัฐมนตรี ปี พ.ศ. 2547 รัฐบาลได้กำหนดนโยบายการจัดระบบแรงงานต่างด้าวที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยมุ่งเน้นให้มีการจัดทำทะเบียนประวัติ โดยกำหนดเลข 13 หลัก มีการวางแผนเป็นขั้นตอน ได้แก่ การกำหนดระยะเวลาในการจดทะเบียน มีการจัดองค์กรขึ้นมาดูแล คือ คณะกรรมการบริหารแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง (กบร.) และมีขั้นตอนการปฏิบัติงาน บุคลากร งบประมาณและสถานที่ รวมทั้งการดำเนินการทางกฎหมายอย่างเด็ดขาดและจริงจัง ทั้งนายจ้าง/สถานประกอบการและผู้ให้ที่พักพิงและผู้ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการดำเนินการสกัดกั้นและป้องกันการเข้ามาในราชอาณาจักรอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

แต่ถึงแม้ว่าจะมีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์เพื่อกำหนดมาตรการที่ชัดเจนและรัดกุมแล้ว แต่ยังมีแรงงานต่างด้าวจากประเทศพม่า ลาวและกัมพูชา เดินทางเข้ามาในราชอาณาจักรเป็นจำนวนมาก และมีการหลบหนีเข้าเมืองอย่างต่อเนื่อง ต้องยอมรับว่าประเทศไทยเราไม่มีระบบติดตามที่ดีพอ กลไกของรัฐไม่พร้อมทำงานด้านควบคุมดูแลแรงงานต่างด้าว โดยเฉพาะพม่าซึ่งมีจำนวนมากที่สุด การปราบปรามแรงงานต่างด้าวไม่ได้ทำอย่างต่อเนื่อง เมื่อถูกจับกุมก็จะใช้วิธีผลักดันออกไป โดยนำไปส่งไว้ตามแนวชายแดน (ด่านแม่สอด) โดยไม่มีเจ้าหน้าที่พม่ามารับไปดำเนินการ เมื่อปล่อยออกไปแล้วไม่ช้าก็เถล็ดลอดหนีกลับเข้ามาอีกตามแนวชายแดน (ด่านแม่สอด) สำหรับการป้องกันการหลบหนีเข้าเมืองตามแนวชายแดนทำได้ยากเพราะชายแดนของประเทศไทยติดกับประเทศเพื่อนบ้านยาวเป็นพันกิโลเมตร แรงงานต่างด้าว (พม่า) ที่ถูกจับกุมและถูกนำไปดำเนินคดีที่ศาลแล้วนำไปกักขังไว้ที่กองตรวจคนเข้าเมืองมีมากจนไม่มีที่คุมขัง การส่งตัวคืนประเทศพม่า ก็มีปัญหาระหว่างเจ้าหน้าที่ระหว่างเดินทางดังนั้นจึงเป็นปัญหาการค้างมาจนปัจจุบัน

นอกจากนี้แล้วการดำเนินการจดทะเบียนแรงงาน/ต่ออายุใบอนุญาตทำงานก็เกิดปัญหาอุปสรรค กล่าวคือ ระยะเวลาดำเนินการจดทะเบียน/ต่ออายุใบอนุญาตทำงานกำหนดไว้ 30 วัน นายจ้าง/สถานประกอบการในบางกิจการ เช่น ในกิจการประมงทะเล (อย่างกรณีของจังหวัดสมุทรสาคร) ไม่สามารถกลับมาดำเนินการได้ทันตามกำหนดระยะเวลาที่ทางราชการกำหนดไว้ ส่วนขั้นตอนดำเนินการจดทะเบียนแรงงานก็นำไปสู่ปัญหาเนื่องจากขั้นตอนและแนวทางในการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่มีหลายขั้นตอนซับซ้อนไม่ชัดเจน นายจ้าง/สถานประกอบการต้องยื่นขอโควตา ก่อนไปดำเนินการจัดทำทะเบียนประวัติ (ทร.38/1) ต่อจากนั้นไปตรวจสุขภาพ แล้วยื่นเอกสารขอรับใบอนุญาตทำงานซึ่งมีหลายขั้นตอนและล่าช้า นายจ้าง/ผู้ประกอบการบางรายจึงไม่สามารถดำเนินการครบขั้นตอนที่กำหนดไว้คือ จดทะเบียนประวัติ (ทร.38/1) แล้ว แต่ไม่ได้ไปตรวจสุขภาพ และขอใบอนุญาตทำงานเพราะคิดว่ามีหลักฐานการจดทะเบียนประวัติสามารถอยู่ในราชอาณาจักรได้ โดยไม่ต้องตรวจสุขภาพและขอใบอนุญาตทำงาน

จากการที่กลุ่มประเทศอาเซียนมีข้อตกลงกันที่จะเปิดเสรีตลาดแรงงานอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 ซึ่งรัฐบาลไทยได้ลงนามรับรองในปฏิญญาอาเซียนว่าด้วยการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิของแรงงานต่างด้าว โดยรัฐบาลต้องบังคับให้มีการคุ้มครองสิทธิแรงงานข้ามชาติ สิทธิในเรื่องของค่าจ้าง สิทธิคุ้มครองตามกฎหมาย สิทธิในการรวมตัวการร่วมเจรจาต่อรอง และสิทธิในการเข้าถึงการบริการด้านสาธารณสุขและอาชีวอนามัย ดังนั้น เมื่อปี พ.ศ. 2552 กระทรวงแรงงานได้มีมาตรการให้แรงงานต่างด้าวพิสูจน์สัญชาติเพื่อให้สามารถขอวีซ่าเข้ามาทำงานได้อย่างถูกต้องตามกฎหมายเป็นความพยายามตามแนวทางสากล หลักเกณฑ์เดียวกับคนไทย เมื่อต้องการไปทำงานในต่างแดน โดยภาครัฐได้เปิดโอกาสให้แรงงานต่างด้าว 3 สัญชาติที่ลี้ภัยหลบทำงานอยู่ในประเทศไทย ทั้งที่ไม่เคยจดทะเบียน หรือขาดการต่อทะเบียน มาขึ้นทะเบียนขอผ่อนผันทำงานกับทางการไทย ก่อนที่จะเข้าสู่ระบบการพิสูจน์สัญชาติ และขอใบอนุญาตทำงานอย่างถูกต้องตามกฎหมายต่อไป สำหรับหลักการในการขอพิสูจน์สัญชาตินั้น จะต้องมายื่นขอต่อใบอนุญาตทำงานพร้อมยื่นคำร้องขอพิสูจน์สัญชาติที่จัดหางานจังหวัด และจัดหางานเขตพื้นที่ให้ทันภายใน 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2553 ทั้งนี้เมื่อยื่นคำร้องขอพิสูจน์สัญชาติแล้ว สามารถขยายเวลาการรับพิสูจน์สัญชาติไปได้อีก 2 ปี แต่หากพ้นจากวันที่ 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2553 ยังไม่มายื่นคำร้องขอพิสูจน์สัญชาติ จะถูกจับ ปรับ และผลักดันออกนอกประเทศ ซึ่งรัฐบาลพม่าให้ความร่วมมือในการพิสูจน์สัญชาติ โดยได้กำหนดให้แรงงานพม่าเดินทางไปพิสูจน์สัญชาติใน 3 พื้นที่คือ เมืองท่าขี้เหล็ก ตรงข้ามอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย เมืองเมียวดี ตรงข้ามอำเภอแม่สวด จังหวัดตาก และเมืองเกาะสอง ตรงข้ามจังหวัดระนอง โดยจะเดินทางไปเองหรือให้นายจ้างพาไปก็ได้ แต่หากไม่สะดวกสามารถดำเนินการผ่านทางบริษัท

ที่ทางการพม่าให้การรับรอง แรงงานจะได้พาสปอร์ตซึ่งมีอายุ 3 ปี โดยการต่ออายุใบอนุญาตทำงานเป็นรายปีไป

สุรางค์ จันทวานิช (2553) กล่าวว่า การพิสูจน์สัญชาติทำได้ช้า ทำให้มีผู้ได้รับการพิสูจน์สัญชาติน้อยเมื่อเทียบกับจำนวนแรงงานที่มีมากถึง 1 ล้านคน และทำให้แรงงานที่ยังไม่ได้สมัครเข้ารับพิสูจน์สัญชาติเกิดความลังเลที่จะเข้าสู่กระบวนการ ข้อยกเว้นในเรื่องการไม่ขอเข้าพิสูจน์สัญชาติหลักๆ มีดังนี้ แรงงานจากพม่าจำนวนมากเป็นชนกลุ่มน้อยที่ไม่ได้รับการยอมรับหรือไม่มีหลักฐานทางทะเบียนอยู่ในพม่า เพราะฉะนั้นอาจถูกปฏิเสธการขอพิสูจน์สัญชาติจากรัฐบาลพม่า และจะเป็นกลุ่มแรกๆ ที่ถูกจับกุมและผลักดันกลับพม่า แรงงานพม่าที่ถูกพิสูจน์สัญชาติแล้วและได้มีการตรวจสอบภูมิภานาในพม่าอาจถูกทางการพม่าเรียกเก็บภาษีจากการมาทำงานในประเทศไทย หรืออาจมีการถูกเลือกปฏิบัติอื่นๆ นายจ้างไทยไม่สนใจหรือสนับสนุนให้แรงงานเข้าพิสูจน์สัญชาติ เพราะขัดจังหวะการทำงาน และมีค่าใช้จ่ายที่นายจ้างอาจต้องจ่ายล่วงหน้าให้คนงานยืม ทำให้แรงงานไม่ได้พิสูจน์สัญชาติ

นอกจากนี้แล้วการพิสูจน์สัญชาติมีค่าใช้จ่ายสูง โดยผ่านบริษัทจัดการให้มีกระบวนการหลายขั้นตอน การเสียค่าใช้จ่ายเป็นค่าหัวต่อ ค่าพาหนะ ค่าคุ้มครองดูแล ค่าจัดหางาน และ ฯลฯ เป็นภาระที่แรงงานต่างด้าวซึ่งมีค่าแรงต่ำ แบกภาระอยู่มากแล้ว ประกอบกับความไม่มั่นใจว่าจะคุ้มค่าหรือไม่กับสิทธิที่จะได้รับ จึงเป็นเหตุให้ปฏิเสธการพิสูจน์สัญชาติ และนอกจากมาตรการในการนำแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง ซึ่งลักลอบทำงานอยู่ในประเทศไทย ให้มาเข้ากระบวนการถูกต้องตามกฎหมายและหลักสากลแล้ว กระทรวงแรงงานได้เปิดให้มีการนำเข้าแรงงานต่างด้าวอย่างถูกต้องตามกฎหมาย รวมกว่า 2 แสนอัตรา เพื่อให้มาทดแทนแรงงานที่ถูก “จับกุม” และ “ส่งกลับ” หลังจากหมดกำหนดเวลาในวันที่ 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2553 ซึ่งทางการจะเพิ่มความเข้มงวดขึ้นทันที

ภาครัฐเองก็ได้ยอมรับว่านโยบายการขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าว 3 สัญชาติ พม่า ลาว กัมพูชา ไม่ประสบผลสำเร็จในการจัดการ เนื่องจากมีผู้มาขึ้นทะเบียนลดลงเรื่อยๆ ในการขึ้นทะเบียนทุกครั้ง แต่การจ้างงานแรงงานต่างด้าวยังคงมีอยู่ ซึ่งแสดงว่ามีแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายเพิ่มขึ้นจนไม่สามารถประมาณจำนวนแรงงานต่างด้าวที่ลักลอบแอบแฝงอย่างผิดกฎหมายที่เพิ่มขึ้นได้อย่างชัดเจน (คณะกรรมการแรงงาน สภาผู้แทนราษฎร, 2553) อีกนัยหนึ่งก็คือสาเหตุประการหนึ่งที่ทำให้เกิดการขาดแคลนแรงงานคือ นโยบายพิสูจน์สัญชาติที่ยึดเงื่อนไขผลักดันแรงงานพม่ามุดลงใต้ดิน

นอกจากนี้แล้วในส่วนของแรงงานต่างด้าวเองนั้นยังมีแรงงานต่างด้าวจำนวนมากที่ยังหลบซ่อนแอบแฝงทำงานได้ โดยมีความสะดวกในการเปลี่ยนย้ายนายจ้าง มีการรวมตัวกันจัดกิจกรรม

ต่อรองค่าแรงจากนายจ้างได้สูง เพราะเป็นงานที่คนไทยไม่ทำ เช่น งานรับใช้ในบ้านและงาน ประมง เหตุเพราะรัฐยังไม่มีมาตรการอันเคร่งครัด และเด็ดขาด ปริมาณเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอ ค่าปรับนอกกฎหมายเป็นรายได้ที่สูงสำหรับเจ้าหน้าที่

ดังนั้นคณะกรรมการแรงงาน สภาผู้แทนราษฎร (2553) จึงสรุปว่าการพิสูจน์สัญชาตินั้น ประสบกับความล้มเหลวคล้ายกันกับการขึ้นทะเบียนอนุญาตทำงานของแรงงานต่างด้าว 3 สัญชาติ

ส่วนการควบคุมประเภทของการทำงานเพื่อไม่ให้แรงงานคนไทยก็เริ่มทำได้ยาก เนื่องจาก ทายาทรุ่นที่ 2 มีลักษณะที่กลมกลืนไปกับคนไทยและมีประสบการณ์ในการต่อรองกับเจ้าหน้าที่เมื่อ โดนตรวจหรือโดนจับ

8.3.3 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ประเทศไทยยังมีความจำเป็นต้องพึ่งพาแรงงานทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากพม่า ซึ่งเป็นแรงงานระดับล่าง และแรงงานไร้ฝีมือ เพื่อขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยไม่ให้ หดชะงัก โดยการกำหนดนโยบายและมาตรการจะต้องตั้งอยู่บนหลักการของการใช้แรงงานต่าง ด้าวโดยถูกกฎหมายและควรปฏิบัติต่อแรงงานกลุ่มนี้ด้วยหลักมนุษยธรรม บนแนวคิดงานที่มีคุณค่า (Decent Work) ขององค์กรแรงงานระหว่างประเทศ มีการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิของแรงงานทั้ง ในสิทธิ ในเรื่องของค่าจ้าง สิทธิคุ้มครองตามกฎหมาย สิทธิในการรวมตัวการร่วมเจรจาต่อรอง สิทธิในการเข้าถึงการบริการด้านสาธารณสุขและอาชีวอนามัย โดยดำเนินการเป็นมาตรฐาน เดียวกับแรงงานไทย ควรพิจารณากำหนดค่าจ้างที่เหมาะสมเพื่อให้สอดคล้องกับทักษะ อย่างไรก็ตาม การกำหนดค่าจ้างดังกล่าวต้องไม่นำไปสู่การเลิกจ้างแรงงานไทย ทั้งนี้เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหา ต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการจ้างงานที่ไม่เป็นธรรม และทำให้แรงงานรู้สึกว่าเขาเองไม่มีทางเลือก ต้องทน รับสภาพ ทั้งนี้เพื่อป้องกันไม่ให้ประเทศที่น่าเข้าสินค้าบางอย่างจากประเทศไทย ใช้เป็นข้ออ้างเพื่อ กีดกันทางการค้า เช่น จีนพยายามเข้ากึ่งจากประเทศไทยเนื่องจากการกดขี่แรงงาน เป็นต้น

2) สนับสนุนนโยบายการควบคุมไม่ให้แรงงานที่ย้ายถิ่นมาจากประเทศพมามีจำนวนมาก เกินความต้องการในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งอันอาจจะนำไปสู่การแย่งงานจากแรงงานไทย ปัญหา อาชญากรรม รวมทั้งเพื่อจัดเตรียมสิ่งสาธารณูปโภคสาธารณูปการไว้ให้เพียงพอ แต่จะต้องเป็น มาตรการเพื่อควบคุมแรงงาน โดยกำหนดมาตรการที่เป็นไปได้ในเชิงปฏิบัติ ไม่ให้เป็นภาระแก่ หน่วยงานที่รับผิดชอบ นายจ้าง และแรงงานมากเกินไป จนทำให้เกิดความพยายามที่จะหลีกเลี่ยงไม่ ปฏิบัติตาม

3) สนับสนุนนโยบายที่จะสงวนงานบางประเภทไว้ให้แก่แรงงานไทย แต่เสนอให้ ทบทวนประเภทของงานที่อนุญาตให้แรงงานต่างด้าวทำได้ และอัตราส่วนระหว่างแรงงานไทยและ

แรงงานต่างด้าวให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจของแต่ละจังหวัด และให้โอกาสแก่แรงงานไทย เนื่องจากแรงงานต่างด้าวมักยอมรับค่าจ้างที่ต่ำกว่าอัตราค่าแรงขั้นต่ำ

4) นโยบายที่จะรู้จำนวนและแหล่งที่มาของแรงงานต่างด้าวนั้นเป็นสิ่งจำเป็นที่จะนำไปใช้ในการควบคุมจำนวนแรงงานต่างด้าว แต่มาตรการที่จะหาแหล่งที่มาโดยการพิสูจน์สัญชาติโดยเฉพาะสำหรับแรงงานพม่า นั้น เป็นมาตรการที่ไม่ได้รับความร่วมมือจากทั้งนายจ้างและแรงงาน เนื่องจากก่อให้เกิดค่าใช้จ่ายและเวลามาก อีกทั้งยังทำให้ญาติพี่น้องของแรงงานในประเทศพม่าเดือดร้อน จึงควรพิจารณายกเลิกการพิสูจน์สัญชาติแรงงานพม่า

5) จัดทำฐานข้อมูลแรงงานต่างด้าวหายาทรุ่นที่ 2 เพื่อให้รู้จำนวนแรงงานในแต่ละจังหวัด โดยประกาศให้แรงงานต่างด้าวรุ่นที่ 2 ทั้งหมดทั้งที่ขึ้นทะเบียนเป็นแรงงานต่างด้าวเพื่อขออนุญาตทำงานอย่างถูกต้องตามกฎหมาย และแรงงานที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนแรงงานเพื่อขออนุญาตทำงาน มารายงานตัวกับกรมการจัดหางานและสำนักงานจัดหางานจังหวัดภายใน 90 วัน เพื่อให้ได้รับใบอนุญาตให้อยู่อาศัยและทำงานในประเทศไทยได้ชั่วคราว (1 ปี) ทั้งนี้ไม่ควรเก็บค่าธรรมเนียมสูงจนเป็นภาระแก่แรงงาน สำหรับแรงงานต่างด้าวที่ยังไม่มีงานทำสามารถสมัครงานได้ที่สำนักงานจัดหางานจังหวัดพร้อมกันนั้นควรสำรวจจำนวนนายจ้าง สถานประกอบการ ผู้ให้ที่พักพิง (เจ้าบ้าน) แรงงานต่างด้าวและผู้ติดตามแรงงานต่างด้าวในหมู่บ้านและชุมชน และรับจดทะเบียนนายจ้างที่ประสงค์จะจ้างแรงงานต่างด้าว ผู้ให้ที่พักพิง โดยที่ฐานข้อมูลดังกล่าวควรจัดทำอย่างเป็นระบบเพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถเชื่อมโยงข้อมูลมาใช้งานได้จริง และข้อมูลแต่ละหน่วยงานถูกต้องตรงกัน เพื่อให้สามารถควบคุมแรงงานต่างด้าวได้จริง

6) สนับสนุนนโยบายที่จะลดภาระของรัฐทั้งทางด้านการศึกษาและสาธารณสุข โดยจูงใจให้แรงงานต่างด้าวมีการวางแผนครอบครัว

7) เพื่อให้รู้จำนวนแรงงานต่างด้าวที่ต้องการในแต่ละจังหวัดให้ผู้ประกอบการ นายจ้างที่ต้องการจ้างแรงงานต่างด้าวควรมีการจัดจ้างงานอย่างถูกต้องตามกฎหมาย โดยขอโควตาจำนวนแรงงานที่ต้องการได้ที่สำนักงานจัดหางานจังหวัดที่มีรายชื่อแรงงานต่างด้าวที่ต้องการทำงานอยู่แล้ว หรือนายจ้างอาจรับสมัครแรงงานเอง หรือผ่านบริษัทจัดหางานได้ แต่นายจ้างจะจ้างแรงงานได้เฉพาะแรงงานที่ขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าว และมีใบอนุญาตให้อยู่อาศัยและทำงานในประเทศไทยเท่านั้น เมื่อนายจ้างประสงค์จะจ้างแรงงานต่างด้าวให้แจ้งต่อสำนักงานจัดหางานจังหวัด จ่ายค่าประกันสังคม และค่าประกันสุขภาพให้แก่แรงงาน นายจ้างจะต้องดูแลด้านที่พักอาศัยให้แก่แรงงาน เพื่อควบคุมที่อยู่ของแรงงานให้เป็นหลักแหล่ง ถูกสุขลักษณะ และสามารถติดตามตัวได้ และเมื่อนายจ้างมีความประสงค์จะเลิกจ้างแรงงานต่างด้าวหรือแรงงานลาออกให้นายจ้างรายงานต่อสำนักงานจัดหางานจังหวัด หลังจากนั้นนายจ้างสามารถจ้างแรงงานต่างด้าวใหม่ได้

8) แรงงานต่างด้าวทนายที่ 2 ที่มีบัตรประจำตัวประจำตัวคนต่างด้าวและใบอนุญาตให้อยู่อาศัยและทำงานในประเทศไทย สามารถสมัครงานได้ที่สำนักงานจัดหางานจังหวัด นายจ้างหรือบริษัทจัดหางานแรงงานอาจได้รับคำแนะนำให้ย้ายไปทำงานในจังหวัดหรือพื้นที่อื่นๆ ที่ขาดแคลนแรงงาน

9) ในกรณีที่แรงงานต่างด้าวกระทำผิดกฎหมาย เจ้าหน้าที่ตำรวจควรรายงานต่อกรมการจัดหางาน สำนักงานจัดหางานจังหวัด และเมื่อใบอนุญาตให้อยู่อาศัยและทำงานในประเทศไทยหมดอายุ แรงงานที่เคยทำผิดกฎหมายจะไม่ได้รับการต่อใบอนุญาต

10) เพื่อลดภาระของสำนักงานจัดหางานจังหวัด ควรให้นิติบุคคลที่ประสงค์จะทำหน้าที่จัดหางานแก่นายจ้างและให้บริการแก่แรงงานต่างด้าว ขึ้นทะเบียนไว้ที่สำนักงานจัดหางานจังหวัด

11) เพื่อควบคุมการกระจายตัวของแรงงานต่างด้าว สนับสนุนให้ภาคเอกชนจัดหาที่พักอาศัยที่ถูกสุขลักษณะ และจัดให้มีรถรับส่งแรงงานไปยังสถานที่ทำงาน

12) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดทำแผนปฏิบัติงานแบบบูรณาการ สกัดกั้นแรงงานต่างด้าวลักลอบเข้ามาทำงาน ดำเนินการตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดและจริงจังในการสกัดกั้นการเข้ามาของแรงงานต่างด้าวรายใหม่ โดยจัดตั้งจุดตรวจ จุดสกัดกั้นตามช่องทางสำคัญบริเวณชายแดน โดยเฉพาะด่านระนอง เพิ่มความถี่ และความเข้มข้นในการลาดตระเวน ตรวจค้นในพื้นที่เป้าหมาย โดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการ

13) ปรามปราม จับกุม ดำเนินคดีกับแรงงานต่างด้าวที่ลักลอบทำงาน นายจ้างหรือสถานประกอบการที่ไม่ปฏิบัติตามระเบียบ ตลอดจนผู้นำพา ผู้ให้ที่พักพิงแก่แรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองอย่างจริงจัง

14) ผลักดันและส่งกลับแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง ควรมีมาตรการเพื่อป้องกันไม่ให้แรงงานดังกล่าวลักลอบกลับเข้ามาอีก

15) สำนักงานพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติควรทำการศึกษาความต้องการแรงงานต่างด้าวในอนาคตเพื่อนำมาพิจารณากำหนดนโยบายจัดการกับแรงงานต่างด้าวในระยะยาว

16) ประชาสัมพันธ์ให้นายจ้าง สถานประกอบการ มีความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดระบบการจ้างแรงงานต่างด้าวในเรื่องนโยบาย ขั้นตอน และข้อปฏิบัติ ทั้งภาครัฐและนายจ้าง ควรมีการประชาสัมพันธ์ถึงความเคลื่อนไหวด้านข้อมูลตลอดเวลา มีการประสานงานระหว่างกระทรวงแรงงานและนายจ้างอย่างทันเหตุการณ์

17) บูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้สามารถคุ้มครองแรงงานต่างด้าวเพื่อลดผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของประเทศ นอกจากนี้ควรกำหนดทิศทางและนโยบายแรงงานให้เหมาะสมตามลักษณะทางวัฒนธรรมและชาติพันธุ์

18) ตรวจสอบ ติดตามความเคลื่อนไหวในการใช้แรงงานเด็กในสถานประกอบการ รวมไปถึงป้องกันและช่วยเหลือคุ้มครองแรงงานเด็กในรูปแบบที่เลวร้าย

19) ป้องกันและแก้ไขเพื่อไม่ให้เด็กกลายเป็นแรงงานก่อนวัยอันควร ซึ่งการศึกษาน่าจะเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยลดปัญหาได้โดยที่เด็กต่างด้าวควรได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน อย่างน้อยที่สุดควรอ่านออก เขียนได้ เพราะจะทำให้มีความรู้ในเรื่องต่างๆ ที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิต และช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิต ซึ่งจะส่งเสริมบทบาททางสังคมในอนาคต

20) การจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community) ซึ่งจะเกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2558 จะส่งผลให้มีการไหลเวียนของผลิตภัณฑ์ บริการ เงิน และแรงงานมีทักษะอย่างเสรีมากขึ้นในภูมิภาค และจะมีแรงงานฝีมือในอาเซียนย้ายถิ่นมาทำงานในประเทศไทยมากขึ้น ค่าแรงที่ถูกกว่าในประเทศจากประเทศเหล่านี้สู่ประเทศที่เจริญกว่าและมีค่าแรงสูงกว่า ดังนั้นแรงงานพม่าก็ยิ่งจะหลั่งไหลเข้าสู่ประเทศไทยมากขึ้น ภาครัฐควรต้องพัฒนาแนวทางคุ้มครองแรงงานให้เป็นมาตรฐานสากลมากยิ่งขึ้น เพื่อรักษาภาพลักษณ์ของประเทศ ขณะเดียวกันควรจะพัฒนาระบบการผลิตที่เน้นการใช้แรงงานอย่างเข้มข้นเป็นหลักไปสู่ระบบการผลิตที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูงเพื่อลดภาระพึ่งพิงแรงงานไร้ฝีมือ

8.4 ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ทราบถึงการกระจายตัวเชิงพื้นที่ของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในพื้นที่ 4 จังหวัด คือ จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดตาก จังหวัดสมุทรสาคร และจังหวัดภูเก็ต
2. ทราบถึงเส้นทางอพยพโยกย้ายของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า
3. ทราบถึงปัจจัยต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการโยกย้ายถิ่น
4. เพื่อสร้างฐานความรู้เกี่ยวกับทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า ซึ่งเป็นสิ่งที่ยังไม่มีการเก็บข้อมูลมาก่อน

8.5 ปัญหาและอุปสรรคในการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “ทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า: สถานการณ์และการอพยพโยกย้าย” มีข้อจำกัดดังนี้

1. การค้นหากลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 สำหรับการศึกษาเป็นเรื่องที่ไม่ง่ายนัก เพราะต้องอาศัยบุคคลในพื้นที่เป็นผู้ช่วยตามหา

2. ปัญหาเกี่ยวกับการสื่อสาร เพราะทายาทรุ่นที่ 2 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างแม้จะเข้าใจภาษาไทยแต่การตอบโต้ยังคงเป็นภาษาส่วนบุคคล (พม่า มอญ ไทใหญ่ ทวาย) ซึ่งทำให้ผู้ศึกษาต้องอาศัยล่ามที่ต้องเข้าใจทั้งภาษาพม่าและภาษาไทยหรืออังกฤษ ทำให้ต้องใช้เวลานานมากสำหรับการสัมภาษณ์กว่าจะสร้างความคุ้นเคยและความเป็นกันเองให้เกิดขึ้น

3. การค้นหาข้อมูลสถิติจำนวนแรงงานต่างด้าวในพื้นที่ศึกษาเป็นไปได้ด้วยความลำบาก เพราะใช้ระบบเก็บข้อมูลแตกต่างกัน อาทิเช่น บางจังหวัดมีตัวเลขแรงงานละเอียดถึงรายอำเภอ แต่อีกจังหวัดไม่มีทำให้ต้องสอบถามเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้ตัวเลขมาประมาณการสำหรับการศึกษาในครั้งนี้

บรรณานุกรม

- กฤตยา อาชวนิจกุล และกุลภา วจนสาระ. การจ้างแรงงานข้ามชาติตามพระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2551 กับการจัดทำบัญชีรายชื่ออาชีพสำหรับคนต่างชาติ. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, 2552.
- กฤตยา อาชวนิจกุล, วณิ ปิ่นประทีป และอื่นๆ. ผลกระทบจากภาวะการเกิด การเจ็บป่วย และการตายของแรงงานข้ามชาติต่อนโยบายสาธารณสุข. นครปฐม : สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, 2540.
- กฤตยา อาชวนิจกุล และอื่นๆ. ความซับซ้อนและสับสนเรื่องคนข้ามชาติในประเทศไทย. นครปฐม : สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, 2540.
- โกสุมภ์ สายจันทร์. พม่าในความสัมพันธ์ทางการเมืองกับต่างประเทศ. เชียงใหม่: บริษัทโชตินาพรินท์ จำกัด, 2549.
- ขจิตภัย บุรุษพัฒน์. มอญพม่า แลลาว ชำเลียงจีน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แพรวพิทยา, 2539.
- คณะกรรมการการต่างประเทศ วุฒิสภา. สรุปผลการวิจัยเรื่อง ความมั่นคงและชนกลุ่มน้อยตามแนวชายแดนไทย – พม่า, มิถุนายน 2547.
- คณะกรรมการการแรงงาน สภาผู้แทนราษฎร รายงานสรุปข้อเสนอแนะเชิงนโยบายแรงงานต่างด้าว: การพิสูจน์สัญชาติและการปฏิรูประบบบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติของประเทศไทย กรณีศึกษาจังหวัดภูเก็ต, 2553.
- คณารักษ์ เจริญศิริ. ปัญหาการละเมิดสิทธิแรงงานของแรงงานต่างด้าว: กรณีศึกษาอำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่, 2548.
- โครงการอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงเพื่อต่อต้านการค้าเด็กและหญิง. งานทำทนายที่ลุ่มแม่น้ำโขง การจ้างแรงงานข้ามชาติในประเทศไทย: งานหนัก จ่ายน้อย และไม่ได้รับการคุ้มครอง เล่ม1. องค์การแรงงานระหว่างประเทศ, 2549.
- เจษฎา มีบุญลือ. แนวคิดการนำนโยบายการจัดระบบแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า กัมพูชา และลาว ในช่วงปี 2544 – 2551 ไปสู่การปฏิบัติที่ให้ผลเป็นรูปธรรม, 2551.

ฉัตรชัย บางชวด. **นโยบายการจัดการสถานะบุคคลในประเทศไทย ยุทธศาสตร์การจัดการปัญหา**

สถานะและสิทธิของบุคคล. การประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการเพื่อเพิ่มศักยภาพในการ
ช่วยเหลือเด็กที่ประสบปัญหาเรื่องสถานะบุคคลและจดทะเบียนการเกิด จัดโดย
กรมการปกครอง, 18 – 20 พฤศจิกายน 2552.

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. **การสำรวจแนวพรมแดน ไทย – พม่า – ลาว – กัมพูชา.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540.

นโรดม ปาลกะวงษ์ ณ อยุธยา. **ภูมิศาสตร์ประชากร.** กรุงเทพฯ: ศูนย์พัฒนาหนังสือ กรมวิชาการ
กระทรวงศึกษาธิการ, 2543.

พรพิมล ตรีโชติ. **ชนกลุ่มน้อยกับรัฐบาลพม่า: The Burmese Government and the Ethnic
Minority Groups.** กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์,
2542.

ปณิธิ อมาตยกุล. “การย้ายถิ่นของชาวไทยใหญ่เข้ามาในจังหวัดเชียงใหม่”. วิทยานิพนธ์
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภูมิภาคศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่,
2547.

ภาสกร โกไศยกานนท์. “แรงงานอพยพภาคอุตสาหกรรมในบริเวณชายแดนไทย – พม่า: กรณีศึกษา
แรงงานสัญชาติพม่าในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก”. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาภูมิศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2547.

วรวิทย์ เจริญเลิศ และบัณฑิตย์ ธนชัยเศรษฐวุฒิ. **นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมของรัฐกับการจ้าง
แรงงานข้ามชาติ.** กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, 2540.

วันดี สันติวุฒิเมธี. “กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวไทยใหญ่ชายแดนไทย – พม่า:
กรณีศึกษาหมู่บ้านเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่”.
วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาบัณฑิต (มานุษยวิทยา) บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540.

สมพงศ์ สระแก้ว. **พิสูจน์สัญชาติ นโยบายต่อรัฐกับความเป็นจริงที่แรงงานข้ามชาติต้องเผชิญ
ปัญหาหนักอก.** นิตยสารฟ้าสาคร, ธันวาคม 2552.

สมพงศ์ สระแก้ว และปฏิมา ตั้งปรัชญากุล. **นายหน้ากับกระบวนการย้ายถิ่นแรงงานข้ามชาติจาก
พม่า: กรณีศึกษาพื้นที่จังหวัดสมุทรสาคร.** กรุงเทพฯ: เครือข่ายส่งเสริมคุณภาพชีวิต
แรงงาน ศูนย์วิจัยการย้ายถิ่นแห่งเอเชีย สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2552.

ส่วนการทะเบียนราษฎร สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง. **คู่มือการกำหนดสถานะของ
บุคคลบนพื้นที่สูง**, 2544.

สำนักงานจัดหางานจังหวัดเชียงใหม่. สถิติการขอรับใบอนุญาตทำงานและต่ออายุใบอนุญาตทำงาน
ของแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองสัญชาติพม่า ลาว และกัมพูชา ตามมติคณะรัฐมนตรี
ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 – 2552.

สันทัต เสริมศรี. **ประชากรศาสตร์ทางสังคม**. กรุงเทพฯ: คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหิดล, 2539.

สมาคมสตรีคะฉิ่นแห่งประเทศไทย (KWAT). **จำใจจากบ้าน ขบวนการค้าผู้หญิงคะฉิ่นตามแนว
พรมแดนจีน – พม่า**. เชียงใหม่: สมาคมสตรีคะฉิ่นแห่งประเทศไทย, 2548.

สุภางค์ จันทวานิช. **ต่ออายุพิสูจน์สัญชาติแรงงานพม่า**. หนังสือพิมพ์มติชน ฉบับรายวัน วันศุกร์ที่
12 มีนาคม พ.ศ. 2553 หน้า 7.

สุริย์พร พันพื้ง, ทริส โคเอทท์ และอื่นๆ. **คนรับใช้ในบ้าน : แรงงานอพยพจากพม่ามาไทย :**

Migrant Domestic Workers : from Burma to Thailand. นครปฐม : สถาบันวิจัย
ประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, 2548.

องค์กรแพช. รายงานการทำประชาพิจารณ์เรื่อง นโยบายการจัดระบบแรงงานข้ามชาติตามมติ
คณะรัฐมนตรี วันที่ 20 ธันวาคม 2548, 2549.

ออมสิน บุญเลิศ. “การต่อรองและปรับตัวของคนพลัดถิ่น: กรณีศึกษาชาวไทยใหญ่พลัดถิ่นในเมือง
เชียงใหม่”. วิทยานิพนธ์สาขาวิชาการพัฒนาสังคม บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2551.

อดิศร เกิดมงคล (บรรณาธิการ). **บันทึกแรงงานพม่า: จากแรงงานทาสสู่แรงงานเถื่อน**. กรุงเทพฯ:
คณะกรรมการรณรงค์เพื่อประชาธิปไตยในพม่า, 2546.

อาทิตย์ ธาราคำ, แปล. **แรงงานทาสในพม่า อาชญากรรมต่อมนุษยชาติ**. เชียงใหม่:
ศูนย์ข่าวสะลวง, 2546

Brettell Caroline and Hollifield James. **Migration Theory**. New York and London: Routledge,
2000.

Burmese Women's Union. **ติดอยู่ระหว่างสองขุมรกร รายงานสถานการณ์ของแรงงานย้ายถิ่นหญิง
ในประเทศไทยและประเทศจีน**. Burmese Women's Union, 2007.

Committee for the Protection and Promotion of Child Rights (Burma). **Feeling Small in Another
Person's Country: The Situation of Burmese Migrant Children in Mae Sot
Thailand**. 2009.

Mekong Migration Network (MMN) and Asian Migrant Centre (AMC). **Migration in the Greater Mekong Subregion Annotated Bibliography (Fourth edition)**. Hong Kong: Clear-Cut Publishing & Printing Co. 2009.

United Nations Development Program. **Human Development Report**. 2009.

Yaung Chi Oo Workers Association. Yaung Chi Oo Workers Association's Record 10 Years Anniversary. Tak, 2007.

Zhang Jie. "Gender and Identity in the Bulang migration system: the movement of Bulang labor from Yunnan Province, People's Republic of China to Thailand". Graduate School Chiang Mai University, 2003.

สถิติจำนวนแรงงานต่างด้าว. ระบบค้นหาออนไลน์ <http://www.doe.go.th> (18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2553)

ภาคผนวก ก

ข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง จังหวัดเชียงใหม่

กรณีศึกษาที่ 1

นายอิน ชายหนุ่มชาวไทใหญ่ อายุ 19 ปี ปัจจุบันทำงานเป็นพนักงานรักษาความปลอดภัย (รปภ.) ในบริษัทเอกชนแห่งหนึ่งในอำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่

อิน เกิดที่บ้านหลักแตง ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีตาายเป็นผู้เลี้ยงดู เพราะว่าพ่อแม่หย่ากันและไม่เคยส่งเสียเลี้ยงดูเลย ทำให้อินต้องทำงานหาเลี้ยงครอบครัวในระหว่างที่เรียนหนังสือด้วย เนื่องจากความยากจน อินตัดสินใจเริ่มต้นการทำงานอย่างเต็มตัวหลังจากเรียนจบชั้นม. 3 แม้ว่าจะสามารถสอบเข้าเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายได้ พร้อมทั้งได้ทุนการศึกษาจนถึงม. 6 ก็ตาม

พออายุได้ 15 ปี อินตัดสินใจนั่งรถโดยสารประจำทางเข้ามาทำงานในเมืองเชียงใหม่ เพราะว่าเคยมาอยู่เชียงใหม่บ้างเพื่อช่วยป่าทำงานในช่วงวันหยุดและระหว่างปิดเทอม และมีชาวบ้านในหมู่บ้านเดียวกันชักชวนมาทำงานด้วย จึงไม่จำเป็นต้องจ้างนายหน้าให้พาเข้ามาในเมืองเชียงใหม่ ซึ่งการเดินทางเข้ามาในเมืองเชียงใหม่ในช่วงเวลานั้นเจ้าหน้าที่ก็ยังไม่ได้เข้มงวดมากนัก และเพราะว่าอินยังเด็ก ยังไม่สามารถทำบัตรประจำตัวประชาชนได้ เจ้าหน้าที่จึงอนุญาตให้ผ่านด่านตรวจได้

อินเริ่มชีวิตการทำงานด้วยการเป็นคนฝึกสุนัขอยู่ที่ฟาร์ม Siam Dog ใกล้ๆ กับค่ายพระรัชนี มหาวิทยาลัยแม่โจ้ เพราะภรรยาของเจ้าของฟาร์มเป็นคนบ้านหลักแตงเหมือนกัน ก็เลยรับอินเข้ามาทำงานด้วย อินทำงานตั้งแต่ 5.00 น. – 21.00 น. ได้ค่าจ้างเดือนละ 2,200 บาท เพราะว่ายังไม่มีประสบการณ์การทำงาน ต่อมาเจ้านายก็ขึ้นเงินเดือนให้ จนกระทั่งก่อนลาออก อินได้ค่าจ้างเดือนละ 2,600 บาท อินทำงานที่ฟาร์มได้ประมาณ 4 เดือน เพราะรายได้ไม่พอใช้เนื่องจากต้องส่งเงินกลับบ้านเดือนละ 1,000 – 2,000 บาท แม้ว่าจะพักอยู่กับนายจ้างก็ตาม

หลังจากนั้น คนรู้จักที่ทำงานอยู่ที่ตลาดเมืองใหม่ได้หางานใหม่ให้กับอิน เป็นงานพนักงานขายของอยู่ที่รุ่งเรืองมินิมาร์ท ตลาดเมืองใหม่ ทำงานในแผนกถั่วกับแป้ง เวลางานตั้งแต่ 6.00 น. – 18.00 น. ช่วงแรกทำงานได้ค่าจ้างเดือนละ 4,000 – 5,000 บาท ไม่รวมที่พักและอาหาร ซึ่งอินต้องจัดการเอง หลังจากทำงานได้ประมาณ 3 – 4 เดือน นายจ้างเห็นว่าอินทำงานดี จึงให้ดูแลทั้งแผนกคนเดียวและเพิ่มค่าจ้างให้เป็นเดือนละ 5,300 บาท แต่เพราะว่ามีปัญหากับผู้จัดการร้านที่เห็น

ว่าอินทำงานดีเกินหน้าเกินตา ได้เลื่อนขั้นเร็วจึงอิจฉา และมาพูดกับอินว่า “มึงมาทีหลังแล้วทำไมมึงได้ดีกว่า” ทั้งๆที่เพื่อนร่วมงานคนอื่นไม่มีใครอิจฉาอินเลย อินจึงตัดสินใจลาออก เพราะไม่อยากอยู่อย่างไม่สบายใจและมั่นใจว่าหางานใหม่ได้ ทั้งๆที่ทำงานได้เพียง 7 – 8 เดือน

และเนื่องจากช่วงเดือน พ.ย. - ธ.ค. 2549 เป็นช่วงที่มีการจัดงานราชพฤกษ์ คนรู้จักที่เคยมาซื้อของที่ร้านที่ทำก่อนหน้านี้จึงชวนอินไปทำงานเป็นคนส่งผัก ส่งของใช้ในครัวจากตลาดเมืองใหม่ให้กับร้านอาหารต่างในเมืองเชียงใหม่ โดยทำงานตั้งแต่ 7.00 – 12.00 น. ได้ค่าจ้างวันละ 150 บาท และถ้าไม่มีเรื่องจำเป็นจริงๆ เจ้านายจะไม่ให้หยุด ถ้าหยุดก็จะหักค่าแรง แต่ต้องทำงานรีบเร่งแข่งกับเวลาตลอด ต้องขับรถมอเตอร์ไซด์พ่วงสามล้อส่งของ เส้นทางส่งของก็จะเริ่มจากตลาดเมืองใหม่ ผ่านทางย่านไนท์บาร์ชาเพื่อมาส่งแถวเชียงใหม่แลนด์สองร้าน แล้วไปส่งต่อที่เชียงใหม่แอร์พอร์ตชั้นสี่สองร้าน ร้านส้มตำยกครกกับร้านอาหารญี่ปุ่น จากนั้นก็มาส่งที่กาตสวนแก้ว แล้วไปส่งต่ออีกหลายร้านในซอยย่านนิมมานเหมินท์ ซึ่งทั้งหมดนี้ต้องเสร็จก่อนเที่ยง แล้วแต่ละร้านจะกำหนดเวลาไว้ว่าจะต้องส่งก่อนเวลานั้นเวลานี้ อาจจะมีบ้างที่ส่งของสายหน่อย เพราะบางครั้งเจ้านายซื้อของช้า จัดของผิดร้านบ้าง ทำให้ส่งของสาย ลูกค้ายก็จะบ่นแล้วมักจะบอกให้เอาไปส่งให้เร็วที่สุด ซึ่งอินก็โกรธบ้างเหมือนกันแต่เพราะมันคือหน้าที่การงาน ไม่สามารถทำอะไรได้ และหลังจากทำงานได้ประมาณ 2 เดือนกว่าๆ อินก็เริ่มคิดว่าชีวิตไม่มีความปลอดภัย เพราะทำงานเร่งแข่งกับเวลา แล้วประสบอุบัติเหตุ โดยที่เจ้านายไม่รู้ ดังนั้นอินจึงตัดสินใจลาออก

หลังจากนั้นอินจึงมาพักอยู่กับป้าประมาณอาทิตย์กว่าๆ ก็ไปทำงานที่ร้านขายของส่งที่ตลาดเมืองใหม่ซึ่งติดป้ายประกาศรับลูกจ้าง โดยทางร้านจะจัดของส่งให้ลูกค้าที่โทรมาสั่งของไว้ที่ร้านมีลูกจ้างอยู่ 3 คน รวมอินด้วย โดยทำงานตั้งแต่ 8.00 – 17.00 น. ค่าจ้างเดือนละ 4,800 บาท ซึ่งในช่วงนี้เองอินเริ่มขอหนังสือเดินทางออกนอกพื้นที่ แต่ไม่ได้ต่ออายุใบอนุญาตทำงานซึ่งหมดอายุไปตั้งแต่ออกจากฟาร์มสุนัข เพราะว่าช่วงนั้นอินได้ข่าวเกี่ยวกับว่ามีเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองมาตรวจจับแรงงานข้ามชาติผิดกฎหมายที่ตลาดเมืองใหม่อยู่บ่อยๆ จนกระทั่งช่วงประมาณต้นปี พ.ศ. 2550 ตำรวจกวาดจับแรงงานข้ามชาติผิดกฎหมายอย่างเข้มงวดมากขึ้น มีคนถูกจับเยอะ อินจึงตัดสินใจลาออก และกลับไปอยู่ที่บ้านที่บ้านหลักแต่ง ทั้งที่ทำงานได้เพียง 6 เดือนเท่านั้น

หลังจากกลับมาอยู่บ้านที่บ้านหลักแต่ง อินตัดสินใจสมัครต่อที่การศึกษานอกโรงเรียน (กสน.) ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย แล้วทำงานที่ร้านขายวัสดุก่อสร้างร้านบัวตองพานิชย์ บ้านเปียงหลวงไปด้วย โดยอินทำงานเป็นคนส่งของอยู่ประจำรถส่งของ ทำงานตั้งแต่ 7.00 – 18.00 น. ทำงานไม่มีวันหยุด วันไหนที่มีเรียนก็ลาครึ่งวันหรือหนึ่งวัน ซึ่งนายจ้างจะหักเงินเดือนตามจำนวนวันที่ลาหยุด อินได้เงินเดือนเดือนละ 4,300 บาท หลังจากทำงานได้ 2 เดือนกว่า เจ้านายก็เห็นว่าทำงานดีจึงให้มาอยู่หน้าร้าน ขายของแทนเจ้านาย เป็นผู้ช่วยเจ้านาย ทำหน้าที่ขายของ เช็คของใน

สต็อก เติรมของสำหรับเอาไปส่งให้ลูกค้า และเพิ่มเงินเดือนเป็น 4,800 บาท ทุกๆที่เจ้านายก็ใจดี แต่ลูกสาวของเจ้านายเป็นคนใจร้อนเจ้าอารมณ์ ทำให้อินมีปัญหาเกี่ยวกับลูกสาวของเจ้านายนิดหน่อย และมีปากเสียงกันบ้าง ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องสั่งงานคนงานแบบผิด ๆ ถูก ๆ แล้วก็บอกว่าอินไม่คู่คนงาน ซึ่งคนงานจะมีมากที่สุดอยู่ประมาณ 25 คน อินต้องคอยเช็คว่ใครมาบ้างไม่มาบ้าง เป็นต้น ดังนั้นอินทำงานได้ประมาณ 1 ปีกว่าจึงตัดสินใจลาออก

หลังจากที่ลาออกจากงาน อินพักอยู่ที่บ้านได้ประมาณ 20 กว่าวันก็มีคนรู้จักหางานในเชียงใหม่ให้ อินจึงกลับมาทำงานเป็นพนักงานรักษาความปลอดภัย (รปภ.) โดยการเข้ามาทำงานในเมืองเชียงใหม่ของอินครั้งนี้ อินต้องทำหนังสือเดินทางออกนอกพื้นที่ เพื่อให้สามารถขอใบอนุญาตทำงานได้ โดยในช่วงแรกต้องต่อใบอนุญาตทำงานทุก 3 เดือน แต่ทุกวันนี้อินยื่นขอใบอนุญาตทำงานทุกๆ 6 เดือน สำหรับงาน รปภ.นี้ อินทำงานตั้งแต่ 6.00 – 18.00 น. ตอนกลางวัน และ 18.00 – 6.00 น. ตอนกลางคืน ไม่มีวันหยุด รายได้เดือนละ 5,000 บาท ถ้าจะหยุดจะต้องบอกล่วงหน้าอย่างน้อย 1 ชั่วโมงและจะถูกหักค่าแรงของวันนั้นๆ อินทำงานเป็น รปภ.ได้ราว 1 ปีกว่าแล้ว โดยหลังจากได้รับเงินเดือนซึ่งจะออกทุกวันที่ 5 อินจะส่งเงินกลับบ้านเดือนละ 1,500 บาท แล้วพักอยู่ที่วัด ไกลๆ แห่งศรีภูมิ เพราะเคยมาบวชจึงรู้จักกับเจ้าอาวาสวัด และป่าของอินก็พักอยู่ใกล้ๆ วัดอีกด้วย ซึ่งถ้าอินทำงานกะกลางคืน ช่วงกลางวันอินก็จะช่วยงานที่วัด เป็นคนขับรถให้กับวัด

สำหรับงาน รปภ. นี้ เพื่อนร่วมงานของอินมีทั้งชาวไทใหญ่และคนเมือง แต่อินก็ไม่เคยมีปัญหาเกี่ยวกับเพื่อนร่วมงาน รวมทั้งเจ้านายด้วย ทำให้อินยังไม่คิดว่าจะย้ายงาน และย้ายไปอยู่ที่อื่น ส่วนเรื่องเจ้าหน้าที่รัฐ อินก็ไม่กังวล เพราะว่ามันใจว่ามีเอกสารถูกต้อง มีเพียงเรื่องที่อินไม่มีใบขับขี่ แต่อินต้องขี่มอเตอร์ไซด์ไปทำงาน ทำให้ต้องระวังมาก คือหากมีตำรวจตั้งด่านตรวจตรงไหนก็ต้องหลีกเลี่ยงเส้นทางนั้น อินเคยโดนตำรวจเรียกตรวจและจับ 2 ครั้ง โดนตำรวจยึดรถและต้องไปเสียค่าปรับ ซึ่งถ้าอินไปเสียค่าปรับและเอารถออกมาเองจะต้องเสียเงิน 2,000 บาท อินจึงให้เจ้านายไปจัดการเรื่องให้ ครั้งแรกเสียค่าปรับไป 1,000 บาท ส่วนครั้งที่ 2 เสียไป 1,500 บาท ซึ่งความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างนายจ้างและเพื่อนร่วมงาน ทำให้อินพอใจกับชีวิตการทำงานในเมืองเชียงใหม่มาก และไม่เคยจะย้ายไปอยู่ที่อื่น อยากทำงานเก็บเงินไปเรื่อย เพราะว่ายายก็แก่แล้ว อินอยากดูแลยายให้ดี และถ้ามีโอกาสก็อยากจะเรียนหนังสือ โดยตั้งใจที่จะเรียนทางด้านกฎหมายหรือด้านรัฐศาสตร์ เพื่อที่จะสามารถกลับไปทำงานที่บ้านหลักแต่บ้านเกิดได้

กรณีศึกษาที่ 2

นางสาวอ้อม อายุ 17 ปี หญิงสาวชาวไทใหญ่ซึ่งเกิดที่เมืองล่ายคำ รัฐฉาน ประเทศพม่า ปัจจุบันทำงานเป็นแม่บ้าน

อ้อมเดินทางเข้ามายังประเทศไทยพร้อมกับแม่และพี่ชายซึ่งทำงานอยู่ที่สวนส้มในอำเภอฝางเมื่ออายุประมาณ 7 ขวบ แม่และพี่ชายของอ้อมทำงานอยู่ที่อำเภอฝางประมาณ 3 ปี ในช่วงนั้นอ้อมไม่ได้เรียนหนังสือ เพราะที่โรงเรียนอยู่ไกล อ้อมอยู่ที่บ้านก็จะช่วยดูแลเด็กๆ ลูกคนงาน ทำให้ได้ค่าจ้างบ้าง ครั้งละ 20 บาท แล้วต่อมาครอบครัวของอ้อมย้ายมาทำงานในสวนลำไยอยู่ที่อำเภอฮอด ทำให้อ้อมได้มีโอกาสเรียนหนังสือจนจบชั้นป. 6 หลังจากเรียนจบป. 6 อ้อมช่วยแม่ทำงานในสวนลำไยประมาณ 1 ปี แล้วจึงมาทำงานที่ร้านขายของชำในตลาดฮอด ทำงานทั้งขายของหน้าร้านและงานบ้าน อ้อมทำงานได้ประมาณ 2 เดือน แม่ก็เรียกกลับ อ้อมจึงได้กลับไปช่วยแม่ทำงานที่สวนอีกครั้ง อ้อมและครอบครัวอยู่ที่อำเภอฮอดได้ประมาณ 5 ปี ก็ย้ายเข้ามาทำงานอยู่ที่อำเภอหางดง

หลังจากที่อ้อมเข้ามาอยู่อำเภอหางดง ก็มาทำงานที่โรงงานคัดแยก บรรจุผลไม้สด เช่น สตรอเบอร์รี่ ซึ่งหน้าที่ทำงานอยู่ก่อนแล้วชวนมาทำ เพราะว่าอยู่ไม่ไกลจากที่พักและไม่อยากไปอยู่ที่อื่นที่ห่างจากแม่ โดยทำงานอยู่ได้ประมาณ 1 ปี สำหรับงานในโรงงานจะมีแบบเหมือนกับรายวัน ในส่วนที่อ้อมทำ จะเป็นกลุ่มรายวัน ส่วนกลุ่มเหมาจะเป็นชาวบ้านคนเมืองในท้องถิ่น เวลาทำงานคือเริ่ม 7.30 น. และทำไปจนกว่าของจะหมด ซึ่งบางวันอ้อมได้ทำงานถึงตี 2 ได้ค่าแรงวันละ 250 บาท ค่าOTชั่วโมงละ 100 บาท ตอนเย็นเจ้านายจะมีอาหารเลี้ยง รายได้ที่อ้อมได้มาก็จะให้แม่เก็บและจ่ายค่าหอและค่าใช้จ่ายส่วนตัว เพราะอ้อมไม่ได้พักอยู่กับแม่ เพราะแม่แต่งงานใหม่ จึงพักอยู่กับน้ำสาว แต่ก็ยังเป็นหอพักเดียวกับหอพักที่แม่อยู่ ค่าเช่าห้องเดือนละ 600 บาท แม้ว่าจะคนงานในโรงงานเดียวกันจะมีทั้งคนเมืองและเจ้านายเป็นคนจีน แต่ว่าก็ไม่เคยมีปัญหาทะเลาะกันรุนแรง ทำให้คนงานแต่ละคนทำงานนาน และเพราะว่าเป็นงานรายวัน ถ้าหยุดก็จะไม่ได้ค่าแรง แต่ว่าต้องบอกเจ้านายก่อน ส่วนใหญ่อ้อมจะลาหยุดสองอาทิตย์ครั้ง แต่อ้อมไม่มีใบอนุญาตทำงาน เพราะว่าอ้อมอายุยังไม่ถึงก็เลยไม่ได้ทำ เจ้านายก็ถามอยู่ว่ามีบัตรหรือเปล่า ถ้าไม่มีจะเซ็นให้ ซึ่งค่าใช้จ่ายจะออกกันคนละครึ่ง

ช่วงระหว่างปีที่ทำงานที่โรงงาน อ้อมได้เข้ามาทำงานเป็นแม่บ้านที่บริษัทนิคมพาณิชย์จากเพื่อนที่โทรไปบอก ในช่วงที่ไม่มีผลไม้ให้บรรจุ อ้อมทำงานแม่บ้านอยู่ 2 เดือน ช่วงนั้นพักอยู่กับน้ำ แล้วพอผลไม้มันมี อ้อมก็กลับไปทำงานที่โรงงาน หลังจากทำงานได้ประมาณ 1 ปี อ้อมก็ลาออกจากการงาน เพราะว่าน้ำที่อ้อมเคยพักอยู่ด้วยแต่งงานและน้ำลาออกจากการงานไปได้ประมาณ 3 เดือน แม้ว่าจะมีน้ำอีกคนมาทำงานที่โรงงานด้วย และมาพักกับอ้อมแทนน้ำคนแรก ทำให้อ้อมไม่ต้องจ่ายค่าห้องเยอะ แต่อ้อมก็ไม่อยากทำงานที่โรงงานอีกต่อไปแล้ว ซึ่งก่อนที่จะออกจากงาน อ้อมก็ได้งาน

ใหม่แล้ว เพราะว่าพี่สะใภ้ช่วยหาไว้ให้ เป็นร้านไมโลดิบ แต่ในช่วง 3 เดือนที่ยังไม่ลาออกจากโรงงาน ก็เพราะว่าอยากเก็บเงินก่อน เพราะรายได้ที่โรงงานค่อนข้างดี

ต่อมา อ้อมเข้ามาทำงานในเมืองที่ร้านไมโลดิบ แถวๆเวียงบัว ซึ่งเจ้าของร้านเพิ่งเปิดร้านชื่อเฟรนไชส์มา พี่เจ้าของร้านจะไว้ใจอ้อมมาก ให้อ้อมทำทุกอย่าง ทั้งเรื่องเงินและเรื่องชื่อของทำงาน 9.00 – 21.00 น. ได้ค่าจ้างวันละ 170 บาท ซึ่งพี่เจ้าของร้านก็บอกว่าถ้าอยากได้เงินเป็นรายวันก็ได้หรือว่าจะเอาเป็นเดือนก็ได้ ซึ่งอ้อมจะเบิกเงินอาทิตย์ละครั้ง อ้อมเช่าห้องอยู่หอพักเดียวกับพี่ชายซึ่งอยู่ใกล้กับตลาดธานีธร จ่ายค่าห้องเดือนละ 1,200 บาท มีห้องน้ำในตัว ค่าไฟหน่วยละ 5 บาท ค่าน้ำฟรี อ้อมเดินไปทำงานได้ ช่วงที่อยู่ร้านไมโลดิบ อ้อมไม่มีใบอนุญาตทำงาน เพราะว่าตอนนั้นรัฐบาลยังไม่เปิดรับแรงงานรอบใหม่ อ้อมทำงานอยู่ที่ร้านไมโลดิบ พี่เจ้าของร้านก็จะอนุญาตให้กินของในร้านได้ อ้อมทำงานได้ถึงประมาณสิ้นปีประมาณ 3 – 4 เดือน เริ่มมีสตอร์เบอร์รี่เข้ามาที่โรงงาน อ้อมก็เลยกลับไปทำงานที่โรงงาน จนสตอร์เบอร์รี่หมดแล้วจึงลาออก

หลังจากที่ลาออกจากโรงงาน เป็นช่วงเดือนเมษายน อ้อมบอกพี่ชายว่ายังไม่อยากเริ่มทำงาน อ้อมก็เลยเที่ยวก่อน อ้อมพักอยู่ประมาณเกือบ 1 เดือน พี่ชายคนโตของอ้อมจึงพามาฝากงานไว้กับคนรู้จักซึ่งเป็นแม่บ้านในบ้านที่อ้อมทำงานอยู่ก่อนแล้ว อยู่แถวๆตลาดเมืองใหม่ สำหรับงานแม่บ้านนี้ อ้อมพักอยู่ที่บ้านกับนายจ้างเลย โดยอ้อมจะต้องดูแลและทำความสะอาดบ้านช่วยกันกับแม่บ้านที่เป็นคนไทใหญ่ด้วยกัน โดยได้ค่าจ้างเดือนละ 4,500 บาท วันหยุดก็ต้องขออนุญาตก่อน ซึ่งเจ้านายก็เอ็นดูอ้อม เพราะว่ายัยเด็ก ซึ่งพอมีอะไรเจ้านายก็จะบอกจะสอน เพราะว่าตกลงกันตั้งแต่เริ่มเข้ามาทำงานแล้วว่า ต้องตั้งใจและอยากทำงานจริงๆ และเพราะว่าอ้อมพูดภาษาไทยเก่ง และอยู่กับคนแก่ได้ดี เพราะว่าเจ้าของบ้านส่วนใหญ่จะเป็นตายายมากกว่า

แต่ปัญหาที่ทำให้อ้อมโดนเจ้านายบ่นว่าอยู่บ่อยๆ คืออ้อมจะคิดโทรศัพท์ พูดโทรศัพท์เก่ง ซึ่งช่วงแรกๆอ้อมยังไม่ใช้ small talk ก็จะไม่โดนว่าและเตือนถึงผลเสียที่อาจจะเกิดขึ้น แต่ตอนหลังอ้อมก็ใช้ small talk และคุยโทรศัพท์น้อยลง ส่วนใหญ่จะใช้ฟังเพลง และเพราะว่าอ้อมคุ้นเคยกับเมืองเชียงใหม่แล้ว รวมทั้งครอบครัวพี่น้องของอ้อมก็อยู่ที่เชียงใหม่ อ้อมจึงยังไม่คิดที่จะไปอยู่ที่อื่น

กรณีศึกษาที่ 3

นายโหลย อายุ 21 ปี เกิดที่หมู่บ้านหลักแตง ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ ปัจจุบันทำงานก่อสร้าง เป็นงานช่าง รับผิดชอบงานก่ออิฐบั้ง ทำสีบั้ง รายได้วันละ 250 บาท ประมาณ 5,500 บาทต่อเดือน โดยโหลยต้องจ่ายค่าเช่าหอพักเดือนละ 2,000 บาท ดังนั้นถ้าหากเดือนไหนที่มีเงินเหลือเก็บก็จะส่งกลับบ้าน ซึ่งโหลยเป็นชาวไทใหญ่คนเดียวในที่ทำงาน ส่วนที่เหลือเป็นคนเมืองทั้งหมด แต่ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานและนายจ้างก็ไม่ปัญหา ไม่ถูกเอา

เปรียบ แต่มีบ้างที่เจ้านายหรือหัวหน้าช่างดัดเคื่อน แต่ไม่ได้ทะเลาะกันรุนแรง และเพราะว่าโหลยมีประสบการณ์ในการทำงานก่อสร้างมานาน รวมทั้งได้สัญชาติไทยมาประมาณ 3 ปีแล้ว จึงสามารถหางานได้มากขึ้น ไม่ต้องหลบๆซ่อน หรือต้องหนีตำรวจ และสามารถขับจี้รถมอเตอร์ไซค์ได้ ทำให้ไปไหนมาไหนได้สะดวก

เนื่องจาก ครอบครัวของโหลยมีปัญหาค่าใช้จ่ายไม่พอใช้ แม้ว่าพี่ชายจะส่งเงินกลับมาให้ ที่ครอบครัวอยู่บ้างก็ตาม ทำให้โหลยตัดสินใจออกมาทำงานหลังจากเรียนจบชั้น ป. 6 โดยโหลยได้เข้ามาทำงานก่อสร้างในเมืองเชียงใหม่ ซึ่งในช่วงนั้นการเดินทางระหว่างบ้านหลักเต่ง – เชียงใหม่ เจ้าหน้าที่ยังไม่เข้มงวด โหลยซึ่งยังเด็กก็เลยไม่ถูกควบคุมไว้แม้ว่าจะไม่มีบัตรก็ตาม โหลยทำงานได้ค่าแรงวันละ 160 บาท พักอยู่กับพี่ชาย และนายจ้างซึ่งเป็นคนไทยเซ็นรับรองเพื่อขอใบอนุญาตทำงานให้ ทำให้โหลยมีใบอนุญาตทำงาน ซึ่งหลังจากโหลยทำงานได้ประมาณ 1ปี ก็ลาออก เพราะเป็นงานที่ทำเป็นงานกรรมกร ต้องแบกปูน ผสมปูน งานหนัก เหนื่อย และลำบาก ซึ่งตอนนั้นยังเด็กอยู่ คิดว่าไปหางานอื่นทำดีกว่า มีงานอื่นอีกตั้งเยอะแยะ นอกจากงานก่อสร้าง

ต่อมาโหลยจึงมาทำงานที่ร้านอาหารที่ดอยสะเก็ด โดยไปหางานเองตามป้ายประกาศ ได้ค่าจ้างเดือนละ 3,000 บาท อยู่กินเอง แต่แล้วยังพักอยู่กับพี่ชายในที่พักคนงานก่อสร้าง แต่ทำงานได้เดือนเดียวก็ลาออก เพราะเงินเดือนไม่พอใช้ ทำงานลำบากด้วย ต้องเสริมฟ เก็บของ เก็บจาน เก็บโต๊ะ แม้ว่าที่ทำงานจะมีลูกจ้างทั้งหมดเจ็ดคนซึ่งเป็นคนไทยสามคน ที่เหลือเป็นชาวไทยใหญ่

จากนั้นก็กลับมาทำงานก่อสร้างกับพี่ชายเหมือนเดิม ได้ค่าแรงวันละ 165 บาท หลังจากทำงานได้ราวเดือนกว่าๆ พี่ชายโหลยก็ออกมารับเหมาราย โหลยจึงตามมาทำงานกับพี่ชาย รายได้ประมาณวันละเกือบ 400บาท เพราะว่าได้ทำงานช่าง เช่น ก่ออิฐ, ฉาบ โดยจะทำตามหมู่บ้านจัดสรร คนงานมี 13 คน รวมทั้งโหลยด้วย ระหว่างที่ทำงานทุกอย่างก็ราบรื่นดี แต่ต่อมาพี่ชายโหลยก็เลิกรับเหมาก่อสร้าง

หลังจากนั้น โหลยก็ไปหางานก่อสร้างที่อื่น โดยมีคนรู้จักแนะนำ เป็นช่างทำสีและก่ออิฐ บ้าง จนถึงปัจจุบันเกือบสองปีแล้ว แรก ๆ ที่มาทำที่นี่ ได้วันละ 230 บาท ตอนนั้นก็ยังเช่าหออยู่กับพี่ชาย ค่าเช่าเดือนละ 1,500 บาท จ่ายกันคนละครึ่ง และได้ส่งเงินให้ที่บ้านบ้างเดือนละ 500 – 1000 บาท หลังจากทำงานได้สามเดือน ก็ย้ายมาทำแถวสันทรายได้สองเดือนกว่า

แม้ว่าโหลยจะมีงานทำอยู่ในเมืองเชียงใหม่ แต่ก็ยังไม่พอใจกับชีวิตที่เป็นอยู่ในตอนนี้ เพราะวุฒิการศึกษาต่ำ จึงหางานยาก โหลยอยากทำงานดี ๆ เช่น งานออฟฟิส หรืองานโรงแรมก็ได้ จะได้มีเงินเก็บให้มากกว่านี้ เพราะตอนนี้รายได้ก็แทบไม่ได้เก็บเลย เพราะต้องเลี้ยงลูกด้วย อีกอย่างภรรยาก็ยังไม่ได้ทำงาน แม้ตอนนี้ลูกอายุ 2 ขวบครึ่ง ก็อยู่ที่ห้องมีแม่คอยดูแล คิดว่าถ้าได้งานที่ไหน ก็จะฝากโรงเรียนที่ใกล้ ๆ แถวที่ทำงาน แต่ตอนนี้ยังไม่มีที่พักอาศัยที่แน่นอน ทำงานก็ก่อสร้างมันก็

ต้องย้ายไปตามงานเรื่อย ๆ แต่ถ้าลูกได้เข้าโรงเรียนจริง ๆ ก็อาจจะอยู่แบบถาวรเลยก็ได้ และโหลย
ยังอยากไปทำงานภาคใต้ อยากเปลี่ยนบรรยากาศบ้าง แต่อย่างไรก็จะอยู่ประเทศไทยไปจนตาย
เพราะเกิดที่ประเทศไทยและผูกพันกับประเทศไทย

กรณีศึกษาที่ 4

นายแสง อายุ 15 ปี ปัจจุบันทำงานทาสีโบสถ์วัดที่อยู่ไม่ไกลจากที่พักคนงานก่อสร้าง
โดยเพิ่งทำงานได้ 2 เดือน เพราะว่าแสงเพิ่งลาออกจากโรงเรียนวัดห้วยทรายทั้งที่ยังเรียนอยู่ป. 5
เพราะว่ามาเริ่มเข้าเรียนป.1 ตอนอายุ 11 ปี ต้องกลายเป็นเด็กที่โตที่สุดให้ห้อง ไปเรียนร่วมกับเด็ก
เล็กๆ แสงเลยไม่อยากเรียน

แสงเป็นชาวไทใหญ่ เกิดที่เมืองน่านจาง รัฐฉาน ประเทศพม่า โดยของแสงแม่มาทำงานที่
เชียงใหม่ก่อน และพ่อน้ำของแสงกลับเมืองน่านจาง แสงเลยติดตามน้ำเข้ามาประเทศไทยโดยไม่ได้
บอกแม่ และขณะนั้นยังเป็นเณรอยู่ ส่วนใหญ่คนที่พามาจะไม่เก็บเงิน แต่พอเมื่อมาถึงอำเภอปาย
แสงจึงสึกออกมา และพักอยู่ที่อำเภอปายได้ประมาณ 1 อาทิตย์ จึงเข้ามาที่เชียงใหม่ ตอนนั้นแสง
อายุ 11 ปี

หลังจากเรียนจนถึง ป. 5 แสงตัดสินใจลาออกมาทำงานกับพ่อ เป็นงานทาสี ทำงานตั้งแต่
8.00 น. – 17.00 น. ได้ค่าจ้างวันละ 200 กว่าบาท ซึ่งแสงจะให้แม่ทั้งหมด หากแสงต้องการใช้เงิน
ก็จะขอแม่เป็นครั้งๆไป แม้ว่าแสงจะไม่มีใบอนุญาตทำงาน เพราะอายุยังไม่ถึง ทำบัตรไม่ได้ แต่แสง
ก็มีบัตร 10 ปีที่รัฐออกให้สำหรับนักเรียน และแม้ว่าแสงจะเด็กกว่าช่างและคนงานหลายๆคนที่
ทำงานด้วยกัน แต่เพราะว่าทั้งหมดเป็นชาวไทใหญ่ แสงจึงทำงานได้อย่างสบายใจ ไม่มีปัญหา และ
พ่อของแสงก็ทำงานอยู่ด้วยกัน ทำให้แสงยังไม่อยากไปทำงานที่อื่น ยังอยากจะอยู่ที่เชียงใหม่กับพ่อ
แม่ เพราะอยู่กับพ่อแม่มีคนดูแลทำงานเสร็จกลับบ้านแม่ก็ทำอาหารให้กิน

กรณีศึกษาที่ 5

นายไท อายุ 15 ปี เกิดที่อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ แต่หลังจากนั้นพ่อแม่ได้ย้าย
กลับไปอยู่ที่เมืองน่านจาง รัฐฉาน ประเทศพม่า จนกระทั่งไทอายุประมาณ 6 ขวบ พ่อแม่ของไทเข้ามา
ทำงานที่ตัวเมืองเชียงใหม่ พ่อแม่จึงพาไทไปฝากให้ยายซึ่งอยู่ที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนดูแล ไทเรียน
หนังสือที่แม่ฮ่องสอนจนอายุ 11 ปี พ่อแม่ไปรับมาอยู่ที่เชียงใหม่

หลังจากเรียนจบชั้น ป. 6 จากโรงเรียนพระตำหนัก ไทได้ลองไปหางานที่อำเภอรอบนอก
แต่ว่าพ่อไม่ให้ไป พ่อให้มาทำงานทาสีโบสถ์วัดที่อยู่ไม่ไกลจากที่พักซึ่งพ่อทำงานเป็นช่างปูนอยู่
ไทเพิ่งทำงานได้ประมาณ 4 เดือน ได้รับค่าจ้างวันละ 115 บาท และถ้าได้ทำงานเป็นช่างก็จะได้

ค่าจ้างเพิ่มขึ้น เวลาทำงานคือ 8.00 น. – 17.00 น. แต่ไม่มีบัตรประจำตัวหรือใบอนุญาตทำงาน แต่เนื่องจากทั้งคนงานและหัวหน้าคนงานเป็นชาวไทยใหญ่ทั้งหมด ก็เลยทำให้ไทไม่มีปัญหาในที่ทำงาน และตอนนี้กำลังเก็บเงินเพื่อยื่นเรื่องขอสัญชาติไทย เพราะว่ามีใบเกิดอยู่ ทำให้ไทไม่คิดอยากจะย้ายไปอยู่ที่อื่น และพอใจกับชีวิตที่เชียงใหม่ตอนนี้ เพราะว่าได้อยู่กับพ่อแม่ แม้ว่าไทเคยไปหางานที่อื่นที่ไม่ต้องทำงานหนัก อย่างพวกงานเสิร์ฟหรืองานร้านอาหาร เช่น หลังมข. แต่พ่อแม่ไม่ให้ไป ไทก็เลยไม่ไป ทำงานกับพ่อแม่ก็ได้อยู่และแม่ช่วยเก็บเงินให้

กรณีศึกษาที่ 6

นางสาวดาว อายุ 15 ปี เกิดที่เมืองลายคำ รัฐฉาน ประเทศพม่า โดยดาวมาเชียงใหม่กับพ่อแม่ ตอนนั้นดาวอายุ 11 ปี พ่อแม่ของดาวจ้างคนนำทางจากแม่ฮ่องสอนเข้ามาเชียงใหม่ โดยจะเดินเท้าเข้ามา เส้นทางผ่านอำเภอเมือง อำเภอปาย อำเภอแม่แจ่ม และมาทำงานอยู่ที่อำเภอสะเมิง เสียเงินค่าจ้างประมาณ 7,000 บาท เพราะมีด่านตรวจหลายด่านจึงต้องจ้างคนนำทางมา แต่ก่อนหน้าที่จะมาอยู่เชียงใหม่ ดาวและครอบครัวก็ไปมาๆระหว่างเมืองลายคำกับจังหวัดแม่ฮ่องสอนอยู่ประมาณ 7 – 8 ปี เพราะเมื่อก่อนเดินทางยังไม่เข้มงวด เจ้าหน้าที่ก็จะออกบัตรเดินทางให้ ก็จะมาทำงานเมืองไทยอยู่ประมาณ 1 ปีแล้วกลับไปอยู่บ้านที่เมืองลายคำ 1 ปีแล้วก็กลับมาทำงานที่เมืองไทยอีก ซึ่งทุกครั้งที่พ่อแม่ของดาวไปๆ มาๆ เมืองไทย – เมืองลายคำ ก็จะพาดาวมาด้วยตลอด เพราะว่าดาวเป็นลูกสาวคนเดียว ตอนนั้นดาวยังเล็ก พ่อกับแม่ของดาวทำงานอยู่ที่ไร้สตรอบอรี่ อำเภอสะเมิง พ่อแม่ทำงานอยู่ประมาณ 2 ปี แล้วก็กลับไปเมืองลายคำได้ประมาณ 2 เดือน แล้วก็กลับมาทำงานที่เชียงใหม่อีก คือก่อนที่ทางรัฐบาลจะทำบัตร ครอบครัวของดาวจะไปมาๆระหว่างเมืองไทย-เมืองลายคำ แต่พอรัฐบาลไทยให้ทำบัตรตอนปี 2547 ครอบครัวของดาวก็เลยอยู่ที่เมืองไทยตลอด ไม่ได้กลับบ้านเลย ระหว่างที่อยู่ในสวน ดาวก็ช่วยพ่อแม่ทำงานบ้าง เพราะว่าเก็บสตรอบอรี่เป็นแบบเหมา ดาวก็จะไปเก็บตะกร้าเล็กๆ ตะกร้าละ 5 บาท ซึ่งช่วงที่ทำงานที่สวนสตรอบอรี่นี้มีบัตรแล้วประมาณ 2 ปี แล้วพี่สาวกับหลานอยู่ในเมืองเชียงใหม่ ก็รู้สึกจะไปมาหาสู่กันลำบาก มันไกล รถก็ไม่ค่อยมี ถ้ามีก็คนเต็มก็เลยอยากมาอยู่ในเชียงใหม่

ครอบครัวของดาวมาทำงานอยู่ในเมืองเชียงใหม่ประมาณ 4 ปีแล้ว ดาวทำงานครั้งแรกตอนอายุ 14 ปี ทำงานในร้านอาหารตามสั่งที่อำเภอสันทรายกับพี่สาว ทำงานตั้งแต่เวลา 9.30 น. – 22.00 น. และพักอยู่กับพี่สาวที่หอพัก ตอนนั้นยังไม่มีใบอนุญาตทำงานเพราะว่าอายุยังไม่ถึง และระหว่างที่ทำงานอยู่ที่นี่ พ่อกับแม่ของดาวยังทำงานอยู่บนดอยอยู่บ้านน้ำซุ่ม อำเภอหางดง เป็นหมู่บ้านชาวม้ง แต่ว่าพ่อกับแม่ก็ทำงานได้ประมาณ 5 – 6 เดือนก็ตามมาอยู่ในเมืองกับดาว เพราะว่าคิดถึงลูก พ่อกับแม่คิดว่างานที่สวนผักที่หางดงมันเป็นงานหนัก มีสารเคมีเยอะ ไม่อยากให้ดาวต้อง

ลำบากก็เลยพาความาฝากพี่สาวที่อยู่อำเภอสนทราย พี่สาวของควาก็เลยให้ควาทำงานที่ร้าน เพื่อจะได้ฝึกภาษาไทยไปด้วย สำหรับตัวเอง ตอนที่พอกับแม่พามาฝากให้อยู่กับพี่สาว เป็นครั้งแรกที่ต้องแยกจากพ่อแม่ ซึ่งควาไม่อยากอยู่ที่อำเภอสนทรายเลย ในช่วงแรกที่ทำงาน ควาจะได้เสิร์ฟข้าง ล้างจานบ้าง ประมาณ 3 – 4 เดือน ช่วงหลังๆก็ได้เข้าไปช่วยงานในครัว ซึ่งค่าแรงเองก็ขึ้นคือ แรกๆจะได้วันละ 150 บาท แล้วต่อมาเจ้านายก็ขึ้นให้เป็นวันละ 180 บาท ทำงานอยู่ที่อำเภอสนทรายได้ประมาณ 1 ปี

หลังจากนั้นพ่อแม่ของควาก็มาทำงานที่คอกม้า แถวๆเจ็ดยอด แต่ควาก็ยังทำงานอยู่ที่สนทราย ตอนนั้นพ่อแม่ของควาอยู่กับหลาน แล้วก็ไปอยู่อำเภอแม่แตง พอพ่อแม่ไปอยู่ที่อำเภอแม่แตง ทำงานในสวนกุหลาบ ควาก็เลยออกจากงานที่สนทราย ย้ายไปอยู่กับพ่อแม่ ก็ดกงานอยู่ประมาณเดือนหนึ่ง เจ้านายของพ่อแม่ก็เลยให้ไปทำงานกับลูกสาวของเจ้านายที่อำเภอแม่ริม ทำงานเป็นผู้ช่วยที่โรงเรียนสอนอาหารไทย ที่อำเภอแม่ริม โดยจะพักอยู่กับเจ้านายเลย และเจ้านายจะทำบัตร(ใบอนุญาตทำงาน)ให้ เพราะว่าอายุ 15 ปี ซึ่งสามารถทำบัตรได้แล้ว ส่วนพ่อแม่ทำงานอยู่อำเภอแม่แตง แต่ว่าทำงานอยู่ที่อำเภอแม่ริมได้ไม่นานก็ต้องออก เพราะว่าโรงเรียนสอนทำอาหารปิดกิจการเพราะหมดสัญญาเช่าสถานที่และปัญหาเรื่องเงิน ควาเลยดกงานอีกครั้ง แต่ว่าแม่พาไปสมัครงานที่ไหนก็ไม่มีใครรับ เพราะเห็นว่าอายุยังน้อย แม่ควาเคยพาควาไปสมัครงานโรงงานในเขตอำเภอแม่แตง เช่น โรงงานข้าวโพด แต่ก็ไม่ได้ เพราะโรงงานจะรับคนงานที่อายุ 18 ปีขึ้นไป แม้ว่าควาจะมีใบอนุญาตทำงานของกรมแรงงานแล้วก็ตาม ไม่อย่างนั้นโรงงานจะโดนปรับ โดนจับ เพราะว่าใช้แรงงานเด็ก

หลังจากทำงานที่อำเภอแม่แตงได้ประมาณปีสองปี ญาติของพ่อแม่ควาที่มาทำงานสร้างบ้านให้บ้านนายจ้างคนปัจจุบัน ซึ่งต้องการคนดูแลบ้านที่อยู่เป็นครอบครัว เลยทำให้ควาและครอบครัวทำงานมาจนปัจจุบัน กล่าวคือ พ่อแม่ดูแลสวนให้บ้านเช่าของพ่อนายจ้าง ส่วนควาดูแลบ้านให้นายจ้าง และมีใบอนุญาตทำงาน ตอนแรกที่มาทำงานกับนายจ้างคนนี้นายจ้างจะให้ควาไปทำงานที่ร้าน 7/11 แต่เพราะว่าบ้านกับที่ทำงานอยู่ไกล ปั่นจักรยานไกล ควาเลยได้ทำงานบ้านอยู่ที่บ้านนายจ้างเท่านั้น แต่ว่าช่วงที่ทำงานที่บ้านนี้นั้น แม่ของควาก็พยายามทำงานหาเงินอื่นๆที่มีรายได้ดีกว่า เพราะว่าช่วงแรกที่เข้ามาทำงาน ได้ค่าจ้างน้อย แล้วทุกวันนี้ข้าวของราคาแพง รายได้ที่มิจึงไม่พอ แต่พอไปหางานใหม่ ก็ต้องเป็นงานที่รับทั้ง 3 คนเข้าทำงานด้วยกัน และพอกลับมาขอลาออกจากพ่อของนายจ้างว่าจะไปทำงานที่อื่น พ่อของนายจ้างก็ไม่ให้ไป แต่ว่าก็ขึ้นค่าแรงให้ ตอนนั้นควาได้ค่าจ้างวันละ 150 บาท แล้วทุกครั้งที่แม่ออกไปหางานใหม่ ก็จะได้เพราะว่ามีประสบการณ์การทำงานดูแลสวน ดูแลสระว่ายน้ำ ส่วนใหญ่งานที่เคยไปสมัครไว้จะเป็นงานโรงแรมหรืองานรีสอร์ท เพราะว่าพ่อแม่ชอบทำงานทำสวน ดูแลสวน สำหรับใบอนุญาตทำงาน พ่อ

แม่ของดาวเป็นคนงานชิ้นกับโควต้าพ่อนายจ้าง เป็นคนสวน ส่วนดาวได้บัตรตามโควต้าของแม่นายจ้าง เป็นแม่บ้าน และตอนนี้ครอบครัวดาวสร้างบ้านพักอยู่ในบริเวณบ้านของนายจ้าง โดยดาวจะมีวันหยุดคือวันอาทิตย์ ซึ่งดาวก็มักจะไปเยี่ยมเพื่อนบ้าง แต่ส่วนใหญ่จะอยู่ที่บ้าน

เนื่องจากทุกครั้งที่หางาน ดาวและครอบครัวจะหางานที่สามารถทำงานอยู่ด้วยกันได้ทั้งครอบครัว ทำให้ตอนนี้ก็ดาวยังไม่อยากไปทำงานที่อื่นไกลๆ เพราะว่าไม่อยากไปจากพ่อแม่ แต่ถ้าจะไปทำงานที่อื่น คงเป็นงานที่มีรายได้มากกว่านี้ แต่ก็ยังเป็นงานในจังหวัดเชียงใหม่ แต่ตอนนี้ดาวก็พอใจกับงานที่ทำในปัจจุบัน เพราะว่าเจ้านายใจดี ดาวมีใบอนุญาตทำงาน แต่ว่าอยากเรียนหนังสือ เพราะว่าดาวไม่ได้เรียนหนังสือเลย คิดว่าถ้าได้เรียนหนังสืออาจจะได้งานที่ดีขึ้น มีชีวิตที่ดีขึ้น

กรณีศึกษาที่ 7

นายจอมไทย อายุ 21 ปี ชายหนุ่มชาวไทใหญ่ ปัจจุบันทำงานรับเหมาตัดหญ้า จัดสวน เป็นผู้รับเหมารายย่อย โดยจะเหมาจัดสวนบ้านเป็นหลัง ทั้งแบบรายวันและรายเดือนซึ่งเพิ่งเริ่มทำเมื่อเดือนพฤศจิกายน ปี พ.ศ. 2551

จอมไทยเกิดที่อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ แต่มาโตที่บ้านเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ จอมไทยเรียนจนชั้น ป.6 อีกหนึ่งเทอมจะจบก็ออกมาทำงานที่เมืองเชียงใหม่ เพราะว่าพ่อแม่แยกทางกัน แม่แต่งงานใหม่ย้ายไปอยู่กับสามีคนใหม่ ส่วนพ่อก็ไปทำงานที่อื่น อยู่บ้านที่เปียงหลวงคนเดียว ต้องดูแลตัวเองทุกอย่าง คิดว่าเรียนไปเรื่อยๆ มันไม่ได้อะไรจากการเรียนหนังสือ ครอบครัวก็มีปัญหา ตอนนั้นรู้สึกว่าจะไม่อยากอยู่บ้าน อยากไปทำงานมากกว่า จอมไทยก็เลยโทรมาหาอาที่ทำงานอยู่ในเมืองเชียงใหม่ถามว่ามีงานให้ทำไหม แล้วพอดิว่าเจ้านายของอาซึ่งทำโรงเพาะเห็ดนั้นมีความคิดที่น้องทำธุรกิจหลายอย่าง เจ้านายของอา ก็บอกว่า มีปืมน้ำมันของลูกชายอยู่เลยให้จอมไทยมาทำงานที่ปืมน้ำมันที่ในเมืองเชียงใหม่ โดยตอนนั้นตั้งใจมาอยู่ที่เชียงใหม่เลย จะไม่กลับไปอยู่บ้านที่เปียงหลวงอีกแล้ว ซึ่งในช่วงที่เดินทางเข้ามาอยู่ในเมืองเชียงใหม่ เจ้าหน้าที่ยังไม่เข้มงวดเรื่องการเดินทาง และถ้าเจ้าหน้าที่ถามว่ามีบัตรประชาชนหรือเปล่า จอมไทยก็บอกว่าไม่มีอายุยังไม่ถึง เพราะตอนที่มาเชียงใหม่ครั้งแรกนั้นอายุเพียง 14 ปี

จอมไทยเริ่มทำงานครั้งแรกเมื่ออายุ 14 ปี ที่ปืมน้ำมันปิโตรนาส ตอนนั้นยังเป็น Q-8 สาขาสวนดอก ได้ค่าจ้างประมาณ 140 กว่า ต่อวันและมีทิปจากลูกค้าด้วย รวมแล้วได้ประมาณวันละ 200 กว่าบาท ซึ่งคนที่ทำงานด้วยกันประมาณ 80% เป็นชาวไทใหญ่ ตอนที่ทำงานนี้จอมไทยส่งเงินให้แม่เดือนละ 4,000 บาท แต่พอตอนหลังออกมาเช่าหออยู่เอง เดือนละ 900 บาทก็ไม่ได้ส่งเงินให้แม่ เพราะว่ามีค่าใช้จ่ายเรื่องซื้อทีวี เครื่องเสียง จอมไทยทำงานอยู่ได้ประมาณ 6 เดือนก็ออก เพราะว่ามีปัญหาในที่ทำงาน คือช่วงหลังพนักงานเติมน้ำมันขาด จอมไทยเลยต้องไปช่วยตรงนั้น

แล้วเกิดมีปัญหาว่าเงินหาย มีคนขโมยเงินไป 2 ครั้ง ครั้งที่ 2 ขโมยไป 8,000 บาท แล้วทุกคนลงมติว่า จอมไทยเป็นคนขโมย จอมไทยเลยหนีออกจากการงาน เพราะว่าถ้าอยู่ต่อก็จะต้องโดนหักเงินเดือนไปเรื่อยๆจนกว่าจะครบ 8,000 บาท ซึ่งจอมไทยไม่อยากจะจ่ายเงินตรงนี้เลยหนีออกมา ซึ่งตอนที่หนีออกจากการงาน คือจอมไทยจะไม่เข้าไปทำงาน ไม่ติดต่อใคร ไม่อยู่ห้องเช่าแต่ยังไม่ย้ายออกจากห้องเช่า แต่ไปอยู่กับพ่อชั่วคราวที่เชียงดาวเพื่อให้สบายใจ แล้วก็โทรบอกแม่ว่าไม่ได้ทำงานที่ปื้มแล้ว ให้ไปขนของออกมาให้ด้วย แม่ก็ไปขนของออกมาให้ แล้วก็คืนห้องไป

ช่วงที่ทำงานที่ปื้มนั้น จอมไทยจะทำงานกะดึก ส่วนตอนกลางวันจะทำงานร้านอาหารอยู่แถวหนองฮ่อ เป็นเด็กเสิร์ฟ แต่พอดีเจ้าของร้านเค้าแข่งร้าน จอมไทยก็เลยต้องออก แล้วหลังจากที่ออกจากปื้มนั้น จอมไทยก็เลยมาทำงานที่ร้านทำร่มที่อำเภอสันกำแพง เพราะว่าลูกพี่ลูกน้องชวนไปทำ ได้ค่าจ้างวันละ 120 บาท ตอนนั้นพักอยู่กับลูกพี่ลูกน้อง ซึ่งที่พักนี้เจ้านายจัดหาให้ แล้วพอดีว่าที่ที่อยู่ร้านอาหารอีกร้านหนึ่งที่เคยไปอยู่ด้วยกันมาขอให้จอมไทยไปทำงานด้วย เพราะว่าเคยจ้างมาหลายคนแล้ว แต่ก็ทำงานได้ไม่ดี จอมไทยเลยต้องออกจากการงานทำร่มซึ่งทำอยู่หลายเดือนเหมือนกัน

หลังจากออกจากการงานทำร่ม จอมไทยมาอยู่ที่ร้านอาหาร ตรงหลังสวนล้านนา ร.9 โดยรับผิดชอบงานทุกอย่าง ทั้งทำอาหาร เสิร์ฟและล้างจาน คือตอนแรกที่ทำงาน ที่ร้านมีลูกจ้างเป็นผู้หญิงอยู่แล้ว 2 คน ซึ่งงานเค้าหนักอยู่แล้ว และพอจอมไทยไปทำงาน คนงานผู้หญิงทั้ง 2 คนนี้เลยขอลาก เจ้านายเลยให้ออก แล้วแรกเจ้านายก็พยายามหาคนใหม่อยู่แต่หาไม่ได้ แล้วอีกอย่างเจ้านายเห็นว่าจอมไทยทำงานได้ ก็เลยไม่จ้างคนเพิ่ม ให้จอมไทยทำงานทั้งหมดคนเดียว ได้ค่าจ้างวันละ 100 บาท ทิปอย่างต่ำวันละ 80 บาท กินนอนที่ร้าน แต่แล้วก็โดนจับที่ร้าน เพราะว่าตอนนั้นจอมไทยอายุ 15 ปี เลยโดนซื้อหาใช้แรงงานเด็กและก็ต่างด้าว จอมไทยเลยต้องไปอยู่สถานพินิจเด็กและเยาวชนเชียงใหม่ 3 เดือน คือมีตำรวจมาค้นที่ร้าน จอมไทยไม่ได้หนี รู้ว่าต้องโดนจับแน่ ตอนนั้นคือคิดว่าตัวเองมีความรู้ไม่พอ คิดว่าถ้าอยู่สถานพินิจฯ อย่างน้อยก็มีข้าวกินฟรี และมีเวลาที่จะได้เรียนด้วย คือคิดว่าจะได้ไม่ต้องไปทำงานแล้ว อยู่ที่สถานพินิจฯ มีข้าวกิน และน่าจะจะได้เรียนอะไรสักอย่าง คือตอนนั้นไม่รู้หรอกว่าจะได้เรียนอะไร ก็เลยให้เค้าจับไป

ชีวิตในสถานพินิจฯ กลับไม่เหมือนที่จอมไทยคิดไว้ตอนแรก จอมไทยเล่าว่า ชีวิตมันเหมือนอยู่ในนรก มีที่นอนสบาย แต่เหมือนนกที่โดนขัง คือมีระเบียบที่เราต้องทำตาม แล้วช่วงแรกก็อดอยาก เพราะเหมือนเราขังนกไว้ มีน้ำกินมีอาหารแต่ออกไปไหนไม่ได้ และช่วงที่จอมไทยอยู่ที่สถานพินิจฯ พ่อแม่ไม่รู้เรื่อง เพราะว่าไม่ได้บอก แล้วที่ตำรวจมาจับที่ร้าน เพราะว่าคนแถวนั้นโทรไปแจ้งว่าแถวหนองฮ่อต่างด้าวอยู่เยอะ ตำรวจเลยมาจับ แล้วพอตำรวจขอตัว จอมไทยบอกว่าไม่มี ก็เลยโดนจับไปอยู่ที่สถานพินิจฯ เจ้าของร้านก็โดนจับไปด้วยเหมือนกัน สำหรับชีวิตในสถาน

พินิจของจอมไทย ช่วงเดือนแรกจะอึดอัดมาก แต่ว่าเดือนที่ 2 – 3 สนุกมาก เพราะว่ามีเพื่อนเยอะ และเข้ากับผู้คุมได้ดี และได้รับสิทธิพิเศษจากผู้คุม เพราะว่าความประพฤติดี ไม่ค่อยก่อเรื่อง และในท้ายที่สุดก็ไม่ได้เรียนหนังสือ แต่ได้เรียนวิชาชีพอื่นๆ เพราะว่าที่นี่เป็นเหมือนศูนย์แรกรับ ซึ่งในช่วงก่อนออกจากสถานพินิจฯ จอมไทยกลายเป็นหัวหน้ากลุ่ม คือเด็กๆ คนเมืองก็จะเรียกว่าเป็นแก๊งไทใหญ่ เพราะว่าในสถานพินิจจะมีเด็กไทใหญ่อยู่จำนวนหนึ่ง พอเค้ารู้ว่าจอมไทยเป็นที่รักของผู้คุมก็เลยมาอยู่รวมกลุ่มด้วย เพราะว่าเด็กๆ เหล่านั้นเค้าโดนรังแกมาก่อน

หลังจากออกจากสถานพินิจฯ จอมไทยก็มาทำงานที่ร้านเดิม แต่ทำได้ไม่นานก็ออกมาทำงานที่สวนมะม่วงที่บ้านร้องอ้อ ในเขตตำบลสันผีเสื้อ ซึ่งเพื่อนแม่ของจอมไทยทำงานอยู่ และหลังจากออกมาจากสถานพินิจฯ แม่ของจอมไทยต้องการให้จอมไทยมีบัตรหรือเอกสารอะไรบ้าง แต่ว่าตอนนั้นจอมไทยยังคืออยู่ ไม่สนใจ ทำงานอย่างเดียว และระหว่างที่ทำงานที่สวนมะม่วง เป็นช่วงที่เจ้าหน้าที่ตำรวจเข้มงวดเรื่องการว่าจ้างคนต่างด้าวที่ไม่มีบัตรทำงาน เจ้าของสวนมะม่วงกลัวโดนจับ ก็เลยให้ออก

หลังจากนั้นจอมไทยจึงไปทำงานที่สวนส้ม อำเภอแม่แตง ซึ่งแม่ของจอมไทยทำงานอยู่ก่อนแล้ว ได้ค่าแรงวันละ 60 บาท เวลาทำงานคือ 8.00 น. – 17.00 น. แต่ว่านอกเวลาทำงานจอมไทยก็จะหารายได้พิเศษ เช่น เก็บของป่าขาย ปลุกผักขาย ขายถ่าน เป็นต้น ความรับผิดชอบหลักในสวนส้มคือ ดูแลต้นส้มอยู่ เพราะว่าเพิ่งปลูก พออยู่ได้ซักพักก็เริ่มเก็บส้มได้ แล้วพอรู้สึกว่างานที่ทำหนักเกินไป ได้เงินเดือนน้อย และต้องเกี่ยวข้องกับสารเคมีเยอะ จอมไทยก็เลยลาออก มาทำงานปั้มน้ำมันเชลล์ สาขาทิพนตร (ตอนนี้ไม่มีแล้ว) ซึ่งมีเพื่อนทำงานอยู่ก่อนแล้ว ค่าจ้างวันละ 150 บาท เช่าหอเดิมกับที่เคยทำงานปั้มน้ำมันแรก เพราะค่าเช่าถูก 900 บาทต่อเดือน

หลังจากออกจากปั้มน้ำมัน จอมไทยก็มาทำงานตัดหญ้า เพราะว่าหลังจากที่จอมไทยออกจากงานที่สวนส้ม แม่และพ่อเลี้ยงก็ออกมาเหมือนกัน มาทำงานตัดหญ้า จอมไทยพอออกมาจากงานปั้มน้ำมัน (จำสาเหตุที่ออกไม่ได้) ก็เลยมาทำงานกับแม่ ซึ่งบริษัทที่รับตัดหญ้านี้ชื่อ สมบูรณ์บริการ อยู่บ้านหนองไคร้ ได้ค่าแรงวันละ 120 บาท แล้วพอเป็นงานจะขึ้นเงินเดือนให้ กำหนดจ่ายเดือนเป็นเดือน แล้วเดือนแรกจอมไทยก็ได้ขึ้นเงินเรื่อยๆ เพราะว่าป็นงานเร็ว คือเจ้าของจะไม่อยู่คุม เอาคนมาลงแล้วก็ไป เพื่อนที่ทำงานด้วยกันก็ประมาณ 80% เป็นชาวไทใหญ่ ตอนนั้นจอมไทยพักอยู่กับพ่อ เพราะว่าพ่อลงมาทำงานก่อสร้างหมู่บ้านลาภูน่า เพราะว่าแค้นป่อยู่ใกล้ๆ กัน ตอนแรกที่จอมไทยทำงานอยู่ที่พยายามหางานอื่น เจอใครก็ตาม แต่ยังหาไม่ได้ พอหาได้จริงๆ เค้าก็ยังไมรับคนเพิ่ม ตอนนั้นงานที่ต้องการคือ งานสบาย ได้เงินเยอะ เพราะว่าจอมไทยไม่ชอบงานตัดหญ้า เพราะเป็นงานหนัก เงินออกช้า ค่าจ้างน้อย

หลังจากทำงานได้พักหนึ่ง พี่คนไทยที่ทำงานด้วยกันออกไปรับเหมาเอง แล้วตอนนั้น เหลือจอมไทยคนเดียวที่เป็นไทใหญ่ เพราะว่าได้ค่าแรงน้อยคนไทใหญ่ก็เลยทยอยๆออกไป ประมาณ 7 คน พี่คนนั้นเลยชวนจอมไทยไปทำงานด้วย ให้ค่าแรงวันละ 150 บาท จอมไทยก็เลย ตัดสินใจไป เพราะว่าพี่เค้าบอกว่าเจ้านายไม่อยากจะจ้างงานเป็นไทใหญ่แล้ว ซึ่งงานตัดหญ้าที่ทำกับ สมบูรณ์บริกานั้นจอมไทยทำอยู่ได้ไม่ถึงปี แต่ว่าที่ออกมาทำกับเจ้านายคนใหม่อยู่ได้ 2 ปีกว่า แล้ว ได้ใช้เครื่องตัดหญ้าด้วย เป็นเครื่อง 4 ล้อ แล้วทำงานไปซักพักก็มีไอที่บ้าง เพราะว่าตอนแรกคนงาน มีจอมไทยคนเดียว แต่ตอนที่จอมไทยออกมามีคนเงินอยู่ประมาณ 6 – 7 คน และวันอาทิตย์ซึ่งเป็น วันหยุด จอมไทยจะมาทำงานอีกที่เพื่อจะได้ฝึกใช้เครื่องตัดหญ้าให้ชำนาญ โดยเจ้านายอีกที่เป็นลุง คนไทใหญ่ที่ผันตัวเองมารับเหมาตัดหญ้ารายย่อย และก่อนออกจากงานจอมไทยได้ค่าจ้างวันละ 260 บาท ค่อนข้างๆ ขึ้นมาจากค่าจ้างคนงานเป็นค่าจ้างช่าง แล้วสาเหตุที่ออกมาทำเอง เพราะว่าครั้ง สุดท้ายที่ทำงานบังเอิญไปฟันโดนรากไม้แล้วเกิดอุบัติเหตุ ทำให้บาดเจ็บ แต่ว่าแม่จอมไทยไปคุย เพื่อให้พี่เค้าจ่ายค่ารักษาพยาบาลแล้วพี่เค้าไม่ยอมจ่าย แม่เลยให้ออกมา ทั้งที่ความสัมพันธ์ระหว่าง จอมไทยกับเจ้านายก็ดีมากอยู่ และเจ้านายทำบัตรแรงงานให้ เพราะว่าพี่เค้ารับงานทุกที่เลยต้องมี บัตร

หลังจากที่แม่ของจอมไทยให้ลาออกจากงาน แม่ของจอมไทยทำงานเป็นแม่บ้านแบบ รายวัน รับทำความสะอาดบ้านหลายๆหลัง ก็เลยประชาสัมพันธ์ไปว่าลูกชายรับเหมาตัดหญ้าเอง แล้ว ถ้าต้องการจ้างก็ติดต่อมา แต่ละบ้านก็เลยให้เครื่องมือ และบ้านเจ้านายของแม่บ้านหนึ่งทำ ใบปลิวให้ 100 แผ่น ก็เอาไปแจกตามบ้านที่เห็นว่าสนามหญ้ารก แล้วมีลูกค้าติดต่อมา ก็เลยมี กำลังใจทำงาน เลยทำงานมาจนทุกวันนี้ และตลอดเวลาที่ทำงานเป็นลูกจ้างอยู่ ก็คิดอยู่เสมอว่าทำ อย่างไรจึงจะสามารถออกมาทำเองได้ คือคิดอยู่ตลอดเวลาว่าอนาคตจะเป็นเจ้าของบริษัท ทำให้ พยายามเรียนรู้ไปเรื่อยๆ พอรู้สึกว่าคุณรู้เราพอแล้ว ความรู้ขนาดนี้คือรับงานเองได้แล้ว ก็คือมารับ งานนี้ เงินทุนเริ่มต้น 15,000 บาทได้จากคนรู้จักของจอมไทยให้ยืมมา แล้วค่อยผ่อนคืนทีหลัง ซึ่ง คนรู้จักนี้เป็นคนไทย ซึ่งปัจจุบันนี้ใช้หนี้หมดแล้ว

ในช่วงเริ่มต้นงานรับเหมานี้ จอมไทยจะเอาใบปลิวไปแจก และพอลูกค้าติดต่อมาจึงจะ ไปหาคนงานอีกที คือจะรู้ว่าคนไหนว่างงาน ก็จะเรียกมาเป็นบางครั้ง พองานเริ่มเยอะก็เริ่มจ้าง ประจำ จากคนเดียวมาเป็น 5 คน หลังจากรับงานเองได้ประมาณ 2 – 3 เดือนซึ่งตรงนี้ไม่กลัวมี ปัญหากับนายจ้างเก่าของลูกน้อง เพราะจอมไทยบอกลูกน้องอย่างชัดเจนว่า ถ้าต้องการจะมาทำงาน กับจอมไทยก็ต้องเคลียร์กับเจ้านายเก่าให้เสร็จก่อน แต่จอมไทยจะไม่ไปบอกว่ามาอยู่กับผมสิ จอม ไทยจะไม่เอ่ยปากเชิญ ซึ่งสาเหตุที่ต้องจ้างลูกน้องเพราะว่าทำงานไม่ทัน จำเป็นต้องจ้างลูกน้อง เพราะว่าแม้จะรับมาบ้านหลังละ 300 บาท แต่ว่างานในบ้านหลังหนึ่งมันมีหลายอย่าง เช่น ตัดหญ้า

พรวนดิน รดน้ำ ใส่ปุ๋ย เพราะฉะนั้นถ้าทำคนเดียวคือทำทั้งวัน ลูกค้าจะไม่มีเวลามากขนาดนี้ ถ้าอาจจะใช้เวลาวันหนึ่งประมาณ 3 ชม. ก็เลยต้องจ้างคนงานไป

ส่วนหน้าที่หลักของจอมไไทยนั้น ช่วงแรกต้องอยู่ดูแลทั้งหมด ต้องตัดหญ้าเอง แต่งดอกไม้เอง ทำทุกอย่างเอง เพื่อให้คนงานดู เรียนรู้งาน พอช่วงหลังคนงานทำงานได้แล้ว จอมไไทยก็จะโทรสั่งว่าวันนี้ให้ไปหลังไหนบ้าง คือจอมไไทยจะจัดตารางคิวให้ลูกน้องว่าจะต้องไปหลังไหน แล้วพอเสร็จงานลูกค้าจ่ายเงินก็ให้ลูกน้องเก็บมาให้ ถ้ายังไม่จ่าย จอมไไทยก็จะไปเก็บเองที่หลัง เวลาการทำงานคือ 8.00 – 17.00 น. โดยจอมไไทยจะไม่มีค่าอาหารและที่พักไว้ให้ลูกน้อง ซึ่งส่วนนี้ลูกน้องจะต้องรับผิดชอบเอง

แม้ว่างานรับเหมารายย่อยนี้จอมไไทยจะมีรายได้ไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับว่าแต่ละเดือนรับงานมากน้อยแค่ไหน ถ้าวันไหนฝนตกก็ไม่ได้ทำงานซึ่งก็จะขาดรายได้ไป และสำหรับรายได้นั้นจะแบ่งออกเป็น รายรับ ซึ่งจะได้ประมาณเดือนละ 40,000 บาท รายจ่าย เป็นค่าจ้างลูกน้อง 5 คน วันละ 200 บาท และค่าซ่อมบำรุงอุปกรณ์ ค่าน้ำมัน ทำให้เงินเหลือเก็บแทบจะไม่มี เพราะว่ายังเป็นช่วงเริ่มต้น จึงต้องซื้ออุปกรณ์เพิ่มอยู่เรื่อยๆ โดยจอมไไทยจะจ่ายค่าจ้างให้ลูกน้องอาทิตย์ละครั้ง หรือลูกน้องสามารถเบิกค่าจ้างส่วนที่ทำงานไปแล้วก่อนได้ โดยจะนับตามวันที่ทำ จะมีตารางการทำงานของลูกน้องอยู่ ลูกน้องที่ทำงานด้วยเป็นผู้ชายทั้งหมด เป็นชาวไทใหญ่ อายุส่วนใหญ่จะเฉลี่ยประมาณ 25 ปี ซึ่งตั้งแต่รับเหมามาตอนนี้ มีลูกน้องลาออกไปบ้างแล้ว ซึ่งจอมไไทยคิดว่าอาจจะเป็นเพราะงานที่ทำมันหนักเกินไป เพราะเป็นงานกลางแจ้ง บางทีฝนตก บางทีแดดร้อน งานที่รับทำจะประเมินค่าจ้างตามเวลาที่ต้องใช้ เพราะว่าบ้านแต่ละหลังใช้เวลาไม่เท่ากัน โดยทุกวันนี้เวลาที่ใช้ในการทำงานแต่ละครั้งอยู่ระหว่าง 30 นาที – 3 วัน ค่าใช้จ่ายก็จะอยู่ที่ระหว่าง 50 – 4,000 บาท และถ้ามีปัญหาเกี่ยวกับลูกค้าก็จะเป็นเรื่องของการทำงานไม่เรียบร้อย และนัดไว้แล้วไม่ได้เข้าไปทำ เพราะว่าลืมบ้าง หรือบ้านหลังหนึ่งให้ทำงานเพิ่ม ไม่ให้ออกไป ก็เลยไปทำงานอีกหลังหนึ่งไม่ทัน ส่วนใหญ่เป็นเรื่องเวลา ผิดนัดหรือทำงานไม่เรียบร้อย ซึ่งส่วนที่ทางจอมไไทยคิดจริงๆ ก็จะขอโทษ และถ้าฝนตกหนักๆ ไม่ได้เข้าไปทำงานก็จะโทรบอกล่วงหน้าแก่ลูกค้าเสมอ

ส่วนใหญ่หลักการทำงานของจอมไไทยคือ จะคิดค่ารับเหมาจากเวลาที่ต้องทำงานเป็นหลัก โดยประเมินจากการที่ประสบการณ์การทำงานที่ผ่านมาว่าทำงานแต่ละหลังจะใช้เวลาเท่าไร แล้วในช่วงแรกคนงานก็จะทำงานช่วยอื่นๆ เช่น กวาดใบไม้ เป็นต้น ส่วนตัดแต่งนั้นจอมไไทยจะทำเอง เพราะคิดว่าอย่างน้อยให้ลูกค้าเห็นว่ามาทำงานกันหลายคนดีกว่ามาคนเดียว ซึ่งภาพลักษณ์จะดีกว่า แล้วทุกวันนี้ก็จะมีงานทุกวัน ลูกค้าบางคนจะไว้ใจให้เข้าไปดูแลสวนได้เลย แม้ว่าเจ้าของบ้านจะไม่อยู่บ้านก็ตาม และจอมไไทยจะให้ความสำคัญกับลูกค้าประจำรายเดือนมากกว่า โดยจะดูแลสวนให้ลูกค้าดีมาก ๆ และถ้ามีลูกค้าโทรมาพร้อมกัน จะเลือกไปทำงานที่บ้านหลังที่เป็นลูกค้า

ประจํามากกว่า ส่วนการเลือกลูกน้อง จะอาศัยประสบการณ์จากการที่ได้เจอคนอื่นมาเยอะ แต่หลักๆคือถ้าคุยกันถูกคอ เข้าใจรับเข้าทำงาน ส่วนปัญหาก็คือ ลูกน้องทำงานไม่เรียบร้อย ทำงานช้า และหยุดไม่บอกล่วงหน้า ส่วนใหญ่ก็จะคุยกันตรงๆ

จอมไทยตั้งใจที่จะทำงานอยู่ที่เชียงใหม่ เพราะเกิดที่เชียงใหม่ โตที่เชียงใหม่ และต้องการให้สามารถทำงานครอบคลุมพื้นที่ของเชียงใหม่ก่อน รวมทั้งขยายงานอย่างอื่นเพิ่ม เช่น ตกแต่งภายใน เป็นต้น แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าต้องได้บัตรประชาชนไทยก่อน เพราะตอนนี้จอมไทยยังได้บัตรสีส้มอยู่ ซึ่งสิทธิในการทำงานมีน้อย ส่วนจังหวัดอื่นๆถ้าไปคือเป็นลักษณะไปเที่ยวมากกว่า และตั้งใจที่จะตั้งรกรากอยู่ในเมืองเชียงใหม่ เพราะว่ามียานและเคยชินกับสภาพแวดล้อมที่ในเมืองมากกว่า มียานมากกว่า ถ้ากลับไปอยู่บ้านเปียงหลวงก็ไม่มียานทำ งานที่มีประสบการณ์ก็หาเงินไม่ได้ที่บ้านเปียงหลวง

แต่ปัญหาใหญ่ที่จอมไทยต้องเผชิญตอนนี้คือ เรื่องการเดินทาง เพราะว่าป็นแรงงานต่างด้าวทั้งกลุ่ม ไม่สามารถเดินทางออกนอกพื้นที่ได้ ก็เลยรับงานหลักๆในเขตแม่โจ้ แต่ว่าบางครั้งก็ไปแม่ริมหรือหางดงบ้าง ถ้าลูกค้าขอมา ซึ่งถ้าไม่จำเป็นจริงๆจะไม่ไป และก็จะเดินทางด้วยรถมอเตอร์ไซค์คิดฟ่วง และจอมไทยจะขอหนังสือเดินทางออกนอกพื้นที่ตลอด แม้ว่าจะได้อนุญาตเพียง 7 วันบ้าง, 3 เดือนบ้าง หรือ 6 เดือนบ้าง แต่ก็ทำให้ตลอด แล้วเวลามียานเทศกาลหรือว่าไปเที่ยวแล้วโดนเจ้าหน้าที่ตรวจ ก็จะบอกว่าไม่ได้เอาบัตรมา เพราะว่าจอมไทยพูดไทยชัด ก็เลยโดนแค่จ่ายค่าปรับที่ไม่มีใบจับหรือหมวกกันน็อค และคนงานไม่มีบัตรแรงงาน โดนเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองจับ คือเจ้าหน้าที่ดมเข้าตรวจค้นแคมป์ก่อสร้าง แล้วลูกน้องของจอมไทยขี่มอเตอร์ไซค์ผ่านก็เลยโดนเรียกขออนุญาต แล้วไม่มีบัตรเลยโดนจับไปด้วย ก็เลยโทรหาลูกค้าที่รู้จักกับเจ้าหน้าที่เพื่อให้ปล่อยลูกน้องให้ แล้วจอมไทยจะยอมจ่ายค่าปรับเอง สุดท้ายก็ได้จ่ายเงิน 5,000 บาท ซึ่งยังไม่ได้คุยกันว่าจะรับผิดชอบอย่างไร แต่จอมไทยคิดว่าจะจ่ายให้คนละครึ่ง คือ ลูกน้องจ่ายครึ่ง จอมไทยจ่ายครึ่ง เพราะไม่อยากให้ลูกน้องเคยตัวแล้วพอมีปัญหาอะไรก็วิ่งมาหาจอมไทย

ตอนนี้จอมไทยมองว่าชีวิตเพิ่งจะเริ่มต้น เพราะว่ายังไม่ถึงเป้าหมายที่ต้องการรอบัตรอย่างเดียว แม้ว่าบัตรสีส้มอาจจะไม่สามารถขอสัญชาติไทย แต่ก็ยังหวังว่าต่อไปทางรัฐบาลไทยอาจจะอนุญาตให้เป็นนายจ้างได้และทำใบขับขี่ได้ เพื่อที่ว่าจอมไทยจะได้ขยายธุรกิจให้มั่นคง ทั้งเรื่องรายได้, การจ้างคนงาน, การทำงานสะดวกขึ้น เช่น ซื้อรถได้

กรณีศึกษาที่ 8

นางสาวดาว อายุ 16 ปี เกิดที่บ้านเวียงเงิน รัฐฉาน ประเทศพม่า มีนายหน้าพาเดินมาจากเวียงเงินมาที่บ้านหนองอุก (บ้านอรุโณทัย) และพักอยู่ประมาณ 2 วัน จากนั้นก็นั่งรถตู้เข้ามา

เชียงใหม่ มีคนมากันเต็มรถตู้โดยสารรวมทั้งดาว เดือน (น้องสาว) แสงฟ้า (ลูกพี่ลูกน้อง) และพ่อแม่ แต่ดาวไม่รู้ว่พ่อแม่จ่ายค่านายหน้าเท่าไร เพราะว่พ่อแม่มาเชียงใหม่เพื่อมาทำงานก่อสร้าง และตอนนั้นดาวอายุเพียง 5 ขวบ

ดาวเริ่มทำงานตอนอายุ 13 ปี เพราะว่ตอนแรกพ่อแม่บอกว่าจะย้ายไปอยู่ที่อื่น เลยให้ดาวและน้องสาวลาออกจากโรงเรียน ซึ่งตอนนั้นดาวเรียนอยู่ชั้นป. 5 แต่หลังจากดาวและน้องสาวลาออกจากโรงเรียน ปรากฏว่พ่อแม่ไม่ได้งานที่อื่นแล้ว เลยไม่ต้องย้ายไปไหน แต่เพราะว่ไม่มีเงิน ดาวและเดือนน้องสาวไม่ได้กลับเข้าไปเรียนหนังสือต่อ ดาวจึงตัดสินใจทำงาน

พ่อกับแม่บอกว่าถ้าเข้าโรงเรียนต่อไม่ได้ ก็ช่วยกันทำงานหาเงินดีกว่า จะได้กลับบ้านเรา ดาวก็อยากกลับบ้าน เพราะว่มีนาที่ต้งดูแล ที่ผ่านมามีพ่อแม่ฝากคนแถวบ้านให้ดูแลนาให้ เพราะพ่อกับแม่ไม่ยอมขายนา แต่คนที่ดูแลนาเค้าโทรมาบอกว่าจะไม่ดูแลนาให้แล้ว ที่ผ่านมามีคนที่ดูแลนาเค้าจะแบ่งข้าวให้ แต่ปีที่แล้วเค้าโทรมาบอกว่าเค้าจะไม่แบ่งข้าวให้แล้ว เค้าจะเก็บข้าวไว้เองหมดเลย พ่อแม่กลัวว่จะถูกคนที่ดูแลนาเอาไป ก็เลยจะกลับบ้าน

หลังจากที่ออกจากโรงเรียน ช่วงที่กำลังหางาน พ่อคิดว่าครูที่เป็นคนขับรถรับส่งเด็กนักเรียนไปโรงเรียนวัดป่าตันที่ดาวและน้องสาวเคยไปด้วยประจำ ก็บอกว่าต้องการคนไปช่วยดูแลเด็กอยู่พอดี เลยจะให้ดาวและน้องสาวไปช่วยดูแลเด็ก แต่เดือนไม่ยอมไป ดาวเลยไปทำงานคนเดียว เป็นงานเลี้ยงเด็กที่สถานรับเลี้ยงเด็กพรประกาศิต จนถึงปัจจุบัน

ดาวทำงานดูแลเด็ก 40 กว่าคน อายุประมาณตั้งแต่ 2 – 3 ขวบ จนถึงก่อนอนุบาล โดยดาวจะดูแลเด็กทุกอย่าง ช่วงที่เด็กนอน ดาวก็จะทำความสะอาดโรงเรียน ล้างแก้ว ซึ่งเป็นบ้านของเจ้านายเอง โดย 2 เดือนแรกได้เงินเดือน 2,500 บาท แล้วแม่ของดาวก็บอกเจ้านายว่เงินเดือนมันน้อย เจ้านายเลยขึ้นเงินเดือนให้เป็น 3,000 บาท ระหว่างที่เด็กนอน ดาวกับป้าก็จะนอนด้วย ดาวทำงาน 7.00 น. – 17.00 น. ตอนเย็นจะมีคนรู้จักไปรับที่โรงเรียน ดาวจ่ายค่าจ้างวันละ 150 บาท ส่วนตอนเช้าจะไปพร้อมรถเด็กว่ที่เจ้านายมารับเด็ก เพราะว่เจ้านายของดาวทำงานขับรถรับส่งนักเรียนด้วย ดาวทำงานทุกวันหยุดวันอาทิตย์ ตอนนี้อยู่กำลังทำใบอนุญาตทำงาน เจ้านายหน้าทำให้จ่ายคนละ 5,000 กว่าบาท ถึงอายุจะไม่ถึงแต่ว่ก็ปรับอายุขึ้นเป็น 17 ปี

สำหรับในที่ทำงานของดาวนั้น มีเพื่อนร่วมงานเป็นคนเมืองอายุประมาณ 40 ปี ซึ่งป้าเป็นคนใจดี และเจ้านายก็ใจดี ถ้ามีอะไรป้าก็จะดูแลเดือน ซึ่งส่วนใหญ่เรื่องว่ดาวจะโดนดูคือเรื่องว่ดาวมักจะเอาชุด/เสื้อผ้าเด็กให้ผิดกระเป๋ หรือว่บางครั้งรีบ ใส่เสื้อเด็กกลับด้าน เป็นต้น แต่ว่ดาวก็จะฟังและพยายามปรับปรุงตัวเอง

แม้ว่ดาวพอใจกับชีวิตในปัจจุบัน เพราะว่ได้อยู่กับครอบครัว เจ้านายก็ใจดี เพื่อนร่วมงานก็ใจดี แต่ดาวก็ตั้งใจจะกลับบ้าน เพราะว่พ่อแม่ไม่ได้ขายที่นาที่บ้าน และเพราะว่รัฐบาล

ไทยจะให้พิสูจน์สัญชาติ ซึ่งต้องเสียเงินมากประมาณ 10,000 กว่าบาทต่อคน ซึ่งครอบครัวของดาวไม่มีเงิน และเจ้าหน้าที่บอกว่าถ้าไม่พิสูจน์สัญชาติจะไถ่กลับพม่าเหมือนเดิม ดาวและครอบครัวก็เลยจะกลับบ้าน ตอนนี้เลยเก็บเงินเพื่อจะได้กลับบ้านอย่างเดียว เพราะค่าใช้จ่ายสำหรับการกลับบ้านเยอะมาก แต่ว่าใจหนึ่งก็อยากไปทำงานที่อื่น แต่แม่ไม่ให้ไปเพราะว่ายังเด็ก ซึ่งถ้าโตกว่านี้อาจจะไปทำงานที่อื่นก็ได้

กรณีศึกษาที่ 9

นางเงิน อายุ 21 ปี หญิงสาวชาวไทใหญ่ ปัจจุบันทำงานในโรงงานแห่งหนึ่งในอำเภอแม่ริม ทำหน้าที่แพ็คของ ทำงานนี้ได้ประมาณ 1 ปีแล้ว ตอนแรกโรงงานที่ตั้งอยู่ในหมู่บ้านในสวนนันทรี แต่เพราะว่าสถานที่แคบ เจ้าของโรงงานก็เลยไปเช่าสถานที่ใหม่ที่อำเภอแม่ริม

เงินเกิดที่เมืองล่ายคำ รัฐฉาน ประเทศพม่า ครอบครัวของเงินเดินทางมาจากเมืองล่ายคำเข้ามาทางจังหวัดแม่ฮ่องสอน ตอนเงินอายุ 2 ปี พ่อแม่ของเงินเข้ามาทำงานอยู่ในไร่ในสวนของชาวบ้าน อยู่ได้ประมาณ 1 ปี ก็กลับไปบ้านที่เมืองล่ายคำ จากนั้นไม่นานก็กลับมาเชียงใหม่เพราะว่าไม่มีที่ดินทำกิน โดยเข้ามาเชียงใหม่ทาง บ้านหนองอุก (บ้านอรุโณทัย) แล้วพ่อแม่ก็ไปทำงานก่อสร้างที่อำเภอแม่วาง จากนั้นก็เข้ามาทำงานที่อำเภอแม่ริม แล้วก็เข้ามาทำงานที่เมืองเชียงใหม่ หลังจากพ่อแม่ของเงินทำงานอยู่ในเมืองเชียงใหม่ประมาณ 6 ปี พอมีเงินเก็บก็เลยไปหาซื้อที่ดินทำกินที่หมู่บ้านไทใหญ่ (ฝั่งรัฐฉาน ประเทศพม่า) ติดกับบ้านเปียงหลวง

เงินและครอบครัวไปอยู่ที่บ้านเปียงหลวง ตอนเงินอายุประมาณ 13 ปี และได้เข้าเรียนที่โรงเรียนครูช้าง (โรงเรียนที่ตั้งอยู่ตรงชายแดนไทย – พม่า เปิดสอนระดับชั้นประถมให้เด็กไทใหญ่ทั้งที่อยู่ในฝั่งไทยและพม่า) แล้วประมาณปี พ.ศ. 2545 เกิดเหตุการณ์สู้รบระหว่างทหารไทใหญ่กับทหารพม่า ทำให้โรงเรียนครูช้าง ซึ่งอยู่ตรงชายแดนต้องปิดลง และครอบครัวของเงินต้องหนีการสู้รบเข้ามาอยู่ฝั่งไทย ที่บ้านเปียงหลวง พ่อแม่เงินไม่สามารถเข้าไปทำกินในที่ดินทางฝั่งรัฐฉานได้ แม้ว่าจะมีญาติพี่น้องอยู่ที่บ้านเปียงหลวง แต่ก็ไม่สามารถจะพึ่งพาญาติเพียงอย่างเดียว ดังนั้นเมื่อไม่มีที่ดินทำกิน จึงไม่มีเงินส่งเสียให้เงินเรียนหนังสือ ทั้งๆที่เงินก็อยากจะเรียนให้จบ แต่ก็ต้องออกจากโรงเรียนมาทำงาน ซึ่งยังเรียนอยู่ชั้นป. 5 อายุประมาณ 15 ปี

ในช่วงแรกที่มาทำงานที่เชียงใหม่ นั้น จะมาทำงานก่อสร้างกับพี่ชายและพี่สะใภ้ โดยสถานที่ทำงานก็จะเปลี่ยนไปเรื่อยๆ คือหลังจากสร้างที่หนึ่งเสร็จแล้วก็จะย้ายไปยังอีกที่หนึ่งต่อไป หลังจากออกจากงานก่อสร้างซึ่งทำอยู่ได้ประมาณ 7 เดือน ได้ค่าแรงวันละ 130 บาท ทำงานตั้งแต่ 8.00 น. – 17.00 น. เงินก็ได้มาทำงานที่ร้านอาหารแห่งหนึ่ง เพราะว่าแฟนของเงินเล่นดนตรีอยู่ที่ร้านนั้นก่อนแล้ว จึงชวนให้เงินมาทำงานด้วยกัน เพราะเห็นว่าเงินชอบร้องเพลงและเงินไม่

อยากทำงานก่อสร้างแล้ว เพราะว่ามันหนัก เงินจึงตัดสินใจมาทำงานที่ร้านอาหาร โดยหลักๆจะ ทำหน้าที่เสิร์ฟอาหาร และบางครั้งก็จะร้องเพลงด้วย โดยได้ค่าแรงเดือนละ 2,000 กว่าบาท (ก่อน ลาออกได้ค่าแรงเดือนละ 2,500 บาท) และพักอยู่ที่ร้านด้วย เงินต้องทำงานตั้งแต่ 12.00 – 01.00 น. ทำงานได้ประมาณ 2 ปีก็ลาออก เพราะว่าคลอคลุก และหลังจากลูกอายุได้ราว 6 เดือน เงินก็มา ทำงานเฝ้าร้านเกม ซึ่งเจ้าของร้านเป็นคนเดียวกับร้านอาหารที่เงินเคยทำงานมาก่อน ร้านเกมจะเปิด 8.00 – 22.00 น. และได้ค่าแรงเดือนละ 2,000 บาท ซึ่งเงินทำงานที่ร้านเกมได้ประมาณเกือบ 1 ปี (ตอนนั้นลูกสาวอายุราวๆปีครึ่ง) พอร้านเกมรายได้ไม่ค่อยดี พี่เจ้าของร้านจึงให้ญาติมาเฝ้าร้านแทน เป็นการลดค่าใช้จ่ายของร้าน

หลังจากนั้นเงินก็ไปทำงานที่ร้านถ่ายเอกสาร คือเดินทางไปเรื่อยๆ แล้วเห็นหน้าร้าน แล้วคิดปายว่ารับสมัครพนักงานถ่ายเอกสาร แต่ว่าพอเริ่มทำงาน เงินต้องทำงานบ้านด้วย ทำอาหาร ด้วย ทำงานตั้งแต่ 8.00 – 19.00 น. ได้เงินเดือน 3,500 บาท เงินทำงานได้ประมาณ 3 เดือนก็ลาออก เพราะว่างานหนักและเงินไม่อยากจะทำงานแม่บ้านด้วย

ต่อมาเงินได้ไปทำงานขายของที่ร้านขายเสื้อน้ำมัน, ผ้ามันที่กาดหลวง คือตั้งใจไปหา งานที่กาดหลวง เห็นป้ายรับสมัครงานก็เลยไปสมัคร ทำงานได้ประมาณ 2 เดือน เพราะว่างาน ก่อนข้างหนัก ต้องแบกเสื้อน้ำมันม้วนใหญ่ แล้วเงินเป็นผู้หญิงคนเดียวในร้าน และเงินจะต้องทำ บัญชีให้ที่ร้านด้วย ซึ่งเงินทำไม่เป็น คือร้านนี้มีลูกจ้าง 4 – 5 คน แต่ว่ามีหลายร้าน และลูกจ้างจะต้อง แบกของเอาไปส่งที่รถให้ลูกค้าด้วย และที่สำคัญคือได้เงินเดือน 3,500 บาท ซึ่งเงินคิดว่ามีลูกด้วย เงินเดือนที่ได้น้อยไป ไม่พอใช้เลยลาออกมา

หลังจากนั้นเงินมาทำงานที่สวนนนทรี เป็นแม่บ้าน คือ แฟนของเจ้านายเก่า (ที่ ร้านอาหาร+ร้านเกม) แนะนำให้มาสมัคร เงินทำงานได้ราวๆ 2 ปี ก็ลาออกมาทำงานที่โรงงาน ถึง เงินจะไม่ชอบงานแม่บ้าน แต่ว่าที่ทำงานแม่บ้านที่สวนนนทรีได้นาน เพราะเจ้านายจ้างจะให้ความ ช่วยเหลือเงินเป็นอย่างดี นายจ้างเป็นคนไทย เปิดเป็นบริษัท มีพนักงานราว 20 คน แต่มีแม่บ้านที่เป็นชาวไทใหญ่คนเดียวคือเงิน เงินได้เงินเดือนแรกๆ 3,500 บาท จากนั้นก็ขึ้นให้เรื่อยๆ จนก่อน เดือนที่ลาออกเงินได้เงินเดือน 5,200 บาท และวันที่ลาออกก็ได้เงินพิเศษอีก 500 บาท เวลาทำงาน 8.00 – 17.00 น. หยุดทุกวันอาทิตย์และวันหยุดนักขัตฤกษ์ และสาเหตุที่เงินลาออกก็เพราะว่าเบื่อ งานแม่บ้าน คือจริงๆเงินก็ไม่ได้อยากทำงานแม่บ้านอยู่ก่อนแล้วด้วย แต่ที่ทำงานที่สวนนนทรีได้นาน เพราะว่าได้ค่าจ้างดีและนายจ้างดี แต่เพราะเงินไม่ชอบทำงานแม่บ้านและงานก่อสร้าง และ ชอบทำงานที่มีเพื่อนร่วมงาน เพราะว่าเป็นคนขี้เหงา เลยทำให้เงินทำงานเดิมได้ไม่นาน และถ้าเงิน รู้สึกว่าไม่ชอบงานที่ทำอยู่ ก็จะลาออกมาหางานใหม่เลย คือยังหางานใหม่ได้เรื่อยๆ

สำหรับงานที่โรงงานนั้น เงินได้ค่าจ้างเดือน 4,000 บาท โดยเงินจะขี่มอเตอร์ไซด์ไป –

กลับ ระหว่างบ้านและที่ทำงานทุกวัน ซึ่งบ้านพักของเงินอยู่ในซอยใกล้ตลาดรวมโชค โดยทำงาน 8.00 น. – 17.00 น. หยุดวันอาทิตย์ และถ้าเข้างานสายกว่า 30 นาที ก็จะโดนหักค่าแรง ชั่วโมงละ 25 บาท เท่ากับค่า OT คือที่โรงงานถ้ามี OT ก็จะให้ชั่วโมงละ 25 บาท เงินมีใบอนุญาตทำงาน ตั้งแต่เริ่มเข้ามาทำงานที่เชียงใหม่ และเพราะว่าเงินมีบัตรบุคคลบนพื้นที่สูง การขอใบอนุญาตทำงานเลยเป็นแบบครั้งละ 3 เดือน, 6 เดือน และ 1 ปี โดยมีเพื่อนร่วมงานเป็นชาวไทใหญ่ทั้งหมด หัวหน้าเป็นคนจีน และเจ้าของโรงงานเป็นคนไทย ซึ่งช่วงแรกที่เงินเพิ่งเข้าไปทำงานซึ่งยังไม่รู้จักใคร ก็จะไม่ค่อยมีปัญหา แต่พอทำงานได้ซักพัก และพอมมีคนใหม่มา ก็มีบ้างที่คุยกันไม่เข้าใจ แต่ว่าไม่ได้รุนแรงอะไร เงินไม่เคยถูกหัวหน้าและเจ้าของโรงงานตำหนิเลย เพราะว่าหัวหน้าและเจ้านายมักจะตำหนิคนที่ทำผิดแล้วไม่รับผิดชอบ

เงินตั้งใจที่จะเชียงใหม่ไปเรื่อยๆ เพราะว่ายังตั้งตัวไม่ได้ ลูกก็ยังเล็กอยู่ แต่ถ้ามีเงินก็อยากจะไปสร้างบ้านอยู่ที่บ้านเปียงหลวง เพราะเงินคิดว่าถึงแม้ว่าจะไม่ได้เกิดที่บ้านเปียงหลวง แต่การที่เติบโตที่บ้านเปียงหลวง ทำให้เงินรู้สึกผูกพันกับบ้านเปียงหลวงเหมือนบ้านมากกว่าในเมืองเชียงใหม่ แต่ถ้าเรื่องการทำงาน งานที่เชียงใหม่ก็ได้อยู่แล้ว ถึงแม้เงินจะน้อย แต่ว่าค่าครองชีพถูกกว่าที่อื่น ส่วนไปจังหวัดอื่นก็รู้สึกว่าจะยากไปเที่ยวเท่านั้น เพราะว่าหลายๆที่แม้ว่าค่าแรงจะสูง แต่ว่าค่าครองชีพก็สูงด้วยเหมือนกัน และเพราะว่าไม่ได้เป็นคนไทย ทำให้การหางานยากเหมือนกับคนไทใหญ่ที่เพิ่งอพยพมาอยู่ที่เชียงใหม่ ได้ค่าแรงเท่ากัน แต่นายจ้างก็จะถามว่ามีบัตรหรือเปล่า มีวุฒิอะไร ซึ่งถ้าไม่มีบัตรคนไทยหรือไม่วุฒิ ม.3 ก็มักจะได้งานที่ได้ค่าแรงน้อย

กรณีศึกษาที่ 10

นายตัน อายุ 23 ปี เกิดที่เมืองป๋น รัฐฉาน ประเทศพม่า ดันมาอยู่เมืองไทยตั้งแต่อายุประมาณ 6 – 7 ปี ดันมาเมืองไทยพร้อมกับพ่อแม่และญาติพี่น้องหลายคน นักรจากเมืองป๋นเข้ามาทางด้านบ้านปางก่าก่อ ซึ่งอยู่ตรงข้ามกับบ้านหลักแตง ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่

หลังจากที่ตันมาอยู่ที่บ้านหลักแตง จนเรียนถึงชั้น ป. 3 ซึ่งตอนนั้นอายุ 15 ปี ดันก็ไม่อยากเรียนหนังสือต่อ เพราะว่าที่บ้านฐานะยากจน และพี่สาวต้องทำงานหนักเพื่อหาเงินส่งเสียครอบครัว 6 คนเพียงคนเดียว ซึ่งพักหลังพี่สาวส่งเงินมาให้หน่อยลงครอบครัว เงินไม่พอใช้ ดันเลยออกจากโรงเรียนมาทำงาน ทั้งๆที่พ่อแม่ก็อยากให้เรียนหนังสือ แต่ดันก็คิดว่าตัวเองโตแล้ว ไม่ต้องให้พี่สาวต้องทำงานหาเลี้ยงอีกแล้ว

ตันเริ่มทำงานที่ก่อสร้างที่แถววัดโป่งน้อย ได้เงินค่าจ้างวันละ 150 บาท ทำงานเป็นกรรมกรยกทั่วไป ทำงานอยู่ได้ประมาณ 2 เดือน ก็ไปทำงานที่กรุงเทพ ก็มีเพื่อนที่เคยเรียนที่

โรงเรียนหลักแต่งด้วยกันที่ออกจากโรงเรียนมาก่อน โทรมาชวนไปทำงานที่กรุงเทพ เพื่อนบอกว่ามีงานทำฝ้าเพดานที่กรุงเทพ แต่ไม่ได้บอกว่าจะได้ค่าจ้างเท่าไร

ในที่สุดต้นก็ตัดสินใจไปทำงานที่กรุงเทพ นั่งรถนครชัยแอร์ไปถึงกรุงเทพแล้วเพื่อนคนที่หางานให้มารับที่หมอชิต ระหว่างทางมีด่านตรวจที่จังหวัดนครสวรรค์ แต่ว่าต้นหลักก็เลยไม่ต้องแสดงบัตร (จริงๆก็ไม่มีบัตรอะไร) พอไปถึงที่ทำงาน นายจ้างจะดูก่อนว่ามีฝีมือแค่ไหน ช่วงแรกที่ต้นทำงานจึงได้ค่าจ้างวันละ 250 บาท แล้วพออยู่ได้ประมาณเดือนหนึ่งก็ได้ 300 บาท ต้นพักอยู่ที่แถวๆสำโรง เช่าหอพักเดือนละ 2,000 บาท ทำงาน 08.00 – 17.00 น. วันหยุดไม่มี ถ้าหยุดงานก็จะโดนหักเงิน ทำงานอยู่ได้เดือนประมาณเกือบ 1 ปีก็กลับมาอยู่ที่บ้านที่ บ้านหลักแต่ง เพราะว่าคิดถึงแม่ (ตอนอายุ 17 ปี)

หลังจากกลับจากกรุงเทพ ต้นก็มาอยู่บ้านที่บ้านหลักแต่ง ทำงานรับจ้างทั่วไป ทำสวน ช่วยพ่อแม่บ้างอยู่ประมาณ 2 ปี ค่าจ้างได้วันละ 80 บาท ถึงจะได้ค่าจ้างน้อยแต่ก็ได้อยู่ใกล้พ่อแม่ แล้วพออายุ 19 ปีก็ตัดสินใจไปทำงานที่กรุงเทพอีกครั้ง งานใหม่ที่กรุงเทพ เป็นงานช่างทาสี ช่วงแรกได้ค่าจ้างวันละ 280 บาท ทำงานได้ประมาณ 2 เดือนก็ได้ขึ้นเป็นวันละ 300 บาท และขึ้นเรื่อยๆ จนเคยได้มากที่สุดวันละ 400 บาท ช่วงที่ทำงานกรุงเทพ ต้นก็พักอยู่ที่เดิม จนอายุ 22 ปีได้ข่าวว่ามีงานปอยส่างลอง ต้นจึงกลับมาเที่ยวงานปอยส่างลองที่บ้านที่เชียงใหม่ และไม่กลับไปทำงานที่กรุงเทพอีก และหลังจากนั้นก็เข้ามาทำงานที่เชียงใหม่

ต้นเข้ามาทำงานรับจ้างที่เชียงใหม่ได้ประมาณ 2 เดือน ที่บ้านก็ส่งข่าวว่าจะมีการทำบัตร ต้นเลยกลับไปที่บ้านและเสียค่าใช้จ่ายประมาณ 8,000 บาท สำหรับสองคนเพื่อทำบัตร แต่ครั้งแรกยังไม่ได้ เลยไม่สามารถกลับมาทำงานที่เชียงใหม่ได้ ต้องทำงานรับจ้างทั่วไปอยู่ที่บ้านหลักแต่งอยู่เกือบ 2 เดือน พอได้บัตรก็เลยทำหนังสือเดินทาง และลงมาทำงานที่เชียงใหม่ เป็นงานรับจ้างจัดสวนกับเพื่อน(จอมไทย)ที่ทำงานอยู่ก่อน แต่เพราะว่าเพิ่งเข้ามาทำก็เลยได้ค่าแรงน้อยกว่าคนอื่น ได้วันละ 190 บาท ทำงาน 08.00 น. – 17.00 น. แต่นายจ้างไม่ทำใบอนุญาตทำงานให้ แล้วพอเพื่อนออกมาทำรับจัดสวนเอง ต้นก็ตัดสินใจออกมาทำงานกับเพื่อน

ปัจจุบันต้นทำงานเป็นลูกจ้าง รับจ้างจัดสวนอยู่แถวแม่โจ้ได้ประมาณ 1 ปีกว่าแล้ว โดยได้ค่าจ้างวันละ 200 บาท ทำงานตั้งแต่ 08.00 น. – 17.00 น. หยุดวันอาทิตย์ ต้นมีบัตรบุคคลผู้ไม่มีสถานะทางทะเบียน ซึ่งจะหมดอายุปี 2562 (บัตร 10 ปี) ซึ่งเพิ่งไปทำมาได้ไม่นาน แต่ไม่ได้ทำใบอนุญาตทำงาน แต่เพราะว่าเพื่อนร่วมงานทุกคนเป็นชาวไทใหญ่ทั้งหมด ก็ไม่มีปัญหากันมาก และนายจ้างก็เป็นเพื่อนกันด้วย แต่ว่าจะมีปัญหาเพราะว่าไม่มีบัตร ต้นเคยโดนตำรวจจับ เพราะว่าไม่มีบัตรอนุญาตทำงาน แต่เพื่อนซึ่งเป็นหัวหน้าด้วยก็ไปช่วยประกันให้

และแม้ว่าต้นจะพอใจกับงานและชีวิตในปัจจุบัน แต่ต้นยังไม่แน่ใจว่าจะอยู่เชียงใหม่ไป

อีกนานเท่าใด เพราะว่าถ้าอยู่เชียงใหม่ไม่สนุกก็อาจจะไปทำงานที่กรุงเทพ เพราะว่ามีเพื่อนทำงานอยู่ที่กรุงเทพฯ จะทำงานช่วงสี่ปี ทำงานทำผ้าแพดานบ้าง ขายของบ้าง และเพราะว่าส่วนใหญ่เวลาเดินทางแล้วไม่เคยเจอตำรวจจับด้วย

กรณีศึกษาที่ 11

นางค้า อายุ 27 ปี หญิงสาวชาวไทใหญ่ เกิดที่เมืองปิ่น รัฐฉาน ประเทศพม่า ปัจจุบันทำงานเป็นลูกจ้างในร้านก๋วยเตี๋ยวแห่งหนึ่งในตลาดชานินทร์

ค้าเข้ามาเมืองไทยตอนอายุ 7 ปี เพราะว่าพ่อแม่คิดว่าครอบครัวมีไรนา มีกิน แต่ไม่มีเงินเก็บ และยังมีปัญหาเรื่องความขัดแย้งระหว่างทหารพม่าและทหารไทใหญ่ด้วย ทำให้พ่อแม่ค้ากลัวโดยจากเมืองปิ่น พ่อแม่และค้า เดินทางมาที่อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ พักอยู่กับน้องสาวแม่ซึ่งมาทำงานที่เชียงใหม่ก่อน 2 – 3 วัน แล้วก็เดินทางไปอุทยานฯ ห้วยน้ำดัง เพราะว่ากลัวโดนจับในช่วงนั้นก็กลัวออกมาเยอะว่าคนไม่มีบัตรจะโดนจับ และพ่อแม่ทำงานอยู่ที่อุทยานฯ ห้วยน้ำดังประมาณ 2 – 3 ปี ก็มาทำงานก่อสร้างที่เชียงใหม่ โดยครอบครัวของค้ากลัวโดนตำรวจจับ จึงมักจะเลี่ยงการนั่งรถ ส่วนใหญ่จะเดินเท้าโดยใช้เส้นทางในป่า

หลังพ่อแม่ของค้าทำงานเก็บเงินได้ก้อนหนึ่ง จึงกลับไปซื้อที่ดิน เพื่อทำไร่ทำสวนอยู่ที่อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ แต่ค้าก็อยู่ที่บ้านในอำเภอเวียงแหงได้ประมาณ 1 ปีกว่า พ่ออายุประมาณ 13 ปี ค้าไม่อยากให้แม่ทำงานเหนื่อย จึงตัดสินใจเข้ามาทำงานในเมืองเชียงใหม่กับพ่อ และเพราะว่าตอนที่พ่อแม่ค้าทำงานอยู่ในเมืองเชียงใหม่ นั้น ทำงานก่อสร้างและต้องย้ายไปเรื่อยๆ หลังจากงานเสร็จ ค้าจึงไม่ได้เรียนหนังสือ

หลังจากที่สร้างบ้านเสร็จ เพราะว่าอยากให้แม่ได้พักบ้าง ให้แม่ได้อยู่ที่บ้าน ค้าจึงตัดสินใจออกมาทำงานกับพ่อ มาตามงานที่ญาติที่ทำงานก่อสร้างอยู่ก่อนแล้ว ทำงานเป็นกรรมกรทั่วไป ได้ค่าแรงวันละ 60 บาท ทำงานตั้งแต่ 08.00 น. – 17.00 น. หลังจากทำงานก่อสร้างได้ประมาณ 5 ปี เพื่อนได้ชวนค้าออกมาทำงานที่ร้านขายข้าวแกงที่ รร. โปลีเทคนิคลานนา ทำงานตั้งแต่ 05.00 น. – 17.00 น. ค้าเลยออกจากงานก่อสร้างมาทำงานที่ รร. โปลีเทคนิคลานนา เพราะว่างานก่อสร้างเป็นงานหนัก แต่ตอนนั้นพ่อของค้ายังทำงานก่อสร้างอยู่ ซึ่งจะย้ายงานไปเรื่อยๆ ค้าและเพื่อนก็เลยไปพักกับพี่สาวเพื่อนที่อำเภอแม่ริม

ค้าทำงานที่ร้านขายข้าวแกงที่รร. โปลีเทคนิคลานนา ได้ประมาณ 1 เดือน (4 เดือน) แล้วในช่วงปิดเทอม นายจ้างให้ไปอยู่ที่บ้าน แต่ค้าไม่อยากไปอยู่ ไม่อยากทำงานแม่บ้าน แล้วก็รายได้ก็ลดลงด้วย หลังจากออกจากร้านข้าวแกง ค้าและเพื่อนไปทำงานแม่บ้านที่หอพัก ทำความสะอาดบ้านเจ้านาย และดูแลคนแก่ที่จังหวัดลำพูน โดยจะพักอยู่กับนายจ้าง ค้าทำงานที่นี่ได้ไม่กี่เดือนก็

ออกมาทำงานที่ร้านขายของในตลาดใกล้กับที่ทำงานเดิม แต่ยังอยู่ที่จังหวัดลำพูน เพราะว่าได้เงินเดือนน้อย ประมาณ 2,000 กว่าบาท และพอมาทำงานที่ตลาด ค่าใช้จ่ายประมาณ 2 เดือนก็ออก เพราะว่าไม่ใช่ทำงานแค่ขายของที่ร้าน แต่ต้องดูแลลูกค้าของนายจ้าง และงานอื่นๆด้วย ค่าใช้จ่ายเริ่มทำงานตั้งแต่ 6.00 น. และพักอยู่กับนายจ้าง ค่ายารู้สึกว่างานหนักไปก็เลยลาออก

หลังจากที่ออกจากงานที่ จังหวัดลำพูน พี่ชายของเพื่อนชายที่ทำงานที่ตลาดด้วยกัน ทำงานที่ร้านแพ็คผลไม้ ตลาดธานีตรบบอกว่าที่ตลาดธานีตรบต้องการคน ค่าเลยกลับมาที่ เชียงใหม่ แต่ว่าที่ร้านแพ็คผลไม้ไม่รับเพราะว่าคนงานเต็มแล้ว แล้วเจ้าของร้านแพ็คผลไม้ก็เลยพาเข้าไปฝากงานที่ร้านขายอาหารตามสั่ง แต่ที่ร้านก็ไม่รับ แล้วจากนั้นเจ้าของร้านก็เลยพามาสมัครงานที่ร้านก๋วยเตี๋ยวที่ชายทำงานอยู่จนทุกวันนี้

สำหรับงานที่ร้านก๋วยเตี๋ยวนี้ ทำมาได้ประมาณ 7 ปีแล้ว ค่าได้ค่าแรง เดือนละ 3,000 บาท ซึ่งทุกๆ ปีเจ้าของร้านจะขึ้นเงินเดือนให้ แต่ก็ขึ้นครั้งละไม่มาก จนปัจจุบันค่าได้เงินเดือนประมาณ 6,000 กว่าบาท ค่าต้องทำงานตั้งแต่ 7.00 น. – 20.00 น. ในช่วงปีแรกที่ค่ามาทำงาน ค่ายังทำก๋วยเตี๋ยวไม่เป็น ก็จะช่วยเตรียมของและเสิร์ฟเท่านั้น แต่ตอนนี้ค่าทำเป็นแล้ว เพราะว่าไป กับลุงก็สอนว่าจะต้องทำยังไง และค่าก็จำเอาด้วย ค่าต้องทำงานทุกวัน ไม่มีวันหยุด แต่ถ้าอยากหยุดก็ขอไปหยุดได้ แต่ต้องบอกก่อนและก็จะหยุดได้ไม่กี่วันเท่านั้น รวมทั้งนานๆที่ไปจึงจะหยุดร้าน ถ้าไม่ใช่ธุระจำเป็นจริงๆไปจะไม่หยุดร้าน ค่าต้องจ่ายค่าหอพักเอง ช่วงปีแรกๆ เดือนละ 700 บาท แต่ว่าหลังแต่งงานก็ย้ายมาอยู่หอใหม่ค่าเช่า 1,200 บาท แต่ว่าช่วงเวลาทำงานไปจะจ่ายค่ากินข้าว ค่าน้ำ/ขนมให้ คืออยากกินอะไรไปก็จะให้เงินไปซื้อ 3 มื้อ ดังนั้นค่าใช้จ่ายหลักๆของค่าคือ ค่าห้องพักและค่าของใช้ส่วนตัว เพราะว่าค่าอาหารแทบไม่ต้องจ่ายเลย ทำให้ค่ายังสามารถส่งเงินให้แม่ได้บ้าง แต่พ่อแม่ของค่าก็ทำงานรับจ้างทั่วไปอยู่ที่บ้านด้วย ค่ามีบัตรสีเขียวขอบแดง แล้วพอมาทำงานที่เชียงใหม่ จะต้องหนังสือเดินทาง เพื่อขอออกนอกพื้นที่ แล้วก็ทำใบอนุญาตทำงาน ค่าเลือกต่อบัตรปีละครั้ง (สามารถต่อบัตรได้ทุก 3 เดือน, 6 เดือน หรือ 1 ปี)

สำหรับงานที่ร้านนี้ ลุงและป้าเจ้าของร้านเป็นคนไทย และมีค่าเป็นลูกจ้างคนเดียว แต่ก่อนที่ค่าจะมาทำงาน มีลูกจ้างมาทำงานกับลุงป้าเยอะ แต่ว่าส่วนใหญ่จะอยู่ได้ไม่นาน เพราะว่า ชั่วโมงการทำงานนานและไม่มีวันหยุด ซึ่งป้าเจ้าของร้านก็ใจดี พูดกับค่าเหมือนเป็นลูกหลาน เวลาที่ค่ามีปัญหาที่ปรึกษากับป้าได้ ป้าก็จะมีคำแนะนำให้ ค่ารู้สึกที่ป้าดีกับค่ามาก ดังนั้น ถึงงานจะหนัก เงินเดือนจะน้อย แต่ค่าก็ยังทำงานอยู่กับป้า แม้ว่าบางทีป้าอาจจะหงุดหงิดมาจากที่อื่น แล้วมาลงกับค่าที่ร้าน และบางครั้งลุงจะชอบด่าว่าป้า แต่ว่าค่าก็จะเข้าข้างป้า ช่วยพูดกับลุง ส่วนเรื่องงานจะไม่ค่อยโดนดุ แต่ก็มีบ้างบางครั้งก็ป้าก็หลงลืมไปบ้าง จริงๆค่าทำถูกแล้ว แต่ป้าก็จะบอกว่ามันผิด ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นตอนช่วงที่ลูกค้าเยอะๆ ประมาณว่าบางครั้งป้าทำให้ลูกค้าผิดบ้าง

หรือบางทีก็ทำให้ลูกค้าที่มาทีหลังก่อน ซึ่งพอถ่ายหัก หรือบ่นป้าบ้าง ป้าก็จะมีอารมณ์บ้าง แต่ไม่ได้เป็นเรื่องใหญ่โตเพราะมันเป็นเฉพาะช่วงที่ลูกค้าเยอะๆ ในช่วงปีแรกที่เพิ่งเข้ามาทำงาน ต่ายยังไม่สนิทสนมคุ้นเคยกับป้า ก็จะเกร็งๆ เวลาทำงาน เช่น ถึงแม้ว่าไม่มีลูกค้าเข้าร้าน ก็จะต้องหาอะไรทำ ไม่กล้านั่งพักนานๆ แต่ว่าตอนนี้คุ้นกันแล้ว บางครั้งต่ายไม่สบาย แต่ว่าต้องมาทำงาน พอบอกป้าว่าไม่สบาย ป้าก็จะจัดการเรื่องยาให้ เวลาเหนื่อยก็นั่งพักได้

แม้ว่าต่ายจะพอใจกับเรื่องงานอยู่ เพราะว่าสนิทสนมคุ้นเคยกับลุงป้าดีแล้ว ส่วนเรื่องส่วนตัวก็เรื่อยๆ แฟนต่ายต้องการที่จะมีลูก แต่ว่าต่ายยังไม่พร้อม เพราะกลัวว่าจะไม่มีคนเลี้ยงลูก หรือว่าต้องส่งลูกไปให้พ่อแม่เลี้ยง เพราะว่าแฟนก็รักๆ ก็ดูแลต่ายดี แต่ว่าตอนนี้ก็ดีบ้าง ไม่ดีบ้าง เพราะว่าแต่งงานกันมาได้เกือบ 4 ปีแล้ว และแฟนอยากกลับไปอยู่บ้านที่เมืองแสนหวิ ภูฏาน ประเทศพม่า คิดว่าจะกลับไปเดือนเมษายน พ.ศ. 2553 แต่ยังไม่รู้ว่าจะกลับไปอยู่เลย หรือว่าจะกลับมาอยู่เชียงใหม่อีกหรือเปล่า แต่ต่ายไม่อยากจะกลับไปด้วย และแม่ของต่ายก็ไม่ให้ไปด้วย เพราะว่าต่ายไม่รู้จักใครที่โน่น ไม่รู้ประวัติแฟนมาก และกลัวว่าจะเป็นเหมือนพี่ชายของต่ายที่พ่อแต่งงานแล้วไปเยี่ยมบ้านภรรยาแล้วปรากฏว่าเค้ามีสามีอยู่แล้ว ก็เลยโดนสามีเก่าเค้ายิงเสียชีวิต ต่ายคิดว่า ถ้ามีลูกก็จะต้องไปคลอดที่บ้านที่เวียงแหง แล้วก็คงกลับมาทำงานอยู่ในเมืองเชียงใหม่ เพราะว่าที่เวียงแหงไม่มีงาน และคงอยู่เชียงใหม่ไปจนลูกโต แต่อีกใจก็อยากที่จะคลอดลูกที่เชียงใหม่ เพราะว่าแฟนจะได้ดูแลได้ง่าย เพราะถ้ากลับไปคลอดที่บ้าน แฟนก็ต้องลงงานไปอยู่ด้วยที่เวียงแหง คงไม่ดี

กรณีศึกษาที่ 12

นางสาวฝน อายุ 18 ปี ปัจจุบันทำงานที่ร้านไมโลดิบ สาขาหนึ่งในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ โดยพ่อแม่ของฝนย้ายมาอยู่ที่เชียงใหม่ตอนที่ฝนอายุได้ 7 ขวบ มาทำงานที่อำเภอสันกำแพง คือนั่งรถประจำทางมาจากจังหวัดแม่ฮ่องสอนมาทางเส้น อำเภอแม่สะเรียง อำเภอฮอด อำเภอสันป่าตอง อำเภอสันกำแพง เพราะว่าพ่อแม่มีบัตรสีเขียวขอบแดง ถึงจะขอใบอนุญาตทำงานไม่ได้ แต่ว่าเจ้าหน้าที่ไม่ค่อยเข้มงวด ก็เลยออกมาเลย แล้วฝนก็มาเรียนหนังสือที่อำเภอสารภี และสาเหตุที่ออกจากเรียนหนังสือกลางคัน เพราะว่าสงสารพ่อแม่ต้องหาเงินส่งเรียน และอยากให้น้องได้เรียนหนังสือ จนน้องได้เรียนจนจบม.3 แล้วพื่อน้องเรียนจบก็มาทำงานที่ร้านไมโลดิบเหมือนกัน แต่คนละสาขา

ฝนเริ่มทำงานเต็มเวลาตั้งแต่อายุ 15 ปี โดยทำงานเป็นแคดดี้อยู่ที่สนามกอล์ฟที่อยู่ในเขตจังหวัดลำพูน โดยช่วงแรกจะทำเป็นแคดดี้เสริมก่อน เพราะว่ายังเรียนหนังสืออยู่ โดยมีป้าที่อยู่แถวๆบ้านซึ่งมาทำงานนี้อยู่ก่อนแล้วแนะนำมา โดยฝนจะได้ค่าจ้างเป็นรอบๆ คือ รอบละ 150 บาท ซึ่งค่าแรงแต่ละวันที่จะได้ก็เลยขึ้นอยู่กับรอบที่ออกไปทำงาน ซึ่งขึ้นอยู่กับว่าแขกจะออกไปตีกอล์ฟ

ที่ชั่วโมง ฝนทำงานเป็นแคดดี้เสริมอยู่ประมาณ 2 ปี พอเรียนจบม.1 ก็ออกมาทำเต็มเวลา และเรียนกศน.แทน เพื่อจะได้มีเวลาทำงาน

หลังจากออกจากโรงเรียน ฝนมาทำงานแคดดี้เต็มตัว แต่ว่าก็ยังได้ค่าแรงเท่าเดิม แต่ว่าต้องรีบออกจากบ้านมาจอกิว เพราะว่าถ้าได้คิวเช้าก็อาจจะไม่ได้ออกไปทำงานและจะไม่ได้ค่าจ้าง ซึ่งจริงๆอาทิตย์หนึ่งก็อาจจะได้ออกประมาณ 2 – 3 วัน ฝนก็ต้องหางานอื่นเสริม เช่น รับผ้ามาปัก ชั้นละ 10 บาท บางทีไม่ได้ไปออกรอบ ก็จะถามป้าๆที่ทำงานด้วยกันมาทำ 2 – 3 ชั้นบ้าง ซึ่งแม้ฝนจะไม่ต้องเสียค่าเช่าบ้าน แต่เพราะว่าพ่อป่วยเป็นโรคปอดอักเสบ รายได้ของฝนจึงเป็นรายได้หลักของครอบครัวแทนพ่อ และพ่อเสียชีวิตเมื่อเดือนตุลาคม 2552 ที่ผ่านมา ส่วนพี่ชายก็ไปอยู่ที่กรุงเทพ

ฝนทำงานอยู่ที่สนามกอล์ฟประมาณ 2 ปี ซึ่งเพื่อนที่ทำงานด้วยกันมีทั้งชาวไทยใหญ่และคนเมือง มีทั้งเด็กๆที่อยู่รุ่นราวคราวเดียวกับฝนและป้าๆที่แก่กว่า บางครั้งเวลาทำงานก็จะมีป้าๆบางคนชอบกินแรงคนอื่น เช่น เวลาไปแลกเป็นชาวต่างชาติ ทั้งๆที่เป็นคิวของฝน แต่ป้าก็จะไม่ให้ออกไป เพราะว่าชาวต่างชาติจะให้ทิปเยอะ แต่ฝนก็ยอมไป เพราะว่าป้าแก่กว่า แต่ว่าถ้าหัวหน้าเห็นหัวหน้าก็จะบอกว่าคิวใครคิวมัน โดยส่วนใหญ่ค่าจ้างจะเท่ากัน แต่ว่าถ้าใครพูดภาษาอังกฤษ/ญี่ปุ่นเก่งก็จะได้เยอะกว่า

หลังจากที่ในช่วงปีหลังที่ฝนทำงาน มีเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองมาวาดจับแคดดี้ที่สนามกอล์ฟพักชั้นที่ฝนทำงานอยู่บ่อย ฝนเคยโดนจับเพราะไม่มีบัตร 2 ครั้ง ครั้งแรกเพราะว่ายังเด็กทำบัตรไม่ได้ แต่สุดท้ายนายจ้างก็มาประกันออกไป แต่ครั้งที่สองเพราะว่าโดนเจ้าหน้าที่ที่กลั่นแกล้งก็เลยโดนจับ พอโดนจับสองครั้ง ฝนก็ไม่อยากทำงานอีกแล้ว และอีกอย่างคือ เป็นช่วงที่สนามกอล์ฟรายได้ไม่ดี ทำให้จ่ายเงินลูกน้องไม่ครบ เพราะถึงจะได้คิดเงินตามรอบแต่ละวัน แต่ว่าก็จะจ่ายเงินเป็น week แต่ว่าที่สนามกอล์ฟจ่ายเงินให้ฝนไม่ครบหลายเดือน ฝนเลยตัดสินใจลาออก ทั้งๆที่ก่อนหน้านี้ก็คิดว่างานที่ทำอยู่มันหนัก อยากมาทำงานที่เชียงใหม่ แต่พ่อแม่ไม่ให้มา เพราะเป็นห่วงว่ายังเด็กอยู่

จากนั้นฝนตัดสินใจมาทำงานที่เชียงใหม่ นั่งรถประจำทางมาที่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่เลย เพราะได้ยินมาจากคนแถวๆบ้านว่ามีงานอยู่ แล้วก็มาได้งานที่ร้านอาหารแห่งหนึ่ง จะให้ค่าจ้าง 171 บาท ทำงานเป็นกะคือ ตั้งแต่ 18.00 น – 1.00 น. แต่ว่าเสร็จงานจริงๆก็ราวๆ 2.00 น. และตั้งแต่ 15.00 น. – 24.00 น. แต่ว่าตอนมาสมัครบอกว่าเป็นเด็กเสิร์ฟ แต่ว่าคนเมืองที่ทำงานอยู่ก่อนเค้าไม่ให้เสิร์ฟ ใช้ฝนล้างจานอย่างเดียว โดยเฉพาะเวลานายจ้างไม่อยู่ เพราะเห็นว่าฝนมาใหม่ แล้วฝนที่อยู่ก็ไม่มียกมีเพื่อนพักอยู่แถวๆเจ็ดยอด ก็ให้เพื่อนมารับไปนอนด้วย แล้วพอวันที่ 2 เจ้าของหอบอกว่าถ้าไม่มีรถ ก็มีห้องเช่าอยู่ใกล้ๆที่ทำงาน เดือนละ 400 บาท แต่ว่าห้องเล็กและสกปรกมาก และห้องน้ำรวม ฝนอยู่ไม่ได้ และพอกีฬาเพื่อนร่วมงานไม่ได้ก็เลยออกจากงาน

ทำงานได้ประมาณ 2 วันก็ออก เพราะโดนพนักงานด้วยกันแกล้งและไม่พอใจหลายเรื่อง

พอฝนลาออกจากงานนี้ ก็เลยไปหางานขายของหน้าร้านที่กาดสวนแก้ว ตอนที่สมัคร วุฒิ การศึกษาม.3 ได้ แต่ว่าบัตรที่ฝนมีเป็นใบอนุญาตทำงาน ก็เลยไม่ได้งาน เพราะเจ้าของร้านส่วนใหญ่ บอกว่าอยากได้คนไทย คือที่บ้านฝนทำบัตรสีอื่นๆหมดแล้ว แต่ฝนไม่ได้ทำ เลยมีแค่ใบอนุญาต ทำงาน แล้วพอมหางานที่หลังมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ก็เลยได้งานที่ร้านไมโลดิบ ก็เลยทำงานนี้มา จนปัจจุบัน

ฝนได้ค่าจ้างแรกๆในช่วงฝึกงานวันละ 150 บาท และพอผ่านงานก็จะให้เป็นเดือน เดือน แรกฝนได้ 4,800 บาท และเดือนที่ 2 ได้ 5,000 บาท จนปัจจุบันได้ค่าแรงเป็น 5,500 บาท คือฝนเพิ่ง มาทำงานที่ร้านได้ 8 เดือน ก็ถือว่านายจ้างขึ้นเงินเดือนได้เร็ว และเช่าหอพัก ค่าหอเดือนละ 1,500 บาท แต่ช่วยกันจ่ายกับคนที่ทำงานที่ร้านด้วยกันอีกคนหนึ่ง ช่วงที่อยู่สาขาหลัง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ทำงาน 14 ชั่วโมง ตั้งแต่ 12.00 น. – 02.00 น. แต่ตอนนี้ฝนย้ายมาอยู่อีกสาขา ก็ จะพักอยู่กับนายจ้างเลย ซึ่งฝนได้ยื่นข่าวนายจ้างว่าเงินเดือนจะขึ้นให้ช้าหน่อย ฝนทำงานที่สาขาใหม่ ตั้งแต่ 10.00 – 01.00 น. ทำงานประมาณ 15 ชั่วโมง นายจ้างทำใบอนุญาตทำงานให้ฝน โดยนายจ้าง จะออกให้ครึ่งหนึ่ง แต่ในบัตรจะเขียนว่าเป็นพนักงานทำความสะอาดไม่ใช่พนักงานหน้าร้าน และ เพื่อนที่ทำงานทั้งหมดเป็นชาวไทยใหญ่ ก็เลยไม่มีปัญหากัน ส่วนนายจ้างเป็นคนไทย แต่นายจ้างก็ใจ ดี ถ้าอยากกินอะไรนายจ้างก็ให้กินได้ พวกตามเมนูในร้าน เพราะจะต้องชิม แต่ว่าช่วงหลังๆเหมือน จะเห็นพวกตำรวจตรวจคนเข้าเมือง (ตม.) นอกเครื่องแบบมาเดินๆอยู่ที่ร้านบ้าง ก็จะระวังบ้าง

ฝนตั้งใจจะทำงานที่เชียงใหม่ไปเรื่อยๆ เพื่อเก็บเงินก่อน เพราะว่าตอนนี้นายจ้างก็ไว้ใจ ให้ดูแลร้าน เพราะว่าทำงานนานที่สุด ก็ชอบเจ้านาย แต่ว่าก็อยากกลับไปอยู่กับแม่ที่สันกำแพงด้วย แต่ก็คิดว่าจะไม่ทำเป็นลูกจ้างตลอด คือถ้ามีเงินพอก็จะออกมาทำของตัวเอง แต่ว่าก็อยากกลับไปอยู่ กับแม่ที่สันกำแพงด้วย

กรณีศึกษาที่ 13

นายฝาง อายุ 19 ปี เกิดที่อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ แต่หลังจากฝางเกิดได้ไม่นาน พ่อแม่ ก็ย้ายมาอยู่ที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน จนถึงอายุประมาณ 11 ปีก็ย้ายมา

ปัจจุบันฝางทำงานที่ร้าน room เป็นเด็กเสิร์ฟ และตอนกลางวันก็จะไปช่วยพ่อแม่ ซึ่งเป็น ผู้รับเหมาช่วงรายย่อย แถวๆมหาวิทยาลัยแม่โจ้ วันเสาร์ - อาทิตย์ ก็จะไปเรียนกศน.ที่โรงเรียนวัดศรี สุพรรณในระดับม.ปลาย ฝางได้เงินเดือนที่ร้าน Room เดือนละ 3,000 บาท ทำงานตั้งแต่ 17.00 น. – 3.00 น. ส่วนตอนกลางวันก็จะช่วยงานพ่อ ซึ่งรับเหมารายย่อยงานก่อสร้าง จะได้ค่าแรงตามแต่ที่พ่อ จะให้ประมาณวันละ 200 บาท และฝางไม่มีใบอนุญาตทำงาน เพราะว่าไม่อยากทำด้วย แม้ว่าตอนนี้

จะมีบัตรสีส้ม (ผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่า)

ฝางเริ่มทำงานตั้งแต่อายุ 12 ปี ตอนนั้นยังเรียนอยู่ชั้นป. 6 โรงเรียนแม่เหิยะ โดยทำงานเป็นเด็กเสิร์ฟในร้านใบกล้วยใบตอง โดยทำงานตั้งแต่ 5.00 น. – 24.00 น. ได้ค่าจ้างเดือนละ 2,000 บาท และทำงานอยู่ได้ประมาณปีกว่า หลังจากจบป. 6 เนื่องจากอายุไม่ถึง 15 ปี ไม่สามารถสมัครเรียนกศน.ได้ และพ่อมีปัญหาเรื่องงานทำให้ต้องย้ายที่อยู่ ฝางจึงตัดสินใจออกมาทำงานรอ โดยทำงานตอนกลางวันเป็นลูกจ้างร้านขายของตามตลาดนัด ได้วันละ 150 บาท ซึ่งเพื่อนบ้านซึ่งเป็นคนเมืองชวนไปทำ และจะทำงานอาทิตย์ละ 3 วัน คือ วันอังคาร วันศุกร์ และวันเสาร์ ส่วนวันอื่นๆก็จะช่วยพ่อทำงานก่อสร้าง โดยพ่อจะให้ค่าจ้างวันละ 120 บาท แล้วตอนกลางคืนก็มาทำงานที่ร้านใบกล้วยใบตอง ได้ค่าจ้างเดือนละ 3,000 บาท แต่ต้องทำงานทุกวัน ถ้าหยุดงานจะโดนหักค่าจ้าง 2 แรง

หลังจากที่กศน.เปิดรับนักศึกษาใหม่ ฝางก็เลยไปสมัครเรียนระดับม.ต้น ที่ศูนย์กศน.โรงเรียนวัดคอนปิ่น แต่พอเรียนได้ไม่ถึงปี พ่อต้องย้ายมาทำงานกับหัวหน้าคนใหม่ มาอยู่แถวตลาดสามแยกสันทราย ฝางต้องยืมรถมอเตอร์ไซด์พ่อไปเรียนทุกวันอาทิตย์ แล้วก็เลยลาออกจากงานที่ร้านใบกล้วยใบตอง เพราะว่าไกลบ้าน และฝางก็มาช่วยพ่อทำงานก่อสร้าง

ตอนที่ฝางเรียนกศน.ในชั้นม.ปลายเทอมต้นๆ ฝางเคยไปเรียนซ่อมโทรศัพท์ที่ร้าน J Shop ประมาณ 1 เดือน ค่าเรียนประมาณ 3000 บาท กินอยู่กับครู และพอเรียนจบหลักสูตร ครูเห็นว่าซ่อมโทรศัพท์ได้ ก็เลยให้ฝางทำงานอยู่ด้วย ฝางทำงานอยู่กับครูประมาณ 6 เดือน และหลังจากนั้นฝางก็ออกมาเปิดร้านซ่อมโทรศัพท์เอง ตอนนั้นอายุประมาณ 17 ปี ในร้านนั้นทั้งรับซ่อมและขายอุปกรณ์เกี่ยวกับโทรศัพท์มือถือ โดยครั้งแรกเปิดร้านแถวๆ เวียงกุมกาม ค่าเช่าเดือนละ 2,500 บาท และฝางก็พักอยู่ที่ร้านเลย และร้านเปิดได้ประมาณ 6 เดือน ก็ต้องปิดร้าน เพราะว่าโดนตำรวจกดดันเกลี้ย ประมาณว่าสร้างเรื่องให้ร้านฝางกลายเป็นรับซื้อของโจร

จากนั้นก็กลับมาอยู่กับพ่อแม่ที่อยู่แถวมหาวิทยาลัยแม่โจ้ แล้วตอนกลางคืนก็ทำงาน ส่วนกลางวันก็ช่วยงานพ่อ และวันเสาร์ - อาทิตย์ก็เรียนหนังสือ และทำงานที่ร้าน room ซึ่งเพื่อนที่ทำงานด้วยกันเป็นคนเมืองทั้งหมด มีฝางคนเดียวที่เป็นชาวไทใหญ่ แต่ฝางก็ไม่เคยมีปัญหารุนแรงกับเพื่อนร่วมงาน ซึ่งมีบ้างที่ไม่เข้าใจกัน และเพื่อนร่วมงานก็ไม่รู้ว่าฝางเป็นชาวไทใหญ่ เพราะว่าฝางก็ไม่ได้บอกว่าเป็นชาวไทใหญ่ และฝางไม่เคยโดนตำรวจจับ เวลาที่โดนถามเรื่องบัตร ก็จะไม่เอาบัตรให้ดู ยอมจ่ายเงินแทน เพราะว่าฝางคิดว่าถ้าเอาบัตรสีส้มให้ตำรวจดู ซึ่งมันไม่ใช่บัตรประชาชนไทย มันจะกลายเป็นเรื่องใหญ่

ฝางตั้งใจอยากจะอยู่ที่เชียงใหม่ และเรียนหนังสือจนจบปริญญาตรี เพื่อที่จะได้ช่วยพ่อทำงานได้มากขึ้น เพราะอยากมีบริษัทรับเหมาก่อสร้างอย่างถูกกฎหมายเป็นธุรกิจของครอบครัวตัวเอง โดยวางแผนว่าอยากเรียนจนจบปวส. ก่อน แล้วจากนั้นก็ออกมาทำงานหาประสบการณ์ แล้ว

ค่อยกลับไปเรียนต่อให้จบปริญญาตรี แม้ว่าปัจจุบันฝางจะมีบัตรสีส้มซึ่งทำให้ฝางไม่ค่อยพอใจกับสภาพชีวิตทุกวันนี้ เพราะว่าอยากเรียนหนังสือ แต่ว่าก็จะขอทุนการศึกษาไม่ได้ ทำให้ต้องทำงานหนักเพื่อเก็บเงินให้ได้เรียน และอยากเรียนสถาปัตย์/วิศวฯ เพื่อที่ว่าจะได้ออกมาช่วยพ่อทำงาน ทุกวันนี้พ่ออ่านหนังสือไม่ออก แต่อ่านแบบบ้านได้

กรณีศึกษาที่ 14

นายสมบัติ อายุ 21 ปี ปัจจุบันทำงานเป็นพนักงานรักษาความปลอดภัยบริษัทเอกชนแห่งหนึ่งในจังหวัดเชียงใหม่ และมาประจำอยู่ตรงหอพักใกล้ๆกับสี่แยกตลาดคำเที่ยง โดยนอกจากจะเป็นรปภ. แล้ว สมบัติยังช่วยเจ้าของหอพักดูร้านขายข้าวแกงด้วย ทำให้สมบัติสามารถประหยัดค่าอาหารระหว่างที่ทำงานได้ เพราะว่าเจ้าของหอก็จะให้สมบัติกินอาหารที่ขายอยู่ที่ร้านได้เป็นการตอบแทนที่ช่วยงาน แต่ว่าสมบัติพักอยู่หอพักแถวรร. มงฟอร์ตประถม เสียค่าเช่าห้องเดือนละ 1,600 บาท พักกับภรรยา ซึ่งเป็นชาวไทยใหญ่ที่เกิดที่จังหวัดเชียงราย

สมบัติเกิดที่เมืองป่าน รัฐฉาน ประเทศพม่า แต่มาเมืองไทยตั้งแต่ตอนอายุประมาณ 7 ปี และมาโตที่อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ สมบัติเริ่มทำงานตั้งแต่ยังเรียนไม่จบชั้นประถมศึกษา แต่ว่าก็จะไปทำงานกับพ่อแม่ เป็นงานรับจ้างในภาคเกษตร เช่น เก็บลิ้นจี่ ตัดกิ่งลิ้นจี่ ได้ค่าแรงประมาณวันละ 50 บาท และพอเรียนจบป. 6 ได้ประมาณปีกว่าๆแล้วไม่มีงานทำที่ฝาง น้องชายของเจ้าของบ้านที่พ่อแม่สมบัติพักอยู่จึงมาชวนให้ไปทำงานที่กรุงเทพฯ ด้วย สมบัติจึงตัดสินใจไปทำงานที่กรุงเทพฯ เพราะคิดว่าที่กรุงเทพฯ เป็นเมืองใหญ่จึงอยากจะไปลองดู ตอนนั้นสมบัติไม่รู้ว่าจะต้องทำงานอะไร แต่คิดว่างานอะไรก็ได้หมด และเพราะไม่อยากทำงานในไร่สวนอีกแล้ว เพราะคิดว่างานในไร่สวนเอาไว้ทำตอนแก่ก็ได้

ระหว่างทางจากฝางไปกรุงเทพฯ มีด่านตรวจอยู่ เวลาที่มีเจ้าหน้าที่ถาม สมบัติก็จะบอกว่าอายุยังไม่ถึง ยังทำบัตรไม่ได้ แม้ว่าตอนนั้นจะอายุเกินแล้วก็ตาม แต่ว่าทางเจ้าหน้าที่จะดูว่าสมบัติพูดซัดมัย แล้วก็ทำที่พริฐหรือไม่ แต่ว่าสมบัติก็ไม่มิกลัว ถ้าเจ้าหน้าที่ถามอะไรก็ตอบไป เจ้าหน้าที่ก็เลยให้ผ่าน ตอนนั้นไปกับน้องชายของเจ้าของบ้าน ซึ่งเค้าออกค่าใช้จ่ายในการเดินทางให้หมดเลย

พอไปถึงกรุงเทพฯ สมบัติได้ทำงานเป็นช่างทำเฟอร์นิเจอร์เล็ก ทำงานอยู่ 4 ปี พักอยู่ที่โรงงานเลย ได้ค่าจ้างเดือนละ 2,000 บาท ก็ค่อยๆเรียนรู้งานไปจากเริ่มที่ทาสีมาจนอ่านแบบได้แล้ว เวลาทำงานคือ 8.00 น. – 17.00 น. ในที่ทำงานมีสมบัติเป็นชาวไทยใหญ่คนเดียว อายุน้อยที่สุดด้วย แต่นายจ้างก็ชอบเอาเปรียบ ทั้งเรื่องค่าจ้าง เรื่องใบอนุญาตทำงาน แต่สมบัติคิดว่าอยากเก็บเงินก็เลยทำงานต่อไป แต่ว่าในที่สุดก็ไม่ได้เก็บเงิน เพราะว่าเที่ยวบ่อย คือช่วงแรกๆเจ้านายพาไปเที่ยว แต่ว่าตอนหลังๆก็ไปเองเลย แม้ว่าจะไม่มีบัตรแต่ก็ไม่กลัวเวลาเดินทางในกรุงเทพฯ และระหว่างที่ทำงาน

อยู่ สมบัติไม่ได้ส่งเงินกลับบ้านเลย และไม่คอยได้ติดต่อกับที่บ้าน เพราะว่าไม่มีเงินส่งให้ที่บ้าน และกลัวที่บ้านจะเรียกให้กลับไปอยู่ที่ฝาง ซึ่งสมบัติยังไม่อยากกลับ ระหว่างที่ทำงานที่กรุงเทพฯ สมบัติเคยไปต่างจังหวัดกับนายจ้าง ไปทำงานพวกส่งของ ติดตั้ง เช่น จังหวัดภูเก็ต จังหวัดนครปฐม จังหวัด สมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสงคราม

หลังจากที่ทำงานมา 4 ปี ค่าจ้างยัง 2,000 บาทเท่าเดิม สมบัติจึงอยากเปลี่ยนงาน ดังนั้น สมบัติจึงไปหาลูกค้าที่มาซ่อมของที่ร้านประจำซึ่งชวนไปทำงานที่โรงงานน้ำ โดยบอกว่าทำงานมา ตั้งนานได้เงินเดือนเท่าเดิม สมบัติจึงได้งานในโรงงานน้ำ ได้ค่าจ้างเดือนละ 4,500 บาท พักอยู่กับ นายจ้าง โดยทำหน้าที่แพ็คน้ำ แต่ด้วยเพราะนายจ้างคนใหม่กับคนเก่ารู้จักกัน และบังเอิญหลังจาก สมบัติทำงานที่โรงงานน้ำได้ประมาณ 3 เดือน ไปเจอกับเจ้านายเก่า เพราะว่าสมบัติหนีออกจากที่ ทำงานเก่าเลย เจ้านายเก่าก็มาเอาเรื่องที่เจ้านายใหม่ เจ้านายใหม่ไม่อยากมีเรื่อง ก็เลยให้สมบัติกลับบ้านมาทำเรื่องเอกสารอะไรให้เรียบร้อย เพราะว่ากลัวนายจ้างคนเก่าแกล้ง เพราะว่าขู่ว่าจะแจ้งตม. มาจับ ทำให้สมบัติต้องกลับมาอยู่ที่อำเภอฝาง ระหว่างทางที่กลับบ้าน เจอด่านตรวจ สมบัติก็จะบอก เจ้าหน้าที่ว่าลืมเอาบัตรมาด้วย เพราะว่ารีบกลับบ้านมาทำธุระด่วน เจ้าหน้าที่ก็ปล่อยให้ผ่านมา โดน ไม่ต้องจ่ายเงินให้เจ้าหน้าที่ และสมบัติก็ไม่กลัวเจ้าหน้าที่ด้วย เพราะว่ามีความรู้เรื่องสิทธิพื้นฐานอยู่ บ้าง และปัจจุบันสมบัติทำเป็นบัตรสีฟ้าได้ประมาณ 3 ปีแล้ว

พอมายู่บ้านที่อำเภอฝาง เพราะว่าสมบัติไม่ชอบทำงานในไร่ในสวน ก็เลยมาสมัครงาน ที่ร้านหมูกระทะในตัวเมืองฝาง เป็นพนักงานเสิร์ฟ ได้ค่าจ้างเดือนละ 2,500 บาท ทำงานตั้งแต่เวลา 16.30 น. – 24.00 น. แต่ถ้าทำงานที่ฝิบจะเข้างานเวลา 19.00 น. – 2.00 น. คือ เจ้าของร้านหมูกระทะมี ฝิบอยู่ติดกัน ตอนแรกสมบัติทำงานที่ร้านหมูกระทะ แล้วจากนั้นเจ้านายก็ให้มาทำงานที่ฝิบ เพราะว่า เห็นว่ารูปร่างหน้าตาดี สมบัติต้องทำงานทุกวัน คิดเป็นรายวัน ถ้าหยุดงานก็จะหักเงิน สมบัติทำงาน ได้ประมาณ 1 ปี จากนั้นสมบัติก็เข้ามาทำงานที่เชียงใหม่ เพราะว่าเบื่องานที่ฝางแล้ว ก็เลยเข้ามาหา งานที่เชียงใหม่ เพราะว่ามีเพื่อนทำงานอยู่เชียงใหม่ ก็มาพักอยู่กับเพื่อนแถวตลาดอนุสาร แล้ว เพื่อนก็พาไปเดินหางานที่ตลาดวโรรส ก็ได้เป็นงานขายผ้าห่ม ชุดเครื่องนอน ได้เงินเดือน 3,900 บาท ต้องจ่ายค่าเช่าห้องเดือนละ 1,200 บาท โดยที่ตอนนั้นยังไม่มีบัตรอะไรเลย สมบัติทำงานขาย ผ้าห่มอยู่ได้ราวเกือบ 2 ปี ทำงานตั้งแต่ 8.00 น. – 17.00 น. ที่ทำงานอยู่ได้นาน เพราะว่าไม่ชอบ เปลี่ยนงาน

แต่หลังจากนั้นก็ยังมีเพื่อนโทรมาบอกว่ามีงานขายของที่มินิมาร์ทที่ตลาดเมืองใหม่ ซึ่งได้ ค่าจ้างดีกว่า สมบัติก็เลยออกจากงานที่เดิม งานที่มินิมาร์ท สมบัติทำงานหน้าที่ดูแลแผนกเครื่องดื่ม เช่น กาแฟ โอวัลติน โดยทำงานอยู่ได้ประมาณ 3 ปีกว่า ทำงานตั้งแต่ 6.00 น. – 18.00 น. มีที่พักให้ ฟรี ค่าจ้างคือเข้าใหม่เดือนละ 5,500 บาท แต่นายจ้างให้ค่าจ้างสมบัติเยอะ เพราะว่าต้องอ่านใบสั่ง

ของลูกค้าบ้าง ตรวจของ เช็คของ และจนวันที่ลาออกสมบัติได้เงินเดือน 6,000 บาท

หลังจากนั้นสมบัติมาเจองานที่ได้เงินเดือนเยอะขึ้น เป็นงานที่ร้านอุ้ยมาปลาเผาที่อำเภอแมริม ซึ่งมีเพื่อนส่งข่าวให้ เพราะว่าเป็นช่วงที่สมบัติเบื่องาน อยากเปลี่ยนงาน และเพราะว่าสมบัติจะเช็คงานอยู่เรื่อยๆ ที่ร้าน สมบัติทำงานทั้งเป็นผู้ช่วยก๊อปปี้ เสิร์ฟบ้าง ค่าจ้างจะให้เป็นชั่วโมง เข้าใหม่ๆ ชั่วโมงละ 20 บาท คือให้อยู่ประมาณ 2 – 3 เดือน แล้วหลังจากนั้นก็ให้ชั่วโมงละ 25 บาท ทำงานประมาณ 11 – 12 ชั่วโมง ที่ร้านจะจ่ายเงินทุกๆ 15 วัน ไม่มีวันหยุด ถ้าหยุดก็ไม่ได้เงินทำงานตั้งแต่ 6.00 น. – 18.00 น. ทำงานเป็นกะ มีทั้งกะกลางวันและกลางคืน ส่วนใหญ่สมบัติทำงานเฉพาะกะกลางวัน ตอนนั้นพักอยู่ใกล้ๆ ที่ทำงาน ค่าเช่าประมาณเดือนละ 1,200 บาท สมบัติทำงานได้ประมาณ 1 ปีก็ต้องเปลี่ยนงาน เพราะว่าร้านใกล้เจ้ง นายจ้างเริ่มไม่จ่ายค่าจ้าง

หลังจากออกจากงานที่ร้าน สมบัติก็มาสมัครงานรปภ. ที่บริษัทหนึ่ง ประจำอยู่ที่โรงแรมแม่ปิง โดยรู้ว่าทางบริษัทรับลูกจ้างจากเพื่อนอีกที ซึ่งงานนี้เงินเดือนดีหน่อย สมบัติก็เลยเลือกทำงานที่นี่ ได้ค่าจ้างเดือนละ 7,500 บาท เป็นบริษัทที่ทำงานแบบเป็นระบบ ต้องมีชุดเครื่องแบบ มีหน้าที่แต่ละโซนชัดเจน ทำงานเป็นกะ 12 ชั่วโมง ส่วนใหญ่สมบัติจะทำงาน 7.00 น. – 19.00 น. เพื่อนร่วมงานมีทั้งไทใหญ่บ้าง คนเมืองบ้าง กลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆบ้าง ก็แบ่งงานกันไป หลังจากทำงานได้ประมาณ 7 เดือน หัวหน้าที่ดูแลรปภ.โซนเชียงใหม่ ออกมาเปิดบริษัทเอง ก็เลยชวนสมบัติออกมาทำงานด้วย เพราะเห็นว่าสมบัติทำงานดี

สมบัติตัดสินใจออกมาทำงานกับหัวหน้าคนใหม่ แม้ว่าค่าจ้างจะได้้น้อยกว่าที่เดิม แต่ว่าเพราะหัวหน้าจะรับงานที่ไม่ใหญ่มาก ทำงานสบายกว่า สมบัติก็คิดว่าเพื่อวันหน้าจะได้เป็นหัวหน้าไม่ต้องเป็นรปภ. และยังทำงานมาจนปัจจุบัน

สำหรับงานรปภ. สมบัติทำงานตั้งแต่ประมาณ 7.00 – 19.00 น. แล้วหลังจากนั้นก็ไปตรวจงานที่อื่นๆ อีกจนถึงประมาณ 21.00 น. เพราะที่สมบัติทำงานดี รู้จักกับหัวหน้ามานาน หัวหน้าเลยไว้วางใจให้เป็นผู้ช่วย ไปตรวจงานรปภ.ของบริษัทที่ประจำตามที่ต่างๆด้วย ได้ค่าจ้างประจำและเพิ่มค่าแรงในช่วงพิเศษ ทั้งหมดประมาณเดือนละ 8,000 บาท สมบัติมีบัตรสีฟ้า เวลาออกนอกพื้นที่ก็จะขอหนังสือออกนอกพื้นที่ แต่ไม่ได้ขอใบอนุญาตทำงาน เพราะคิดว่าไม่อยากจะถูกจับ เพราะที่ผ่านมากลับบ้านไปแล้ว 2 ครั้ง ตอนที่ออกมาก็ต้องทำหนังสือ คือ ขอมเสียดเงิน 25 บาทและเสียเวลาบ้าง ดึกว่าออกมาโดยไม่มีอะไร พอโดนจับแล้วมันไม่คุ้ม สำหรับเพื่อนร่วมงานมีทั้งคนเมือง, ไทใหญ่, กลุ่มชาติพันธุ์ แต่สมบัติจะไม่ได้บอกกับเพื่อนร่วมงานว่าตัวเองเป็นชาวไทใหญ่ แต่ก็มีความสัมพันธ์ที่ดีกัน คือจะวางตัวกับเพื่อนร่วมงานและนายจ้างให้ดี ไม่ใช่เป็นเพื่อนเล่นหัวกันเกินไป เพราะว่าเดี๋ยวลูกน้องจะไม่เกรงใจ และนายจ้างก็ชอบการทำงานของสมบัติจึงให้ดูแลในบางพื้นที่

สมบัติพอใจ เพราะว่าได้งานที่เงินเดือนดีอยู่ พอจะสามารถเลี้ยงดูครอบครัวได้ และมีโอกาสที่เจ้านายมอบให้ และงานก็ไม่เครียดมาก ทำได้เรื่อยๆสบายๆ และตั้งใจจะอยู่ที่เชียงใหม่ ไม่อยากไปอยู่ที่อื่น อยากทำงานเก็บเงินไปเรื่อยๆ และยังไม่อยากมีลูก และตั้งใจว่าถ้าแก่ตัวลงค่อยกลับไปอยู่บ้าน ทำไร่ทำสวน

กรณีศึกษาที่ 15

นางสาวหมวยอุ อายุ 24 ปี เกิดที่เมืองน้ำจาง รัฐฉาน ประเทศพม่า หมวยอุเข้ามาเมืองไทย ตอนอายุ 11 ปี เข้ามาเมืองไทยพร้อมกันทั้งครอบครัว 4 คน แม่เป็นคนจัดการเรื่องการเดินทางมาอยู่ที่บ้านหลักแต่โดยนั้รธมา เพราะว่ามีน้ำมาอยู่ที่บ้านหลักแต่อยู่ก่อนแล้ว

หลังจากที่หมวยอุเรียนจบป. 6 ที่โรงเรียนบ้านหลักแต่ และเรียนกศน. จนจบได้วุฒิ ม. 3 อายุประมาณ 16 ปี ก็สมัครมาเรียนภาษาอังกฤษและคอมพิวเตอร์ในเมืองเชียงใหม่ โดยมีครูที่โรงเรียนเป็นคนแนะนำ ซึ่งหลังจากเรียนจบหลักสูตร 6 เดือน ครูที่โรงเรียนบ้านหลักแต่ก็แนะนำว่าองค์กรต้องการคน หมวยอุก็เลยไปสมัครเลยได้งานที่องค์กรพัฒนาเอกชนแห่งหนึ่งที่ทำงานด้านสื่อวิทยุทุกอย่าง ตั้งแต่เขียนสคริป จักรายการ ซึ่งที่แรกหมวยอุตั้งใจว่าหลังจากเรียนจบจะกลับไปอยู่บ้าน แต่พอมีงานก็เลยทำงานดีกว่า แล้วตอนนั้นพี่สาวก็ทำงานอยู่ที่ภูเก็ต หมวยอุทำงานได้ประมาณ 1 ปีกับ 11 เดือน ระหว่างที่ทำงานก็จะเช่าห้องพักอยู่ใกล้ๆที่ทำงาน เดือนละ 800 บาท แล้วได้เงินเดือนๆละ 4,500 บาท ส่วนใหญ่รับผิดชอบเก็บข้อมูลที่เวียงแหง ซึ่งระหว่างทางที่เจอด่านตรวจ เจ้าหน้าที่ก็คิดว่ายังเป็นเด็กอยู่ก็เลยไม่มีปัญหา แต่ว่ามีอยู่ 1 ครั้งที่ขอหนังสือเดินทางออกนอกพื้นที่ไม่ได้ แม่ของหมวยอุก็เลยจ้างคนพาไปทางป่า เพื่อให้ผ่านด่านไปก่อน เพราะว่าช่วงนั้นมีด่านระหว่างบ้านหลักแต่ถึงเชียงใหม่อยู่เพียงจุดเดียว ระหว่างที่ทำงานที่นี้ หมวยอุยังไม่มีใบอนุญาตทำงาน เพราะว่ารัฐยังไม่อนุญาตให้ทำงาน

ระหว่างที่ทำงานอยู่ พี่สาวของหมวยอุชวนให้ไปหาที่จังหวัดภูเก็ตในช่วงวันหยุดสงกรานต์ โดยพี่สาวบอกว่าให้ไปโดยรถทัวร์ แต่ว่าหมวยอุกลับจะไปโดยรถไฟ แล้วพอรถไฟยังไม่ออก มีตำรวจมาตรวจ หมวยอุซึ่งไม่ได้ทำหนังสือเดินทางออกนอกพื้นที่เพราะว่ามีแต่บัตรสีเขียว ขอบแดงก็เลยโดนจับ ต้องไปนอนอยู่ในคุก 2 วัน แล้วพี่สาวก็ให้ญาติของเจ้านายมาประกันตัวออกไป เสียค่าปรับ 1,000 บาท ทำให้หมวยอุต้องทิ้งตัวรถไฟไปเลย แต่ไม่ได้บอกเพื่อนร่วมงานที่ออฟฟิศเลย ซึ่งหลังจากที่โดนจับก็ไม่กล้าเดินทางไปไหนอยู่พักใหญ่ แต่ทุกวันนี้ก็ไม่กลัวแล้ว อย่างปีนี้ (พ.ศ. 2552) หมวยอุก็ไปกรุงเทพฯมาแล้ว 2 ครั้ง

หมวยอุลาออกจากงานในองค์กร ก่อนที่โครงการจะหมด เพราะว่าในช่วงนั้นไม่สบาย

บอย เป็นโรคปอดอักเสบ แม่ก็เลยเป็นห่วง ก็เลยกลับไปอยู่ที่บ้าน คือก็ไม่ได้มีปัญหากับเพื่อนร่วมงานในองค์กรเลย แต่ว่าจะคิดถึงบ้าน คิดถึงแม่มากกว่า จะโทรหาแม่ทุกวัน เงินเดือนที่ได้ก็เลยไม่พอส่งเงินกลับบ้านให้พ่อแม่ แต่ว่าแม่ก็ต้องการค่าใช้จ่ายเลี้ยงตัวเองได้ก็พอ เพราะว่ามีพี่สาวของหมวยอยู่ที่ทำงานส่งเงินกลับบ้านอยู่แล้ว พอกลับบ้านก็ได้ไปเรียนต่อที่โรงเรียนที่บ้าน จนจบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย อยู่บ้าน 2 ปี

ระหว่างที่กลับไปอยู่บ้าน หมวยก็ไปช่วยสอนหนังสือที่โรงเรียนบ้านหลักแต่ง ประมาณ 2 เดือน เพราะว่าครูลาคลอด ได้เงินเดือน 2,000 บาท สอนชั้นป. 1 – ป.2 สอนวิชาภาษาอังกฤษกับภาษาไทย แต่บางครั้งถ้ามีประชุมหรือ workshop ครูก็จะให้หมวยเป็นตัวแทนโรงเรียนไป ส่วนเวลาที่เหลือก็จะช่วยแม่ทำงาน เพราะว่าแม่เย็บชุดไทใหญ่ขาย ถ้าจะใช้เงินก็ค่อยขอเงินแม่ และระหว่างที่อยู่ที่บ้านก็มาเชียงใหม่บ้าง และเคยไป workshop ที่อำเภอแม่สวด จังหวัดตาก ซึ่งหมวยก็ต้องทำหนังสือเดินทางออกนอกพื้นที่ ถ้ามีหนังสือเดินทางก็รู้สึกปลอดภัยแล้ว

หลังจากที่เรียนจบม.6 หมวยก็เข้ามาเชียงใหม่ ทำงานกับองค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำเรื่องสิทธิมนุษยชน ซึ่งหมวยรู้จักองค์กรนี้ในช่วงที่ไปเข้าร่วม workshop ที่อำเภอแม่สวด จังหวัดตาก ทำงานได้เงินเดือน 5,000 บาท ทำงานอยู่ได้ประมาณ 1 ปีกว่า ในองค์กรก็จะมีเพื่อนร่วมงานหลากหลายชาติพันธุ์จากประเทศพม่า และคนต่างชาติ และต้องใช้ภาษาพม่าเยอะ ในช่วงแรกภาษาพม่าของหมวยยังไม่ดี ต้องค่อยๆปรับตัว ระหว่างที่ทำงานที่องค์กรนี้ หมวยก็ทำหนังสือขออนุญาตออกพื้นที่เพื่อมาทำงาน ซึ่งจะไม่เหมือนกับใบอนุญาตทำงานของแรงงานข้ามชาติ ต้องทำที่อำเภอเวียงแหง ครั้งแรกต้องไปต่ออายุทุกๆ 3 เดือน และทางองค์กรก็จัดการเรื่องหาที่พักให้ ที่ใกล้ที่ทำงาน เพราะว่าที่ทำงานอยู่อำเภอแม่ริมและไม่แพง คนไม่เยอะ ระหว่างที่ทำงานก็มาสมัครเรียนที่มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ สาขาวิทยาศาสตร์คอมพิวเตอร์ เรียนได้ 2 เทอม โครงการที่ทำงานก็หมด หมวยพยายามหางานใหม่แต่ก็หาไม่ได้ ก็เลยเลิกเรียน

ระหว่างที่ไม่มีงานทำ หมวยก็มาเรียนแสดงละครกับองค์กรก็ไปอยู่ไม่นาน ก็กลับไปอยู่บ้าน ซึ่งจริงๆ ไม่ได้ตั้งใจกลับบ้าน ตอนนั้นไปทำงานที่กรุงเทพแล้ว เพราะว่ามีญาติอยู่ที่กรุงเทพ คือได้สมัครงานไว้ตั้งแต่ตอนอยู่ที่เชียงใหม่แล้ว เป็นงานเกี่ยวกับบริษัทประกัน โดยเจองานในเว็บไซด์ และงานขายหลักสูตรเรียนภาษาอังกฤษ ซึ่งงานบริษัทประกันก็รับหมวยเข้าทำงาน แล้วพอไปอยู่กรุงเทพได้ประมาณ 2 – 3 วัน คิดถึงบ้านมาก ก็เลยกลับมาอยู่ที่บ้าน แล้วบังเอิญว่าครูที่โรงเรียนวัดฟ้าเวียงอินทร์ลาออกพอดี เพื่อนที่เป็นครูอยู่วัดฟ้าเวียงอินทร์ก็เลยโทรบอก ก็เลยกลับมาทำงานที่บ้าน หมวยก็สอนหนังสือที่วัดฟ้าเวียงอินทร์ได้ประมาณ 9 เดือนกว่า ได้เงินเดือน 4,000 บาท สอนตั้งแต่ 8.30 – 10.00 น. และ 13.00 – 15.00 น. สอนวิชาภาษาอังกฤษและคณิตศาสตร์

หลังจากนั้นหมวยก็ได้ทุนเรียนหนังสือของ the Brackette Foundation ซึ่งเป็นทุนของ

ประเทศสหรัฐอเมริกา ให้สำหรับเด็กชนเผ่าที่ไม่มีสัญชาติไทยในประเทศไทย หมวยอุรู้เรื่องทุนจากครูที่โรงเรียนสอนภาษาอังกฤษที่เชียงใหม่ ซึ่งทำงานอยู่ที่มูลนิธิด้วย เพราะครูเคยช่วยเรื่องค่าเล่าเรียนของหมวยอุเดือนละ 4,000 บาท ในช่วงที่หมวยอุเรียนสาขาวิทย์ – คอมพ์ ดังนั้นหมวยอุจึงตัดสินใจมาเรียนสาขาพัฒนาชุมชน เพิ่งมาเรียนได้ 1 เทอม และได้ทำงานที่ร้านเดียวกันกับที่เพื่อนทำงานอยู่ แต่ทำเป็นงาน part – time ซึ่งเพิ่งทำงานได้ประมาณ 4 เดือน

เนื่องจากเป็นงาน part – time ตั้งแต่ 10.00 – 15.00 น. แต่บางครั้งก็ต้องทำตอนเย็น คิดค่าแรงเป็นชั่วโมง ชั่วโมงละ 25 บาท ช่วงเดือนแรกที่เป็นช่วงฝึกงานจะได้ทำวันละ 3 ชั่วโมง ก็ได้เงินเดือนประมาณ 1,000 กว่าบาท ทุกวันนี้ก็ได้ทำงานหลายชั่วโมงมากขึ้น ตอนนี้ก็ได้ค่าจ้างประมาณเดือนละ 3,000 กว่าบาท และที่ร้านจะให้ค่าอาหารหรือกินได้ 1 มื้อที่ร้าน ถ้าสำหรับคนทำงานเต็มเวลา ก็จะมีเวลาทำงาน 2 กะ กลางวันกับกลางคืน ทำงานทุกวัน หยุดได้อาทิตย์ละ 1 วัน เงินเดือน 4,400 บาท และ 4,800 บาท ซึ่งที่ทำงานหมวยอุมีเพื่อนร่วมงานทั้งชาวไทยใหญ่และคนเมือง แต่เพราะว่าหมวยอุทำงาน part – time คนที่ทำงานที่ร้านบางคนเค้าก็ชอบทิ้งงานไว้ให้ทำ ทั้งที่ถ้าหมวยอุทำงานก็จะทำให้เสร็จ แต่ว่าก็ไม่เคยทะเลาะกัน หมวยอุไม่พูดอะไร ส่วนหัวหน้าก็ใจดี ไม่เคยว่าเลย แต่เพราะว่าที่ผ่านมาหมวยอุเคยแต่ทำงานในองค์กรต่างๆ ไม่เคยทำงานในร้านอาหาร ซึ่งหมวยอุมองว่าเป็นงานหนัก เพราะว่าทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยก๊ัก หมวยอุไม่เคยยกถาดอาหาร ไม่เคยล้างจาน แต่ว่าพอทำไปนานๆก็ปรับตัวได้ อดทนมากขึ้น แรกๆยกถาดแทบไม่ไหว ตอนนี้นึกได้ครั้งละ 2 ถาด

สำหรับทุนการศึกษาที่ได้รับ จะได้เงินเป็นก้อน ทีละเทอม แต่เทอมที่ 3 จะไม่ได้ เพราะว่าภาคพิเศษจะต้องเรียน 3 เทอม โดยได้เทอมละ 12,500 บาท ซึ่งต้องจ่ายค่าเทอมไป 7,000 บาท ส่วนที่เหลือประมาณ 5,000 กว่าบาท เป็นค่าอุปกรณ์สำหรับการเรียนต่างๆ ซึ่งทุนนี้จะต้องยื่นขอปีต่อปี ซึ่งทำให้หมวยอุตั้งใจจะอยู่ที่เชียงใหม่ไปเรื่อยๆ เพราะว่ายังเรียนไม่จบ และพ่อแม่ก็อยู่ที่เชียงใหม่ ไม่อยากไปอยู่กรุงเทพ เพราะว่าเคยไปแล้ว ไม่ชอบ แต่ถ้าเรียนจบแล้วมีงานที่อื่นที่สภาพแวดล้อมเหมือนเชียงใหม่ก็อยากจะไปทำงานอยู่เหมือนกัน หมวยอุชอบทำงานองค์กร งานแปล งานเก็บข้อมูลมากกว่างานอย่างในร้านอาหารที่ทำอยู่ทุกวันนี้

กรณีศึกษาที่ 16

นางสาวหล้า อายุ 23 ปี เกิดที่อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ปัจจุบันทำงานเป็นลูกจ้างที่ร้านไมโลดิบแห่งหนึ่งในเมืองเชียงใหม่

หล้าเข้ามาทำงานที่เชียงใหม่ตั้งแต่ยังเด็ก อายุประมาณ 12 ปี หลังจากเรียนจบป. 6 หล้าอยู่เชียงใหม่มานานกว่า 10 ปีแล้ว จริงๆแล้วหล้าอยากจะเรียนหนังสือ แต่ว่าที่บ้านยากจน ตอนที่

เรียนจบใหม่ๆก็ไปทำงานขายเสื้อผ้าในตลาดเมืองฝาง ได้ค่าจ้างเดือนละ 1,500 บาท โดยต้องอยู่กับนายจ้าง คือต้องทำงานขายของด้วยทำงานบ้านด้วย ก็ทำงานได้ปีกว่า แต่ว่าไม่มีเงินเก็บ ก็เลยคิดว่า จะเข้ามาทำงานที่เชียงใหม่ เพื่อว่าจะได้มีเงินเก็บ

หล้าตัดสินใจเข้ามาทำงานที่เชียงใหม่พร้อมกับเพื่อนๆ เพราะว่ามิเพื่อนชวนมา ตอนนั้น หล้ามีบัตรสีฟ้า บัตรบุคคลบนพื้นที่สูง ซึ่งถ่ายบัตรตั้งแต่อายุ 12 ปี ตอนที่มาเชียงใหม่มากับเพื่อนอีก 2 คน อายุยังไม่ถึง 15 ปีเลย มาครั้งแรกก็มาทำงานที่ร้านอาหารที่สวนหลวงร.9 ตอนที่หล้ามาครั้งแรกยังมีแค่ 4 ร้านอยู่เลย ได้ค่าจ้างวันละ 60 บาท และกินที่ร้าน แต่ต้องหาที่พักเอง เดินทางไปมาเอง ทำทุกวัน ไม่มีวันหยุด และบางครั้งลูกค้าก็ให้ทิป จากลูกค้าของร้านจะไปส่ง พักที่หอพักกับเพื่อน ตรงข้ามสนามกอล์ฟลานนา ค่าเช่าเดือนละ 950 บาท ทำงานได้ประมาณ 1 ปี ก็ออกมา เพราะคิดว่าทำงานมานาน แต่ยังได้เงินเดือนน้อย ก็เลยตัดสินใจออกจากงานมาเลย

พอออกจากงานมาก็เลยมาหางานที่ในตลาดเมืองใหม่ แต่งานก็หายาก เพราะว่าไม่มีบัตรไทย เพราะว่าตำรวจเข้มงวดจับคนที่ไม่มีบัตร ก็หางานอยู่ประมาณ 1 เดือนก็มีพี่คนหนึ่งเป็นคนไทย เค้ายกเอกสารก็เลยฝากงานที่ร้านขายอาหารตามสั่งให้ ก็รับรองเจ้าของร้านว่าหล้าทำงานดีจริงๆ หล้าไม่รู้จักพี่คนนี้หรอก แต่เค้าเห็นว่าหล้าเดินไปเดินมาในตลาดบ่อยๆหางานแทบทั้งวันทุกวัน หล้าทำงานที่ร้านอาหารตามสั่ง ได้ค่าจ้างวันละ 100 บาท กินที่ร้าน 2 มื้อ ที่เหลือก็จ่ายเอง ทำงานต้องไปเปิดร้านตั้งแต่ 5.00 น. – 18.00 น. ทำงานไม่มีวันหยุด เจ้าของร้านก็มีบั้งที่วักล่าวดักเดือน ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องงานมากกว่า แต่ก็เพราะว่าไม่มีบัตรไทย เจ้าของร้านก็อยากจะจ้างถูกๆ ทำงานนานก็ไม่ขึ้นเงินเดือนให้ งานก็เหนื่อย พอทำงานผิดเจ้าของร้านก็บ่นว่าตลอด ทำได้หลายปี หล้าทนไม่ไหวก็ออกมาเลย

ช่วงที่ออกมา หล้าก็กลับไปทำงานสวนส้มที่บ้าน ได้ค่าจ้างวันละ 80 บาท ต้องทำงานเก็บส้ม คายหญ้า ใส่ปุ๋ยต้นส้ม ซึ่งหล้าทำงานอยู่ได้นานเหมือนกันหลายเดือน เพราะว่าป็นงานที่เคยทำมาก่อนตอนเป็นเด็กๆ คือทำมาตั้งแต่ตอนเรียนชั้นป. 5 – ป.6 แต่ว่าเพราะว่างานที่ฝางมันไม่ได้มีตลอด เฉพาะเวลาที่มีคนงานไม่พอค่อยมาจ้างแรงงานเพิ่ม ดังนั้นพอหล้าเก็บเงินได้ พอมีทุนที่จะมาเช่าหออยู่ที่เชียงใหม่ได้ ก็เข้ามาหางานที่เชียงใหม่อีกครั้ง ก็เลยมาเจอป้ายรับสมัครงาน

หลังจากนั้นหล้าก็มาทำงานแม่บ้านที่โรงแรมม่านรูด ซึ่งหล้าเห็นทางโรงแรมติดป้ายรับสมัครลูกจ้างไว้ตั้งแต่โรงแรมยังสร้างไม่เสร็จ คือเป็นโรงแรมใหม่ โดยต้องทำงาน 12 ชั่วโมง และเปลี่ยนกะทุก 1 เดือนคือ กะกลางวัน ทำงานตั้งแต่ 7.00 น. – 19.00 น. สำหรับกะกลางคืน ทำงานตั้งแต่ 19.00 น. – 7.00 น. ได้ค่าจ้างเดือนละ 3,000 บาท และมีทิปจากลูกค้าด้วยบ้าง หน้าที่หลักของหล้าคือทำความสะอาดห้อง แต่ว่าที่แคชเชียร์ของโรงแรมมักจะให้หล้ามาเก็บเงินลูกค้า ทำให้หล้าได้ทิปจากลูกค้าเป็นรายได้เสริม ตอนที่สมัครงานทางเจ้าของก็ถามเรื่องบัตร แต่เพราะว่างาน

แม่บ้านม่านรูดไม่มีคนไทยอยากทำ เพราะว่าต้องอดทนกับความสกปรกมาก ช่วงที่หล้ามาทำงาน เดือนแรกกินข้าวแทบไม่ได้ เจ้านายก็เลยรับ แต่หล้าก็ต้องทน เพราะว่าแต่ละครั้งที่เปลี่ยนงานต้องใช้เวลาในการหางานนาน ซึ่งเป็นช่วงที่ลำบากมาก หล้าเคยตกงานนานมาก 3 เดือน ช่วงที่โรคไข้หวัดนกระบาดแรกๆ ที่ตลาดแม่ค้าเอาไข่ไก่มาแจก เอาไก่มาทอดแจก แต่ว่าหล้าไม่มีเงิน ก็ต้องไปเอามากิน ไม่งั้นไม่มีกิน งานที่ทำไม่มีวันหยุด แต่ว่างานจะหนักแค่ช่วงที่มีลูกค้า ถ้าช่วงที่ไม่มีลูกค้าก็จะได้พักบ้าง ระหว่างที่ทำงาน หล้าเช่าหอพักอยู่แถวๆเจ็ดยอด ค่าใช้จ่ายทั้งหมดประมาณเดือนละ 1,500 บาท ช่วงที่ทำงานใหม่ๆ หล้าจะไม่ได้ส่งเงินกลับบ้าน เพราะว่ายังไม่มีเงินเก็บ

เพราะว่าหล้าทำงานที่โรงแรมม่านรูดมานาน ประมาณ 5 ปี แต่ว่าเจ้าของไม่เพิ่มเงินเดือนให้ เพราะเห็นว่าหล้าไม่ใช่คนไทย หล้าจึงตัดสินใจลาออก และหลังจากที่ลาออกได้ไม่นานก็เห็นป้ายรับสมัครงานติดไว้ที่ร้านไมโลดิบตรงหลังมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และสาขาอื่นๆก็ติดป้ายไว้ หล้าจึงโทรมาถาม เจ้าของ ซึ่งเจ้าของร้านจึงให้หล้าเข้ามาสมัครที่สาขาใหญ่ และหล้าก็ได้เข้ามาทำงานที่ร้านไมโลดิบสาขาใหญ่จนทุกวันนี้

ช่วงแรกที่ทำงานที่ร้านไมโลดิบ หล้าจะต้องฝึกงานก่อน เพราะว่าที่ร้านมีสูตรเครื่องดื่มมากกว่า 100 สูตร ซึ่งพนักงานต้องจำให้ได้ ทั้งวิธีการทำและรสชาติ และมีสอบด้วย เจ้าของร้านจะให้ชิมทุกเมนู ซึ่งเจ้าของร้านก็รับเข้าทำงานแต่จะให้เงินเดือนน้อยกว่าพนักงานที่ผ่านการทดสอบแล้ว เรื่องค่าแรง ที่จริงเจ้าของร้านจะให้เป็นรายเดือน ประมาณเริ่มต้นที่เดือนละ 4,500 บาท แต่แต่ละคนจะได้ไม่เท่ากัน แต่เพราะหล้าเพิ่งทำงานได้ยังไม่ถึงเดือน เจ้าของร้านก็เลยจะให้เป็นรายวันแทน หล้าไม่มีใบอนุญาตทำงาน เพราะนายจ้างไม่อยากจะยุ่งยากเรื่องขั้นตอนต่างๆ ตอนนั้นก็พักอยู่ที่เจ็ดยอด ทำงานตั้งแต่ 11.00 น. – 1.00 น. แต่ว่าต้องมาที่ร้านก่อนและต้องเก็บร้าน และเจ้าของร้านก็อนุญาตให้กินเครื่องดื่มในร้านได้เหมือนกัน โดยเพื่อนร่วมงานทั้งหมดของหล้าเป็นชาวไทยใหญ่ มีเฉพาะเจ้าของร้านที่เป็นคนไทย หล้าจึงคุยกันกับได้ง่ายเพราะว่าเป็นชาวไทยใหญ่เหมือนกัน บางครั้งก็จะทำอาหารมากินด้วยกัน ส่วนนายจ้างก็ไม่ค่อยมายุ่งด้วย

สำหรับปัญหาเรื่องการทำงานนั้น ส่วนใหญ่หล้าถ้าเจองานแล้วสมัครไปแล้วเค้ารับเข้าทำงานก็จะทำเลย ไม่เลือกงาน เพราะรู้ว่างานหายาก โดยจะเลือกแต่เพียงพื้นที่ที่คิดว่าน่าจะมีงาน และบางครั้งเพื่อนๆหรือคนรู้จักเห็นป้ายรับสมัครงานโทรมาบอก พอหล้าไปสมัคร เค้าเห็นว่าไม่มีบัตรไทย เค้าก็ไม่อยากรับ เพราะว่าไม่อยากจะยุ่งยากกับเรื่องใบอนุญาตทำงานของหล้า ก็เลยตัดปัญหาดูด้วยการไม่รับเลย ดังนั้นถ้างานไหนรับ หล้าจะทำเลย และจะทำจนกว่าจะทนไม่ไหวค่อยลาออก ถ้ามีเวลาว่างก็จะไปหางานอื่นๆ เพื่อว่าจะมีงานที่ดีกว่า โดยจะดูที่ลักษณะงานและค่าจ้างก่อน แล้วค่อยดูว่ามีวันหยุดหรือสวัสดิการอื่นๆอะไรบ้าง

หล้าตั้งใจจะทำงานเก็บเงินอยู่ที่เชียงใหม่ไปเรื่อยๆ ถึงแม้ว่าจะโดนตำรวจจับเรื่องการขับ

ซื้อรถมอเตอร์ไซด์หลายครั้ง แต่ว่าอยู่เชียงใหม่ยังไม่เคยโดนจับในที่ทำงาน ก็ยังคืออยู่ แม้ว่าจะอยู่อย่าง
กลัวๆก็ตาม แต่ว่าที่อื่นเราก็ไม่รู้จักใคร อย่างกรุงเทพก็กว้างกว่าเชียงใหม่เยอะ ไม่รู้ที่รู้ทาง น่ากลัว
กว่าอยู่ที่เชียงใหม่ เพราะการไม่มีบัตรประชาชนไทยนั้นจะหางานยาก และได้ค่าจ้างไม่เป็นธรรม

กรณีศึกษาที่ 17

นายหม่อง อายุ 20 ปี ชายหนุ่มชาวไทใหญ่ เกิดที่เมืองป๋น และเดินทางจากเมืองป๋นมายัง
บ้านเปียงหลวง ใช้เวลาเดินทาง 3 วัน ตอนนั้นหม่องอายุเพียง 3 ขวบ

หม่องเข้ามาทำงานที่เชียงใหม่ตั้งแต่อายุ 13 ปีที่เชียงใหม่ เพราะไม่อยากจะเรียนต่อ จึงเรียน
จบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.3) ทางบ้านก็ส่งเรียนไม่ได้เลยต้องมาทำงาน โดยเริ่มจากทำงานใน
ร้านอาหารที่สวนหลวง เพื่อนเป็นคนหาให้ ได้ค่าแรงวันละ 150 บาท รวมทิปแล้วจะมีรายได้
ประมาณวันละ 300 บาท ทำงานตั้งแต่ 9.00 – 22.00 น. โดยพักอยู่ที่ร้าน งานหลักๆที่ทำได้คือ รดน้ำ
ต้นไม้ เช็ดจาน เติดผัก จัดโต๊ะ และเริ่มทำหน้าที่เสิร์ฟตั้งแต่ 13.00 น. เป็นต้นไป และราวๆ 21.00 น.
ก็จะเริ่มเก็บร้าน ล้างจาน โดยหม่องทำงานอยู่ที่ร้านอาหารได้ประมาณ 7 เดือน ก็โดนตำรวจจับ
ข้อหาแรงงานเด็ก ทำให้ถูกส่งไปอยู่สถานพินิจเด็กและเยาวชน ซึ่งต้องอยู่ในสถานพินิจประมาณ
2 เดือนครึ่ง ทางบ้านจึงได้มาประกันตัวออกไป

หลังจากออกจากสถานพินิจฯ หม่องมาทำงานก่อสร้างกับน้ำ โดยในช่วงแรกได้ค่าแรงวันละ
135 บาท เพราะว่ายังทำงานพวกงานกรรมกร แบกปูน ซึ่งหลังจากทำงานได้ประมาณ 1 ปีกว่า
หม่องได้แต่งงานกับชาวไทใหญ่แม่ฮ่องสอน ปัจจุบันหม่องทำงานก่อสร้าง โดยทำงานกับน้ำได้
ประมาณ 4 ปีแล้ว หม่องได้ค่าจ้างวันละ 290 บาท เพราะว่าเป็นทั้งช่างไม้และช่างปูน และหม่องส่ง
เงินกลับบ้านเดือนละ 2,000 บาท หม่องต้องต่ออายุใบอนุญาตของชนกลุ่มน้อย ซึ่งสามารถต่ออายุ
ได้ 3 เดือน 6 เดือน หรือ 1 ปี ซึ่งค่าใช้จ่ายก็จะต่างกันไป ถ้า 3 เดือน เสียค่าต่อบัตร 350 บาท ส่วน 6
เดือนจะเสียค่าต่อบัตร 650 บาท และต้องเสียค่าทำ หนังสือเดินทางออกนอกพื้นที่ ครั้งละ 80 บาท
และเพื่อนร่วมงานของหม่องส่วนใหญ่เป็นชาวไทใหญ่ด้วยกัน หรือเป็นคนบ้านเดียวกัน ต่างคนก็
ต่างทำงานของตนเอง ไม่มีปัญหา

ปัจจุบันหม่องได้ขอโอนสัญชาติเป็นสัญชาติได้ และได้สัญชาติไทยแล้ว รอเพียงขั้นตอน
การถ่ายบัตรอย่างเดียว สำหรับชีวิตทุกวันนี้ แม้ว่าหม่องจะพอใจแล้วแต่ถ้าเป็นไปได้ก็อยากจะมียาได้
มากกว่านี้ อยากมีธุรกิจเป็นของตนเอง หม่องจึงตั้งใจว่าอยากเปิดร้านอาหารตามสั่งและร้านคาราโอ
เกะที่เชียงใหม่และเปิดร้านสาขาที่กรุงเทพอีกด้วย

กรณีศึกษาที่ 18

นางเอ อายุ 19 ปี เกิดที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน ประเทศไทย หลังจากนั้นพ่อแม่พาเธอกลับไปอยู่ที่บ้านหาด รัฐฉาน ประเทศพม่า และทำใบเกิดหายระหว่างการเดินทาง ต่อมาพ่อจริงๆของเอเสียชีวิต แม่จึงแต่งงานใหม่ แต่หลังจากนั้นก็หย่ากัน ซึ่งพ่อเลี้ยงก็พาน้องสองคนไปอยู่ด้วย พ่ออายุ 2 ขวบ แม่เลยพาเธอกลับมาอยู่ที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน

เอเริ่มเข้ามาทำงานที่เชียงใหม่ ตั้งแต่อายุ 15 ปี หลังจากเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.3) เพราะไม่พอใจชีวิตที่แม่ฮ่องสอน อยากหางานที่ดีกว่านี้ทำ อยากทำการค้าขาย อยากเปิดร้านของชำเป็นของตนเอง อยากหาเงินได้เยอะ ๆ จะได้กลับไปอยู่กับแม่ที่บ้านเร็ว ๆ

เอได้เข้ามาทำงานที่ร้านซักอบรีดของน้ำที่ตัวเมืองเชียงใหม่ เพราะว่าน้ำเพิ่งคลอดลูก หลังจากให้น้ำแข็งแรงและทำงานเองได้แล้ว น้ำสาวของเอได้ฝากงานขายของฝากที่สถานีขนส่งอาเขตให้ ได้ค่าจ้างเดือนละ 4,000 บาท ทำงาน 6.00 น. – 15.00 น. ซึ่งช่วงที่อยู่เชียงใหม่ เอพักอยู่กับแม่ซึ่งก็ทำงานอยู่ที่สถานีขนส่งอาเขตเหมือนกัน เสียค่าเช่าห้องเดือนละ 1,500 บาท แต่หลังจากทำงานได้ประมาณ 1 ปี ก็ไปทำงานที่กรุงเทพ เพราะว่านายจ้างไม่ขึ้นค่าจ้างให้

เอ ตัดสินใจไปทำงานที่กรุงเทพ ทั้งๆที่ไม่รู้ว่าจะได้ทำงานอะไร เพราะเพื่อนหางานไว้ให้ โดยเอคิดแต่เพียงว่าน่าจะได้อำนาจมากกว่าที่เชียงใหม่ และเมื่อไปถึงกรุงเทพ งานที่เอทำคือ งานบ้านและดูแลคนแก่ ค่าแรงช่วงแรกเดือนละ 6,000 บาท ทำงานตั้งแต่ 6.00 น. – 21.00 น. ทำงานได้ประมาณ 8 เดือนก็ลาออก เพราะว่านายจ้างขี้บ่น และตัดสินใจกลับมาเชียงใหม่ มาทำงานแม่บ้านที่เพื่อนแนะนำให้ ซึ่งเอได้ค่าจ้างเดือนละ 5,000 บาท นายจ้างเลี้ยงอาหาร 1 มื้อ และหลังจากทำงานได้ 6 เดือน ได้ค่าจ้างเพิ่มเป็นเดือนละ 6,000 บาท แม้ว่านายจ้างของเอจะขี้เหนียว นายจ้างชอบบ่นบ้าง แต่ก็ไม่เอามาใส่ใจและเพราะว่ามีเอทำงานคนเดียวด้วย เอเลยไม่พยายามเก็บมาคิด

เอมีบัตรเขียวขอบแดง ดังนั้นจึงต้องขอใบอนุญาตทำงานและหนังสือขออนุญาตออกนอกพื้นที่ โดยเมื่อก่อนนั้นเอต้องเสียค่าใช้จ่ายเพื่อการทำหนังสือขออนุญาตออกนอกพื้นที่ครั้งละ 300 บาท แต่ต่อมามีคนร้องเรียน ทุกวันนี้จึงไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียม แต่ต้องซื้อหมึกไปให้ที่อำเภอ ส่วนใบอนุญาตทำงานนี้ เอจะไปทำที่ศาลากลางจังหวัดเชียงใหม่ทุกๆ 3 เดือน เสียค่าใช้จ่ายครั้งละ 350 บาท

ทุกวันนี้ เอพอใจกับชีวิตในเมืองเชียงใหม่ แต่ว่าอยากหางานที่ดีกว่านี้ทำ และเออยากเปิดร้านขายของชำที่เชียงใหม่ และพอแก่ตัวลงก็อยากกลับไปอยู่ที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน เพราะว่จะได้อยู่ใกล้ๆกับแม่

กรณีศึกษาที่ 19

นายพงศ์ อายุ 20 ปี เกิดที่อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ ปัจจุบันพ่ทำงานส่งน้ำแข็ง ซึ่งเป็นธุรกิจครอบครัวกับพ่อแม่

หลังจากเรียนจบชั้นม. 6 จากโรงเรียนเวียงแหงวิทยาคม พงษ์ไม่อยากเรียนต่อแต่อยากหาประสบการณ์การทำงาน จึงตัดสินใจเข้ามาทำงานที่เชียงใหม่ ช่วงแรกที่พ่มาทำงานที่เชียงใหม่ พงษ์มาทำงานที่ร้านเฟอร์นิเจอร์กับพ่อแม่ โดยเป็นผู้ช่วยพ่ ได้ค่าแรงวันละ 120 บาท ทำงานได้ประมาณ 3 เดือนก็ลาออก เพราะพ่ว่านายจ้างชอบค่า แล้วหลังจากนั้นพ่แม่และพ่ก็มาทำงานส่งน้ำแข็ง โดยเช่ากิจการมา เพราะพ่แม่ของพ่ไม่พ่อยากเป็นลูกจ้างใคร

ด้วยพ่เป็นกิจการของครอบครัว รายได้จึงไม่แน่นอน ประมาณ 1,000 – 2,000 บาท ต่อเดือน เพราะพ่กับแม่เป็นคนจัดการทั้งหมด พงษ์ก็แค่ช่วยไปส่งน้ำแข็งตามสถานที่ต่าง ๆ โดยทำงานส่งน้ำแข็งตั้งแต่ 03.00 น. – 14.00 น. ซึ่งปัญหาในการทำงานก็จะมีบ้าง เป็นเรื่องการถูกลูกค้าต่อว่าเรื่องการบริการ ก็จะขอโทษลูกค้า คราวหน้าจะไม่ให้เกิดเรื่องแบบนี้

ตอนนี้พ่เพิ่งได้สัญชาติไทย เมื่อเดือนพฤษภาคม ปี พ.ศ. 2552 หลังจากที่ยื่นขอสัญชาติไทยไป 2 ครั้ง โดยครั้งแรกมีค่าใช้จ่ายเฉพาะค่าถ่ายเอกสาร และครั้งที่สองเสียค่าใช้จ่ายประมาณ 5,000 บาท และเนื่องจากพ่และครอบครัวกำลังเริ่มทำธุรกิจเอง จึงยังอยากอยู่เชียงใหม่ต่อเพื่อจะได้เก็บเงิน และหากพ่พร้อม เก็บเงินได้มากพ่ พงษ์ก็อยากกลับไปอยู่ที่บ้านที่อำเภอเวียงแหง เพราะพ่มีความสุขกว่าอยู่ในเมือง แต่ทุกวันนี้พ่พ่พอใจกับชีวิตในเชียงใหม่ เพราะพ่มีงานธุรกิจของครอบครัวที่ต้องรับผิดชอบ

กรณีศึกษาที่ 20

นายจ้อ อายุ 25 ปี เป็นชาวลานู เกิดที่อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ จ้ออยู่กับย่ามาตั้งแต่ยังเด็ก และต้องช่วยย่าเงินสำหรับใช้จ่ายในครอบครัว จึงทำให้จ้อไม่ได้เรียนหนังสือ เพราะครอบครัวยากจนจึงต้องเข้ามาทำงานในเมืองเชียงใหม่

งานแรกที่ทำนั้น จ้ออายุประมาณ 13 ปี ทำงานในโรงงานอบชาแห้ง ที่อำเภอฝาง ได้ค่าจ้างวันละ 75 บาท ซึ่งเป็นโรงงานที่ย่าก็ทำอยู่ ทำงานอยู่ได้ประมาณ 2 ปี เพราะคิดว่าโตแล้วก็เลยอยากจะทำออกจากงาน ซึ่งเงินเดือนเดือนสุดท้ายที่ทำงานคือ 1,500 บาท คือประมาณวันละ 50 บาท คือนายจ้างจะหักค่าแรงโดยไม่บอกล่วงหน้า โดยต้องทำงานตั้งแต่ 6.00 น. – 23.00 น. เจ้านายจะเลี้ยงข้าววันละ 3 มื้อ ต้องทำงานทุกวันไม่มีวันหยุด ถ้าหยุดงานจะโดนหักเงินในวันต่อไปครั้งหนึ่ง และคิดว่ารายได้ไม่พ่ใช้ก็เลยลาออก

หลังจากลาออก ลูกชายของป้าพาไปทำงานก่อสร้างก็เลยไปทำด้วย ได้ค่าจ้างวันละ 80 บาท ทำงานเป็นกรรมกรทั่วไปทำงานอยู่ที่วัดไผ่ล้อม ทำงานเวลา 8.00 น. – 17.00 น. และพักอยู่ที่แคมป์คนงานก่อสร้าง ซึ่งช่วงนั้นจ๊าอ้อไม่มีบัตร แล้วมีตำรวจเข้ามาตรวจค้น เพราะว่ายาบ้าระบาด ซึ่งจ๊าอ้อไม่ได้เสพ แต่ว่าโดนจับด้วย ต้องเสียค่าปรับ หลังจากสร้างบ้านเสร็จประมาณ 6 เดือน งานหมด ก็เลยย้ายมาอยู่กับญาติที่อำเภอเชิงดาว

หลังจากนั้นก็ทำงานเป็นช่างสีอยู่ที่กรุงเทพฯ แถวบางกะปิ จ๊าอ้อตัดสินใจลงไปเอง เพราะว่ามีเพื่อนที่ทำงานอยู่ที่กรุงเทพฯ แล้วให้เบอร์โทรไว้ จ๊าอ้อก็เลยติดต่อเพื่อน และนัดให้เพื่อนไปรับที่หัวลำโพง ตอนนั้นนั่งรถไฟไป ตอนนั้นไม่รู้ว่าจะไปทำงานอะไร เพื่อนบอกแค่ว่ามีงานทำ เพราะว่ายังเด็กอยู่ อายุประมาณ 16 ปี ตำรวจก็เลยไม่ตรวจ แล้วเพื่อนก็พาไปทำงานช่างสีที่หนึ่ง ซึ่งจ๊าอ้อทำงาน 3 วันโดยที่ไม่ได้กินข้าว นอนตามป้ายรถเมล์ ทำงานได้ 7 วัน คือในช่วงแรกที่ทำงานไม่เป็น จ๊าอ้อก็โดนทำร้ายด้วย ต้องเย็บแผล 20 กว่าเข็ม เป็นญาติของนายจ้างที่เป็นคนไทย คล้ายๆ ถูกเพื่อนเอาไปขายที่นายจ้างคนนั้น ในที่สุดจ๊าอ้อก็ตัดสินใจไปสมัครงานอีกที่หนึ่ง ตรกรพ.จุฬาฯ เป็นงานช่างสี เจ้านายใหม่ให้ที่พัก อาหาร และค่าจ้างวันละ 105 บาท

หลังจากทำงานได้ประมาณ 3 เดือน ก็มีเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองมาตรวจค้น จ๊าอ้อก็เลยโดนจับพร้อมเพื่อนที่ทำงานด้วยกันทั้งหมด 6 คน และไม่มีใครมาประกัน จ๊าอ้อก็เอาบัตรสีเขียว ขอบแดงให้ดู เจ้าหน้าที่ก็เลยถามว่า “เธอเป็นคนคอยหรือ” จ๊าอ้อจึงตอบรับ ทำให้ได้เสียค่าปรับ 200 บาท แล้วตำรวจก็ปล่อย

จากนั้นจ๊าอ้อก็มาทำงานเป็นช่างทาสีเฟอร์นิเจอร์กับนายจ้างซึ่งเป็นคนแม่สายที่รู้จักกัน โดยบังเอิญ ได้ค่าจ้างวันละ 150 บาท ย้ายไปพักอยู่ที่บางนา นายจ้างเช่าห้องพักให้ ทำงานตั้งแต่ประมาณ 7.00 น. – 16.30 น. มีเพื่อนร่วมงานประมาณ 5 คน ทุกคนเป็นคนไทย และเข้าใจจ๊าอ้อดี ทำงานอยู่ที่ร้านได้ประมาณ 1 ปี ก่อนออกจากงานได้ค่าจ้างวันละ 180 บาท แต่ตอนหลังมีปัญหา กับเพื่อนร่วมงานบ้าง เพื่อนร่วมงานชอบโยนงานมาให้จ๊าอ้อทำมากกว่า ก็เลยลาออก เพราะว่าอยู่ที่ไม่สบายใจ เลยตัดสินใจลาออก

หลังจากที่ลาออก จ๊าอ้อก็กลับมาอยู่บ้านที่อำเภอฝาง แล้วก็มาทำงานรับจ้างทั่วไปรายวัน ส่วนใหญ่จะมีคนมาจ้างไปตัดสวนลำไย ทำงานเวลา 9.00 น. – 16.00 น. ได้ค่าจ้างวันละ 85 บาท ซึ่งจ๊าอ้อก็ไม่ได้รู้สึกเสียใจที่ได้ค่าจ้างน้อยลง แต่กลับรู้สึกดี เพราะว่าได้อยู่บ้าน ต่อมาเมื่อครบหนึ่งเดือน จ๊าอ้อได้ค่าจ้างประมาณ 1,500 บาท จ๊าอ้อทำงานอยู่ที่บ้านได้ประมาณ 1 ปี ก็กลับเข้าไปทำงานที่กรุงเทพฯ อีก

เนื่องจากคนรู้จักที่อำเภอฝาง เป็นเจ้าของสวนส้ม พาจ๊าอ้อไปทำงานที่กรุงเทพฯ ด้วย โดย

บอกจากอ้อมว่ามีงานให้ทำ ให้จ่าอ้อมมากับบรรณสัสม์ ตอนนั้นจ่าอ้อมคิดว่าตัวเองโตแล้ว อายุ 18 ปีแล้ว จึงไม่กลัวว่าจะโดนหลอก ในที่สุดจึงได้ไปทำงานโรงงานแถวบางแค ซึ่งจากอ้อมได้ที่พักและอาหารที่โรงงาน ทำงานตั้งแต่ 8.00 น. – 17.00 น. ได้ค่าจ้างวันละ 185 บาท หยุดทุกวันอาทิตย์ แต่ไม่ได้ค่าแรง ส่วนใหญ่วันหยุดจ่าอ้อมก็จะไปเที่ยวบางแสน สวนสนุก ดินแดง เป็นต้น คือไปคนเดียว เพราะจ่าอ้อมไม่ชอบไปกับคนอื่น หลังจากทำงานได้ประมาณ 1 เดือนกว่าเจ้านายก็มาบอกให้จ่าอ้อมและเพื่อนอีกคนลาออก โดยที่นายจ้างไม่ได้บอกเหตุผลอะไรเลย จากนั้นจ่าอ้อมก็ไปสมัครงานที่แถวบางบัวทอง แต่ระหว่างทางก็เลยโดนตำรวจจับ ตำรวจเอาเงินที่มีติดตัวทั้งหมด 500 บาทไปเลย เหลือไว้แค่ 30 บาท แล้วในที่สุดจ่าอ้อมก็ตัดสินใจโทรหาเพื่อนคนหนึ่งที่อยู่กรุงเทพฯ โดยบังเอิญ เพื่อนคนนี้ก็ช่วยให้เงินมา 200 บาท

จ่าอ้อมตัดสินใจไปหาเพื่อนที่อยู่บางแสน เป็นชาวมอญ ซึ่งทำงานช่างสี จ่าอ้อมก็ไปสมัครงานช่างสี เป็นงานทาสีที่โลตัสบางแสน ได้ค่าแรงวันละ 150 บาท ไม่มีวันหยุด ทำงาน 8.00 น. – 17.00 น. ต้องเช่าหอพักวันละ 800 บาท เพื่อนที่ทำงานด้วยกันส่วนใหญ่จะเป็นแรงงานข้ามชาติทั้งชาวพม่า กัมพูชา หลังจากทำงานได้ประมาณ 3 เดือน เจ้านายก็ขึ้นเงินเดือนให้เป็นวันละ 180 บาท แล้วนายจ้างก็ย้ายจ่าอ้อมไปทำงานทาสีที่จังหวัดนครราชสีมา เพราะว่าคนอื่นไม่ยอมไป เพราะว่าจ่าอ้อมมีบัตรสีเขียวขอบแดง ก็เลยได้ไป ระหว่างที่ทำงานที่โคราช ได้ค่าจ้างวันละ 180 บาท ระหว่างที่ทำงานก่อสร้าง ก็มักจะโดนเพื่อนที่ทำงานด้วยกันขโมยเงิน เพราะว่าเพื่อนกินเหล้า แต่ว่าจ่าอ้อมไม่กิน จ่าอ้อมโดนขโมยเงินไป 1,500 บาท แต่ผู้คุมก็ไม่เคลียร์ให้ จ่าอ้อมทำงานได้ประมาณ 1 เดือน เจ้านายก็ย้ายให้มาทำงานที่กรุงเทพฯ แถวบางจาก เป็นช่างสีเหมือนเดิม นายจ้างคนเดียวกัน ค่าจ้างได้ 180 บาทเท่าเดิม ทำงานได้ประมาณ 1 เดือนกับ 15 วันงานเสร็จ แล้วเจ้านายจะให้จ่าอ้อมไปทำงานที่อื่นอีก แต่ว่าจ่าอ้อมไม่อยากทำ ก็เลยตัดสินใจกลับบ้านที่อำเภอฝาง ระหว่างทางที่กลับก็ไม่มีปัญหา

หลังจากที่กลับบ้านไปพักที่อำเภอฝางได้ประมาณ 1 เดือน ก็มาทำงานก่อสร้างที่ในเมืองเชียงใหม่ แถวหนองหอย เป็นกรรมกรทั่วไป มาสมัครเอง โดยมาถามที่ปั๊มน้ำมัน ซึ่งคนงานที่ปั๊มบอกว่าที่ก่อสร้างรับคนงานเยอะ ปั๊มมีคนงานเต็มแล้ว ที่งานก่อสร้าง จ่าอ้อมได้ค่าจ้างวันละ 120 บาท พองานเสร็จ ก็ย้ายไปทำงานแถวเจ็ดยอด ได้ทำงานช่างบ้างได้ค่าจ้างเพิ่มเป็นวันละ 135 บาท ทำงานได้ประมาณ 6 เดือนกว่า แล้วพอเริ่มทำงานช่างเป็น ก็เลยออกมาหางานที่อื่นที่มาทำงานกับเจ้านายใหม่ แถวๆสารภี ไปสมัครงานพร้อมกับเพื่อนที่เคยทำงานที่แคมป์เดียวกัน ได้ค่าจ้างวันละ 145 บาท ได้มากกว่าที่เดิม ทำงานประมาณ 3 – 4 เดือน แล้วก็มาเจอแฟน เป็นชาวไทใหญ่ มาจากเมืองลาค่า ซึ่งทำงานที่เดียวกัน หลังจากแต่งงานก็ย้ายมาทำงานที่แถวเจ็ดยอด ได้ค่าจ้างวันละ 180 บาท เห็นมีงานก็เลยไปสมัคร แต่ว่าทำงานได้ประมาณ 1 เดือนกว่าก็อยู่ไม่ได้ เพราะว่าเจ้าหน้าที่กดดันแรงงาน

ออกไป จาอ้อก็เลยหนีไปทำงานอยู่ในสวนกับญาติของภรรยา พักอยู่กับญาติของภรรยา เป็นสวน
ลั่นจีล่าย บ้านมั่งชุมเย็น ทางไปอำเภอปาย ทำงานรับจ้างได้ค่าแรงวันละ 120 บาท แต่ว่าได้งานเป็น
บางวัน ส่วนภรรยาได้ค่าแรงวันละ 100 บาท โดยทำอยู่ได้เพียงประมาณ 3 เดือน

หลังจากนั้นก็มาอยู่เชียงใหม่ มาอยู่กับน้ำของภรรยา ซึ่งทำงานก่อสร้างอยู่ในเชียงใหม่
แต่เป็นอีกนายจ้างหนึ่ง เพราะว่าเพิ่งมาใหม่ นายจ้างบอกว่าต้องทดลองงานก่อน ประมาณ 1 เดือน ก็
ได้ค่าจ้างวันละ 190 บาท แล้วพอผ่านงานก็จะได้ค่าจ้างวันละ 200 บาท ทำงานแถวเจ็ดยอด
ประมาณ 6 เดือน แล้วหลังจากนั้นก็ย้ายมาอยู่สันทราย หมู่บ้านลาทุนน่า มาจนทุกวันนี้ ทำงานที่
หมู่บ้านลาทุนน่า ตั้งแต่โครงการแรก ได้ค่าจ้างวันละ 200 บาท นายจ้างมีที่พักให้ ภรรยาได้วันละ
180 บาท ทำงานจนตอนนี้โครงการ 7 แล้ว ยังเป็นเจ้านายคนเดียว เพื่อนร่วมงานก็มีหลายชาติพันธุ์
ทั้งไทใหญ่และอื่น แต่เพราะไม่ยุ่งเกี่ยวกับ ก็เลยไม่มีปัญหากัน

จาอ้อมีบัตรสีเขียวขอบแดง จึงยังต้องไปต่อบัตรทุกๆ 3 เดือน และภรรยาก็ยังมีแค่
ใบอนุญาตทำงานเท่านั้น จาอ้อพอใจกับชีวิตทุกวันนี้แล้ว เพราะว่ามั่งงานทำ มีครอบครัวแล้ว ก็อยาก
ดูแลลูกและครอบครัวให้ดีๆ ให้ลูกได้เรียนหนังสือ จะได้มีงานดีๆ ไม่ต้องทำงานที่ลำบากเหมือน
พ่อแม่ และตั้งใจจะทำงานเก็บเงินอยู่ที่เชียงใหม่ ไม่อยากไปทำงานที่กรุงเทพแล้ว และถ้าอายุมาก
ขึ้น มีเงินมากขึ้น ก็อยากจะไปสร้างบ้านอยู่ที่อำเภอแม่แตง ในหมู่บ้านที่ภรรยามีญาติอยู่

ข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง อำเภอแม่สวด จังหวัดตาก

กรณีศึกษาที่ 1

นางมาลา อายุ 20 ปี ปัจจุบันทำงานเป็นลูกจ้างขององค์กรพัฒนาเอกชนนานาชาติ (International NGO) ในอำเภอแม่สวด จังหวัดตาก

มาลา เป็นชาวพม่า มาลาเกิดที่เมืองย่างกุ้ง และแม่ของมาลาพามาอยู่ที่แม่สวดตั้งแต่มาลาได้เกิดมา มาลาได้เติบโตในชุมชนมุสลิม อำเภอแม่สวด จังหวัดตาก มาลาไม่ได้เรียนหนังสือเพราะว่าครอบครัวยากจนต้องช่วยแม่ทำงาน แม่ทำอาชีพเก็บขยะและต้องเลี้ยงลูก 3 คนเพียงคนเดียว และปัจจุบันน้องสาวของมาลาทั้งสองคน (อายุ 13 ปี และอายุ 9 ปี) ถูกส่งกลับไปอยู่กับญาติที่เมืองย่างกุ้ง ประเทศพม่า เพื่อให้มีโอกาสได้เรียนหนังสือ โดยที่มาลาจะส่งเงินไปให้ญาติที่ดูแลน้องทุกคน และเมื่อน้องสาวอายุ 15 ปีแล้วค่อยเรียกกลับมาอยู่ที่แม่สวด ตอนนี้มาลามีลูก 2 คน เข้าบ้านอยู่

มาลาเริ่มทำงานตั้งแต่อายุ 9 ขวบ ด้วยการไปขายดอกไม้ที่กรุงเทพฯ คือแม่ของมาลาพามา มาลาไปติดต่อกับนายหน้าซึ่งเป็นผู้หญิงเพื่อให้ไปทำงานที่กรุงเทพฯ โดยที่นายหน้าจะจ่ายค่าเดินทางไปกรุงเทพฯ ให้ แล้วจะส่งเงินมาให้แม่ของมาลาเดือนละ 2,000 บาท สำหรับการเดินทางไป กรุงเทพฯ มาลาเล่าว่า ตอนนั้นต้องเดินเท้าจากอำเภอแม่สวด ไปที่จ.กำแพงเพชร ใช้เวลา 3 – 4 วัน จากนั้นก็นั่งรถต่อเข้ากรุงเทพฯ

พอไปถึงกรุงเทพฯ นายหน้าที่พาไปก็ผันตัวเองมาเป็นนายจ้าง โดยมาลาจะพักอยู่กับนายจ้างและจะต้องไปขายดอกไม้ตามที่ต่างๆ คือมาลาและเด็กอีกคนจะต้องนั่งรถเมล์ไปตามจุดใหญ่ๆ ซึ่งส่วนใหญ่มาลาจะเริ่มดันที่อนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ, ประตูน้ำ และหน้าม.รามคำแหง เพราะว่ามีคนเยอะ ตั้งแต่เวลาประมาณ 7.00 น. – 23.00 น. ราคาดอกไม้ที่มาลาขายจะอยู่ที่ช่อละ 50 บาท ซึ่งมาลาเล่าว่าถ้าบางคนสงสัยก็จะให้ 100 บาทบ้าง มาลาต้องถือดอกไม้ประมาณวันละ 50 ช่อไปขายให้หมด ส่วนใหญ่มาลาจะขายดอกไม้จะขายดอกไม้ได้วันละประมาณ 1,000 กว่าบาท โดยนายจ้างจะมีคนไปคอยดูว่ามาลาและเด็กอีกคนทำงานหรือไม่ ซึ่งถ้ามาลาและเด็กๆ คนอื่นขายดอกไม้ได้น้อย ก็จะถูกนายจ้างทุบตี ทำร้ายร่างกาย ทำให้ทุกวันนี้มือของมาลายังทำงานได้ไม่เต็มที่ เพราะว่าเคยถูกตีจากนายจ้างมาก่อน และนายหน้าที่พาไปทุกวันนี้โดนจับ ข้อหาบังคับใช้แรงงานเด็ก

หลังจากทำงานมาหลายปี มาลาไม่อยากทำงานขายดอกไม้อีกต่อไป เพราะว่าถูกทำร้ายและต้องทำงานหนัก มาลาจึงตัดสินใจที่จะหนี แต่ว่าครั้งแรกเด็กอีกคนไปบอกนายจ้าง มาลาจึงถูกลงโทษด้วยการทุบตี แต่มาลา ก็พยายามอีกครั้ง โดยหนีออกมาพร้อมกับเด็กชายอีกคนที่ทำงานด้วยกัน ซึ่งทั้งสองคนมีเงินติดตัวคนละ 200 บาท พอออกมาจากที่พักได้ มาลาและเพื่อนก็มาที่สถานีขนส่งหมอชิต เพื่อรอรถกลับบ้าน แต่เพราะยังเด็กก็เลยไม่รู้ว่าจะรถคันไหนจะกลับแม่สอด จนกระทั่งเหลือรถคันสุดท้าย มาลาและเพื่อนจึงขึ้นรถคันนั้น แต่รถไม่ได้ไปที่แม่สอด ไปถึงที่ไหนก็ไม่รู้ มาลาเล่าว่ามีแต่ป่า พอตีว่ามีทหารขึ้นมานบนรถ ทหารก็ถามว่าจะไปไหน มาลาบอกว่าจะกลับบ้านที่แม่สอด ทหารจึงให้เงิน 20 บาทไว้กินขนมแล้วก็บอกว่ารถคันนี้ไม่ได้ไปแม่สอด จากนั้นมาลาและเพื่อนก็ลงจากรถ แล้วก็มาเจอรถตำรวจ ซึ่งตำรวจก็บอกว่าจะพากลับบ้านที่แม่สอดตอนเช้า แต่ว่าคืนนั้นเพื่อนที่มาด้วยกันปีสาวะใส่รถตำรวจ ทำให้ตำรวจไม่พอใจ จึงไล่ลงจากรถ จากนั้นมาลาและเพื่อนก็เดินมาเจอร้านขายกล้วยเตี้ยๆที่เจ้าของร้านเป็นคนมุสลิม มาลาจึงบอกเจ้าของร้านว่าอยากกลับบ้านแม่สอด และเป็นคนมุสลิม เจ้าของร้านให้มาลาท่องบทสวดของมุสลิมและล้างจานกินข้าว ปฏิบัติตามวิธีของคนมุสลิม จนเจ้าของร้านแน่ใจว่ามาลาเป็นคนมุสลิม จากนั้นเจ้าของร้านขายกล้วยเตี้ยๆก็ช่วยหาเงินให้มาลาและเพื่อน ซื้อตั๋วรถกลับบ้านแม่สอด

หลังจากที่มาลากลับมาที่แม่สอด มาลากลับมาพักอยู่กับแม่ซึ่งขี้ใจไม่สามารทำงานหนักได้ มาลาต้องจ่ายค่าเช่าห้องประมาณเดือนละ 1,000 บาท (ค่าเช่าห้อง 800 บาท และค่าน้ำ ค่าไฟ คนละ 100 บาท) มาลาทำงานรับจ้างทั่วไปในเมืองแม่สอด ส่วนใหญ่จะรับจ้างขนของในตลาดรับจ้างเฝ้าของบ้าง เฝ้ารถบ้าง ไม่ว่างานอะไรมาลาทำหมด ไม่เกี่ยงงาน ได้ค่าจ้างวันละ 100 – 300 บาท แต่ถ้าไม่มีงาน มาลา ก็จะออกไปขอลาน เพื่อให้มีเงินมาใช้จ่ายในครอบครัว และเมื่อมาลาอายุได้ประมาณ 14 ปี แม่ของมาลา ก็กลับไปอยู่ที่เมืองย่างกุ้ง เพราะว่าตายเสียชีวิตแล้ว

มาลาแต่งงานตอนอายุประมาณ 16 ปี โดยที่ช่วงนั้นก็ยังทำงานรับจ้างทั่วไปอยู่ในตลาดแม่สอด จนกระทั่งมาลาคลอดลูกคนที่ 1 มาลาจึงเปลี่ยนมาทำงานเก็บขยะ เพราะว่าไม่มีใครดูแลลูกสามีและแม่ก็ไม่อยู่ช่วยดูแลลูก ถ้ามาลาไปทำงานรับจ้างก็ไม่สามารถเอาลูกไปเลี้ยงด้วยได้ แต่ว่าถ้าไปเก็บขยะ มาลา ก็สามารถพาลูกไปด้วยทุกๆที่ และเพราะใกล้ๆกับชุมชนที่มาลาอาศัยอยู่ มีร้านรับซื้อของเก่าอยู่ซึ่งมาลา รู้จักกับเจ้าของร้านเป็นอย่างดีอยู่แล้ว หลังจากมาลาทำงานเก็บขยะได้ซักระยะ ก็มีเจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชนนานาชาติเข้ามาพูดคุยเรื่องที่มาลาไปขายดอกไม้ที่กรุงเทพฯ (ประเด็นการค้ามนุษย์) จากนั้นเจ้าหน้าที่คนดังกล่าวจึงให้ความช่วยเหลือมาลาอยู่อย่างสม่ำเสมอ ไม่ว่าจะเป็นซื้อนมมาให้ลูกของมาลาบ้าง ซื้อขนมและอาหารมาฝากบ้าง เอาเสื้อผ้ามาให้บ้าง และซื้อรถเข็นสำหรับเก็บขยะให้ด้วย แต่ละวันมาลาจะไปถามราคาซื้อของเก่าจากร้านขายของเก่าก่อน จากนั้นจึงเดินออกไปหาของเก่าตามที่ต่างๆรอบๆเมืองแม่สอด มาลาเล่าว่าบางบ้านที่เห็นใจมาลา

ที่ต้องหอบลูกเล็กๆมาเก็บขยะและรับซื้อของเก่าด้วย ก็จะแบ่งอาหาร เสื้อผ้า ข้าวของให้มาลาด้วย ในแต่ละวันมาลาจะมีรายได้จากการเก็บขยะประมาณวันละ 60 บาทขึ้นไป โดยเริ่มออกไปทำงาน ราวๆ 7.00 น. และกลับมาเอาของไปขายราวๆ 15.30 น. ซึ่งหลายครั้งที่มาลาโดนตำรวจจับ เพราะว่า มีคนฟ้องเจ้าหน้าที่ตำรวจว่ามีคนมาขโมยของ พอตำรวจเห็นคนเก็บขยะผ่านมา ตำรวจก็จับทุกคน แล้วก็ตรวจดูที่รถเข็น ไม่ว่าจะเป็นขโมยจริงหรือไม่ ตำรวจก็จะจับไปขังไว้ 1 คืน แล้วจึงส่งกลับฝั่ง พม่าตรงด่านริมแม่น้ำเมย จากนั้นมาลาก็ข้ามแม่น้ำเมยกลับมาที่แม่สอดอีกครั้ง เสียค่าใช้จ่ายครั้งละ ประมาณ 130 บาท

ปัจจุบัน มาลาทำงานเป็นแม่บ้านให้กับองค์กรพัฒนาเอกชนนานาชาติแห่งหนึ่ง โดยเจ้าหน้าที่ขององค์กรที่เคยช่วยเหลือมาลาอยู่เป็นประจำช่วยแนะนำให้ มาลาทำงานตั้งแต่ 8.00 น. – 17.00 น. หยุดวันเสาร์ – อาทิตย์ ค่าจ้างเดือนละ 3,300 บาท พร้อมอาหารกลางวัน 1 มื้อ ซึ่งหากถามว่ารายได้ที่ได้นั้นเพียงพอกับค่าใช้จ่ายในครอบครัวหรือไม่ เนื่องจากมาลาต้องทำงานคนเดียว เพื่อเลี้ยงดูแม่และลูก มาลาจึงคิดว่ามันไม่พอ แต่มาลา ก็อดทน เพราะงานที่ทำก็ได้อยู่ แล้วหลังจากเลิกงานมาลา ก็ไม่ได้ทำงานเสริม เพราะอยากอยู่กับลูก เพราะช่วงเวลาทำงานก็ไม่ได้อยู่กับลูก และ เพราะว่ามาลามีลูกคนที่ 2 แล้ว มาลาจึงให้แม่มาช่วยเลี้ยงลูก โดยมีนายหน้าพามาจากย่างกุ้ง เสียค่าใช้จ่าย 10,000 จ๊าด โดยผ่อนจ่ายรายเดือน และนอกจากค่าใช้จ่ายที่แม่สอดแล้ว มาลาต้องส่งเงินไปให้น้องที่เรียนหนังสืออยู่ที่ย่างกุ้ง 2 เดือนครั้ง

สำหรับเพื่อนร่วมงานของมาลา ส่วนใหญ่เป็นคนที่มาจากประเทศพม่า มีคนท้องถิ่นเพียงไม่กี่คน ทำให้ภาษาที่ใช้ในที่ทำงานส่วนใหญ่ภาษาพม่า และทำให้พูดคุยกันได้ แต่เพราะว่ามาลา เป็นมุสลิมเพียงคนเดียว ทำให้บางครั้งก็ไม่สามารถปฏิบัติตามกฎหมายได้อย่างเคร่งครัด เช่น การ ละครหมาด แต่ว่าเรื่องอาหาร เพื่อนร่วมงานก็จะคอยบอกว่าอาหารจานไหนที่มาลากินได้/ไม่ได้บ้าง รวมทั้งทางองค์กรได้ยื่นขอใบอนุญาตทำงานให้มาลาด้วย ทำให้มาลารู้สึกมั่นใจขึ้นเวลาเดินทางไปไหนมาไหนในแม่สอด

หลังจากที่มาลากลับมาจากกรุงเทพฯ มาลาไม่เคยคิดจะกลับไปอีก เพราะมาลารู้สึกกลัวและ รู้แล้วว่ากรุงเทพฯเป็นอย่างไร รวมทั้งที่อื่นๆด้วยมาลาก็ไม่อยากจะไป มาลาเล่าว่าถึงอยู่แม่สอดมาลา จะต้องลำบาก ทำงานได้ค่าจ้างน้อย แต่ก็รู้สึกปลอดภัยมากกว่าอยู่ที่กรุงเทพฯ ได้อยู่กับลูกกับแม่ และได้ดูแลลูกด้วย และเพราะงานที่ทำทุกวันนี้ไม่หนักมาก และมาลามีเวลาดูแลลูก ทำให้มาลาคิดว่า อยากจะทำงานที่องค์กรนี้ไปเรื่อยๆ และมาลาดังใจว่าจะอยู่ที่แม่สอดไปตลอดไม่อยากจะกลับไปอยู่ที่ ประเทศพม่า แม้ว่าจะมีญาติพี่น้องอยู่ที่นั่นก็ตาม เพราะมาลาไม่ชอบเจ้าหน้าที่พม่า อยู่ที่แม่สอดถ้าไม่มีกิน ก็ขอกินได้ มีคนช่วยแต่ที่พม่าขอกินใครไม่ได้ มีแต่เจ้าหน้าที่ที่มาขอเงินและมาลาดังใจจะทำงาน ดูแล ลูกให้ดี ให้ลูกได้เรียนหนังสือ และอยู่ที่แม่สอดได้โดยไม่ต้องลำบากเหมือนมาลา

กรณีศึกษาที่ 2

น.ส. Paw Kaw Ki อายุ 19 ปี เป็นชาวกะเหรี่ยง นับถือศาสนาพุทธ Paw Kaw Ki เกิดที่เมืองย่างกุ้ง ประเทศพม่า

Paw Kaw Ki อายุได้ประมาณ 6 เดือน พ่อแม่จึงพามาอยู่ที่อำเภอแม่สอด โดยพ่อของ Paw Kaw Ki ทำงานเป็นช่างไม้ ส่วนแม่ขายไถ่อย่าง แต่เมื่อ Paw Kaw Ki อายุได้ประมาณ 3 ขวบ พ่อก็ได้รับอุบัติเหตุเสียชีวิต แม่ของ Paw Kaw Ki จึงพากลับไปอยู่ที่เมืองย่างกุ้ง ประเทศพม่า จนกระทั่ง Paw Kaw Ki อายุได้ประมาณ 7 ปี แม่จึงพา Paw Kaw Ki กลับมาอยู่ที่อำเภอแม่สอด อีกครั้ง ซึ่งหลังจากที่แม่ของ Paw Kaw Ki กลับมาอยู่ที่อำเภอแม่สอด อีกครั้ง ก็ได้แต่งงานใหม่กับคนที่ท้องถิ่นมีอาชีพทำไร่ทำสวนอยู่ชนเมืองแม่สอด

Paw Kaw Ki ได้เรียนหนังสือที่ศูนย์การเรียนรู้ที่อำเภอแม่สอด จนกระทั่งจบ Grade 10 ซึ่งระหว่างที่เรียนหนังสืออยู่ Paw Kaw Ki ก็ได้ทำกิจกรรมของโรงเรียน และด้วยเพราะว่ามีผลการเรียนดี ตอนที่เรียน Grade 9 ก็ได้พักที่หอพักของโรงเรียนฟรี หลังจากจบ Grade 10 Paw Kaw Ki ได้รับทุนให้ไปฝึกอบรมอยู่ที่องค์กรพัฒนาเอกชนแห่งหนึ่งที่ทำงานด้านสิทธิมนุษยชนที่อ.แม่สาย จ.เชียงราย เป็นเวลา 1 ปี โดยหลักสูตรดังกล่าวจะพาไปศึกษาดูงานตามองค์กรต่างๆ ทำให้ Paw Kaw Ki ได้มีโอกาสเดินทางไปยังที่ต่างๆ เช่น จ.เชียงใหม่ กรุงเทพมหานคร เป็นต้น และในหลักสูตร Paw Kaw Ki ยังได้มีโอกาสไปฝึกงานอยู่ที่องค์กรพัฒนาเอกชนแห่งหนึ่งในตัวเมืองเชียงรายเป็นเวลา 3 เดือน

หลังจากจบหลักสูตรดังกล่าว Paw Kaw Ki ได้กลับมาทำงานให้องค์กรพัฒนาเอกชนนานาชาติในอำเภอแม่สอด เพราะว่างค์กรดังกล่าวเป็นผู้สนับสนุนให้ Paw Kaw Ki ได้มีโอกาสไปเรียนที่อ.แม่สาย จ.เชียงราย โดย Paw Kaw Ki ทำงานเป็นผู้ช่วยหัวหน้าโครงการหนึ่งขององค์กร โดยจะทำงานตั้งแต่ 8.00 น – 17.00 น. ได้เงินเดือน 6,000 บาท ซึ่งเงินเดือนทั้งหมด Paw Kaw Ki จะให้แม่เป็นคนเก็บไว้ เพราะช่วงครึ่งปีแรกที่ทำงาน Paw Kaw Ki พักอยู่กับแม่ที่บ้าน และจะปั่นจักรยานมาทำงานทุกวัน แต่เนื่องจากที่ทำงานไกลจากบ้าน แม่ของ Paw Kaw Ki เป็นห่วงเรื่องการเดินทาง กลัวจะเกิดอุบัติเหตุเหมือนพ่อของ Paw Kaw Ki ทำให้แม่อนุญาตให้ Paw Kaw Ki ออกมาเช่าหอพักอยู่ใกล้ๆกับที่ทำงาน

Paw Kaw Ki เล่าว่าเพื่อนร่วมงานและหัวหน้าก็ดี ไม่มีปัญหาอะไร เวลาทำงานถ้า Paw Kaw Ki ทำผิดตรงไหน หัวหน้าก็จะบอกจะเตือน และไม่มีใครดูถูกว่าเป็นเด็กกะเหรี่ยง ซึ่งทำให้ Paw Kaw Ki ทำงานได้อย่างมีความสุข และไม่ยากไปอยู่ที่อื่น และองค์กรยังทำใบอนุญาตทำงานให้ด้วย ซึ่งทำให้ Paw Kaw Ki ไม่มีปัญหาเวลาเดินทางไปไหนมาไหนในอำเภอแม่สอด ยกเว้นเรื่องขับรถมอเตอร์ไซด์เท่านั้น เพราะไม่มีใบขับขี่ แต่ Paw Kaw Ki ตั้งใจว่าจะทำงานที่องค์กรไปอีก

ซัก 1 ปี ก็จะออกมาเรียนต่อ เพราะว่าอยากเรียนให้มีความรู้มากกว่านี้ เพื่อที่จะได้ทำงานให้กับองค์กรได้มากกว่าที่เป็นอยู่ และถ้าเป็นไปได้ Paw Kaw Ki อยากทำงานกับองค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงานด้านสื่อ เพราะว่าส่วนตัวสนใจเรื่องการทำสื่ออยู่

กรณีศึกษาที่ 3

นาย Maung Than Htun Aung อายุ 18 ปี เป็นชาวมอญ นับถือศาสนาพุทธ เกิดที่เมืองเมะล่ำไย/เมะละแหม่ง (Mawlamyine หรือ Moulmein) และย้ายมาอยู่ที่เมืองเมียวดี ประเทศพม่า ประมาณ 3 เดือน จากนั้นจึงเดินทางเข้ามายังอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก และปัจจุบัน Maung Than Htun Aung ยังไม่มีงานทำ

Maung Than Htun Aung เดินทางเข้ามาที่อำเภอแม่สอด ตอนอายุประมาณ 12 ปี โดยมาพร้อมกับย่า เพราะว่าพ่อแม่มารทำงานที่อำเภอแม่สอด ก่อนหน้าแล้ว โดยเสียค่าเดินทาง 2,000 จ๊าด สำหรับรถบัสเท่านั้น หลังจากมาถึงอำเภอแม่สอด เพื่อนบ้านของ Maung Than Htun Aung จึงแนะนำให้ไปเรียนหนังสือที่ศูนย์การเรียนรู้แห่งหนึ่ง ซึ่ง Maung Than Htun Aung เรียนจนจบ Grade 3 ก็ออกมาทำงาน เพราะว่าโตแล้ว ไม่อยากไปเรียนกับเด็กๆ และต้องการดูแลพ่อแม่ด้วย

หลังจากออกจากโรงเรียน Maung Than Htun Aung ก็ทำงานรับจ้างทั่วไปบ้าง ก่อสร้างบ้าง ส่วนใหญ่จะเป็นงานตามฤดูกาล Maung Than Htun Aung ทำงานอยู่ไม่นาน เพื่อนของ Maung Than Htun Aung ก็เลยชวนไปทำงานที่จ.อยุธยา เพราะว่าเพื่อนมีลุงทำงานอยู่ก่อนแล้ว และ Maung Than Htun Aung ต้องการได้รายได้มากขึ้น เพื่อให้มีรายได้เพียงพอสำหรับครอบครัว โดยต้องเสียค่าจ้างนายหน้าซึ่งลุงของเพื่อนเป็นคนหาให้เพื่อพาไปทำงานที่จ.อยุธยา 9,000 บาท ซึ่ง Maung Than Htun Aung ต้องไปรออยู่ที่ค่ายผู้ลี้ภัยอุ้มเปี้ยม เพื่อเดินทางประมาณ 1 วันจนถึงจ.กำแพงเพชร จากนั้นก็นั่งรถต่อไปยังจ.อยุธยา ซึ่งจะต้องรอรถมารับเป็นเวลา 3 วัน ซึ่งมี 7 คนเดินทางไปด้วยกัน ประมาณ 3 เดือน ที่จ.อยุธยา Maung Than Htun Aung ได้ค่าจ้างเดือนละ 215 บาทต่อวัน ทำงานได้ประมาณ 14 เดือน ก็มีตำรวจบุกตรวจค้นก่อสร้างที่ Maung Than Htun Aung ทำงานอยู่ Maung Than Htun Aung จึงโดนจับข้อหาไม่มีบัตรอนุญาตทำงานและเข้าเมืองผิดกฎหมาย จึงถูกจับขังอยู่ที่จ.อยุธยา 2 เดือน แล้วจากนั้นตำรวจจึงส่งกลับที่ด่านริมแม่น้ำเมย ประเทศพม่า

หลังจากถูกส่งกลับ Maung Than Htun Aung ก็กลับมาอยู่ที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก แต่เนื่องจากไม่มีใบอนุญาตทำงาน รวมทั้งบัตรอื่นๆ ทำให้หางานยาก Maung Than Htun Aung จึงได้งานประเภทรับจ้างทั่วไปและก่อสร้าง ได้ค่าจ้างวันละ 100 บาท ซึ่งตั้งแต่กลับมาอยู่อำเภอแม่สอด Maung Than Htun Aung ได้เปลี่ยนงานมาประมาณ 4 ครั้งแล้ว เพราะว่าได้ค่าจ้างน้อย แม้ว่านายจ้างและเพื่อนร่วมงานจะดีกับ Maung Than Htun Aung ก็ตาม และปัจจุบันก็ยังไม่สามารถหางานใหม่

ได้ ทำให้ Maung Than Htun Aung รู้สึกไม่พอใจกับชีวิตในแม่สอด เพราะ Maung Than Htun Aung ต้องการงานที่ได้ค่าจ้างมากกว่านี้ ต้องการมีรายได้มากกว่านี้ ดังนั้นถ้ามีโอกาส Maung Than Htun Aung จึงอยากไปทำงานที่อื่นที่จะได้ค่าจ้างมากกว่านี้ แต่ก็กลัวจะโดนตำรวจ แต่เพราะว่าไม่มีเงินจึงต้องทำงานอยู่ที่อำเภอแม่สอด ไปก่อน

กรณีศึกษาที่ 4

นาย Saw Wine Wine อายุ 15 ปี เป็นชาวกะเหรี่ยง เกิดที่รัฐกะเหรี่ยง ประเทศพม่า นับถือศาสนาพุทธ Saw Wine Wine เข้าเรียนใน Grade 7 ประเทศพม่าได้เพียง 1 เดือน ก็ลาออก เพื่อเดินทางมายัง อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

เนื่องจากครอบครัวของ Saw Wine Wine มีหนี้สินเยอะเพราะว่าพ่อแม่ชอบเล่นล็อตเตอรี่ และพี่สาว 4 คน และพี่ชาย 1 คนของ Saw Wine Wine ก็มาทำงานที่ อำเภอแม่สอด กันหมดแล้ว ทำให้ มีโอกาสมาแม่สอดหลายครั้งจึงคุ้นเคยกับ อำเภอแม่สอด อยู่บ้าง ดังนั้น Saw Wine Wine จึงตัดสินใจออกจากโรงเรียนมาอยู่ที่ อ. แม่สอด โดยเดินทางมาพร้อมกับลุง เสียค่ารถบัส 3,500 จ๊าด และจ่ายค่าผ่านด่านตรวจของทหารพม่าอีก 1,000 จ๊าด และเมื่อมาถึงแม่สอดก็พักอยู่กับพี่สาว ซึ่งทำงานเป็นลูกจ้างในร้านขายของ และช่วยพี่สาวทำงานที่ร้านขายของอยู่สักพัก หลังจากนั้น Saw Wine Wine ก็ไปทำงานในโรงงานหน่อไม้ และทำงานอยู่ได้ไม่นานก็ลาออก

หลังจากนั้น Saw Wine Wine ก็ไปทำงานที่อุ้มอเตอรืไซค์ ซึ่งเพื่อนของพี่สาวแนะนำให้ โดยได้ค่าจ้างเดือนละ 1,000 บาท พักอยู่กับนายจ้าง โดยทำงานตั้งแต่ 07:00 – 17:00น. เพื่อนร่วมงานส่วนใหญ่ก็จะเป็นคนที่มาจากประเทศพม่า ทำให้คุยกันง่าย รวมทั้งนายจ้างก็ไม่เรื่องมาก ดูแลเอาใจใส่ลูกน้องดี และงานที่อุ้มอเตอรืไซค์ ทำให้ Saw Wine Wine ได้เรียนรู้หลายอย่าง ได้ฝึกฝนตัวเองอยู่ตลอดเวลา ทำให้ Saw Wine Wine ยัง ไม่คิดที่จะไปทำงานที่อื่น และพอใจกับชีวิตทุกวันนี้ เพราะว่า ได้งานที่สนุก ได้อยู่ใกล้ครอบครัว แม้ว่ารายได้จะไม่มา แต่เพราะคิดว่ายังเด็ก ต้องหาประสบการณ์ไปก่อน แต่ถ้ามีโอกาส Saw Wine Wine ก็อยากที่จะเรียนต่อเพื่อที่จะได้ไม่ต้องทำงานหนัก แต่ถึงอย่างไรก็ยังคงไม่กลับไปประเทศพม่า คงจะทำงานอยู่ที่อำเภอแม่สอด ไปอีกเรื่อยๆ และไม่ได้วางแผนว่าจะไปทำงานที่อื่น เพราะต้องเสียเงินเยอะและเสี่ยงอันตราย

กรณีศึกษาที่ 5

นาย Saw Super Man อายุ 18 ปี ปัจจุบันทำงานเป็นลูกจ้างบริษัทรับดูแลสวนแห่งหนึ่งใน อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

Saw Super Man เป็นชาวกะเหรี่ยง นับถือศาสนาพุทธ เกิดที่รัฐมอญ ประเทศพม่า แต่แม่

ของ Saw Super Man พามาอยู่ที่อำเภอแม่สอดตั้งแต่ยังเล็ก แต่เพราะว่า Saw Super Man มีเพียงบัตรชนกลุ่มน้อย (คนพลัดถิ่นสัญชาติพม่า) ทำให้ไม่สามารถเข้าเรียนในโรงเรียนไทยได้ Saw Super Man จึงเรียนที่ศูนย์การเรียนรู้แห่งหนึ่งในอำเภอแม่สอด จนถึง Grade 4 จึงต้องลาออกทำงาน เพราะอยากช่วยครอบครัวหารายได้ ซึ่งตอนนั้น Saw Super Man มีอายุประมาณ 15 ปี

หลังจากที่ Saw Super Man ลาออกจากโรงเรียน Saw Super Man ก็มาทำงานเป็นลูกจ้างบริษัทรับดูแล ซึ่งเพื่อนของ Saw Super Man ได้เข้ามาว่านายจ้างต้องการคนทำงาน แต่ว่าเพื่อนของ Saw Super Man ไม่อยากทำ จึงมาบอกให้ Saw Super Man ทำแทน โดย Saw Super Man ได้ค่าจ้างเดือนละ 1,900 บาท โดยทำงานตั้งแต่ 07:00 – 17:00 น. ปัจจุบัน Saw Super Man ทำงานได้ประมาณ 3 ปีแล้ว แต่ Saw Super Man ไม่อยากทำงานนี้ เพราะว่าอายุเพื่อน ที่ต้องทำงานสกปรก และนายจ้างมักจะคุ้ยค่าอยู่เสมอ แม้ว่า Saw Super Man จะไม่ได้ทำอะไรผิดก็ตาม

เพราะว่า Saw Super Man ไม่ชอบงานที่ทำอยู่ตอนนี้ แต่ก็ยังหางานอื่นทำไม่ได้ ครอบครัวก็มีค่าใช้จ่ายเยอะ Saw Super Man ไม่อยากเป็นภาระให้พี่สาว และอยากช่วยหารายได้ ทำให้ต้องทนทำงานนี้ไปก่อน ทั้งๆ ที่ทำงานก็ไม่มีความสุข แต่ว่า Saw Super Man ก็ยังตั้งใจที่จะอยู่ที่อำเภอแม่สอดไปเรื่อยๆ ไม่อยากไปอยู่ที่อื่น เพราะว่าไม่มีเงินจ้างนายหน้าสำหรับเดินทางออกนอกอำเภอแม่สอด แม้ว่าพ่อแม่ของ Saw Super Man กลับไปอยู่ที่ประเทศพม่าแล้ว แต่หวังว่าจะได้เรียนหนังสือ

กรณีศึกษาที่ 6

นาย Aung Thet Ko อายุ 18 ปี เป็นชาวพม่า เกิดที่เมืองปีเลน รัฐมอญ ประเทศพม่า โดยครอบครัวของ Aung Thet Ko เดินทางเข้ามายังอำเภอแม่สอดโดยรถโดยสาร เมื่อปี พ.ศ. 2540

Aung Thet Ko เรียนหนังสือที่ศูนย์การเรียนรู้แห่งหนึ่งในอำเภอแม่สอด จบ Grade 2 จึงลาออกมาทำงานช่วยพ่อแม่ โดยครอบครัวของ Aung Thet Ko นั้นสร้างบ้านอยู่บนที่ดินของคนอื่น บ่อยครั้งเจ้าของที่ดินมาให้ครอบครัวของ Aung Thet Ko ย้ายออก ซึ่งช่วงที่เจ้าของที่ดินเข้ามาดูที่ดินบ่อยๆ ครอบครัวของ Aung Thet Ko ก็จะย้ายออกไปจากที่ดินนั้น แต่ถ้าเจ้าของที่ดินไม่มาดูนานๆ แล้ว ครอบครัวของ Aung Thet Ko ก็จะกลับมาสร้างบ้านอีกครั้ง

Aung Thet Ko เริ่มทำงานตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 โดยเริ่มต้นจากการทำงานรับจ้างปูหลังคาซึ่งเพื่อนบ้านของ Aung Thet Ko มาบอกว่านายจ้างต้องการคนงาน Aung Thet Ko เลยไปสมัครงาน โดย Aung Thet Ko ทำงานนี้ประมาณ 1 ปี ได้ค่าจ้างวันละ 50 บาท หลังจากนั้นก็มีเพื่อนบ้านมาบอกว่างานก่อสร้างต้องการคนงาน เป็นงานเชื่อมเหล็ก ค่าจ้างวันละ 50 บาท Aung Thet Ko จึงไปทำงาน แต่หลังจากที่ทำงานไปประมาณ 3 เดือน นายจ้างไม่จ่ายค่าจ้าง Aung Thet Ko จึงลาออก

หลังจากออกจากงานก่อสร้าง Aung Thet Ko ก็ไปสมัครงานในโรงงานเย็บผ้า ซึ่งมีเพื่อน

บ้านมาแล้วให้ฟังว่า ที่โรงงานต้องการคนงาน และ Aung Thet Ko มีเพื่อนที่ทำงานอยู่ในโรงงานนั้นด้วย ทำให้ Aung Thet Ko ทำงานอยู่ที่โรงงานนั้นมาเรื่อยๆ โดยได้ค่าจ้างเดือนละ 1,200 บาท และขึ้นอยู่กับจำนวนชิ้นงานที่ทำได้ด้วย Aung Thet Ko ยังพักอยู่กับพ่อแม่ เงินเดือนที่ได้รับ Aung Thet Ko จะให้แม่เป็นคนดูแล ต้องการใช้จ่ายเงินก็ค่อยขอจากแม่ เพราะว่าพ่อของ Aung Thet Ko ไม่มีงานประจำ ก็จะทำงานรับจ้างทั่วไป ในวันที่สัมภาษณ์ Aung Thet Ko เพิ่งจะลาออกจากงานที่โรงงาน เพราะว่าเพื่อนที่ทำงานด้วยกันลาออก ทำให้ Aung Thet Ko ไม่มีเพื่อน จึงรู้สึกว่าการทำงานไม่สนุกก็เลยลาออก

Aung Thet Ko ไม่มีบัตรอะไรเลย ทำให้หางานค่อนข้างยาก แต่ว่า Aung Thet Ko ก็ยังไม่มีความคิดที่จะกลับไปประเทศพม่า Aung Thet Ko มีความสุขที่อยู่ที่อำเภอแม่สอด เพราะว่าครอบครัวก็อยู่ที่นี้ แต่ถ้ามีโอกาส Aung Thet Ko ก็อาจจะไปทำงานที่อื่นที่ได้ค่าจ้างดีกว่าในอำเภอแม่สอด เพราะว่าครอบครัวยากจน และ Aung Thet Ko ต้องการหารายได้มาช่วยเหลือครอบครัว

กรณีศึกษาที่ 7

นาย Maung Nyi Nyi Mawg อายุ 13 ปี เป็นชาวพม่า เกิดที่รัฐมอญ ประเทศพม่า นับถือศาสนาพุทธ เดินทางมายังแม่สอดพร้อมกับพ่อแม่เมื่ออายุได้ประมาณ 5 ปี

Maung Nyi Nyi Mawg ได้เรียนหนังสือที่ศูนย์การเรียนรู้แห่งหนึ่งในอำเภอแม่สอดจนถึง Grade 3 ก็ลาออกเพราะว่าสอบไม่ผ่านต้องเรียนซ้ำชั้นบ่อย ก็เลยอายุที่ต้องเรียนกับรุ่นน้องและหลังจากลาออกจากโรงเรียน Maung Nyi Nyi Mawg ก็ไปบวชเป็นเณรอยู่ประมาณ 1 ปี ซึ่งช่วงที่บวชเรียนนั้น Maung Nyi Nyi Mawg ได้มีโอกาสไปจำพรรษาที่กรุงเทพฯ เป็นเวลาสั้นๆ ด้วย

หลังจากที่สึกออกมา Maung Nyi Nyi Mawg ก็มาทำงานที่ร้านค้าส่งปลาไหล ซึ่งนายจ้างจะเอาปลาไหลมาจากพม่า ทำหน้าที่คัดแยกปลาตามขนาด และแยกว่าปลาที่ตายและปลาที่ยังมีชีวิตอยู่ และบางครั้งก็เอาปลาไปส่งที่ตลาดด้วย ซึ่งงานที่ทำงานไม่ใช่งานประจำ ไม่ได้มีงานทุกวัน แต่เพราะว่าร้านค้าส่งปลาไหนนี้อยู่ใกล้บ้านของ Maung Nyi Nyi Mawg ซึ่ง Maung Nyi Nyi Mawg เคยช่วยแม่ทำงานในร้านดังกล่าว Maung Nyi Nyi Mawg ก็เลยรู้ว่าช่วงไหนที่ร้านจะต้องการคนบ้าง ปัจจุบัน Maung Nyi Nyi Mawg ทำงานที่ร้านได้ประมาณ 3 ปีแล้ว เพราะว่าพ่อแม่แยกทางกัน Maung Nyi Nyi Mawg ต้องการช่วยแม่หารายได้เลี้ยงครอบครัว

สำหรับงานที่ร้านนั้น Maung Nyi Nyi Mawg มีเพื่อนที่เป็นเด็กหนุ่มราวคราวเดียวกันทำงานด้วย และคนงานส่วนใหญ่เป็นคนที่มาจากประเทศพม่า ทำให้ไม่ค่อยมีปัญหาเกี่ยวกับเพื่อนร่วมงาน เพราะว่าคุยกันเข้าใจ ส่วนนายจ้างก็เข้าใจภาษาพม่าและใจดี

Maung Nyi Nyi Mawg รู้สึกว่าชีวิตที่อำเภอแม่สอดทุกวันนี้ก็มีความสุขดีแล้ว ได้อยู่กับแม่

และได้ทำงานที่มีเพื่อนที่รู้จักทำงานด้วยกัน Maung Nyi Nyi Mawg จึงไม่ต้องการไปทำงานที่อื่นๆ และเพราะ Maung Nyi Nyi Mawg คิดว่าตัวเองยังเด็ก และไม่มีบัตรอะไรด้วย แต่ถ้าเป็นไปได้ Maung Nyi Nyi Mawg ก็อยากได้งานที่ดีกว่านี้ แต่ถ้าไม่ได้ก็ไม่เป็นไร และยังไม่คิดว่าจะกลับไปประเทศพม่า

กรณีศึกษาที่ 8

นาย Saw Ka Htein อายุ 18 ปี ปัจจุบันทำงานเป็นลูกจ้างอยู่ในร้านล้างรถแห่งหนึ่งในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

Saw Ka Htein เป็นชาวกะเหรี่ยง เกิดที่เมืองล่ายบวย รัฐกะเหรี่ยง ประเทศพม่า Saw Ka Htein เดินทางมายังอำเภอแม่สอดพร้อมกับพ่อแม่ ตอนอายุประมาณ 5 ปี แต่ครอบครัวของ Saw Ka Htein ก็ยังไปๆ มาๆ รัฐกะเหรี่ยงกับอำเภอแม่สอด เพราะว่ายังมีญาติพี่น้องอยู่ที่นั่น และได้เรียนหนังสือในศูนย์การเรียนรู้แห่งหนึ่งในอำเภอแม่สอดจนถึง Grade 5 ก็ลาออกไปทำงาน เพราะว่าเพื่อนชวนไปทำงาน ทั้งที่พ่อแม่ของ Saw Ka Htein อยากให้ Saw Ka Htein เรียนหนังสือต่อ

หลังจากที่ Saw Ka Htein ออกจากโรงเรียนก็ไปทำงานที่อู่ล้างรถ โดยทำงานตั้งแต่ 07:00-18:00น. โดยได้ค่าจ้างเดือนละ 1,500 บาท Saw Ka Htein ทำงานที่อู่ล้างรถที่อำเภอแม่สอดได้ประมาณ 2 ปีก็ย้ายไปทำงานที่อู่ซ่อมรถที่อำเภอแม่ระมาด เพราะว่าเพื่อนที่ทำงานอยู่ที่อู่โทรมาบอก และเพราะ Saw Ka Htein ต้องการเก็บเกี่ยวประสบการณ์และต้องการเพิ่มความรู้เรื่องรถมากขึ้นก็เลยตัดสินใจไป และนายจ้างก็มารับที่แม่สอดด้วย Saw Ka Htein ทำงานที่อำเภอแม่ระมาดได้ประมาณ 4 เดือน ก็กลับมาทำงานที่อำเภอแม่สอด เพราะว่า Saw Ka Htein เป็นลูกคนเล็ก ไม่เคยห่างพ่อแม่มานานๆ พอไปอยู่ที่แม่ระมาดก็เลยคิดถึงพ่อแม่ Saw Ka Htein ก็กลับมาทำงานที่อู่ล้างรถที่เคยทำ เพราะว่าเคยทำงานแล้ว และนายจ้างก็ดีไม่ค่อยดุด่า รวมทั้งคนที่ทำงานที่ร้านก็เป็นชาวกะเหรี่ยงทั้งหมด ทุกวันนี้ทำงานได้ประมาณ 1 ปีแล้ว แต่ทุกวันนี้นายจ้างให้ค่าจ้างทุก 2 วัน ประมาณ 120 บาท ซึ่งบางครั้ง Saw Ka Htein ก็กลับไปนอนที่บ้าน แต่บางครั้งก็นอนอยู่ที่ร้าน เพราะนายจ้างมีบ้านให้อยู่

Saw Ka Htein ต้องการทำงานในอู่ที่ซ่อมรถคันใหญ่ๆ และอยากไปทำงานที่อื่น แต่เพราะว่าการไปทำงานที่อื่นมันค่อนข้างยาก ทำให้ Saw Ka Htein ยังคงอยู่ที่อำเภอแม่สอด แต่ขณะเดียวกัน Saw Ka Htein ก็ไม่อยากจะกลับไปอยู่ประเทศพม่า เพราะว่าครอบครัวอยู่ที่แม่สอดทุกคนแล้ว และอยู่กับครอบครัวมีความสุขดีแล้ว และเพราะเพื่อนของ Saw Ka Htein คนหนึ่งเคยถูกนายหน้าพาไปทำงานขายบริการที่กรุงเทพฯ แต่เพื่อนของ Saw Ka Htein ยังเด็ก พอโดนลูกค้าชายที่ต้องการละเมิดทางเพศ เพื่อนของ Saw Ka Htein ตกใจ จึงทำร้ายชายคนนั้นเสียชีวิต และทุกวันนี้

เพื่อนคนนั้นของ Saw Ka Htein ก็ถูกจำคุกข้อหาฆ่าคนตาย ซึ่งเรื่องราวของเพื่อนคนนี้ทำให้ Saw Ka Htein ต้องคิดให้รอบคอบถ้าจะไปอยู่ที่อื่น เพราะว่าอาจจะถูกหลอกเหมือนที่เพื่อน โดนก็ได้

กรณีศึกษาที่ 9

ด.ญ. Thet Thet Oo อายุ 14 ปี ปัจจุบันเพิ่งกลับมาเรียนหนังสือที่ศูนย์การเรียนรู้แห่งหนึ่งในอำเภอแม่สอด

Thet Thet Oo เกิดที่จังหวัดนครสวรรค์ จากนั้นแม่ของ Thet Thet Oo ซึ่งเป็นชาวพม่าและพ่อเป็นชาวไทยใหญ่ ก็พา Thet Thet Oo มาอยู่ที่อำเภอแม่สอด ตอนอายุประมาณ 3 ปี หลังจากที่ย้ายมาอยู่ที่อำเภอแม่สอด พ่อแม่ของ Thet Thet Oo ก็แยกทางกัน แล้วแม่ของ Thet Thet Oo ก็แต่งงานใหม่ โดยแม่ของ Thet Thet Oo ทำงานเป็นลูกจ้างในสวน อยู่ที่ตำบลค้ำกิบาล ชานเมืองอำเภอแม่สอด ระหว่างที่อยู่ที่อำเภอแม่สอด แม่ของ Thet Thet Oo ก็กลับไปประเทศพม่า จน Thet Thet Oo อายุได้ 7 ปี แม่ของ Thet Thet Oo ก็พากลับมาอยู่ที่อำเภอแม่สอด

Thet Thet Oo ได้เรียนที่ศูนย์การเรียนรู้แห่งหนึ่งจนถึง Grade 2 แม่ก็ให้ออกจากโรงเรียนเพื่อมาทำงาน ช่วงที่ Thet Thet Oo เรียนนั้น แม่ของ Thet Thet Oo ทำงานที่ร้านขายผักและโรงงาน ตอนนั้น Thet Thet Oo อายุประมาณ 12 ปี โดยงานแรกที่ Thet Thet Oo ทำคือ เป็นลูกจ้างในร้านขายเสื้อผ้าและทำงานบ้านด้วย ซึ่งแม่ของ Thet Thet Oo เป็นคนหางานให้ โดย Thet Thet Oo จะพักอยู่กับนายจ้างเลย ต้องทำงานตั้งแต่ 04:00 – 21:00น. ได้ค่าจ้างเดือนละ 1,200 บาท ทำงานได้ประมาณ 5 เดือนก็ลาออก เพราะว่างานหนัก ทำไม่ไหว

หลังจากออกจากร้านขายเสื้อผ้า Thet Thet Oo ก็มาทำงานที่โรงงานเซรามิก ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 23:00น. และถ้าทำโอทีก็จะได้ค่าจ้าง 7 บาท/ชั่วโมง ได้วันละประมาณ 40 บาท Thet Thet Oo ได้ค่าจ้างเดือนละ 1,200 บาท ทำงานได้ประมาณ 9 เดือนก็ลาออก ในวันที่ลาออกได้ค่าจ้างเดือนละ 2,000 บาท ซึ่งรายได้ทั้งหมดที่ Thet Thet Oo ทำงานนั้น Thet Thet Oo จะให้แม่ทั้งหมด

หลังจากออกจากโรงงานเซรามิก เพราะ Thet Thet Oo รู้สึกว่างานมันหนัก จึงลาออก และมาทำงานที่ร้านขายเสื้อผ้าแห่งหนึ่งในตลาด หลังจากทำงานที่ร้านได้ 5 วัน หลานของเจ้าแก้วมาจากเชียงใหม่ มาคนทำงาน แต่เพราะว่าไม่มีคนที่พูดภาษาไทยได้ Thet Thet Oo กับพี่อีกคนพูดภาษาไทยได้ และจะให้ค่าจ้างเดือนละ 3,000 บาท Thet Thet Oo และนายจ้างบอกว่าจะจ่ายค่านายหน้าให้ Thet Thet Oo จึงตกลงไปอยู่ด้วย

Thet Thet Oo ต้องเดินทางป่าประมาณ 5 วันถึงจังหวัดเชียงใหม่ แล้วจากนั้นก็นั่งรถไปถึงจังหวัดเชียงใหม่ แต่พอไปถึงจังหวัดเชียงใหม่ แต่พอไปถึงจังหวัดเชียงใหม่ นายจ้างก็บอกว่าจะไม่จ่ายเงินค่าจ้างให้ เพราะว่าต้องหักค่านายหน้าพาเดินทางมาจากแม่สอด ซึ่งนายจ้างจ่ายไปตั้งหลาย

หมื่นแล้ว หลังจากมาถึงเชียงใหม่ นายจ้างก็ให้ Thet Thet Oo ไปอยู่ที่จังหวัดลำปาง โดย Thet Thet Oo ทำงานตั้งแต่ 05:00 – 24:00น. นายจ้างจะให้ Thet Thet Oo ทำงานอยู่ตลอดเวลา และ Thet Thet Oo ไม่ได้ค่าจ้างเลยตลอดเวลาที่ทำงาน 5 เดือนที่จังหวัดลำปาง

ในที่สุด Thet Thet Oo ก็ตัดสินใจหนีออกมา เพราะว่าพอบอกนายจ้างว่าอยากกลับบ้านไม่
อยากทำงานที่นี่แล้ว นายจ้างก็ไม่ให้ออก Thet Thet Oo ก็ไม่ยอมทำงาน แล้วนายจ้างก็เลยนำ Thet
Thet Oo มาส่งที่ร้านเสื้อผ้าที่อำเภอแม่สอด และบอกนายจ้างเก่าของ Thet Thet Oo ว่าทำงานไม่ดี
เลย Thet Thet Oo ไม่ได้ค่าจ้าง กลับมาก็โดนแม่ว่าด้วย

หลังจากนั้น Thet Thet Oo ก็มาทำงานที่ตลาด ได้ประมาณ 3 เดือน เพราะว่า Thet Thet Oo
พูดไทยเก่ง นายจ้างก็เลยให้ค่าจ้างเดือนละ 1,500 บาท โดยอยู่กินกับนายจ้าง แต่เพราะแม่ของ
Thet Thet Oo เห็นว่าทำงานนี้ได้ค่าจ้างน้อย แม่ของ Thet Thet Oo จึงบังคับให้ไปทำงานที่กรุงเทพฯ
เป็นงานขายบริการ แต่ Thet Thet Oo ไม่อยากไป ระหว่างทางก็พยายามที่จะไม่ไป แต่ในที่สุดแม่ก็
ยังบังคับจนได้ แม้ว่าจะถูกทำร้ายก็ตาม

พอไปถึงกรุงเทพฯ แม่ของ Thet Thet Oo ได้งานเรียบร้อย แล้วก็มาบังคับให้ Thet Thet Oo
ทำงานโดยไม่ได้หางานให้ ในที่สุดแม่ก็ให้นายหน้าพาไปที่กรุงเทพฯ ให้หางานให้ นายหน้าพา
Thet Thet Oo ไปทำงานในร้านอาหารแห่งหนึ่ง Thet Thet Oo ก็ร้องไห้ และบอกว่ากลับบ้านบ้าน
นายหน้าที่พาไปก็ส่งสาร Thet Thet Oo เพราะว่าเคยพา Thet Thet Oo ไปที่โน่นที่นี่หลายครั้งแล้ว
สุดท้ายนายหน้าก็ให้เงิน Thet Thet Oo มา 1,000 บาท Thet Thet Oo ก็นั่งรถกลับมาที่อำเภอแม่สอด
ตอนเจอด่านทหารก็ถามว่าจะไปไหน Thet Thet Oo ก็บอกว่าจะกลับบ้านที่อำเภอแม่สอด และ ไม่มี
บัตรอะไร ทหารเห็นว่า Thet Thet Oo พูดภาษาไทยชัดและไม่กลัวใครก็เลยให้กลับมา

หลังจากที่กลับมาอยู่ที่อำเภอแม่สอด Thet Thet Oo ก็กลับมาอยู่กับพ่อเลี้ยง และทำงานที่
ร้านขายของที่อำเภอแม่สอด ได้วันละ 50 บาท นายจ้างให้ที่พักกับอาหาร เดือนหนึ่งจะได้ประมาณ
1,500 บาท แต่ว่าพ่อเลี้ยงของ Thet Thet Oo ก็จะชอบมาขอเงิน แล้วพ่อก็จะดูว่า Thet Thet Oo
แต่ Thet Thet Oo ก็จะให้เงินไปทุกครั้ง จนกระทั่งครั้งสุดท้าย Thet Thet Oo มีเงินให้แค่ 500 บาท
พ่อเลี้ยงของ Thet Thet Oo ก็เอาเงินไปแล้วก็ทิ้ง Thet Thet Oo กลับมา

หลังจากนั้นครูของ Thet Thet Oo ก็เลยมาพา Thet Thet Oo กลับไปเรียนที่โรงเรียน โดยให้
ทำหน้าที่ดูแลเด็กที่อยู่หอพัก และให้เรียนหนังสือต่อ ซึ่งจากประสบการณ์ที่ต้องเดินทางไปต่างๆ
Thet Thet Oo จึงไม่อยากไปอยู่อื่นแล้ว เพราะว่าไม่ชอบประสบการณ์ที่ไม่ดี และตั้งใจที่จะอยู่ที่อำเภอ
แม่สอด ตั้งต้นชีวิตที่นี่ต่อไป และตอนนี้ก็มีความสุขดี แต่ว่าไม่มีเงิน เพราะว่าเคยหาเงินเลี้ยงดูตัวเอง
มาได้ตลอด มาตอนนี้กลับมาเรียน ไม่ได้ทำงาน ก็คิดว่าไม่แน่ใจ อาจจะกลับไปทำงานอีก แต่จะ
พยายามเรียนให้จบ

กรณีศึกษาที่ 10

น.ส. ปุ๋ย อายุ 15 ปี เป็นชาวกะเหรี่ยง เกิดที่อำเภอแม่สวด จังหวัดตาก ปัจจุบันทำงานรับจ้างทั่วไปอยู่ในอำเภอแม่สวด จังหวัดตาก

ปุ๋ย ได้เรียนหนังสือถึง Grade 1 แต่เริ่มเรียนหนังสือตอนอายุ 12 ปี ช่วงที่ปุ๋ยอายุ 10 ปี ก็จะอยู่กับแม่ เพราะแม่เป็นแม่บ้าน และทำงานเลี้ยงเด็ก โดยทำงานตั้งแต่ 06:00 – 17:00น. ได้ค่าจ้างเดือนละ 800 บาท คือเจ้าของร้านมาหาคน ปุ๋ยก็เลยไปทำ และพอทำงานได้ประมาณ 1 เดือน ก็ลาออก เพราะจะต้องตามแม่กลับไปสร้างบ้านที่รัฐกะเหรี่ยง ประมาณ 3 เดือน ซึ่งบ้านที่สร้างนี้แม่ตั้งใจจะสร้างให้ปุ๋ย เพราะแม่อยากให้ปุ๋ยอยู่ที่พม่า แต่ว่าในที่สุดปุ๋ยก็กลับมาพร้อมกับแม่ และให้คนเฝ้าไว้ แล้วปุ๋ยก็กลับมาเลี้ยงเด็กเหมือนเดิม

เพราะว่ามีเพื่อนบ้านที่ทำงานในโรงงานอิฐส่งลูกไปเรียนที่ศูนย์การเรียนรู้แห่งหนึ่งในอำเภอแม่สวด ทำให้แม่พาปุ๋ยไปเข้าเรียน แล้วก็เรียนได้แค่ 1 ปี ออกมาทำงานช่วยครอบครัวทำงาน ปุ๋ยเริ่มทำงานครั้งแรกตอนอายุ 13 ปี เพราะอยากช่วยเหลือพ่อแม่หารายได้ และต้องเรียนกับเด็กเล็กๆ ไม่ค่อยสนุก คือพ่อแม่ทำงานอยู่ที่โรงงานอิฐและสร้างบ้านอยู่ในบริเวณของโรงงาน ครอบครัวมีรายได้ไม่มากนัก พ่อได้ค่าจ้างวันละ 160 บาท ซึ่งพี่ๆ ของปุ๋ยที่ทำงานหาเลี้ยงครอบครัวก็แยกตัวออกไปสร้างครอบครัวใหม่กันหมดแล้ว

พี่ชายของปุ๋ยทำงานอยู่ที่จังหวัดตากก็โทรมาชวนปุ๋ยให้ไปทำงานด้วยกันที่จังหวัดตาก ปุ๋ยก็อยากไปด้วย เพราะว่าเห็นเพื่อนไปกันเยอะ โดยปุ๋ยจะต้องจ่ายค่านายหน้าพาไป ซึ่งแม่เป็นคนหาให้ และต้องจ่ายเงิน 4,000 บาท ต้องเดิน 4 วัน 4 คืน ไปทำงานบ้าน เลี้ยงเด็ก และช่วยขายของในร้านด้วย ได้ค่าจ้างเดือนละ 2,500 บาท โดยนายจ้างมีที่พักให้ แต่ว่าจะต้องจ่ายค่าน้ำค่าไฟเอง เพื่อนที่ทำงานด้วยกันเป็นชาวกะเหรี่ยงเกือบทั้งหมด และพี่ชายของปุ๋ยก็อยู่ด้วย นายจ้างก็ใจดี ทำให้ทำงานได้นาน ซึ่งระหว่างที่ทำงานอยู่ที่จังหวัดตาก นายจ้างทำใบอนุญาตทำงานให้ ปุ๋ยทำงานได้ประมาณ 1 ปีกว่า ก็กลับมาอยู่ที่บ้าน เพราะว่าคิดถึงแม่ เพราะว่าระหว่างที่ทำงานปุ๋ยไม่ได้ส่งเงินให้แม่บ่อยนัก ส่วนใหญ่จะเก็บไว้เอง และจากที่ปุ๋ยก็นั่งรถกลับมาเอง เพราะว่ามีใบอนุญาตทำงานอยู่แล้วก็เลยไม่กลัวว่าจะโดนจับ

หลังจากที่กลับมาจากทำงานที่จังหวัดตาก น้าของปุ๋ยก็บอกว่าร้านข้าวมันไก่ที่ตลาดต้องการคนทำงาน ปุ๋ยก็เลยไปสมัคร เป็นเด็กเสิร์ฟกับล้างจาน ได้ค่าจ้างเดือนละ 1,200 บาท ซึ่งพอปุ๋ยทำงานได้ประมาณ 1 เดือน ก็ป่วย ไอ ทำให้เจ้าของร้านไม่ชอบ เพราะว่าลูกค้าก็ไม่ชอบ เจ้าของร้านเลยให้ไปพัก ถ้าหายก็กลับมาทำงานที่ร้านได้เหมือนเดิม ก็เพิ่งพักมาได้ 1 วัน และตอนนี้น้าก็หางานเป็นแม่บ้านให้ แต่ยังไม่ได้อะไร และปุ๋ยก็ยังไม่ได้ตัดสินใจว่าจะทำงานที่ไหนต่อ

ปุ๋ยตั้งใจว่าจะอยู่ที่แม่สวด ไม่อยากกลับไปอยู่บ้านที่รัฐกะเหรี่ยง เพราะว่าไม่มีเพื่อน แต่ว่า

ถ้าแม่กลับไปอยู่บ้าน ปุ๋ยก็จะไปด้วย ปุ๋ยอยู่ที่แม่สอมีความสุขดี เพราะว่าได้อยู่กับครอบครัว

กรณีศึกษาที่ 11

น.ส. Myeh Ah อายุ 16 ปี เกิดที่เมืองเมะตะมะ พ่อเป็นชาวกะเหรี่ยง ส่วนแม่เป็นชาวพม่า และเข้ามาอยู่แม่สอตั้งแต่อายุ 7 ปี พร้อมกับแม่ ซึ่งกลับไปรับ หลังจากแม่เข้ามาทำงานที่แม่สอก่อนหน้านี้แล้ว โดยพ่อของ Myeh Ah มาทำงานเป็นช่างทาสีที่แม่สอ 1 ปี แล้วก็กลับไปเรียกให้แม่และ Myeh Ah มาอยู่ที่แม่สอด้วยกัน

Myeh Ah เข้าเรียนที่ศูนย์การเรียนรู้แห่งหนึ่งในอำเภอแม่สอ เพราะว่าเพื่อนบ้าน จบ Grade 1 ก็ออกมาทำงาน เพราะคิดว่าตัวเองโตแล้ว อยากทำงานหาเงินให้พ่อแม่

Myeh Ah เริ่มต้นทำงานที่โรงงานเซรามิกในอำเภอแม่สอ ซึ่งเพื่อนของพี่สาว Myeh Ah ทำงานอยู่ก่อนแล้ว Myeh Ah ได้ค่าจ้างประมาณเดือนละ 2,200 บาท ซึ่งขึ้นอยู่กับจำนวนชิ้นที่ทำงานได้ คือวันละ 50 บาท โอที ชั่วโมงละ 7 บาท โดยทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00 น. โดย Myeh Ah ทำงานอยู่ที่โรงงานได้เกือบ 3 ปี จนก่อนออกได้ค่าจ้างวันละ 58 บาท เพื่อนร่วมงานส่วนใหญ่เป็นคนพม่า ส่วนคนไทยเป็นผู้จัดการ มี 3 คน และนายจ้างไม่ถามว่ามีใบอนุญาตทำงานหรือบัตรอะไรหรือเปล่า สาเหตุที่ Myeh Ah ลาออกเพราะว่าเหนื่อย และที่โรงงานมีโอทีตลอด ทำให้ต้องกลับบ้านดึก ซึ่ง Myeh Ah ไม่อยากทำ

หลังจากออกจากโรงงานเซรามิก Myeh Ah ก็ออกมาทำงานที่โรงงานเย็บผ้า ซึ่งเป็นโรงงานเดียวกับพี่สาว และได้ค่าจ้างวันละ 80 บาท โดยทำงานทุกวัน ทำงานได้ประมาณ 1 ปีแล้ว โดยนายจ้างทำใบอนุญาตทำงานให้ ทำให้ Myeh Ah คิดว่าหางานง่ายกว่า และเวลาไปไหนก็ไม่ต้องกลัวว่าจะถูกจับ ระหว่างที่ทำงาน Myeh Ah จะเตรียมอาหารไปกินที่โรงงานเอง ไม่เหมือนที่โรงงานเซรามิก ซึ่งจะกลับมากินข้าวกลางวันที่บ้าน เพราะว่าโรงงานเย็บผ้ามันอยู่ไกลบ้านมากกว่าโรงงานเซรามิก Myeh Ah ได้ทำหน้าที่ตัดผ้า ซึ่งเพื่อนร่วมงานเป็นคนที่มาจากประเทศพม่าทั้งหมด ซึ่งนายจ้างจะทำใบอนุญาตทำงานให้ทุกคน และไม่มีปัญหาเกี่ยวกับเพื่อนร่วมงาน เวลาที่หัวหน้าไม่อยู่ก็แอบคุยกัน แต่ถ้าหัวหน้าอยู่ก็คุยไม่ได้ Myeh Ah ไม่เคยโดนหัวหน้าดุ รายได้ทั้งหมดที่ได้ Myeh Ah จะเอาให้แม่ ถ้าอยากได้อะไรก็จะให้แม่ซื้อให้ เวลาวันหยุดก็จะไปเที่ยวสวนสาธารณะกับเพื่อนๆ บ้าง ไปถ่ายรูปบ้าง เพราะว่าวันหยุดเดือนละ 1 วัน

Myeh Ah คิดว่าไม่ต้องการไปอยู่ที่อื่น เพราะว่าอยู่ที่แม่สอก็ดีอยู่แล้ว เพราะว่าตอนนี้ยังคิดว่าเด็กอยู่ แต่ถ้าแม่ให้ไปก็จะไป ทุกวันนี้มีเพื่อนที่ทำงานอยู่ที่กรุงเทพฯ โทรมาชวนไปทำงานบ้าง แต่แม่ของ Myeh Ah ไม่ให้ไป Myeh Ah ก็เลยไม่ไป แต่ถ้าแม่ให้ไปก็จะไป เพราะว่าอยากไปเห็นกรุงเทพฯ และก็อยากไปเยี่ยมเพื่อนที่ทำงานอยู่ที่กรุงเทพฯ และระหว่างที่อยู่แม่สอ แม่เคยพา

กลับไปเยี่ยมญาติที่เมืองเมาะตะมะ 2 ครั้ง แต่ว่าก็ไม่สนุก เพราะที่ไม่มีเพื่อน และตอนนี้ครอบครัวของ Myeh Ah ก็สร้างบ้านใหม่อยู่ที่อำเภอแม่สอดแล้ว คิดว่าคงจะอยู่ไปอีกนาน

กรณีศึกษาที่ 12

นาย Ah Ku Zin อายุ 15 ปี เป็นชาวพม่า เกิดที่เมืองพะโค ประเทศพม่า และพ่อแม่พม่า แม่สอดตั้งแต่อายุประมาณ 10 ปี ปัจจุบันเพิ่งออกจากงานมาได้ประมาณ 2 อาทิตย์

Ah Ku Zin อยู่กับพ่อแม่ที่อำเภอแม่สอด โดยพ่อทำงานที่โรงงานอิฐบล็อก และแม่ทำงานขายของที่หน้าโรงเรียนสรรพวิทยา อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก คือพ่อแม่ของ Ah Ku Zin มาทำงานก่อนแล้วจึงกลับไปรับที่ประเทศพม่า ระหว่างที่อยู่ประเทศพม่า Ah Ku Zin จึงต้องพักอยู่กับตายาย เพราะว่าบ้านของ Ah Ku Zin อยู่ในโรงงานอิฐบล็อกที่มีลูกเรียนที่ศูนย์แห่งนี้ ทำให้ Ah Ku Zin มีโอกาสได้เรียนหนังสือที่ศูนย์การเรียนรู้แห่งนี้ เพราะว่าเพื่อนบ้านแนะนำให้พ่อแม่ของ Ah Ku Zin และ Ah Ku Zin เรียนจนถึง Grade 3 ก็ลาออกจากโรงเรียน เพราะว่าอยากทำงานหาเงินเอง อยากช่วยเหลือพ่อแม่ ซึ่งตอนนั้น Ah Ku Zin อายุประมาณ 14 ปี

Ah Ku Zin เริ่มงานครั้งแรกที่ร้านซ่อมรถแห่งหนึ่งในอำเภอแม่สอด โดยเพื่อนบ้านมาบอก ว่าที่ร้านต้องการเด็กไปทำงานและพ่ Ah Ku Zin ไปสมัคร เจ้าของร้านก็ไม่ได้ถามถึงบัตรอะไร เพราะว่า Ah Ku Zin ไม่มีบัตรอะไรเลย เพราะนายจ้างไม่สนใจเรื่องบัตร Ah Ku Zin จึงได้ทำงาน โดยทำงานตั้งแต่เวลา 07:00 – 17:00น. ได้ค่าจ้างเดือนละ 1,500 บาท มีวันหยุด 1 วันต่อเดือน Ah Ku Zin ทำงานที่ร้านได้ประมาณ 3 เดือนก็ลาออก

Ah Ku Zin ลาออกจากร้านแรก เพราะว่ามีเพื่อนชวนมาทำงานที่ร้านอีกร้านหนึ่งด้วยกัน Ah Ku Zin อยากทำงานกับเพื่อนจึงออกมา โดยที่ร้านใหม่ก็ทำงานเวลาเดิม ได้ค่าจ้างเท่าเดิม แต่เพื่อนร่วมงานเป็นชาวกะเหรี่ยงทั้งหมด สาเหตุที่ Ah Ku Zin ลาออกเพราะว่าไม่สามารถทนกับนายจ้างได้อีกแล้ว เพราะนายจ้างชอบดุด่า ทำให้หลายครั้ง Ah Ku Zin ไม่พอใจ แต่ก็เก็บเอาไว้

หลังจากที่ Ah Ku Zin ออกจากงานมา ก็ยังหางานใหม่ไม่ได้ เพราะว่า Ah Ku Zin ไม่อยากทำงานก่อสร้าง อยากทำงานที่ร้านซ่อมรถ จึงคิดว่าค่อยๆ ไปสมัครดู คงจะได้ซักร้าน แต่ว่า Ah Ku Zin ก็ยังไม่อยากไปอยู่ที่อื่น เพราะยังเด็ก แม่ไม่ให้ไปอยู่ไกลๆ แต่ Ah Ku Zin เองก็ไม่ได้คิดว่าจะต้องอยู่ที่แม่สอดเพียงแห่งเดียว ถ้ามีโอกาสไปอยู่ที่อื่นก็อาจจะไป แต่ต้องดูว่าตัวเองไหวหรือยัง และเพราะว่าครอบครัวของ Ah Ku Zin อยู่ที่แม่สอดหมดแล้ว Ah Ku Zin จึงไม่อยากกลับไปอยู่ที่ประเทศพม่าอีก

กรณีศึกษาที่ 13

น.ส. Phyu Phyu La อายุ 15 ปี เป็นชาวกะเหรี่ยง เกิดที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก แต่พ่อแม่มาจากเมืองพะอาน รัฐกะเหรี่ยง ประเทศพม่า ปัจจุบันทำงานเป็นลูกจ้างรายขายของแห่งหนึ่งในตลาดอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

Phyu Phyu La มีพี่น้อง 2 คน มีพี่ชาย 1 คน ทำงานอยู่ที่แม่สอด Phyu Phyu La ได้เรียนหนังสือในโรงเรียนของกลุ่มมิชชันนารีแห่งหนึ่ง แม้ว่าจะนับถือศาสนาพุทธ แต่ทางโรงเรียนก็เปิดรับเด็กกะเหรี่ยง – พม่าทุกคนเข้าเรียน โดยไม่จำเป็นต้องนับถือศาสนาคริสต์ Phyu Phyu La เรียนจนถึง Grade 4 ก็ออกมา เพราะว่าช่วงที่ Phyu Phyu La เรียนนั้น พ่อทำงานขับรถให้โรงสีข้าว แล้วเกิดอุบัติเหตุซึ่งหลังจากพ่อหายดีแล้วแต่ก็ไม่สามารถทำงานขับรถได้อีก เพราะว่ามีปัญหาที่หลัง หมอบอกว่าต้องผ่าตัดกระดูกสันหลัง แม้ก็ต้องทำงานคนเดียว ต้องหาเงินทั้งเลี้ยงครอบครัวและค่ารักษาพ่อ ทำงานขายของอยู่ที่หน้าโรงงานอยู่แถวๆ บ้าน ส่วนพี่ชายก็แต่งงานมีครอบครัวไปแล้ว ก็ต้องหาเลี้ยงครอบครัวตัวเอง พี่ชายไม่ได้เรียนหนังสืออะไร ทำงานอยู่ที่อุ้มฮมตั้งแต่เด็ก

หลังจากออกจากโรงเรียน ซึ่งตอนนั้น Phyu Phyu La อายุประมาณ 13 ปี Phyu Phyu La ก็ไปหางานในตลาด ร้านแรกที่เข้าไปสมัครเป็นร้านขายเสื้อผ้า แต่เจ้าของร้านไม่รับ เพราะเห็นว่ายังเด็กไป ตัวเล็กเกินไป แม่ของ Phyu Phyu La ก็บอกว่าไม่เป็นไร ให้ไปดูอีกร้านหนึ่ง ร้านขายรองเท้าแห่งหนึ่งมีป้ายติดไว้ว่ารับสมัครลูกจ้าง Phyu Phyu La ก็เลยเข้าไปสมัคร ก็เลยได้ทำงานที่ร้านรองเท้า ซึ่งเจ้าของร้านบอกว่าถ้ามานอนที่ร้านได้ก็ดี แต่ Phyu Phyu La บอกว่าจะนอนที่บ้าน เพราะว่าถ้านอนที่ร้านแม่เป็นห่วง เพราะว่าเจ้าของร้านเช่าห้องไว้ให้นอน แต่ห้องที่เจ้าของร้านเช่าประตูไม่ค่อยดี เข้าออกได้สบาย แม้วด้านหน้าจะทำประตูเหล็กไว้ แต่คนข้างนอกก็สามารถปีนเข้ามาในห้องได้สบายเลย Phyu Phyu La ก็เลยไม่อยู่ เพราะกลัวถูกทำร้าย ถูกข่มขืน เพราะว่าแถวๆ บ้านจะมีอยู่บ่อยๆ ทำให้ทุกวัน Phyu Phyu La จะรีบกลับจากที่ทำงาน ถึงบ้านประมาณ 18:30น. และถ้ามีดแล้วก็จะไม่ออกไปไหน

ที่ร้านขายรองเท้า Phyu Phyu La จะต้องไปเปิดร้านแต่เช้า 05:00น. เพราะว่าร้านเปิด 06:00 – 18:00น. แต่ทุกวันนี้ Phyu Phyu La จะออกจากบ้านประมาณ 05:30น. ซึ่งจากบ้านเดินไปที่ร้านก็จะใช้เวลาไม่เกิน 20 นาที แต่เพราะว่าบางครั้งก็จะมีคดีฆ่า หรือข่มขืนเกิดขึ้นแถวๆ บ้าน เพราะว่าบ้านของ Phyu Phyu La อยู่นอกเมือง เป็นที่โล่งๆ และมีพวกคนติดยาเยอะ ซึ่ง Phyu Phyu La ต้องออกไปทำงานแต่เช้ามีด แม่ก็จะให้พี่ชายไปส่งบ้าง เจ้าของร้านจะชอบค่าเพราะว่า Phyu Phyu La จะทำอะไรช้า ไม่ทันใจเจ้าของร้าน และบางครั้งก็ไม่ว่าต้องทำอะไรบ้าง และสำหรับในร้านจะแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ หน้าร้าน ซึ่งจะขายรองเท้าราคาเดียว ส่วนในร้านจะเป็นพวกรองเท้าผ้าใบ ซึ่ง Phyu Phyu La จะดูแลในส่วนนี้ เพราะว่าทำงานมานาน อ่านหนังสือได้บ้าง แต่สำหรับคนที่เพิ่งมา

ทำงานแล้วก็อ่านหนังสือได้นิดๆ หน่อยๆ เจ้าของร้านจะให้ไปขายรองเท้าน้ำร้าน ซึ่งมีราคาเดียว

Phyu Phyu La จะกินข้าวที่บ้านตอนเช้าก่อนไปทำงาน และเตรียมอาหารกลางวันไปกินที่ร้านเอง เพราะว่าเจ้าของร้านไม่เลี้ยงอาหารกลางวัน Phyu Phyu La ทุกวันนี้ได้ค่าจ้างเดือนละ 2,800 บาท แต่ช่วงที่เข้าไปแรกๆ เจ้าของร้านจะให้เงิน Phyu Phyu La เดือนละ 2,100 บาท ประมาณ 1 ปี ก็ค่อยขึ้นเป็น 2,400 บาท แล้วปีที่ 3 ก็ขึ้นมาเป็น 2,800 บาท

Phyu Phyu La ทำงานที่ร้านขายรองเท้ามาได้ประมาณ 3 ปีแล้ว แต่ทุกวันนี้ Phyu Phyu La กำลังหางานใหม่ เพราะว่าเจ้าของร้านย้ายร้านไปอยู่ที่ใหม่ ไกลจากบ้านของ Phyu Phyu La มาก และติดอยู่ชายแดนไทย – พม่าด้วย เพราะว่าร้านเดิมเจ้าของตึกจะปรับปรุงตึก ซึ่งระหว่างที่ปรับปรุงตึก ร้านเปิดขายไม่ได้ เจ้าของร้านก็เลยจะย้ายไปขายที่อื่น ซึ่งเจ้าของร้านก็ชวน Phyu Phyu La ไปทำงานด้วย แต่แม่ของ Phyu Phyu La ไม่ให้ไป เพราะว่าร้านใหม่ไกลเกินไป ต้องนอนที่ร้านด้วย

สำหรับคนที่ทำงานในร้าน ส่วนใหญ่จะอยู่ไม่ได้นาน จำนวนคนงานที่มีก็ไม่แน่นอน เพราะว่าเจ้าของร้านค่าแรง ทำอะไรผิดนิดๆ หน่อยๆ ก็ค่า บางครั้ง Phyu Phyu La กับเพื่อนไม่ได้ทำผิดก็ค่า หรือว่าหุจดหิดจากที่อื่นมาก็มาลงกับ Phyu Phyu La และเพื่อน แต่ว่า Phyu Phyu La ก็อดทนเพราะรู้ว่าเจ้าของร้านนิสัยเป็นยังไง ถึงแม้เจ้าของร้านจะชอบค่า แต่ว่าระหว่างที่ทำงาน Phyu Phyu La ก็ไม่ได้หางานอื่น เพราะว่างานที่ทำก็ไม่หนักมาก และแม่ก็บอกว่ายังตัวเล็ก ยังเด็ก อยู่ไปหางานทำที่อื่นก็คงไม่มีใครรับ แล้วก็ไม่มีบัตรอะไรด้วย ถ้าทนได้ก็ทนไปก่อน

ช่วงที่ Phyu Phyu La ไปทำงานแรกๆ ในร้านมีลูกจ้างประมาณ 14 คน ร้านใหญ่มาก แต่ก็ค่อยๆ ออกเพราะว่าทนเจ้าของร้านไม่ไหว ทุกวันนี้เหลืออยู่ 7 คน แล้วเจ้าของร้านก็เพิ่งเปลี่ยนจากจ้างเป็นรายเดือนมาเป็นจ้างแบบรายวัน จ่ายเงินรายวัน วันละ 80 บาท ส่วนเพื่อนร่วมงานส่วนใหญ่เป็นคนพม่า คนมุสลิม ส่วนคนกะเหรี่ยงก็จะมี Phyu Phyu La กับญาติอีกคนเท่านั้น ทำให้ในที่ทำงานจะใช้ภาษาพม่าเป็นส่วนใหญ่คุยกับเพื่อนร่วมงาน ทั้งที่บ้านจะใช้ภาษากะเหรี่ยง แม้ว่าจะคุยภาษาเดียวกันได้แต่ Phyu Phyu La ก็มีปัญหากับเพื่อนร่วมงานบ้าง เรื่องขายของ เพราะว่าเพื่อนบางคนมักจะทำผิดบ่อยๆ ทำให้เจ้าของร้านโกรธและค่า ซึ่งทุกคนก็จะโดนค่าไปด้วย บางคนมาใหม่ ไม่ยอมทำงาน พอ Phyu Phyu La แนะนำก็ไม่ทำแล้วก็มาว่า Phyu Phyu La อีก แต่ส่วนใหญ่เรื่องที่ทะเลาะกันบ่อยคือเรื่องขโมยอาหาร เพราะว่าที่ร้านเจ้าของร้านจะให้ผลัดกันเข้าไปกินอาหารกลางวันแล้วบางคนไม่ได้เอาแกงมา ก็มาขโมยเอาแกงของ Phyu Phyu La จะมีแกงหลายตลอด พอแกงหายเยอะๆ เจ้าของร้านก็จะบ่น ก็จะมาถามกันละ แต่ก็จับไม่ค่อยได้ว่าใครขโมย

Phyu Phyu La ตั้งใจว่าจะอยู่ที่แม่สอดไปเรื่อยๆ เพราะว่าไม่มีบัตรและถ้าจะไปทำงานที่อื่นต้องจ่ายเงินเยอะ ครอบครัวยัง Phyu Phyu La ไม่มีเงิน แล้วไปทำงานที่อื่นก็เสี่ยงด้วย แต่ถ้าไปได้ก็อยากจะไป เพราะว่าอยากทำงานที่ได้เงินดีๆ งานที่อยากทำก็เป็นงานขายของหน้าร้านไม่อยากทำงาน

ก่อสร้าง ส่วนเรื่องบัตร ก็มีคนเคยมาชวนให้ทำบัตร บอกว่าจะจัดการเรื่องให้ แค่ Phyu Phyu La จ่ายเงินมาก็พอ แต่ว่า Phyu Phyu La ไม่มีเงินและกลัวโดนหลอก ก็เลยไม่ได้ทำ ทุกวันนี้อยู่แม่สอดก็มีความสุข เพราะว่าได้อยู่กับครอบครัว แต่ว่าเวลาจะไปไหนก็ต้องระวังด้วย เพราะว่ากลัวตำรวจจับ กลัวว่าถ้าถูกส่งกลับไปพม่าแล้วจะอยู่ยังไง เพราะว่าไม่มีญาติอยู่ที่พม่า Phyu Phyu La เกิดและโตที่แม่สอด ไม่เคยไปพม่า

กรณีศึกษาที่ 14

น.ส. Ah Ah อายุ 15 ปี เป็นชาวกะเหรี่ยง เกิดที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก แต่พ่อแม่มาจากรัฐกะเหรี่ยง ประเทศพม่า ปัจจุบันทำงานเป็นลูกจ้างร้านขายของแห่งหนึ่งในตลาด

Ah Ah เป็นลูกสาวคนโต มีน้องสาวหนึ่งคน อายุ 13 ปี ซึ่งพ่อแม่ของ Ah Ah แยกทางกัน เพราะว่าพ่อติดเหล้าแล้วทำร้ายแม่ Ah Ah ก็เลยอยู่กับแม่ แล้วแม่ของ Ah Ah ก็แต่งงานใหม่ ช่วงนั้น Ah Ah เรียนหนังสือ แต่ว่าสามีใหม่ของแม่ก็ทำร้ายแม่ Ah Ah อีก มีก็เลยหย่ากันอีกครั้งประมาณ 2 ปีแล้ว ทุกวันนี้ครอบครัว Ah Ah จึงอยู่กันเพียง 3 คน คือ Ah Ah น้องสาว และแม่

Ah Ah ได้เรียนหนังสือในโรงเรียนของกลุ่มมิชชันนารีแห่งหนึ่งในอำเภอแม่สอด แม้ว่า Ah Ah จะนับถือศาสนาพุทธ แต่เพราะโรงเรียนรับนักเรียนทุกคนที่เป็นชาวกะเหรี่ยง – พม่า Ah Ah จึงไปสมัครเรียนได้ แล้วพอเรียน Grade 4 เป็นต้นไป โรงเรียนจะสอนเป็นภาษาพม่า แต่ Ah Ah ก็เรียนหนังสือยังไม่จบ Grade 6 ก็ต้องออกมาทำงาน แต่ช่วงทำงานแรกๆ ที่ Ah Ah ทำงานก็ยังไปเรียนหนังสือเป็นหลักสูตรการเรียนภาคค่ำของทางเทศบาล แต่เพราะว่าเรียนตอนเย็น เลิกเรียนประมาณ 20:30น. และโรงเรียนอยู่ไกลบ้านเพราะอยู่แถวๆ หน้าที่ว่าการอำเภอแม่สอด ซึ่งค่อนข้างอันตรายเวลากลับบ้าน แม่จึงให้ Ah Ah เลิกเรียน

Ah Ah ไม่เรียนต่อให้จบ Grade 6 เพราะแม่บอกว่าโตแล้วอายุ 15 ปีแล้ว น่าจะออกมาทำงานได้แล้ว และ Ah Ah ก็คิดว่าตัวเองน่าจะช่วยแม่ทำงานได้แล้ว ก็เลยออกจากโรงเรียน เพราะว่าหลังจากที่แม่ของ Ah Ah หย่ากับสามีใหม่ แม่ของ Ah Ah ก็ไม่ได้ทำงานอะไร ครอบครัว Ah Ah อยู่ได้ด้วยการที่แม่ของ Ah Ah ไปเก็บผักที่สภาพดีๆ ที่เหลือทิ้งในตลาดมากินกัน ไม่มีรายได้อื่น

พอหลังจากออกจากโรงเรียน Ah Ah ก็ไปหางานทำในตลาด เป็นงานลูกจ้างในร้านขายรองเท้า ซึ่งลูกพี่ลูกน้องของ Ah Ah ทำงานอยู่ก่อนแล้ว และเห็นว่างานไม่ได้หนักมาก พอจัดร้านเสร็จแล้วก็นั่งจนกว่าจะมีลูกค้า แล้วพอเจ้าของร้านบอกลูกพี่ลูกน้องของ Ah Ah ว่าต้องการคน ลูกพี่ลูกน้องจึงบอกให้ Ah Ah ไปสมัครทำงานด้วย

Ah Ah จะต้องไปถึงร้านก่อนร้านเปิดเพราะว่าต้องไปจัดร้าน ทำความสะอาดบ้าน ซึ่งร้าน

เปิด 06:00 – 18:00น. จึงออกจากบ้านประมาณ 05:30น. แล้วเดินทางไปทำงาน และกลับถึงบ้านประมาณ 18:30น. Ah Ah ได้ค่าจ้างเดือนละ 2,400 บาท เพราะว่าเพิ่งทำงานได้ไม่นาน แต่ตอนที่เข้าไปครั้งแรกเจ้าของร้านให้ค่าจ้าง 2,100 บาท แล้วหลังจากนั้นประมาณ 1 เดือน เจ้าของร้านเห็นว่าทำงานดีก็เลยขึ้นเงินเดือนให้เป็น 2,400 บาท Ah Ah รับผิดชอบขายรองเท้าส่วนหน้าร้าน เพราะว่าเพิ่งเข้ามาทำงานได้เพียง 1 ปี ยังจำราคารองเท้าไม่ได้ และไม่มีประสบการณ์ขายมากนัก เพราะหน้าร้านจะเป็นรองเท้าที่ขายราคาเดียว

เพื่อนร่วมงานของ Ah Ah นั้นส่วนใหญ่เป็นคนพม่า และมีชาวมุสลิม ส่วนกะเหรี่ยงจะมี Ah Ah กับลูกพี่ลูกน้องอีกคนเท่านั้น ส่วนใหญ่ในที่ทำงานจะพูดภาษาพม่ากัน แต่ว่าเจ้าของร้านจะไม่ชอบเวลาที่ Ah Ah กับเพื่อนคุยกันภาษาเป็นพม่า เพราะเจ้าของร้านฟังไม่รู้เรื่อง ก็จะด่าและห้ามทุกคนไม่ให้พูดภาษาพม่ากัน เพราะเจ้าของร้านกลัวว่า Ah Ah และเพื่อนจะนิทาเจ้าของร้านอยู่ แล้ว Ah Ah กับเพื่อนร่วมงานก็จะทะเลาะกันเรื่องงานบ้าง เพราะว่าบางคนก็ไม่ค่อยทำงาน ส่วน Ah Ah มักโดนเจ้าของร้านด่า เพราะว่าเรื่องใส่กล่องรองเท้าผิด กับสลับเบอร์รองเท้า แต่ Ah Ah ก็อดทน ไม่ได้ตอบโต้อะไร Ah Ah ทำงานอยู่ที่ร้าน ก็จะเตรียมอาหารกลางวันมากินเองที่ร้าน เป็นการประหยัดค่าใช้จ่าย เพราะว่าเจ้าของร้านไม่เลี้ยงอาหารกลางวัน และเจ้าของร้านจะให้ทยอยเข้าไปกินข้าวตั้งแต่ 11:30น. แต่ปัญหาที่ Ah Ah ต้องทะเลาะกับเพื่อนร่วมงานบ่อยๆ คือ เรื่องที่มีคนไม่ได้เอาแกลงมาจากบ้าน แล้วก็มาขโมยกินของ Ah Ah ซึ่งพอเจ้าของร้านรู้ เจ้าของร้านก็จะด่า แต่ว่าก็ไม่เคยจับได้เลยว่าใครขโมย เจ้าของร้านที่ Ah Ah ทำงานอยู่จะชอบด่าลูกน้อง ทำให้มีคนทยอยออกไปเรื่อยๆ จากเดิมที่มีคนทำงานอยู่ 14 คน ก็เหลือ 7 คน ยิ่งหลังจากที่ Ah Ah ทำงานมาได้ 1 ปี เจ้าของร้านจะต้องย้ายร้าน ไปอยู่ที่ใหม่ ติดกับชายแดนไทย – พม่า และไม่ได้จ้างเป็นรายเดือน หันมาจ่ายค่าจ้างเป็นแบบรายวัน วันละ 80 บาท ยังมีคนค่อยๆ ออกไป

แม้ว่าเจ้าของร้านจะชวน Ah Ah ไปทำงานที่ร้านใหม่ด้วย แต่ แม่ของ Ah Ah ไม่ให้ไป เพราะว่าไกล และอยู่ติดพม่า แม่เป็นห่วงอันตราย ทำให้ทุกวันนี้ Ah Ah ก็พยายามหางานใหม่ แต่อยากทำงานในตลาด ไม่อยากทำงานก่อสร้าง จึงยังหางานไม่ได้ ส่วนรายได้ทั้งหมดที่ Ah Ah ได้มาจากร้าน Ah Ah จะให้แม่เก็บไว้ แล้วถ้าอยากได้อะไรก็จะให้แม่ซื้อให้ หรือขอเงินแม่เอา ซึ่งทุกวันนี้ Ah Ah ก็มีความสุขกับชีวิตที่แม่สออด เพราะว่าได้อยู่กับแม่ และไม่คิดว่าจะไปอยู่ที่อื่นหรือที่พม่า เพราะว่าไม่รู้จักใคร แต่ก็อยากได้ทำงานที่ได้ค่าจ้างดีๆ งานสม่ำเสมอแล้วถ้าจะไปทำงานที่อื่นก็ไม่ได้ เพราะว่าไม่มีบัตร และต้องจ่ายค่านายหน้าเยอะมาก Ah Ah ไม่มีเงินมากพอที่จะจ่ายได้ และไม่อยากให้นายหน้าหางานให้ก่อน แล้วค่อยจ่ายเงินทีหลัง เพราะกลัวว่าจะโดนหลอกให้ไปทำงานไม่ดี

กรณีศึกษาที่ 15

นาย Thet Paing Zaw อายุ 18 ปี เป็นชาวพม่า เกิดที่เมืองพะโค ประเทศพม่า เดินทางมาที่อำเภอแม่สอดพร้อมกันทั้งครอบครัว ซึ่งตอนนั้น Thet Paing Zaw อายุเพียง 10 ปี และกำลังเรียนหนังสืออยู่ Grade 5

Thet Paing Zaw และครอบครัวนั่งรถบัสมาจากบ้านที่เมืองพะโค ใช้เวลาเดินทาง 2 วันถึงเมืองเมียวดี แล้วก็นั่งเรือข้ามมายังแม่สอด โดยจ่ายค่าเรือไปประมาณ 3,000 จ๊าด พอมาถึงแม่สอด พ่อแม่ของ Thet Paing Zaw ก็ได้งานเป็นคนงานอยู่ในไร่ของคนท้องถิ่นที่บ้านค้ำกิบาล และ Thet Paing Zaw ก็เริ่มทำงานเลย ไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือ

Thet Paing Zaw เริ่มจากการทำงานกับพ่อแม่ เป็นงานรับจ้างทั่วไป เช่น รับจ้างเกี่ยวข้าว ปลูกหอมแดง หักข้าวโพด เป็นต้น ส่วนใหญ่เป็นงานตามฤดูกาล ได้ค่าจ้างวันละ 100 บาท Thet Paing Zaw และครอบครัวอยู่ที่บ้านค้ำกิบาลได้ประมาณ 5 ปี ก็ย้ายออกมา เพราะว่าหัวหน้าที่ให้พ่อแม่สร้างบ้านอยู่บนที่ดินนั้นเค้าไม่หางานให้ รายได้ไม่พอกิน คือ พ่อแม่ไม่ได้เป็นลูกจ้างประจำ เวลาถึงงานหัวหน้าก็ต้องไปทำงานให้หัวหน้าก่อน แต่ถ้าหัวหน้าไม่มีงานก็ต้องไปหางานทำที่อื่น ซึ่งทุกวันนี้คนท้องถิ่นที่บ้านค้ำกิบาลจะรู้จัก Thet Paing Zaw ดี เวลาต้องการแรงงานก็จะมาเรียกที่บ้าน

หลังจากนั้น Thet Paing Zaw รู้ข่าวจากเพื่อนที่เคยรับจ้างด้วยกันมาบอกว่าที่โรงงานทอผ้าต้องการคนงาน Thet Paing Zaw จึงไปทำ โดยต้องทำงานตั้งแต่ 07:30 – 17:00น. และบางวันก็มีโอทีชั่วโมงละ 7 บาท ส่วนค่าจ้างจะคิดตามจำนวนงานที่ทำได้ มุ้ง 1 หลังประมาณ 1.50 บาท ซึ่ง Thet Paing Zaw จะทำได้วันละประมาณ 15 – 16 หลัง แล้วทางโรงงานก็จะหักค่าอาหารอีกเดือนละ 300 บาท ซึ่งเพื่อนร่วมงานในโรงงานถ้าเป็นคนเย็บมุ้งทั้งหมดจะเป็นคนที่มาจากประเทศพม่า ส่วนหัวหน้าคนงานก็เป็นคนไทยที่พูดภาษาพม่าได้ด้วย Thet Paing Zaw ทำงานที่โรงงานได้ประมาณ 1 เดือน ก็ลาออก เพราะว่าทอผ้าจะคันมาก Thet Paing Zaw กลัวว่าถ้าทำไปนานๆ จะเกาและเป็นแผลก็เลยลาออกมาก

หลังจากที่ Thet Paing Zaw ลาออกจากโรงงานก็ย้ายมาจากบ้านค้ำกิบาล มาเช่าบ้านอยู่แถวๆ บ้านแม่ตาว โดยเจ้าของบ้านเช่าให้อยู่บ้านฟรี แต่ว่าต้องทำงานให้กับเจ้าของบ้านตามที่เจ้าของบ้านต้องการ เช่น ไปเกี่ยวข้าว ปลูกข้าวโพด เป็นต้น โดยแรกๆ ได้ค่าจ้างวันละ 70 บาท แต่หลังจากทำงานมาได้ประมาณ 3 ปีแล้ว ทุกวันนี้ Thet Paing Zaw ได้ค่าจ้างวันละ 100 บาท และช่วงที่ไม่มีงานในสวนในไร่ Thet Paing Zaw ก็จะไปทำงานก่อสร้าง เป็นกรรมกรทั่วไป จะได้ค่าแรงวันละ 80 บาท โดยที่ Thet Paing Zaw จะทำงานให้เสร็จ แล้วค่อยย้ายไปทำก่อสร้างที่อื่นๆ ไปเรื่อยๆ แต่จะทำเฉพาะงานที่อยู่ในอำเภอแม่สอด โดยส่วนใหญ่เวลาทำงานทั้งงานรับจ้างทั่วไปและ

งานก่อสร้างจะทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. แต่งานในไร่ในสวนถ้างานเสร็จเร็วก็ได้เลิกเร็ว

ทุกวันนี้พ่อแม่ของ Thet Paing Zaw ไม่ทำงานแล้วเพราะว่าอายุมากแล้ว Thet Paing Zaw และพี่ๆ จะเป็นแรงงานหลักของครอบครัว ดังนั้นทุกๆ วัน Thet Paing Zaw จะออกไปหางานทำอยู่เรื่อยๆ และเพราะว่ามาอยู่ที่แม่สอดคนงาน รู้จักคนเยอะ รวมทั้งมีญาติพี่น้องอยู่ที่แม่สอดเยอะ ก็เลยมีคนช่วยส่งข่าวเรื่องงานให้ Thet Paing Zaw อยู่เรื่อยๆ แต่ Thet Paing Zaw ชอบทำงานก่อสร้างมากกว่างานในไร่ในสวน

ตอนที่ Thet Paing Zaw ยังอยู่ที่บ้านค้ำกิบาล ใกล้ๆ บ้านเป็นค่ายมวย Thet Paing Zaw จึงไปขอเรียนมวยที่ค่ายมวย พอฝึกได้ไม่นาน ครูมวยเห็นว่าฝีมือ ก็เลยให้ชก ถ้าชนะก็จะได้เงินประมาณ 300 บาท แต่ถ้าแพ้ก็จะได้ประมาณ 150 บาท และ Thet Paing Zaw เคยชกมวยไทย – พม่า ที่ทางเทศบาลแม่สอดจัดขึ้นด้วย ตอนนั้นอายุ 16 ปี ผลปรากฏว่าชนะนักมวยไทย ทำให้สร้างความไม่พอใจกับคนไทยที่มากดูเป็นอย่างมาก ทำยที่สุดหลังจากเสร็จงาน Thet Paing Zaw กับน้องชายก็โดนกลุ่มวัยรุ่นคนไทยรุมทำร้าย แต่ Thet Paing Zaw ก็ไม่ได้ตอบโต้อะไร เพราะว่าที่แม่สอดเป็นบ้านของคนไทย Thet Paing Zaw เป็นคนพม่าจะมาสู้คนไทยไม่ได้ แต่กับเพื่อนร่วมงานที่ส่วนใหญ่เป็นชาวพม่ากับกะเหรี่ยง – พม่า Thet Paing Zaw ไม่เคยมีปัญหาคู่ทะเลาะกับเพื่อนร่วมงานเลย แต่ก็ยังมีบางตอนที่ทำงานก่อสร้างที่ถูกคนท้องถิ่นนิทนาว่าเป็นกะเหรี่ยง – พม่า แต่ Thet Paing Zaw ก็ไม่ได้โกรธหรือตอบโต้อะไร

Thet Paing Zaw ไม่มีบัตรอะไรเลย ทำให้ทุกวันนี้เวลาจะออกไปไหน จะต้องขออนุญาตแม่ก่อน เพราะแม่เป็นห่วงกลัวว่าจะถูกตำรวจจับ เพราะว่าตั้งแต่ Thet Paing Zaw มาอยู่ที่แม่สอด 8 ปีนั้น Thet Paing Zaw จะถูกตำรวจจับส่งกลับไปที่ด่านไม่ต่ำกว่า 20 ครั้ง อย่างเช่นปีนี้ (พ.ศ. 2552) Thet Paing Zaw โดนจับส่งกลับแล้ว 4 ครั้ง บางครั้งถ้ามีเงินเอาเงินให้ตำรวจก็จะไม่โดนจับ แต่ถ้าไม่มีเงินก็โดนส่งกลับ ครั้งล่าสุดโดนตำรวจจับตอนที่กำลังปั่นจักรยานกลับบ้าน ตำรวจยึดรถจักรยานไปเลย และ Thet Paing Zaw ถูกส่งกลับไปที่ด่านเมียวดี ทำให้ต้องเสียเงินค่าเรือข้ามฟากแล้วก็ต้องเดินกลับมาบ้านอีก ซึ่ง Thet Paing Zaw อยากทำบัตร ไม่ว่าจะเป็นใบอนุญาตทำงานหรือบัตรประชาชนพม่า แต่ว่าไม่มีเงิน เลยไม่สามารถทำบัตรอะไรได้

Thet Paing Zaw ตั้งใจจะอยู่ที่แม่สอดไปเรื่อยๆ เพราะไม่อยากอยู่ห่างจากพ่อแม่ ก็เลยไม่อยากไปทำงานที่อื่น เพราะว่าอยู่ที่แม่สอดก็มีความสุขดี ได้อยู่กับครอบครัว ถึงจะได้ค่าจ้างน้อยหน่อยแต่ก็ยังมีงานได้เรื่อยๆ จะมีไม่สบายใจก็แค่ต้องระวังตำรวจเท่านั้น เคยมีลุงโทรมาชวน Thet Paing Zaw ไปทำงานโรงงานใกล้ CP ที่กรุงเทพฯ และนายจ้างของลุงจะมารับ Thet Paing Zaw ที่แม่สอดเอง แต่ว่าแม่ไม่ให้ไป Thet Paing Zaw ก็เลยไม่ไป และบางครั้ง Thet Paing Zaw ก็รู้สึกอยากไปทำงานที่อื่น เพราะว่าอยากมีรายได้เพิ่มขึ้น แต่ถ้าต้องไปคนเดียวก็ไม่อยากไป ถ้ามีน้องชายไปด้วย

และแม่ให้ไป ก็คิดว่าไปทำงานที่อื่นนอกแม่สอดก็ได้

กรณีศึกษาที่ 16

นาย Kyaw Zin Latt อายุ 21 ปี ชาวพม่า เกิดที่เมืองใจโต รัฐมอญ ประเทศพม่า ปัจจุบันทำงานรับจ้างทั่วไปอยู่ในเมืองแม่สอด จังหวัดตาก

พ่อแม่ของ Kyaw Zin Latt มาทำงานที่แม่สอดก่อน โดยทำงานรับจ้างแล้วก็กลับไปรับ Kyaw Zin Latt และพี่น้องมาอยู่ที่แม่สอด ซึ่งตอนนั้น Kyaw Zin Latt อายุเพียง 9 ขวบ พอมาถึงแม่สอด Kyaw Zin Latt ไม่ได้เรียนหนังสือ ก็จะช่วยพ่อแม่ดูแลบ้าน เพราะว่าพ่อทำงานปั่นสามล้อ

Kyaw Zin Latt เริ่มทำงานตอนอายุประมาณ 17 ปี เพราะว่าพ่อหางานให้ เป็นงานโรงงานเย็บผ้า Kyaw Zin Latt ทำหน้าที่เย็บ ต้องดึงผ้า ทำงานอยู่ที่โรงงานได้ประมาณ 4-5 ปี โดยต้องทำงานตั้งแต่ 08:00 – 23:00น. เพราะว่าที่โรงงานมีโอทีด้วย โดยโรงงานจะจ่ายเงินค่าจ้างเป็นเดือน แต่ค่าจ้างจะขึ้นอยู่กับงานที่ทำได้ โดยจะนับเป็นโหล ได้เงินประมาณวันละ 150 – 200 บาท ที่โรงงาน Kyaw Zin Latt ทำงานทุกวัน หยุดวันอาทิตย์ (จะหยุดอาทิตย์เว้นอาทิตย์) ในโรงงานที่ Kyaw Zin Latt ทำงาน คนงานส่วนใหญ่เป็นคนที่มาจากประเทศพม่า มีคนไทยอยู่ประมาณ 10 คน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นหัวหน้าคนงาน หรือเป็นคนที่นับจิ้งจอก ตอนทำงานโรงงาน Kyaw Zin Latt มีใบอนุญาตทำงาน เพราะว่าโรงงานทำให้ โดยโรงงานจะหักค่าทำใบอนุญาตทำงานจากค่าจ้างที่ Kyaw Zin Latt ทำงานได้ โดยจะโดนหักอยู่ประมาณ 4-5 เดือน Kyaw Zin Latt ไม่มีปัญหาเกี่ยวกับเพื่อนร่วมงาน แต่ที่ลาออก เพราะว่าช่วงประมาณ 4-5 เดือนก่อนลาออกนั้น โรงงานไม่จ่ายค่าจ้างให้กับ Kyaw Zin Latt ครบตามจำนวนที่ทำงานได้ พอ Kyaw Zin Latt เห็นว่าได้ค่าจ้างดี ก็เลยออกมาใบอนุญาตทำงานก็เลยใช้ไม่ได้ เพราะไม่ได้ต่ออายุบัตร

หลังจากนั้น Kyaw Zin Latt ก็ไปทำงานก่อสร้าง เพราะว่ามีความรู้จักแนะนำให้ และ Kyaw Zin Latt ไม่อยากทำงานโรงงานอีก เพราะว่าค่าจ้างไม่สมมาเสมอ งานก็ไม่ใช่เวลา บางครั้งงานก็หนัก แต่งานก่อสร้าง Kyaw Zin Latt ทำงานเป็นกรรมกรทั่วไป ได้ค่าจ้างวันละ 100 บาท ทำงานตั้งแต่ 05:00 – 17:00น. แล้วพอ Kyaw Zin Latt ทำงานก่อสร้างได้ประมาณ 3 เดือนสุดท้ายก่อนงานจะเสร็จ หัวหน้าคนงานก็ให้เงินบ้างไม่ให้บ้าง

พอออกจากงานก่อสร้าง Kyaw Zin Latt จึงมาทำงานรับจ้างที่ตลาดแม่สอด มารับจ้างแบกของลงจากรถ ได้ค่าจ้างประมาณ 100 บาทต่อการทำงาน 1 ชั่วโมง โดยนายจ้างจะโทรไปบอกว่ารถจะมากี่โมง ให้มาชนกี่โมง แต่ Kyaw Zin Latt ก็ทำงานได้ประมาณ 1 เดือน ก็ต้องเลิก เพราะว่าร้านที่ไปรับจ้างประจำรถที่มาส่งของมาส่งไม่ได้ ไม่มีงาน Kyaw Zin Latt เลยต้องไปหางานอื่นทำ

ทุกวันนี้ Kyaw Zin Latt ก็จะรับจ้างทั่วไป ทำงานเป็นวันๆ ไป เดินหางานในเมืองบ้าง ใน

ตลาดบ้าง ส่วนใหญ่จะเป็นงานก่อสร้าง หรือบางครั้งก็จะมีคนมาบอกงานไว้ตอนเย็น เข้าอีกวันก็ไปทำ และถ้านายจ้างไม่จ่ายเงินตรงเวลาหรือมีที่ท่าว่าจะไม่จ่ายเงิน Kyaw Zin Latt ก็จะรอ ทำงานต่อไปเรื่อยๆ จนทนไม่ไหวก็ออกมา แต่จะไม่ไปทวงถามนายจ้างเรื่องค่าจ้าง Kyaw Zin Latt ยากทำงานที่ได้เงินครบ ไม่โดนโกงหรือโดนหักเงินไปมากมาย แต่ก็ไม่อยากไปทำงานนอกอำเภอแม่สอด แต่เพราะไม่มีบัตรอะไรเลย ก็เลยได้งานที่ได้ค่าจ้างไม่มาก แต่ก็ไม่เคยโดนตำราวจับ

Kyaw Zin Latt ไม่อยากไปทำงานที่กรุงเทพฯ แม้ว่าแม่กำลังจะไปทำงานที่กรุงเทพฯ ก็ตาม แม่ของ Kyaw Zin Latt ไปทำงานกรุงเทพฯ โดยให้นายหน้าหางานให้ แต่แม่จะต้องจ่ายเงินมัดจำก่อน 500 บาท Kyaw Zin Latt คิดว่าไปอยู่กรุงเทพฯ ก็เหมือนกับอยู่แม่สอด แต่อยู่แม่สอดสบายกว่าอยู่กรุงเทพฯ ลำบากมาก และพ่อดามว่าถ้าแม่ให้ไปด้วย Kyaw Zin Latt ก็ยืนยันว่าไม่อยากไปทำงานที่อื่น อยากทำงานที่แม่สอดทำอะไรก็ได้ ไม่เกี่ยงงาน และ Kyaw Zin Latt ได้กลับไปทำบัตรประชาชนมาแล้ว เพราะวาระหว่างที่อยู่แม่สอด พ่อแม่พากลับไปเยี่ยมบ้านที่ประเทศพม่าบ่อยๆ ถ้าไม่มีบัตรประชาชนพม่าจะต้องมีค่าเดินทางสูง พ่อแม่จึงให้ทำไว้ ละ Kyaw Zin Latt ยากกลับไปอยู่บ้านที่ประเทศพม่า ถ้ามีเงินเก็บเพียงพอ แต่ถ้าไม่มีเงินก็จะทำงานที่แม่สอดไปเรื่อยๆ และถ้าพ่อแม่อยากกลับบ้าน และทุกวันนี้ค่าจ้างที่ Kyaw Zin Latt หามาได้ ก็จะให้พ่อแม่ไว้ทั้งหมด ถ้า Kyaw Zin Latt จะใช้อะไรก็ค่อยขอเงินจากพ่อแม่อีกที หรือให้พ่อแม่ซื้อให้

กรณีศึกษาที่ 17

นายเณ อายุ 18 ปี เป็นชาวมุสลิม ที่เกิดและเติบโตที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ปัจจุบันทำงานเก็บขยะและของเก่าขายในเมืองแม่สอด

เณไม่ได้เรียนหนังสือ เพราะว่าเป็นลูกชายคนโต และครอบครัวยากจน แม่ของเณเก็บขยะและของเก่าขายเป็นรายได้หลักเลี้ยงดูครอบครัว ดังนั้นเณจึงออกไปช่วยแม่ทำงานตั้งแต่อายุ 8 ปี

พอเณอายุได้ประมาณ 12 ปี เณก็ตัดสินใจไปทำงานขายโรตีสกับน้ำที่กรุงเทพฯ โดยนำโทรมาบอกแม่ของเณ แล้วน้ำบอกว่าที่กรุงเทพฯ ขายโรตีสได้เงินดีกว่า น้ำจะให้เงินแม่ด้วย อยู่ที่แม่สอดไม่มีเงิน แม่ก็เลยให้เณไป แล้วก็หานายหน้าพาไปกรุงเทพฯ โดยเสียเงินประมาณ 8,000 บาท ซึ่งน้ำเป็นคนจ่ายเงินก่อน เณต้องเดินป่าไปถึงกรุงเทพฯ เกือบ 10 วัน แต่เพราะว่าเณไม่มีบัตรอะไร ถ้านั่งรถไปกลัวว่าจะโดนจับ

พอไปถึงกรุงเทพฯ เณก็ไปทำงานกับน้ำที่แถวๆ บางกะปิ โดยต้องทำงานตั้งแต่ 08:00 – 20:00น. และพักอยู่กับน้ำเลย ได้ค่าจ้างเดือนละ 2,000 บาท เณส่งเงินกลับมาให้แม่เดือนละ 1,500 บาท เณต้องทำงานทุกวัน ช่วยกันทำโรตีสกับน้ำ เณทำงานได้ประมาณ 1 ปี ก็กลับมาอยู่ที่แม่สอด

ระหว่างที่อยู่กรุงเทพฯ เยนไม่เคยไปเที่ยวที่ไหนเลย เพราะว่าไม่มีบัตร กลัวตำรวจจับ และเณก็ ไม่อยากไปไหนด้วย และเพราะว่าน้ำของเณเป็นคนจีโมโห ถ้าขายโรตี่ไม่ดี บางครั้งก็จะทุบตีเณ และ ครั้งรุนแรงที่สุดน้ำของเณโกรธที่เณสอนลูกจ้างในร้านทำโรตี่ แล้วลูกจ้างคนนั้นก็ออกไปเปิดร้าน ของตัวเอง น้ำมองว่าเหมือนไปสอนให้ลูกจ้างมาเป็นคู่แข่ง ทำให้เณถูกทุบตีอย่างหนัก เณกลัว มาก ไม่อยากอยู่กับน้ำที่กรุงเทพฯ อีกต่อไป และแม่ของเณก็เป็นห่วงอยากให้เณกลับบ้าน เณจึง ตัดสินใจกลับบ้าน

พอเณตัดสินใจกลับบ้านก็เลยเข้าไปหาตำรวจ บอกตำรวจว่าตัวเองไม่มีบัตร และอยาก กลับบ้าน ตำรวจก็เลยบอกว่าได้ จะพากลับบ้าน จากนั้นตำรวจก็พาเณไปฝากขังอยู่ที่ตำรวจตรวจ คนเข้าเมือง 2 วัน แล้วตำรวจก็พาเณไปส่งที่ด่านริมน้ำเมย หลังจากนั้นเณก็เดินข้ามแม่น้ำมาฝั่งแม่ สอด และกลับมบ้าน เพราะว่าเณไม่มีเงินให้ตำรวจกับค่าลงเรือ

พอกลับมาถึงที่บ้าน เณก็กลับมาทำงานเก็บขยะและของเก่ากับแม่ และไม่อยากไปทำงาน ที่กรุงเทพฯ อีกต่อไป เณบอกว่ากลัว เพราะว่าเคยมีประสบการณ์ไม่ดีจึงไม่อยากไปอยู่อีกแล้ว เณ ทำงานเก็บของเก่า เริ่มออกจากบ้านตั้งแต่ 10:00น. แล้วกลับบ้านประมาณ 15:30 – 16:00น. ได้เงิน ประมาณวันละ 150 – 180 บาท เพราะว่าเศรษฐกิจไม่ดี แต่เมื่อก่อนตอนเศรษฐกิจยังดีอยู่จะได้เงิน วันละ 250 บาท ของที่เก็บส่วนใหญ่จะเป็นกระดาษ พลาสติก เหล็ก เป็นต้น แต่ละวันก็จะไปไกล ไปรอบๆ เมืองแม่สอด รายได้ที่ได้ก็จะให้แม่เก็บไว้

เณบอกว่า ชีวิตทุกวันนี้ก็ดี ก็คงอยู่ที่แม่สอดไปได้เรื่อยๆ แต่ก็อยากทำงานอื่น งานอะไรก็ได้ที่ไม่ใช่งานเก็บของเก่าและได้ค่าจ้างดีกว่านี้ แต่ว่าก็ยังไม่ได้ไปหาจริงจัง แล้วพอลถามว่าถ้าเป็น คนอื่นที่ไม่ใช่หน้าซวนไปทำงานกรุงเทพฯ เณบอกว่าก็อยากไปอยู่ แต่ก็ต้องดูดีๆ เพราะว่าไม่มีบัตร อะไรเลย แม้ว่าจะเกิดที่แม่สอดก็ตาม และมีคนเคยเข้ามาชวนให้ทำบัตร แต่ไม่ได้ทำ เพราะว่าต้อง เสียเงินเยอะ แล้วก็ได้ยินข่าวมาว่าหลายคนโดนหลอก ก็เลยไม่ทำ

กรณีศึกษาที่ 18

น.ส. San San Win อายุ 17 ปี หญิงสาวชาวพม่า เกิดที่เมืองเมะตะมะ รัฐมอญ ประเทศพม่า ปัจจุบันทำงานที่โรงงานเย็บผ้าแห่งหนึ่งในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

San San Win เดินทางมาอยู่แม่สอดตั้งแต่อายุ 10 ปี โดยพ่อแม่ซึ่งมาทำงานอยู่ที่แม่สอด ก่อนกลับไปรับที่บ้าน เพราะว่า San San Win เป็นลูกสาวคนเดียว แม่ก็เลยอยากให้มาอยู่ด้วย และ หลังจากที่ San San Win มาอยู่ที่แม่สอดกับแม่ พ่อก็กลับไปอยู่ที่บ้านที่ประเทศพม่า ตอนที่ San San Win อยู่ที่บ้านในประเทศพม่า San San Win เรียนจนถึง Grade 5 แต่พอมามีแม่สอด ก็ไม่ได้เรียน หนังสือ จะอยู่บ้านช่วยแม่ดูแลบ้าน

San San Win เริ่มทำงานตอนอายุ 12 ปี เพราะว่า San San Win อยากช่วยหาเงิน เพราะเห็นแม่ทำงานหนัก แต่ได้ค่าจ้างน้อย ตอนนั้นแม่ทำงานโรงงานเซรามิก ส่วนพ่อไม่ได้ทำงานอะไร อยู่ที่ประเทศพม่า จากนั้นแม่ก็ย้ายมาทำงานโรงงานเย็บผ้า แล้วก็ทุกวันนี้มาเปิดร้านขายของเล็กๆ อยู่หน้าโรงงานที่ San San Win ทำงานอยู่

หลังจากที่ San San Win บอกแม่ว่าอยากทำงาน แม่จึงให้ไปทำงานที่โรงงานเซรามิกด้วย โดยได้ค่าจ้างเดือนละ 1,500 บาท ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00 น. บางวันที่มีโอทีได้เงินเพิ่ม 2 ชั่วโมง ได้เงิน 15 บาท San San Win ทำงานที่โรงงานเซรามิกได้ประมาณ 1 ปี ตอนนั้นไม่มีใบอนุญาตทำงาน เพราะว่าอายุไม่ถึงทำบัตรไม่ได้ แต่โรงงานจะทำใบอนุญาตทำงานให้แม่ของ San San Win แทนนั้น ซึ่งถ้าตำรวจเข้าไปตรวจโรงงาน ตำรวจจะไม่จับเด็ก จะจับเฉพาะผู้ใหญ่ที่ไม่มีบัตรเท่านั้น

หลังจากออกจากโรงงานเซรามิก เพราะว่าได้ค่าจ้างน้อย แม่ของ San San Win ย้ายมาทำงานที่โรงงานเย็บผ้า San San Win ก็ย้ายมาทำงานกับแม่ จนถึงวันที่สัมภาษณ์ San San Win ทำงานที่โรงงานนี้ได้ประมาณ 3 ปี โดยได้ค่าจ้างเดือนละ 3,000 บาท ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 21:00 น. ถ้ามีโอทีจะทำงานถึงประมาณ 23:00 น. ได้ค่าจ้างชั่วโมงละ 15 บาท และโรงงานทำใบอนุญาตทำงานให้กับ San San Win ทำให้ San San Win มีความมั่นใจที่จะไปไหนมาไหนในแม่สอดว่าจะไม่โดนตำรวจจับ โดยแรงงานจะถูกหักค่าใบอนุญาตทำงานจากค่าแรงเดือนละ 300 บาท ซึ่งนายจ้างทำให้ทุกคน เพราะว่าไม่อยากมีปัญหาเกี่ยวกับตำรวจ สำหรับเพื่อนร่วมงานของ San San Win ส่วนใหญ่เป็นคนที่มาจากประเทศพม่า แต่มีหัวหน้าเป็นคนไทยพูดภาษาพม่าได้ ซึ่งส่วนใหญ่ San San Win ก็ไม่ค่อยถูกหัวหน้านุเพราะเย็บผ้าผิดเท่าไร ส่วนเพื่อนที่ทำงานด้วยกันก็ไม่มีปัญหากัน

ถึงแม้ว่าแม่ของ San San Win จะได้ค่าแรงมากกว่า San San Win แต่ก็ยังไม่พอกับค่าใช้จ่ายในบ้าน ซึ่ง San San Win กับแม่เช่าบ้านอยู่ใกล้ๆ กับโรงงาน เสียค่าเช่าเดือนละ 1,000 บาท ค่าน้ำค่าไฟประมาณเดือนละ 500 บาท แม่ของ San San Win จึงลาออกจากโรงงาน และหันมาขายขนมจีนอยู่หน้าโรงงานแทน โดยเสียค่าเช่าที่ขายของเดือนละ 300 บาท แต่ San San Win ไม่ออกมาช่วยแม่ทำงานที่ร้าน เพราะว่าอยากช่วยแม่หารายได้อีกทางหนึ่ง แต่ช่วงที่ไม่ได้ทำงาน San San Win ก็จะไปช่วยแม่ที่ร้าน หรือว่าช่วงก่อนที่จะไปทำงานที่โรงงาน San San Win ก็จะช่วยแม่เตรียมของและพอเสร็จงานที่โรงงานก็จะช่วยแม่เก็บของ เพราะว่าแม่ขายของตั้งแต่ 06:00 – 20:00 น.

ตั้งแต่ San San Win มาอยู่ที่แม่สอด San San Win เคยกลับไปเที่ยวที่บ้านที่เมืองเมะตะมะ 1 ครั้ง ไปช่วงสงกรานต์ แต่ไม่ค่อยสนุก เพราะว่าไม่มีเพื่อน แต่ San San Win ไม่มีบัตรประชาชนพม่า เพราะว่าตอนนั้นอายุยังไม่ถึง 15 ปี ทำไม่ได้ และถ้าจะต้องเสียเงินประมาณ 10,000 จ๊าด ซึ่ง San San Win คิดว่าถ้ามีโอกาสทำได้ก็อยากจะทำบัตรประชาชนพม่าไว้ด้วย San San Win คิดว่าจะอยู่แม่สอดไปเรื่อยๆ แต่ถ้าแม่จะกลับไปอยู่บ้าน San San Win ก็จะกลับกับแม่ เพราะว่าแม่ยัง

โทรศัพท์ติดต่อกับญาติๆ ที่บ้านอยู่เสมอ San San Win และแม่เคยโดนตำรวจจับส่งกลับไปฝั่งพม่า 1 ครั้ง ทำให้ San San Win ไม่อยากห่างจากแม่เลย ทุกวันนี้ได้อยู่กับแม่ก็มีความสุขแล้ว เงินรายได้ที่ได้มาก็จะให้แม่ทั้งหมด ส่วนถ้าจะไปอยู่ที่อื่น ถ้าแม่ไป San San Win ก็จะไปกับแม่ทุกที่

กรณีศึกษาที่ 19

นายโบโบ อายุ 26 ปี เป็นชาวพม่า เกิดที่เมือง Toungoo ประเทศพม่า ปัจจุบันทำงานเป็นลูกจ้างบริษัทแห่งหนึ่ง โดยรับผิดชอบคอยโบกรถที่เข้าออกในโรงงาน

โบโบ เข้ามาแม่สอดพร้อมกับพ่อแม่ตั้งแต่อายุ 6 ขวบ พ่อแม่ของโบโบทำงานโรงงานหน่อไม้ เป็นลูกจ้างรายวันเฉพาะช่วงที่งานเยอะๆ เข้าห้องอยู่ด้วยกัน จ่ายค่าเช่าห้องเดือนละ 1,000 บาท และโบโบเข้าไปเรียนหนังสือที่วัดอรัญฯ ตอนอายุ 13 ปี และเรียนจนจบชั้นป.4 ก็ออกจากโรงเรียน ซึ่งพระจะเป็นครูสอนหนังสือให้ โบโบต้องจ่ายเงินค่าเรียนเดือนละ 50 บาท ซึ่งช่วงที่โบโบเรียนหนังสือ แม่ของโบโบมาทำงานเป็นแม่บ้านมาอยู่ที่บ้านนายจ้างให้เฝ้าแก่คนหนึ่ง โบโบก็เลยมาอยู่กับแม่และช่วยงานแม่ทำงานบ้าน เฝ้าแก่ก็เลยช่วยจ่ายค่าเรียนให้โบโบ ส่วนพ่อทำงานก่อสร้าง และหลังจากแม่ของโบโบทำงานแม่บ้านได้ไม่นาน พ่อของโบโบก็ไปทำงานที่จังหวัดกำแพงเพชร โบโบตัดสินใจออกจากโรงเรียนเพราะว่าต้องเรียนกับเด็กเล็กๆ และแม่ก็บอกว่าจะทำงานได้แล้ว เพราะว่าอายุ 17 ปีแล้ว โบโบจึงตัดสินใจออกมาทำงาน

โบโบเริ่มงานแรกด้วยการทำงานในโรงงานแห่งหนึ่ง เป็นโรงงานทอผ้า เพราะว่าแม่ของโบโบรู้จักคนที่นั่นแม่บ้านอยู่ที่โรงเรียน ซึ่งแม่บ้านคนนั้นบอกว่างานที่โรงงานได้รายได้ดี และก็เห็นว่าโบโบพูดภาษาไทยเก่ง โบโบก็เลยไปสมัครดู แต่เพราะว่าถ้าอายุไม่ถึง 18 ปี โรงงานไม่ค่อยอยากรับเข้าทำงาน โบโบก็จะบอกว่าอายุถึง 18 ปีแล้ว งานที่โบโบทำเป็นงานทอผ้า ซึ่งโบโบต้องไปเรียนอยู่ประมาณ 2 เดือน หลังจากนั้นก็ไปทำงานส่วนแป็คก่อน ทำแป็คจนโรงงานเลิกกิจการ คือทำงานตั้งแต่อายุ 17 – 24 ปี โดยได้ค่าจ้างช่วงที่ไปเรียนทอ จะได้ค่าจ้างเดือนละ 1,000 กว่าบาท เพราะว่ายังไม่เป็นงาน แต่พอไปทำงานแป็คก็จะได้วันละ 100 บาท โอที 15 บาท/ชั่วโมง โดยจะจ่ายเป็นเดือน โบโบทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. และหยุดทุกวันอาทิตย์

ช่วงที่ทำงานที่โรงงาน โรงงานมีห้องพักให้ ไม่ต้องจ่ายเงิน กินอยู่ที่โรงงานเลย ทำให้ช่วงที่โบโบทำงานจะส่งเงินให้แม่ในช่วงที่งานเยอะๆ เพราะว่าได้ทำงานทุกวัน ถ้าเป็นช่วงที่ไม่มีงานก็จะไม่ได้ให้เงินแม่ และบางครั้งในช่วงหน้าแล้งไม่มีงานในโรงงาน โบโบก็จะออกไปทำงานรับจ้างทั่วไป เช่น เกี้ยวข้าว ตัดกระเทียม ทำงานในสวน เป็นต้น หลังจากโบโบทำงานที่โรงงานได้ประมาณ 3 ปี โบโบก็ออกมาเช่าบ้านอยู่เอง ค่าเช่าบ้านเดือนละ 1,500 บาท และพามาอยู่ด้วย และอยู่มาจนทุกวันนี้ จนเจ้าของบ้านลดค่าเช่าบ้านให้เหลือ 1,000 บาท

ในช่วงเวลาใกล้ๆ ที่โบโบจะออกจากงานที่โรงงาน โบโบไปแต่งงานพอลกลับมาก็ได้ยินข่าวว่าโรงงานไม่ค่อยมั่นคงแล้ว เพราะว่าแรงงานออกมาประท้วงเป็นจำนวนมาก โบโบบังเอิญรู้จักกับผู้รับเหมารายย่อยคนหนึ่งที่ได้รับงานขนแร่มาจากบริษัทผาแดง ทางบริษัทที่รับเหมาช่วงก็รับโบโบเข้าทำงาน โดยให้ค่าจ้างวันละ 120 บาท พร้อมอาหาร 3 มื้อ โอทีชั่วโมงละ 15 บาท โบโบทำงานกับบริษัทนี้ได้ประมาณ 4-5 เดือนก็ออกมา เพราะว่าในช่วงหน้าฝนพอดี ที่โรงงานมีงานเยอะ โบโบจึงกลับมาทำงานที่โรงงาน

โบโบแต่งงานหลังจากที่โรงงานเลิกกิจการ แล้วทางโรงงานเดิมย้ายโอนคนไปอยู่ที่โรงงานใหม่ โบโบก็ไปทำ โดยได้ค่าจ้างวันละ 70 บาท และถ้าผ่านงานก็จะได้ค่าจ้างเป็นวันละ 100 บาท โอทีชั่วโมงละ 15 บาท ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 21:00น. หลังจาก 21:00น. เป็นต้นไปถือว่าเป็นโอที โบโบทำงานอยู่โรงงานใหม่ได้แค่ 2 เดือน ก็ออกมา เพราะว่างานก็ไม่ค่อยมี ไม่ค่อยได้เงิน โบโบจึงตัดสินใจออกจากงาน

หลังจากนั้นโบโบก็ไปทำงานเป็นยามในบริษัทเอกชนแห่งหนึ่ง ซึ่งเพื่อนโบโบแนะนำให้ เพราะเห็นว่าโบโบ พูด อ่าน เขียนภาษาไทยได้ โบโบทำงานได้ค่าจ้างเดือนละ 3,300 บาท ตั้งแต่เวลา 08:00 – 17:00น. เป็นกะกลางวัน ส่วนกะกลางคืนจะทำงานตั้งแต่ 18:00น. ช่วงนั้นต้องไปทำงานเป็น รปภ. ที่โรงงานเซรามิกบ้านแม่ปะ ซึ่งอยู่ไกลจากบ้านที่โบโบอยู่ โดยโบโบจะปั่นจักรยานไปกลับ ซึ่งใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง ส่วนภรรยาของโบโบจะทำงานร้านซ่อมผ้า เย็บผ้าอยู่ห้องเช่า ซึ่งลูกค้าส่วนใหญ่จะเป็นคนที่มาจากประเทศพม่า โบโบทำงานเป็น รปภ. อยู่ได้ประมาณ 1 เดือนกว่า เพราะว่าต้องไปทำงานไกล และรายได้ไม่พอกับค่าใช้จ่าย เพราะว่าโบโบมีหนี้สินเยอะ มีลูก 2 คนด้วย ต้องใช้เงินเยอะ

หลังจากออกจากงาน รปภ. นายของโบโบซึ่งเป็นผู้รับเหมาก็มาบอกให้โบโบไปทำงานด้วยกัน โดยให้เป็นกรรมกรทั่วไป ได้ค่าจ้างวันละ 150 บาท ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. โบโบทำงานก่อสร้างได้ประมาณ 1 เดือนก็ออก เพราะว่างานหนัก งานไม่มั่นคง งานไม่มีอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งโบโบมองว่ามีงานที่มั่นคงกว่า จึงไปถามบริษัทเหมาช่วงที่เคยไปทำงานแล้วได้ค่าจ้างดีกว่า พร้อมได้อาหาร 3 มื้อด้วย

ในที่สุดโบโบก็ไปสมัครทำงานที่บริษัทเดิม จนกระทั่งทุกวันนี้ โดยที่โรงงานมีงาน 2 กะ เพราะต้องทำงาน 24 ชั่วโมง จึงไม่มีวันหยุด แต่ว่าเปลี่ยนกะกันได้ โดยกะเช้าทำงาน 08:00 – 16:00 น. กะกลางคืนทำงาน 10 – 05:00น. แต่จะได้พัก 2 ชั่วโมง งานที่โบโบต้องทำคือ คอยโบกรถที่ขนแร่เข้ามาที่ลานเท ได้ค่าจ้างวันละ 120 บาท และอาหาร 3 มื้อ และต้องตอกบัตรเข้าทำงานทุกๆ วัน เวลาทำงานโบโบก็จะขอติดรถผู้รับเหมาก่อสร้างที่อยู่ใกล้ๆ ไปด้วย และจากนั้นก็ติดรถเพื่อนที่ทำงานด้วยกันกลับมา

โบโบเคยคิดที่จะไปทำงานที่อื่นบ้าง เพราะว่าพ่อกับพี่ชายก็ไม่ได้ทำงานอยู่ที่แม่สอด แต่พอมานั่งคิดว่า รายได้กับรายจ่ายมันก็พอๆ กัน แต่ว่าอยู่ที่แม่สอดมันยังเก็บเงินได้มากกว่า ซึ่งพี่ของโบโบไม่ได้ชวนให้ไปทำงานด้วย แต่ว่าถ้าโบโบอยากไปทำงานด้วยก็ยินดี พี่ก็จะส่งเงินค่ารถมาให้

โบโบยื่นขอใบอนุญาตทำงานมาตลอดตั้งแต่อายุ 18 ที่สามารถทำได้ ในช่วงที่ทำงานที่โรงงานทอผ้า นายจ้างจะจ่ายให้ครึ่งหนึ่ง แต่หลังจากออกจากโรงงานโบโบก็จะหานายหน้ามารับต่อใบอนุญาตทำงานให้ ไม่ต้องเสียค่านายหน้าเป็นเงิน แต่เลี้ยงเหล้าเป็นน้ำใจ เพราะว่าคนรู้จักกัน และพอมายู่ที่บริษัทรับเหมาช่วง โบโบก็พยายามบอกนายจ้างให้เข้าใจและให้ความสำคัญต่อการทำใบอนุญาตทำงาน สุดท้ายหัวหน้าก็ทำให้ แต่โบโบจะจ่ายค่าทำบัตรเอง เพราะโบโบมองว่าการมีบัตรทำให้หางานได้ดีกว่า และอาจจะได้ค่าจ้างมากกว่าด้วย เพราะอย่างบริษัทที่โบโบทำงานอยู่ตอนนี้ก็จะไม่รับแรงงานที่ไม่มีบัตร

ทุกวันนี้โบโบมองว่าชีวิตก็เห็นถึงความแตกต่างระหว่างแรงงานไทยกับแรงงานพม่าอย่างชัดเจน อย่างโบโบเป็นคนโบกรถ แต่คนงานไทยเป็นคนขับรถ ซึ่งมักจะว่าให้โบโบ เช่น เวลาที่มีแดคร้อน พอโบโบเข้าร่วมเค้าก็จะว่า หรือถ้าฝนตกอยู่ในร่มเค้าก็จะบ่น แต่โบโบก็จะอดทนเอาไม่ตอบโต้ เพราะคิดว่ามาอาศัยอยู่ในบ้านของคนอื่นก็ต้องอดทน แต่ก็ไม่ได้ทะเลาะกันรุนแรง และคนขับรถก็จะมึนหยุดยะนะ แต่ว่าโบโบก็อาศัยพักในช่วงที่รถยังไม่เข้ามาที่ลานเท แต่นายจ้างของโบโบก็ดี ไม่มีปัญหา นายจ้างจ่ายเงินตรงเวลา เดือนละ 2 ครั้ง เป็นเงินเบิกล่วงหน้า ทุกวันที่ 20 และสิ้นเดือนก็ได้เงินเดือนที่เหลือ เพื่อนร่วมงานส่วนใหญ่เป็นคนท้องถิ่น มีแรงงานข้ามชาติประมาณ 4-5 คน

โบโบตั้งใจว่าจะอยู่ที่แม่สอดต่อไปเรื่อยๆ ตั้งแต่มาอยู่ที่แม่สอด โบโบไม่เคยกลับไปที่บ้านอีกเลย เพราะว่าไม่มีญาติอยู่ที่ประเทศพม่าแล้ว โบโบมีลูกชายคนโตและลูกสาวคนเล็ก โดยฝากลูกชายคนโตไปกับน้องสาวเพื่อให้ไปเรียนหนังสือที่ประเทศพม่า โดยจะส่งให้ไปอยู่กับแม่ภรรยา เพราะว่าลูกไม่มีใบเกิด แม้ว่าจะเกิดที่ประเทศไทย เพราะว่าโบโบไม่ค่อยรู้จักใคร ซึ่งเวลากลับก็จะกลับผ่านทางด่านตรวจคนเข้าเมืองอย่างถูกกฎหมาย จ่ายเงิน 500 จ๊าด แต่ว่าถ้าจะเข้ามาไทย จะเข้ามาทางเรือ แต่ลูกสาวคนเล็กนี้โบโบมีคนรู้จักอยู่บ้าง ก็เลยคิดว่าจะติดต่อให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านออกไปเกิดให้ลูก และให้ลูกเรียนที่แม่สอด โบโบเลยคิดว่าจะอยู่ที่แม่สอดไปเรื่อยๆ ไม่อยากไปทำงานที่อื่น เพราะรายได้กับรายจ่ายมันไม่เท่ากัน รายจ่ายมากกว่าด้วย

กรณีศึกษาที่ 20

นายอดุลย์ มีเปรียบ อายุ 19 ปี เป็นชาวกะเหรี่ยง เกิดที่อำเภอแม่สวด จังหวัดตาก แต่พ่อแม่มาจากเมืองพะอาน รัฐกะเหรี่ยง ประเทศพม่า ปัจจุบันทำงานเป็นพนักงานรักษาความปลอดภัย (รปภ.) ในบริษัทเอกชนแห่งหนึ่งในอำเภอแม่สวด

อดุลย์มีพี่น้อง 5 คน โดยเป็นลูกคนโต แม้ว่าจะเกิดที่แม่สวด แต่ไม่มีใบเกิด จึงทำให้ไม่มีบัตรอะไรเลย แต่อดุลย์ก็มีโอกาสเรียนหนังสือจนจบชั้น ป.6 ที่โรงเรียนวัดอรุณฯ ช่วงที่เรียนหนังสือ พ่อแม่ของอดุลย์ขายผักตามโรงงานต่างๆ โดยจะเอาผักใส่รถสามล้อแล้วก็ไปตามโรงงานต่างๆ

หลังจากที่อดุลย์เรียนจบ ป.6 ก็ออกมาทำงาน แม้ว่าจะอยากเรียนต่อ แต่เพราะว่าเห็นใจที่พ่อแม่ต้องทำงานหนัก น้องๆ ก็กำลังเรียนหนังสือด้วย และน้องสาวก็ต้องไปทำงานที่กรุงเทพฯ กับป้า แล้วส่งเงินมาช่วยที่บ้านนิดๆ หน่อยๆ ตอนนั้นอายุประมาณ 15 ปี

หลังจากออกโรงเรียน อดุลย์ก็ไปสมัครงานเป็น รปภ. ในบริษัทแห่งหนึ่ง ซึ่งเพื่อนสมัยเรียนที่ออกโรงเรียนมาก่อนซึ่งทำงานนี้อยู่ก่อนแนะนำให้ คืออดุลย์บอกเพื่อนว่าไม่มีงานทำ แล้วตอนนี้ก็มีแต่แม่ทำงานคนเดียว อยากหารายได้ช่วย ก็เลยไปสมัครกับเพื่อน อดุลย์เล่าว่าไม่ได้ไปหางานอื่น เพราะว่าไม่เคยไปทำงานที่ตลาดเลยไม่รู้ว่าจะไปหาใคร ไปติดต่อที่ไหน เห็นเพื่อนทำงานก็เลยลองไปสมัครดูก็ได้

งาน รปภ. ที่อดุลย์ทำนั้นเช้างานเป็นกะ มี 2 กะ คือ กะกลางวัน ทำงานตั้งแต่ 07:00 – 19:00 น. ส่วนกะกลางคืนทำงานตั้งแต่ 19:00 – 07:00 น. โดยอดุลย์จะได้เปลี่ยนกะทุกอาทิตย์ สำหรับโรงงานที่แรกที่อดุลย์ไปทำงาน เป็นโรงงานเซรามิกอยู่ที่บ้านแม่ปะ แล้วก็ย้ายไปที่อื่นเรื่อยๆ คือบางที่ที่อื่นคนขาดก็ต้องไปช่วย จนทุกวันนี้ได้มาประจำที่โรงงานเย็บผ้าแห่งหนึ่ง โดยหัวหน้าจะเป็นคนเลือก อดุลย์ไม่สามารถเลือกที่ทำงานได้ อดุลย์ได้ค่าจ้างโดยเริ่มต้นจากเงินเดือน 3,500 บาท หลังจากทำงานได้ประมาณ 4-5 เดือน ก็ได้เงินเดือนเพิ่มเป็น 3,800 บาท โดยเงินเดือนจะออกทุกวันที่ 5 และอดุลย์ยังทำงาน รปภ. จนถึงทุกวันนี้ โดยเงินเดือนที่ได้มานี้อดุลย์จะให้แม่ทั้งหมด แล้วถ้าจะใช้อะไรก็ค่อยของแม่เอา ในวันที่สัปดาห์อดุลย์ทำงานกะกลางคืน กลางวันถ้านอนไม่หลับก็จะไปช่วยแม่ขายผัก ส่วนพ่อเพราะเจออุบัติเหตุทำให้ขาหัก จึงช่วยแม่ปั่นสามล้อไปขายของไม่ได้ แม่ต้องเป็นคนปั่นไปเอง

สำหรับเพื่อนร่วมงานของอดุลย์ ส่วนใหญ่เป็นชาวกะเหรี่ยง ทั้งกะเหรี่ยงไทย – กะเหรี่ยงพม่า รู้จักกันหมดเลย ซึ่งเพื่อนที่แนะนำให้อดุลย์ทำงานนี้ที่จริงบ้านอยู่ที่อำเภอแม่ระมาด แต่มาทำงานที่อำเภอแม่สวด ที่ทำงานปัจจุบันของอดุลย์อยู่ทางไปอำเภอแม่ระมาด จะมี รปภ. 6 คน เข้ากะละ 3 คน ซึ่งที่ทำงานอยู่ไกลจากบ้านที่อดุลย์เช่าอยู่ อดุลย์จึงต้องติดรถมอเตอร์ไซด์ไปกับเพื่อน

โดยจะช่วยค่าน้ำมันรถกันคนละครึ่ง อดุลย์ต้องทำงานทุกวัน แต่ถ้าช่วงที่เข้ากะกลางคืนจะได้หยุด 1 วัน แต่ถ้าจะขอลาหยุด จะต้องบอกล่วงหน้า 3 วัน โดยไม่จำกัดวันลา และโดนหักค่าจ้างเป็นวัน วันละ 100 บาท แต่อดุลย์ยังไม่เคยโดนหักเงินเลย ไม่เคยลางานเลย สำหรับหัวหน้าของอดุลจะเป็นคนไทย ไม่ค่อยคุ เวลาที่มีอะไรหัวหน้าก็จะสอน แต่อดุลย์ก็ไม่เคยโดนคุ ไม่เคยหลับยาม ไม่มีคนที่โดนไล่ออก มีแต่ที่ตั้งใจออกหรือบางคนก็หนีออก แม้ว่าอดุลย์จะไม่มีบัตรอะไร แต่ทางบริษัทก็ไม่ได้ถามถึงเรื่องบัตร และอดุลย์ก็ไม่ได้ทำใบอนุญาตทำงานเพราะว่ากำลังดำเนินการเพื่อขอบัตรไทยอยู่ เพราะกลัวว่าถ้าขอใบอนุญาตทำงานแล้วจะไม่ได้บัตรไทย เลยยอมอยู่อย่างไม่มีบัตรดีกว่า เพื่อรอบัตรไทย

อดุลย์เคยคิดอยากไปทำงานที่กรุงเทพฯ เพราะว่ามีญาติทำงานอยู่那儿 แต่ก็ไปไม่ได้ เพราะเวลาน้องยังเล็ก และไม่มีใครช่วยดูแลแม่ เพราะกรุงเทพฯ ไกลจากแม่สอคมมาก ถ้าแม่เป็นอะไร ก็จะไม่มีการช่วย แต่ถ้ายังอยู่ที่แม่สอคมก็ยังช่วยดูแลแม่ได้ และอดุลย์ได้มีโอกาสไปเยี่ยมญาติที่เมืองพะอัน 2 ครั้ง ไปกับแม่ แต่ไม่เคยไปอำเภอหรือจังหวัดอื่นๆ ในประเทศไทยเลย แม้ว่าจะมีเพื่อนโทรมาชวนอยู่เรื่อยๆ ก็ตาม แต่อดุลย์ก็จะบอกว่าไม่เคยไป ไปไม่ได้ แล้วก็น้องยังเล็ก แต่ถ้าน้องโตแล้ว อดุลย์คิดว่าอาจจะไปทำงานที่อื่น เพราะอดุลย์คิดว่าถ้าโดนตำรวจจับ ยังไงตำรวจก็จะเอามาส่งที่แม่สอคอยู่ดี ยังไงก็ได้กลับบ้าน

อดุลย์ทำงาน รปภ. มาได้หลายปี เพราะแม่บอกว่างานที่ทำได้เงินเดือนดีแล้ว ไม่ให้ออก เพราะถ้าไปทำงานแถวๆ ตลาดจะได้เงินเดือนน้อย ซึ่งรายได้ของอดุลย์ก็พอที่จะช่วยเหลือครอบครัว แม้ว่าอดุลย์จะคิดว่างานที่ทำอยู่มันยุ่งยาก เพราะที่ต้องคอยสัมผัสกับคนนอกที่จะเข้ามาในพื้นที่โรงงาน และต้องดูแลความเรียบร้อยของพนักงานที่มาทำงานไม่ให้ทะเลาะกัน ดังนั้นในที่ทำงานอดุลย์จึงต้องใช้ทั้งภาษาไทยและภาษาพม่า เพราะว่าคนข้างนอกและหัวหน้าเป็นคนไทย ส่วนคนงานในโรงงานที่ไปดูแลส่วนใหญ่เป็นคนที่มาจากประเทศพม่า และบางทีก็ใช้ภาษากะเหรี่ยงกับเพื่อนร่วมงานที่เป็นคนกะเหรี่ยงด้วยกัน ซึ่งตั้งแต่อดุลย์ทำงานมาก็ไม่มีปัญหากับคนงานในโรงงานเลย จึงไม่รู้สึกรว่ามีปัญหากับการทำงาน พอใจกับงานที่ทำ งานก็ดี เพื่อนร่วมงานก็ดี ซึ่งอดุลย์วางแผนว่า ถ้าได้บัตรไทยแล้วจะขอแม่ย้ายไปทำงานที่กรุงเทพฯ ตอนนี้นั้นเรื่องขอบัตรไปนานแล้ว อยู่ในขั้นตอนให้ไปหาประธานชุมชน เพราะอดุลย์ไม่ได้จ่ายเงินพิเศษให้ประธานชุมชน แต่ก็รอได้ เพราะว่างานที่ทำก็ไม่มีปัญหา สามารถช่วยแบ่งเบาภาระให้แม่ได้ ส่วนเรื่องกลับไปเมืองพะอัน ประเทศพม่า อดุลย์บอกว่าไม่กล้ากลับ ถ้าแม่กลับอดุลย์ก็จะกลับกับแม่ เพราะว่ากลัวทหารพม่า

ข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง จังหวัดสมุทรสาคร

กรณีศึกษาที่ 1

น.ส.แพร อายุ 16 ปี ชาวมอญ เกิดที่เมืองเจปราะระ รัฐมอญ ประเทศพม่า พ่อแม่พามาประเทศไทยตั้งแต่แพรอายุ 1 ปีกว่าๆ เพราะว่าแพรไม่สบาย พ่อแม่จึงกลับไปรับมารักษาที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร โดยมีนายหน้าเป็นคนจัดการเรื่องการเดินทางเข้ามาประเทศไทยให้ และตั้งแต่มายู่ที่ประเทศไทย แพรมีโอกาสกลับบ้านที่รัฐมอญเพียงครั้งเดียวเพื่อเยี่ยมยาย

แพรอาศัยอยู่กับพ่อแม่ซึ่งมีอาชีพแกะกึ่งแบบรายเหมาที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร จนกระทั่งอายุประมาณ 10 ปี ก็มีคนรู้จักที่อยู่ในชุมชนเดียวกันมาชวนพ่อแม่ของแพรไปทำงานก่อสร้างที่กรุงเทพมหานคร โดยบอกว่างานรายได้ดีกว่าแกะกึ่งที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร ในที่สุดครอบครัวของแพรจึงย้ายไปอยู่ที่กรุงเทพฯ โดยได้จ้างเหมากรับจ้างจากสมุทรสาครไป เพราะว่าชนชั้นของทั้งหมดไปด้วย

แพรและครอบครัวอาศัยอยู่ที่กรุงเทพฯ ได้ประมาณ 3 ปี พ่อแม่ของแพรก็ตัดสินใจย้ายกลับมาอยู่ที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร เพราะว่าโดนผู้รับเหมาก่อสร้างโกง ไม่จ่ายค่าจ้างหลังจากงานเสร็จหลายครั้ง หรือบางคนก็อ้างว่างานไม่ผ่าน ต้องรอนานก่อนจึงจะได้ค่าจ้างทั้งหมด แต่ในที่สุดก็จ่ายเงินให้เพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น ซึ่งเหตุผลที่พ่อแม่ของแพรเลือกย้ายกลับมาอยู่ที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร เพราะว่าเคยทำงานอยู่หลายปีก่อนจะย้ายออก และยังมีญาติพี่น้องเพื่อนฝูงอาศัยอยู่อีกด้วย

หลังจากกลับมาอยู่ที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร แพรและครอบครัวก็กลับมาอาศัยอยู่ในย่านเดิม พ่อแม่ของแพรก็ทำงานแกะกึ่งแบบรายเหมา ส่วนแพรก็ช่วยดูแลบ้านและบางครั้งก็ไปช่วยแม่แกะกึ่งที่ลิ่งกึ่งบ้าง พอกลับมาอยู่ได้ประมาณ 1 ปี แพรก็เข้าเรียนในหลักสูตรที่องค์กรพัฒนาเอกชนแห่งหนึ่งจัดขึ้น เพราะพ่อของแพรคิดว่าตัวเองไม่ได้เรียน จึงอยากให้ลูกได้เรียนและที่ผ่านมาแพรก็ไม่เคยได้เรียนหนังสือเลย แพรไปเรียนหนังสือได้ประมาณ 8 เดือน ก็ตัดสินใจหยุดเรียนแล้วออกมาทำงาน เพราะอยากช่วยหารายได้เลี้ยงครอบครัว เพราะว่าพ่อต้องทำงานคนเดียว ส่วนแม่ก็ต้องแก่ใกล้คลอด ทำงานหนักไม่ได้ และไม่ชอบโดนบ่นว่าเรื่องที่ ไม่ได้ช่วยเหลือครอบครัวด้วย

แพรทำงานที่โรงงานกึ่งแห่งหนึ่ง เป็นโรงงานเดียวกับพ่อ โดยเสียค่าใช้จ่าย 4,500 บาท ซึ่งทางโรงงานบอกว่าเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินการขอใบอนุญาตทำงาน แต่แพรก็ยังไม่ได้รับใบอนุญาตทำงาน (ณ วันสัมภาษณ์) มีเพียงบัตรประกันสุขภาพและใบเสร็จรับเงินค่าธรรมเนียมการอนุญาตทำงานเท่านั้น งานที่แพรต้องทำในโรงงานคือการทำกึ่ง ไม่ว่าจะเป็นใช้มีดผ่าหลัง, ดึงหาง, แกะหัว, หักหัว เป็นต้น แพรทำงานกะดึก เวลาทำงานตั้งแต่ 20.00 – 04.30 น. และหยุดวันอาทิตย์ ได้ค่าจ้าง 203 บาท/วัน ค่าล่วงเวลาชั่วโมงละ 38 บาท ค่าจ้างจะออกทุก 2 อาทิตย์ ซึ่งรายได้ที่แพรได้ทั้งหมดจะให้แม่เป็นคนเก็บไว้ เพราะว่าต้องช่วยจ่ายค่าเช่าห้องซึ่งเมื่อรวมค่าน้ำ – ไฟ เดือนละประมาณ 2,000 กว่าบาท และเก็บเงินไว้สำหรับเป็นค่าต่ออายุใบอนุญาตทำงาน หากแพรต้องการใช้เงินก็ค่อยขอจากแม่

สำหรับในโรงงานที่แพรทำงานนั้นจะมีทั้งแผนกคนไทยและแผนกคนพม่า ซึ่งในแผนกคนพม่าก็จะมีหัวหน้าคนมอญด้วย เพราะว่ามีคนมอญที่พูดพม่าไม่ได้ (รวมทั้งแพร) อยู่ในโรงงานด้วย แม้ว่าแพรจะอายุน้อยในโรงงาน แต่ก็ไม่มีใครมาแกล้งเวลาทำงาน ส่วนใหญ่ต่างคนต่างก็ทำงานไปไม่ยุ่งเกี่ยวกับ แพรไม่เคยโดนหัวหน้าหรือเสมียนคว่ำ ไม่เคยโดนโกงเงิน หรือหักเงิน ไม่ว่าจะเป็นไปหื้องนํานานหรือทำกึ่งเสีย รวมทั้งโรงงานนี้ก็ไม่เร่งงาน คนงานไม่ต้องรีบเร่งทำงานอย่างเดียวสามารถคุยกันได้เวลาทำงาน ทำให้แพรไม่คิดจะย้ายไปทำงานที่โรงงานอื่นหรือย้ายไปอยู่ที่จังหวัดอื่น แต่แพรตั้งใจจะกลับไปอยู่ที่บ้านที่รัฐมอญถ้าหากเก็บเงินได้มากพอ ทำให้แพรคิดที่จะกลับไปทำบัตรประชาชนพม่า เพื่อจะได้ไม่มีปัญหาเวลาที่กลับไปอยู่ที่บ้านที่รัฐมอญ เพราะว่าแพรมาเติบโตที่ประเทศไทย จึงไม่มีบัตรประชาชนพม่า ซึ่งแพรก็ยังไม่ได้คิดว่าจะไปประเทศพม่าเมื่อไหร่ เพราะแพรตัดสินใจคนเดียวไม่ได้ต้องคุยกับพ่อแม่ด้วย

กรณีศึกษาที่ 2

น.ส. ดาว อายุ 15 ปี ชาวมอญ เกิดที่โรงพยาบาลกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร ขณะที่พ่อแม่ของดาวมาจากเมืองริ รัฐมอญ ประเทศพม่าซึ่งอพยพเข้ามาทำงานก่อสร้างในประเทศไทย

ดาวและครอบครัวอยู่ที่อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร จนกระทั่งดาวอายุประมาณ 1 ปี จึงย้ายมาที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร ประมาณ 3 ปี จากนั้นก็ย้ายไปที่จังหวัดระยอง ประมาณ 2 ปี แล้วก็ย้ายกลับมาที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร สาเหตุที่ดาวต้องย้ายที่อยู่ไปหลายที่ เพราะว่าพ่อของดาวเป็นช่างก่อสร้างทั่วไป จึงต้องย้ายไปตามที่ต่างๆที่ผู้รับเหมารับงานมานับตั้งแต่ครอบครัวของดาวย้ายกลับมาอยู่ที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาครอีกครั้ง (ตอนนั้นดาวอายุประมาณ 7 ปี) ก็ยังไม่ได้ย้ายไปอยู่ที่อื่นอีกเลย เพราะพ่อดาวมีงานก่อสร้างให้ทำอย่างต่อเนื่อง

พอดาวอายุประมาณ 8 ปี ก็ได้ไปเรียนหนังสือที่ศูนย์การเรียนรู้วัดบางหญ้าแพรก โดยมีรด

รับส่ง ซึ่งพ่อแม่จะต้องจ่ายค่ารถอาทิตย์ละ 100 บาท แต่หลังจากดาวเรียนได้ประมาณ 2 ปี ค่าใช้จ่ายสำหรับการเรียนก็เพิ่มมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นค่ารถรับส่ง, ค่าอาหาร, ค่ากิจกรรมของโรงเรียน เป็นต้น ทำให้พ่อแม่ของดาวไม่สามารถรับภาระค่าใช้จ่ายได้ จึงให้ดาวหยุดเรียนออกมาช่วยแม่ทำงานและเลี้ยงน้อง

หลังจากออกจากโรงเรียน ดาวก็มาทำงานแคะกุ้งในลั้งกุ้งที่แม่ทำอยู่ซึ่งอยู่ใกล้บ้าน แต่ไม่ได้ทำเป็นประจำ ทำให้ดาวไม่เคยใช้เบอร์คนงานใหม่ ยังใช้เบอร์เดียวกับแม่ ดังนั้นค่าจ้างที่ได้จึงมาจากจำนวนกุ้งที่ทั้งดาวและแม่แคะได้ ซึ่งแม่จะเป็นคนเก็บเงินทั้งหมดไว้ โดยงานในลั้งของดาวคือการทำกุ้ง ไม่ว่าจะเป็น แคะเปลือก, ไข่หาง, ผ่าหลัง, หักหัว เป็นต้น ซึ่งรายได้จากการแคะกุ้งนี้ไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับปริมาณกุ้งในลั้งที่มากน้อยต่างกันไป มีทั้งช่วงกุ้งเยอะ – กุ้งน้อย ความชำนาญในการแคะกุ้ง และความซื่อตรงของเสมียนและเจ้าของลั้ง และเพราะงานแคะกุ้งเป็นงานเหมา ทำให้เวลาทำงานค่อนข้างยืดหยุ่น คือคนงานสามารถตัดสินใจเองว่าจะไปทำงานตอนไหน ซึ่งส่วนใหญ่เวลาที่ดาวไปทำงานและเลิกงานจะต่างกับแม่ประมาณ 1 – 2 ชั่วโมง เพราะจะต้องทำงานบ้านและดูแลน้อง

ดาวช่วยแม่แคะกุ้งบ้าง ดูแลบ้านบ้าง ดูแลน้องบ้าง จนดาวอายุประมาณ 14 ปี แม่ของดาวก็ได้ข่าวจากคนรู้จักกันว่าโรงงานแห่งหนึ่งแถวถนนพระราม 2 เปิดรับคนงาน แม่จึงให้ดาวไปสมัคร แม้ว่าจะต้องเสียค่าสมัคร 9,000 บาท ซึ่งนายหน้าบอกว่าเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับใบอนุญาตทำงาน, ค่าชุด และค่าสมัคร แต่พ่อแม่ของดาวก็ตัดสินใจยอมจ่ายเงินเพื่อให้ดาวได้ทำงานในโรงงาน เพราะได้ค่าแรงดีกว่างานแคะกุ้ง งานไม่หนักเหมือนแคะกุ้งในลั้ง และเพราะดาวเคยโดนตำรวจที่มาตรวจค้นที่บ้านจับเพราะว่าไม่มีบัตร แม้จะมีทร.38/1 ที่ขึ้นทะเบียนไว้ในฐานะผู้ติดตาม ทำให้พ่อแม่ของดาวอยากให้ดาวมีใบอนุญาตทำงาน จะได้ไม่โดนตำรวจจับ แต่ค่าใช้จ่ายในการทำใบอนุญาตทำงานนั้นแพงมาก จึงต้องเลือกงานที่ได้ค่าแรงที่คุ้มค่ากับการจ่ายเงิน

โรงงานที่ดาวทำงานเป็นโรงงานกุ้งสำหรับทำซูชิ เป็นงานรายเหมาคือดาวจะต้องแคะกุ้งสุกทั้งโต๊ะซึ่งจะได้ค่าจ้าง 203 บาท/วัน และค่าล่วงเวลา 38 บาท/ชั่วโมง โดยค่าแรงจะออกทีละครั้งเดือน ประมาณ 2,000 – 5,000 บาท เงินทั้งหมดดาวจะให้แม่เป็นคนเก็บไว้ สำหรับเป็นค่าใช้จ่ายในบ้านและค่ารถสำหรับดาวไปทำงาน เพราะโรงงานที่ดาวทำงานอยู่ใกล้บ้าน ดาวจึงต้องนั่งรถรับส่งซึ่งต้องจ่ายค่ารถเดือนละ 200 บาท ดาวทำงานทุกวันตั้งแต่เวลา 7.30 – 17.00 น. หยุดวันอาทิตย์ ซึ่งส่วนใหญ่วันหยุดดาวก็จะนอนพักผ่อน ไม่ออกไปเที่ยวไหน เพราะไม่อยากเสียเงิน สำหรับในโรงงานที่ดาวทำงานอยู่นั้น มีคนงานทั้งคนมอญ คนพม่า และคนไทย แต่ดาวก็ไม่เคยมีปัญหาเกี่ยวกับเพื่อนร่วมงาน หรือโดนหัวหน้าดุว่าแรงๆ แต่มีบ้างที่โดนตำหนิเรื่องงาน แต่ไม่โดนหักเงิน จึงยังไม่คิดจะเปลี่ยนไปทำงานอื่น

ดาวไม่คิดที่จะไปทำงานที่จังหวัดอื่น เพราะดาวไม่อยากจะห่างจากครอบครัว และแม่ของดาวก็ไม่อนุญาตให้ไปทำงานที่อื่นด้วย เพราะเป็นห่วงว่าถ้าดาวไปทำงานที่อื่นคนเดียวจะไม่มีคนดูแล ส่วนการกลับไปอยู่บ้านที่ประเทศพม่า นั้น เพราะตั้งแต่เกิดมาดาวยังไม่เคยไปประเทศพม่าเลย ดาวจึงไม่คิดอยากกลับไปอยู่ที่ประเทศพม่า แต่ถ้าแค่กลับไปเที่ยว ไปเยี่ยมญาติ คิดว่าจะไป แต่ก็ไม่รู้ว่าจะไปเมื่อไหร่ ต้องขึ้นอยู่กับพ่อแม่

กรณีศึกษาที่ 3

นางวัน อายุ 34 ปี ชาวมอญ เกิดที่อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี แต่พ่อแม่เป็นชาวมอญที่มาจากเมืองริ รัฐมอญ ประเทศพม่า อพยพเข้ามาทำมาหากินในที่ดินที่รัฐบาลไทยจัดสรรให้อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี

พ่อแม่ของวันมีอาชีพทำไร่ทำสวน ส่วนวันก็ช่วยดูแลบ้าน ทำให้ไม่ได้ไปโรงเรียน แต่ได้เรียนหนังสือมอญจากครูที่มาสอนหนังสือที่วัดให้เด็กๆ ในช่วงปิดเทอมภาคฤดูร้อน จนกระทั่งวันอายุประมาณ 12 ปี สถานการณ์ชายแดนเริ่มตึงเครียด มีการสู้รบกันบ่อยครั้ง ผลผลิตในไร่เสียหาย พ่อแม่ของวันจึงตัดสินใจย้ายมาอยู่ที่เกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี เพราะว่าพระที่วัดแห่งหนึ่งที่เกาะเกร็ดเป็นญาติกับแม่ของวัน จึงชวนมาอยู่ด้วย และช่วยเหลือหางานทำกระถางปลูกต้นไม้ และหาที่อยู่ให้

ครอบครัวของวันอยู่ที่เกาะเกร็ดได้ประมาณ 5 ปีกว่า ก็ย้ายมาอยู่ที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพราะว่าที่นนทบุรี ดำรงเริ่มกวัดกันตรวจจับคนที่ไม่มีบัตรประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มคนที่มาจากประเทศพม่า ซึ่งแม้ว่าวันจะเกิดที่ชุมชนชายแดน แต่ก็ไม่มีใบเกิด เพราะว่าทำคลอดเอง ทำให้ไม่มีบัตรใดๆ พ่อแม่ของวันกลัวตำรวจจับจึงย้ายไปอยู่ที่จังหวัดประจวบฯ โดยย้ายตามพระที่มาจำวัดที่วัดที่เกาะเกร็ด เพราะว่าครอบครัวของวันเป็นศรัทธาว่าดี พระจึงเต็มใจช่วยเหลือ ครอบครัวของวันนั่งรถมาพร้อมกับพระ พอมาถึงจังหวัดประจวบฯ พระก็พาไปหาผู้ใหญ่บ้าน พาไปฝากเนื้อฝากตัว เพราะว่าเพิ่งมาอยู่ใหม่ โดยหมู่บ้านที่อาศัยอยู่นั้นก็อยู่ติดชายแดนไทย – พม่า

ที่จังหวัดประจวบฯ ครอบครัวของวันทำสวนแตง ซึ่งจะมีพ่อค้ามารับซื้อที่สวน โดยได้บุกเบิกที่ดินเอง ปีแรกที่เพิ่งมาถึงก็บุกเบิกที่ดินได้ 3 ไร่ จากนั้นก็ค่อยๆ ขยายออกไป หลังจากที่อยู่ประจวบฯ ได้ประมาณปีกว่า วันก็แต่งงานกับสามีซึ่งเป็นชาวพม่า ที่อพยพหนีสงครามและการเกณฑ์ทหารเข้ามาทางอำเภอสังขละบุรี และย้ายมาตั้งรกรากอยู่ที่จังหวัดประจวบฯ หลังจากแต่งงานได้ประมาณปีกว่า ก็มีการสู้รบบริเวณใกล้กับชุมชนที่วันและครอบครัวอาศัยอยู่ วันจึงตัดสินใจย้ายไปอยู่ที่อื่น เพราะว่าตอนนั้นลูกสาวคนโตอายุได้เพียงขวบกว่าๆ ซึ่งช่วงนั้นมีคนรู้จักคนหนึ่งชวนวันและสามีไปทำงานรับจ้างที่สวนยางพาราที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี วันจึงตัดสินใจไป และฝากลูก

สาวคนโตให้พ่อแม่ซึ่งตั้งใจว่าจะกลับไปอยู่ที่อำเภอสังขละบุรีให้ช่วยดูแล วันและสามีทำงานรับจ้างกรีดยางได้ไม่นาน พอขางหมด จึงย้ายมาทำงานกับนายจ้างอีกคนซึ่งมีธุรกิจขายหมู ล้างรถ และเพาะยางพารา โดยให้วันและสามีดูแลเพาะกล้วยพารา ได้เงินเดือนเดือนละ 6,000 บาท โดยนายจ้างดูแลรับผิดชอบเรื่องที่พักและอาหาร

หลังจากวันและสามีทำงานที่จังหวัดสุราษฎร์ฯ ประมาณ 3 ปี วันที่ต้องลูกคนที่ 2 ซึ่งวันตั้งใจว่าจะกลับไปคลอดลูกที่บ้านแม่ที่อำเภอสังขละบุรีตามธรรมเนียมของชาวมอญ แต่ช่วงเดียวกันนั้นแม่สามีของวันก็โทรมาบอกว่าให้วันและสามีติดต่อญาติพี่น้องที่ทำงานอยู่ที่อำเภอเมืองจังหวัดสมุทรสาคร ถ้าไม่เลือกงานก็ให้สมุทรสาครมีงานเยอะ ดังนั้นวันและสามีจึงตัดสินใจมาที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร

พอมาถึงอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร น้องชายของสามีวันก็พาไปทำงานแกะกึ่งที่โรงงานแห่งหนึ่งด้วย โดยอาทิตย์แรกวันและสามียังคงใช้เบอร์คนงานร่วมกับน้องชาย และหลังจากที่เป็นงานน้องชายก็พาไปหาหัวหน้า ขอแยกเบอร์เป็นของตัวเอง สำหรับงานแกะกึ่งนั้น เป็นงานเหมา รายได้จะได้ตามจำนวนกึ่งที่แกะได้ต่อกิโลกรัม และช่วงเวลาที่มิกึ่งเยอะ – น้อย โดยค่าจ้างจะขึ้นอยู่กับขนาดของกึ่ง เช่น กึ่งตัวใหญ่ กก.ละ 3 บาท กึ่งตัวเล็ก กก.ละ 6 บาท ซึ่งค่าจ้างจะออก 2 อาทิตย์ต่อครั้ง รายได้จากการแกะกึ่งของวันและสามีนั้นไม่แน่นอน ถ้าเป็นช่วงกึ่งเยอะก็ประมาณครั้งละ 4,000 กว่าบาท แต่ถ้าเป็นช่วงกึ่งน้อยก็ประมาณ 2,000 กว่าบาท โดยจะเริ่มทำงานตั้งแต่ประมาณ ติ 3 เลิกงานประมาณ 4 ทุ่ม แต่ถ้าหากมีลูกเล็กก็สามารถขอหัวหน้ากลับบ้านเร็วได้แต่ต้องบอกให้หัวหน้ารู้ก่อน สำหรับในโรงงานนี้ จะมีหัวหน้าคนงานและเสมียนเป็นคนไทย ส่วนคนงานแกะกึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวมอญ และคนพม่าก็มีบ้าง ดังนั้นนายจ้างจึงทำใบอนุญาตทำงานให้คนงาน โดยวันต้องจ่ายค่าทำบัตรเอง จำนวน 5,000 บาท และค่าต่อบัตรปีละ 4,500 บาท

เนื่องจากช่วงแรกๆที่วันมาอยู่ที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร วันกำลังต้องลูกสาวคนที่ 2 จึงทำงานแกะกึ่งได้ไม่นาน เพราะว่าหลังคลอดลูกก็ต้องดูแลลูกจนกระทั่งลูกได้ประมาณ 2 ขวบ จึงค่อยกลับไปทำงาน ช่วงนั้นจึงมีเพียงสามีที่ทำงานคนเดียว จนกระทั่งลูกสาวคนโตอายุประมาณ 10 ปี วันที่ให้ลูกสาวไปทำงานที่โรงงานปลากระป๋องแห่งหนึ่ง เพราะว่าช่วงนั้นที่โรงงานกึ่งมีกึ่งน้อย รายได้ไม่พอกับค่าใช้จ่ายในครอบครัว เพราะว่าลูกสาวคนที่ 2 ก็กำลังเรียนหนังสืออยู่ด้วย โดยบอกกับทางโรงงานว่าลูกสาวอายุ 18 ปีและมีใบอนุญาตทำงาน เพราะว่าโรงงานให้ค่าจ้างวันละ 203 บาท และค่าล่วงเวลา 38 บาท/ชั่วโมง เป็นงานกะดึก ทำงานตั้งแต่เวลา 19.30 – 04.00 น. โดยทุกวันจะมีรถรับส่ง และหลังจากที่ลูกสาวคนโตของวันย้ายไปทำงานที่โรงงานปลากระป๋องได้ประมาณ 6 เดือน สามีของวันก็ย้ายไปทำงานด้วยเพื่อหารายได้เพิ่ม โดยในช่วงหลังๆนี้ย้ายมาทำงานกะกลางวัน คือตั้งแต่เวลา 06.00 – 15.00 น. และหลังจากนั้นจะถือว่าเป็นค่าล่วงเวลา

หลังจากที่ลูกสาวคนโตทำงานได้เกือบ 2 ปี วันก็ให้ออกจากงาน เพราะว่าลูกสาวติดเพื่อน ไม่ยอมทำงาน ไม่ยอมทำโอที ซึ่งวันรู้ได้จากรายได้ที่น้อยกว่าเมื่อเทียบกับคนอื่นที่ทำงานที่เดียวกัน และสามีก็ลาออกมาพร้อมกัน แล้วก็กลับมาทำงานแคะกึ่งที่โรงงานเดิมที่วันทำอยู่ เพราะว่าเป็นคนเก่า ฐานอยู่แล้ว และวันเองก็มีเบอร์อยู่ สามีก็เลยกลับมาทำงานที่โรงงานเดิมได้ ส่วนวันก็เพิ่งกลับไปทำงานที่โรงงานแคะกึ่งได้ไม่ถึงปี เพราะว่าเพิ่งคลอดลูกสาวคนที่ 3 และตอนนี้ลูกโตได้เกือบ 2 ปีและมีลูกสาวคนโตมาช่วยดูแลน้อง วันจึงกลับไปทำงานได้

นับตั้งแต่วันย้ายมาอยู่ที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร วันก็ไม่เคยย้ายโรงงานเลย เพราะว่าโรงงานที่วันทำอยู่นั้น นายจ้างไม่โกงเงิน มีอะไรพูดคุยกันได้ หลายครั้งวันเคยช่วยคนงานคนอื่นคุยกับหัวหน้าหรือเจ้าของโรงงาน เพราะวันพูดภาษาไทยเก่ง และทางโรงงานยังทำใบอนุญาตทำงานให้ด้วย ทำให้วันไม่ต้องกลัวว่าจะโดนตำรวจจับ ทำให้วันไม่ย้ายโรงงาน ส่วนความคิดว่าจะย้ายไปอยู่ที่อื่นหรือไม่ วันคิดว่าจะอยู่ที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาครไปอีกนาน เพราะว่าลูกสาวคนที่ 2 กำลังเรียนหนังสือ ส่วนลูกสาวคนเล็กปีหน้าก็จะเข้าโรงเรียนได้ จึงไม่อยากย้ายไปย้ายมา เพราะจะทำให้ลูกเรียนหนังสือไม่ต่อเนื่อง และไม่อยากให้ลูกสาวอีก 2 คน เสียโอกาสที่จะได้เรียนหนังสือเหมือนกับลูกสาวคนโตที่ไม่ได้เรียนหนังสือ แต่วันก็ยังคิดว่าถ้ามีงานที่อื่นที่ได้ค่าจ้างดีกว่าที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร และลูกๆ ได้เรียนหนังสือด้วย ก็อาจจะย้ายไปอยู่ ซึ่งวันไม่คิดว่าการย้ายไปอยู่ที่อื่นจะเป็นเรื่องลำบาก เพราะว่าวันและครอบครัวพูดภาษาไทยได้ดีอยู่แล้วจึงไม่กลัวเรื่องการสื่อสารหรือการหางาน จะมีบ้างก็เรื่องที่ไม่มีบัตรประชาชนไทย และบางครั้งวันก็อยากย้ายกลับไปอยู่บ้านกับพ่อแม่ที่อำเภอสังखละบุรี เพราะว่าแม่แก่แล้ว ไม่มีคนดูแล และไม่ว่าจะย้ายไปอยู่ที่ไหนก็ตาม คงไม่ใช่ช่วงเร็วว่ะนี้ เพราะว่ายังเก็บเงินได้ไม่มาก และยังมีหนี้สินอยู่ ต้องทำงานที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาครเพื่อเก็บเงินไปก่อน

กรณีศึกษาที่ 4

นางแฉ อายุ 17 ปี ชายหนุ่มชาวมอญ เกิดที่เมืองรี รัฐมอญ ประเทศพม่า และย้ายมาอยู่ที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาครพร้อมกับพ่อแม่ตั้งแต่อายุประมาณ 3 ปี

พ่อแม่ของนางเข้ามาทำงานที่โรงงานทำน้ำแข็งแห่งหนึ่งในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร อาศัยอยู่ในชุมชนแห่งหนึ่งใกล้แม่น้ำท่าจีน จนกระทั่งนางอายุประมาณ 6 ปี พ่อแม่ของนางก็ย้ายมาทำงานแคะกึ่ง ส่วนพ่อก็ทำงานโรงงานลูกชิ้น เพราะไม่อยากให้แม่ต้องทำงานหนัก นางจึงไปช่วยแม่แคะกึ่งที่ล้าง โดยใช้เบอร์เดียวกับแม่ ซึ่งค่าจ้างแคะกึ่งที่ได้ทั้งหมดแม่ของนางจะเป็นคนเก็บไว้ ดังนั้นนางจึงไม่รู้ว่าช่วงเวลาที่ทำงานแคะกึ่งนั้นได้เงินเป็นจำนวนเท่าไร นางช่วยแม่ทำงานแคะกึ่งได้

ประมาณ 3 ปี ลี้กึ่งก็ปิดกิจการ

หลังจากลี้กึ่งก็ปิดกิจการ แงก็ไปทำงานที่โรงงานปลากะป๋องและแพ็คกิ้ง ซึ่งเป็นโรงงานเล็กๆ โดยมีคนรู้จักของแม่แนะนำให้ แม้ว่าโรงงานจะอยู่ใกล้บ้าน แต่ว่าแ่งก็นั่งรถสองแถวไปทำงานเองทุกวัน ไม่กลัวโดนจับ แม้ว่าจะไม่มีบัตร เพราะว่ายังเด็กและพูดไทยเก่ง เวลาตำรวจหรือใครถามก็ตอบได้อย่างไม่มีท่าทีกลัวหรือมีพิรุณ ที่โรงงานนี้ แงได้ค่าจ้างวันละ 200 บาท ค่าล่วงเวลา ชั่วโมงละ 20 บาท โดยทำงานทุกวันตั้งแต่เวลา 07.00 – 17.00 น. หยุดวันอาทิตย์ ซึ่งเงินค่าจ้างจะออก 2 อาทิตย์ต่อครั้ง แงจะได้ค่าจ้างประมาณ 2,000 บาทต่อครั้ง แงทำงานที่โรงงานแห่งนี้ได้ประมาณปีกว่าก็ออกมา เพราะว่าขัดแย้งเรื่องงานกับหัวหน้าคนไทย

พอออกจากโรงงานปลากะป๋อง แงก็มาทำงานที่โรงงานหอยแห่งหนึ่งที่อยู่ใกล้บ้าน ซึ่งเป็นโรงงานที่เพิ่งเปิดใหม่ จึงต้องการคนงานจำนวนมาก แงและพ่อจึงไปสมัครทำงาน โดยปีแรกที่เข้าไปทำงาน เวลาทำงานงานคือตั้งแต่ประมาณ 11.00 – 17.00 น. แต่ปัจจุบันแ่งเปลี่ยนเวลามาทำงานตั้งแต่ 17.00 – 01.00 น.มาได้ประมาณ 2 ปีแล้วโดยนายจ้างจะจ่ายเงินเป็นรายหมา งานที่ทำมีทั้งล้างหอย ต้มหอย คองหอย โดยค่าจ้างจะออก 2 อาทิตย์ครั้ง ซึ่งแ่งจะได้ค่าจ้างประมาณครั้งละ 3,000 กว่าบาท ขึ้นอยู่กับช่วงฤดูที่มีหอยเยอะ – น้อย ด้วย

ปัจจุบันแ่งทำงานที่โรงงานหอยแห่งนี้เป็นเวลาเกือบ 7 ปีแล้ว เหตุผลที่ทำงานที่โรงงานนี้ได้ไม่นาน เพราะนายจ้างไม่เคยบ่นว่า ไม่เร่งงาน จ่ายค่าจ้างตรงเวลา มีอะไรพูดคุยกันได้ ตั้งแต่ทำงานมา แงได้ค่าจ้างประมาณ 2,500 – 10,000 บาท ส่วนคนงานที่ทำงานในโรงงานนี้มีทั้งคนมอญ คนพม่า และคนเขมร เพราะว่าเจ้าของโรงงานมีเรือที่ไปหาหอยในน่านน้ำเขมร จึงมีคนงานเขมรด้วย แม้ว่าจะมีคนงานเป็นคนมอญเยอะแต่ก็ต่างคนต่างทำงาน ไม่มีเรื่องทะเลาะกัน และเพราะแ่งเติบโตที่ประเทศไทย ภาษามอญแ่งจึงเพิ่งเริ่มมาฝึกพูดช่วงที่มาทำงานที่โรงงานหอยนี้เอง และเพราะแ่งพูดภาษาไทยคล่องนี้เอง ทำให้บางครั้งก็มีคนงานชาวมอญมาขอความช่วยเหลือให้แ่งช่วยแปลภาษาบอกนายจ้างเรื่องขอเบิกเงินล่วงหน้าบ้าง หรือช่วยอธิบายงานเวลาที่นายจ้างสั่งงานบ้าง เป็นต้น

แม้ว่าแ่งจะอยู่ประเทศไทยมาตั้งแต่เล็ก แต่แ่งก็เพิ่งทำใบอนุญาตทำงานตอนอายุ 16 ปี โดยเจ้าของโรงงานหานายหน้ามาจัดการทำให้ โดยแ่งเสียเงินค่าทำบัตรไป 5,000 บาท และเพิ่งต่อใบอนุญาตทำงานไป เสียค่าต่อบัตร 3,500 บาท แงไม่คิดจะไปทำงานที่อื่นคนเดียว แม้ว่าบางครั้งจะมีเพื่อนโทรมาชวนไปทำงานที่กรุงเทพฯ อยู่บ้างก็ตาม เพราะว่านายจ้างดี และแ่งไม่ชอบงานก่อสร้างและงานลูกเรือประมง เพราะเป็นงานหนัก ได้เงินน้อย ไม่คุ้มค่าเหนื่อย แต่ถ้าพ่อไปทำงานที่อื่นแล้วชวนแ่งไปด้วยแ่งก็จะไป เพราะไปกับพ่อไม่ได้ไปคนเดียว และแ่งตั้งใจที่จะอยู่ทำงานเก็บเงินเพื่อปีหน้าจะได้กลับไปบวชที่บ้าน ซึ่งต้องใช้เงินเยอะ ทั้งค่าใช้จ่ายสำหรับกลับบ้านประมาณ 3,500 บาท ค่าใช้จ่ายในงานบวชประมาณ 30,000 บาท และค่าเดินทางกลับมาอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร

อีกประมาณ 10,000 กว่าบาท แงตั้งใจอยากกลับไปอยู่บ้านที่ประเทศพม่าแค่ 5 – 6 ปี เท่านั้น แล้วก็
จะกลับมาทำงานที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาครอีกครั้ง เพราะว่าที่บ้านไม่มีงาน ไม่มีรายได้ แต่ที่
อยากกลับไป เพราะว่าแงไม่เคยไปประเทศพม่าเลย และจะกลับไปทำบัตรประชาชนพม่าด้วย เพื่อ
ว่าจะได้สะดวกในการเดินทางในอนาคต

กรณีศึกษาที่ 5

นายเตี้ย อายุ 16 ปี เกิดที่เมืองเมะละแหม่ง รัฐมอญ ประเทศพม่า เข้ามาประเทศไทยอายุ
ประมาณ 5 ปี หลังจากเรียนจบชั้นอนุบาลที่ประเทศพม่า แม่ก็ให้ปู่ย่าส่งเตี้ยมาที่อำเภอเมือง จังหวัด
สมุทรสาคร โดยมีนายหน้าพาเข้ามาทางด่านเจดีย์สามองค์ ใช้เวลาเดินทางจากเมะละแหม่งถึงด่าน
เจดีย์สามองค์ 1 วัน จากนั้นก็นอนพักที่ด่านเจดีย์สามองค์ 2 คืน แล้วจึงนั่งรถตู้มาที่อำเภอเมือง
จังหวัดสมุทรสาคร อีก 1 วัน ซึ่งแม่จะจ่ายค่าจ้างนายหน้าหลังจากที่เตี้ยมาถึงสมุทรสาครเรียบร้อยแล้ว
แล้ว โดยเตี้ยไม่รู้แม่จ่ายทีเดียวหมดหรือว่าแบ่งจ่าย

หลังจากที่มาถึงสมุทรสาคร เตี้ยก็ช่วยแม่ทำงานแกะกุ้ง จนอายุประมาณ 13 ปี โดยเตี้ยใช้
เบอร์เดียวกับแม่ จึงไม่รู้แต่ละครั้งนั้นได้เงินเท่าไร สำหรับค่าจ้างก็ขึ้นอยู่กับขนาดกุ้งและ
จำนวนกุ้งที่แกะได้ ซึ่งกุ้งเล็ก – กุ้งใหญ่ ราคาต่างกัน ถ้ากุ้งราคาดี ๆ ก็ประมาณ กุ้งเล็ก กก.ละ 10
บาท กุ้งใหญ่ ซึ่งต้องแกะเปลือก, ผ่าหลัง และไว้หาง กก.ละ 8 บาท ซึ่งเตี้ยจะเริ่มไปทำงานเวลา
ประมาณ 6.00 น. และทำจนกว่ากุ้งจะหมด ถ้าช่วงที่กุ้งเยอะก็อาจจะเลิกงานราว 22.00 น. แต่ถ้าเป็น
ช่วงกุ้งน้อยก็อาจจะเลิกงานประมาณ 17.00 น. เพราะว่าตอนที่เริ่มทำงานนั้นเตี้ยยังเด็ก จึงยังแกะกุ้ง
ไม่เก่ง ต้องใช้เวลาในการฝึกอยู่ประมาณเกือบปี จึงแกะกุ้งได้เร็วขึ้น งานเสียน้อยลง

เตี้ยและแม่เลิกทำงานที่ล้างกุ้ง เพราะว่าเจ้าของล้างไม่ดี โกงตาชั่ง โกงราคากุ้ง และไม่จ่ายเงิน
ตามที่ทำงานได้จริง ทำให้คนงานทยอยๆย้ายไปทำงานล้างอื่น ล้างก็เลยเจ๊ง หลังจากล้างเจ๊ง แม่ของเตี้ย
ก็ไปทำงานที่ล้างอื่น ส่วนเตี้ยก็กลับไปบวชนครที่บ้านอยู่หลายเดือน โดยตอนกลับบ้านพ่อแม่ต้อง
จ่ายค่ากลับบ้านให้นายหน้า 2,500 บาท นายหน้าพาเตี้ยไปส่งถึงบ้านที่รัฐมอญเลย และพอกลับมา
ประเทศไทย พ่อแม่ของเตี้ยจ่ายเงินค่านายหน้าประมาณ 1.2 ล้านบาท พาเตี้ยมาถึงบ้านพ่อแม่ที่
สมุทรสาคร ซึ่งครั้งนี้พ่อแม่ของเตี้ยไปยืมเงินมาเพื่อจ่ายค่านายหน้าให้เตี้ยก่อน และค่อยๆทยอยจ่าย
คืน

หลังจากกลับมาที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาครอีกครั้ง เตี้ยก็ไปช่วยพ่อทำงานก่อสร้างกับ
ผู้รับเหมาช่วงขนาดเล็ก ได้ค่าจ้างวันละ 150 บาท เป็นกรรมกรทั่วไป ส่วนพ่อของเตี้ยเป็นช่าง โดย
ผู้รับเหมาจะเป็นคนไทย และมีคนงานเป็นคนมอญ 3 คน ซึ่งเวลาทำงานคือ 07.00 – 17.00 น.
ทำงานทุกวัน หยุดวันอาทิตย์ หรือช่วงที่ไม่มีงาน โดยงานจะเปลี่ยนทีไปเรื่อยๆ เตี้ยเคยไปทำงาน

ก่อสร้างที่กรุงเทพฯ ช่วงสั้นๆ ประมาณอาทิตย์กว่าๆ ด้วย แต่เตี้ยก็ไม่ได้อยากไปอยู่ที่อื่น เพราะคิดว่าแม่คงไม่อนุญาตให้ไป เตี้ยไม่อยากทำงานโรงงาน เพราะว่าไม่อยากกลับบ้านดึก แต่งานลูกเรือประมงเตี้ยก็มองว่าได้เงินดี เตี้ยสามารถทำได้ แต่ก็ต้องดูว่าพ่อแม่อนุญาตให้ไปทำหรือเปล่า ตอนนี้เตี้ยมีใบอนุญาตทำงานแล้ว โดยให้เจ้าของล้งกุ้งที่แม่ของเตี้ยทำงานอยู่ทำให้ โดยจ่ายค่าทำบัตรไป 5,800 บาท และเพิ่มต่อบัตรโดยเสียค่าต่อบัตรไป 4,500 บาท

แม้ว่าเตี้ยจะเคยกลับไปบ้านที่ประเทศพม่า 2 ครั้งแล้ว และเคยกลับไปบวชที่บ้านแล้วก็ตาม แต่เตี้ยก็ไม่ได้คิดอยากกลับไปอยู่บ้านที่ประเทศพม่า เพราะที่บ้านไม่มีอะไร อยู่ที่สมุทรสาคร เวลาว่างเตี้ยก็ไปเล่นสนุกเกอร์ที่อยู่ใกล้บ้านกับเพื่อนได้ หรือวันหยุดก็ไปเที่ยวที่ห้างน้ำพุ ตอนนี้เตี้ยคิดเพียงว่าตั้งใจทำงานหาเงินใช้หนี้ค่าเดินทางมาประเทศไทยของเตี้ยให้หมดก่อน แล้วค่อยหางานที่ได้ค่าจ้างสูงกว่านี้ หรืองานที่ดีกว่างานกรรมกรก่อสร้างทำ

กรณีศึกษาที่ 6

นายตัน อายุ 15 ปี ชาวมอญ เกิดที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร แต่พ่อแม่มาจากเมือง Zoppa รัฐมอญ ประเทศพม่า

ตันอยู่กับพ่อแม่ที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาครจนกระทั่งอายุ 6 ปี แม่ก็ส่งตันกลับไปอยู่กับยาย และให้บวชเรียน จนอายุ 12 ปี แม่เก็บเงินได้จำนวนหนึ่ง จึงกลับบ้านไปซื้อไร่และฝากให้ยายดูแล ตันจึงขอตามแม่กลับมาอยู่ที่ประเทศไทยด้วย แม่จึงให้นายหน้าพาเข้ามา ซึ่งตอนนั้นพ่อซึ่งทำงานเป็นช่างก่อสร้างทั่วไป ย้ายไปทำงานที่จังหวัดนครปฐม แม่จึงให้นายหน้าพาตันไปส่งที่จังหวัดนครปฐม โดยตันเข้ามาประเทศไทยทางด่านเจดีย์สามองค์ แล้วมานอนที่ด่านเจดีย์สามองค์ประมาณ 2 – 3 วัน จากนั้นนายหน้าก็พาตันนั่งรถตู้มาส่งที่จังหวัดนครปฐม ซึ่งตันรู้ว่าแม่ต้องจ่ายเงินที่ด่านเจดีย์สามองค์ 2,500 บาท แต่ไม่รู้ว่าจากด่านเจดีย์สามองค์มาที่จังหวัดนครปฐมนั้นแม่จะต้องจ่ายเงินเท่าไร

พอมาถึงที่จังหวัดนครปฐม ตันก็ช่วยพ่อทำงานก่อสร้างบ้าง ช่วยแม่ซึ่งเป็นแม่บ้านดูแลน้องบ้าง เพราะว่าตันเป็นลูกชาวคนโต มีน้องสาวอีก 3 คน แต่น้องสาวคนที่ 2 อยู่กับยายที่ประเทศพม่า ตันและครอบครัวอยู่ที่จังหวัดนครปฐมประมาณ 1 ปี งานก่อสร้างของพ่อก็เสร็จ และผู้รับเหมาที่ยายกลับมารับงานที่จังหวัดสมุทรสาคร ตันและครอบครัวจึงย้ายกลับมาที่สมุทรสาครด้วย

หลังจากที่ตันและครอบครัวย้ายมาอยู่ที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร พ่อตันทำงานก่อสร้าง แม่ทำงานแกะกุ้ง และน้องยังเล็ก ตันจึงช่วยแม่ดูแลน้องอยู่ประมาณเกือบปี ก็มาทำงานแกะกุ้งที่ล้งที่อยู่ใกล้บ้าน ซึ่งมีเพื่อนบ้านไปทำกันเยอะ แม้จะคนละล้งกับแม่ ตันก็ไม่กลัว เพราะว่า

พูดภาษาไทยเก่งและก็มีคนรู้จักทำงานด้วยกันเยอะ ดันเลือกที่จะทำงานที่ลี้ภัยนี้เพราะว่าอยู่ใกล้บ้าน คนงานส่วนใหญ่เป็นคนมอญ และราคาจ้างดี คือ กุ้งเล็ก กก. ละ 4 – 5 บาท กุ้งใหญ่ กก. ละ 3 บาท เจ้าของลี้ภัยจะจ่ายเงิน 7 วัน/ครั้ง ดันทำงานได้ค่าจ้างครั้งละประมาณ 600 – 1,000 บาท โดยไปทำงาน ตั้งแต่ประมาณ 06.00 น. ส่วนเวลาเลิกงานนั้นก็ขึ้นอยู่กับว่าเป็นช่วงที่มีกุ้งเยอะ/น้อย ถ้ากุ้งเยอะก็จะเลิกงานประมาณ 22.00 น. แต่ถ้าเป็นช่วงกุ้งน้อยก็จะเลิกงานประมาณ 15.00 – 16.00 น.

ดันเพิ่งมีใบอนุญาตทำงานเมื่อปีที่แล้ว ซึ่งเจ้าของลี้ภัยทำให้ โดยดันต้องจ่ายค่าทำบัตร 5,500 บาท และเพิ่งต่ออายุบัตรไป เสียค่าต่อบัตร 4,500 บาท ก่อนที่ดันจะมีใบอนุญาตทำงานนั้น เคยมีตำรวจมาตรวจที่ลี้ภัยที่ดันทำงาน แต่เพราะว่าดันพูดภาษาไทยเก่ง ก็เลยไม่โดนจับ และบางครั้งก็มีคนงานชาวมอญมาขอความช่วยเหลือให้ดันช่วยแปลภาษาไทย คุยกับเจ้าของลี้ภัยเรื่องจ่ายเงินบ้าง หรือจะกลับบ้านเร็วบ้าง แม้ว่าดันจะเข้าใจภาษาไทยเป็นอย่างดี แต่บางครั้งก็ดันผ่ากุ้งไม่สวย หรือทำเสีย ก็โดนเจ้านายดุว่าเหมือนกัน แต่ดันก็ไม่ได้ตอบโต้อะไร เพราะยอมรับว่าตัวเองก็ทำผิดด้วย

ดันไม่อยากทำงานโรงงานและงานแกะกุ้งแล้ว แต่ตั้งใจว่าหลังจากต่ออายุใบอนุญาตทำงานครั้งนี้แล้ว (วันที่สัมภาษณ์ยังอยู่ในช่วงเวลาที่รัฐบาลไทยเปิดให้แรงงานข้ามชาติที่มีใบอนุญาตทำงานไปต่ออายุบัตร) ดันจะไปทำงานก่อสร้างกับพ่อ ไปฝึกการเป็นช่างเหมือนพ่อ เพราะดันคิดว่าถ้ากลับไปบ้านที่ประเทศพม่าจะได้มีงานทำ เพราะว่าที่ประเทศพมามีคนที่มีความรู้เป็นช่างสร้างบ้านน้อย แต่คนที่ต้องการกลับไปสร้างบ้านมีเยอะ แต่ดันก็ยังชอบที่จะอยู่ประเทศไทย เพราะประเทศไทยมีไฟฟ้า มีเครื่องอำนวยความสะดวก มีเพื่อนเยอะ ถ้าพ่อแม่จะกลับไปอยู่บ้านดันคงกลับไปด้วย แต่ไม่คิดว่าจะอยู่ที่บ้านตลอด ถ้าโตขึ้นก็จะกลับมาอยู่ที่ประเทศไทย แต่ตอนนี้ถ้าจะย้ายไปไหน ต้องขึ้นอยู่กับว่าพ่อแม่ให้ไปหรือไม่ ถ้าแม่ให้ไป ดันไปอยู่ที่ไหนก็ได้ แต่ถ้ามีเพื่อนอยู่ด้วยก็จะดีกว่า ไม่ชอบอยู่กับคนแปลกหน้าคนเดียว

กรณีศึกษาที่ 7

น.ส. เม อายุ 15 ปี ชาวมอญ เกิดที่อำเภอแม่กลอง จังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งพ่อแม่ของเมมาจากเมืองเจย์ รัฐมอญ ประเทศพม่า โดยเข้ามาประเทศไทยทางด้านเจดีย์สามองค์ พ่อของเมทำอาชีพแกะกุ้งในโรงงานแห่งหนึ่ง ส่วนแม่เป็นแม่บ้าน หลังจากที่เกิดได้ประมาณ 3 ปี พ่อแม่ก็ย้ายไปทำงานที่จังหวัดสมุทรปราการ และส่งเมกลับไปอยู่บ้านกับย่า เพื่อที่จะได้มีโอกาสเรียนหนังสือ ซึ่งเมได้เรียนหนังสือที่ประเทศพม่าจนจบชั้น 6 แม่จึงไปรับมาอยู่ที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาครด้วยกัน ตอนนั้นเมอายุประมาณ 13 ปี

แม่ไปรับเมเข้ามาประเทศไทย โดยมีนายหน้าพาเข้ามาทางด้านเจดีย์สามองค์ โดยต้องจ่ายค่านายหน้าคือ เด็ก 4,000 บาท ผู้ใหญ่ 10,000 บาท ซึ่งแม่จ่ายเงินให้นายหน้าทั้งหมดทีเดียวหลังจาก

ที่มาถึงอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร หลังจากที่มาประเทศไทย เมื่อยังไม่ได้ทำงาน เพราะพ่อแม่เห็นว่ายังเด็ก และมีเจ้าหน้าที่ขององค์กรพัฒนาเอกชนแห่งหนึ่งมาชวนไปเรียนหนังสือในวันอาทิตย์ ซึ่งพ่อแม่ของเมก็เห็นดีด้วย เพราะว่าเมจะได้เรียนภาษาไทย

เมไปเรียนวันอาทิตย์ที่ศูนย์การเรียนขององค์กรพัฒนาเอกชนได้เกือบปี พ่อแม่ก็ให้ออกมาทำงาน เพราะว่าถ้าอยู่บ้านเฉยๆ แล้วไม่มีบัตร กลัวจะถูกตำรวจจับ แต่ถ้าทำงานก็จะมีใบอนุญาตทำงาน ตำรวจก็จะไม่จับ ดังนั้นน้ำของเมจึงหางานที่โรงงานทำขนมแห่งหนึ่งซึ่งอยู่ไม่ไกลบ้านให้ และเป็นโรงงานที่น้ำของเมทำงานอยู่ก่อนแล้ว เมจึงไม่ต้องเสียค่านายหน้าสำหรับสมัครงาน จะเสียก็เพียงค่าทำบัตรคือ 4,500 บาท และเมเพิ่งต่อบัตรไป เสียค่าต่อบัตร 3,600 บาท แม้ว่าเมจะยังเด็ก แต่นายจ้างก็ไม่ได้สนใจเรื่องอายุว่าเมอายุพอที่จะทำงานได้หรือยัง แต่ในใบอนุญาตทำงานก็จะระบุว่าเมอายุ 19 ปี

สำหรับโรงงานที่เมทำงานนั้น เวลาทำงานคือ 07.00 – 20.00 น. ทำงานทุกวัน หยุดวันอาทิตย์ หากจะลาหยุด จะต้องส่งใบลาล่วงหน้า 2 – 3 วัน และโรงงานจะไม่จ่ายค่าจ้างสำหรับวันที่ลาหยุด เมได้ค่าจ้างวันละ 205 บาท ค่าจ้างจะออก 2 อาทิตย์ต่อครั้ง ซึ่งค่าจ้างทั้งหมดจะให้เป็นคนเก็บ และแม่จะให้เงินเมเป็นค่าขนมครั้งละ 300 บาท (ต่อเงินที่ออกแต่ละครั้ง) เพราะว่าโรงงานอยู่ใกล้บ้าน ทุกวันเมจะปั่นจักรยานไปทำงาน และแม่จะเตรียมอาหารกลางวันให้ ค่าขนมที่ได้จึงพอสำหรับเม แม้ว่าเมจะอายุน้อยเมื่อเทียบกับคนงานคนอื่น แต่ก็ไม่เคยมีปัญหาเกี่ยวกับเพื่อนร่วมงาน หรือว่าหัวหน้า เพราะว่าโรงงานเป็นโรงงานใหญ่ หัวหน้าจะเป็นคนไทย มีคนงานเป็นคนมอญและคนพม่าเยอะ เมฟังภาษาพม่าได้บ้าง แต่พูดไม่คล่อง จึงไม่ค่อยมีเพื่อนที่เป็นคนพม่า ส่วนใหญ่จะเป็นเพื่อนคนมอญ

เมยังไม่คิดจะย้ายไปอยู่ที่อื่น เพราะคิดว่ายังเด็กอยู่ อยากอยู่กับพ่อแม่ก่อน และคิดว่าพ่อแม่คงไม่อนุญาตให้ไปอยู่ที่อื่นคนเดียวด้วย แม้ว่าจะมีเพื่อนของเมที่ทำงานอยู่ที่เกาะเสม็ดเคยโทรมาชวนไปทำงานด้วย แต่ว่าเป็นงานก่อสร้าง พ่อแม่ของเมจึงไม่อนุญาตให้ไป ส่วนเรื่องงานก็ยังไม่คิดที่จะเปลี่ยนไปทำงานที่อื่น เพราะว่าที่โรงงานมีน้ำทำงานอยู่ด้วย โรงงานก็อยู่ใกล้บ้าน ค่าแรงก็เป็นที่น่าพอใจอยู่ ดังนั้นเมคิดว่าจะทำงานที่โรงงานนี้ไปเรื่อยๆ ก่อน และเมชอบที่จะอยู่ที่ประเทศไทยมากกว่าที่บ้าน เพราะว่าที่ประเทศไทยสะดวกสบายกว่า ส่วนใหญ่วันหยุดเมก็จะนอนดูโทรทัศน์อยู่ที่บ้าน เพราะเมชอบดูโทรทัศน์มากกว่าออกไปเที่ยวข้างนอก แต่ถ้าถึงเวลาแก่แล้วก็อยากจะกลับไปอยู่ที่บ้าน

กรณีศึกษาที่ 8

น.ส. น้ำผึ้ง อายุ 15 ปี เกิดที่โรงพยาบาลป่าตอง จังหวัดภูเก็ต ประเทศไทย มีใบเกิดแต่หาย

ระหว่างเดินทางกลับบ้าน ส่วนพ่อแม่ของน้ำผึ้งมาจากเมือง Zoppa รัฐมอญ ประเทศพม่า เดินทางเข้ามาประเทศไทยทางด่านจังหวัดระนอง และเข้ามาทำงานก่อสร้างที่จังหวัดภูเก็ต โดยมีนายหน้าพามา โดยต้องจ่ายค่านายหน้าคนละ 2,000 บาท

พ่อแม่ของน้ำผึ้งทำงานที่จังหวัดภูเก็ตจนน้ำผึ้งอายุประมาณ 3 ปี ก็ตัดสินใจย้ายกลับบ้านที่เมือง Zoppa รัฐมอญ ประเทศพม่า เพราะว่ามีผู้รับเหมาจ่ายค่าจ้างไม่ครบตามที่ตกลงกันไว้ โดยก็กลับบ้านทางด่านจังหวัดระนอง ครอบครัวของน้ำผึ้งอยู่ที่รัฐมอญประมาณ 4 ปี จนน้ำผึ้งเรียนจบชั้น 1 พ่อแม่ของน้ำผึ้งจึงตัดสินใจย้ายมาทำงานที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร เพราะว่ามีน้องชายของแม่ น้ำผึ้งชวนมา บอกว่าที่สมุทรสาครมีงานเยอะ ซึ่งพ่อแม่ของน้ำผึ้งต้องเสียค่านายหน้า สำหรับเด็ก 2,000 บาท และผู้ใหญ่ 9,000 บาท น้ำผึ้งไม่รู้ว่าจะเข้ามาประเทศไทยทางไหน แต่จำได้ว่าต้องเดินเท้ามา 10 กว่าวัน (น่าจะเส้นทางแม่สอด-ผู้เก็บข้อมูล)

พอมาถึงที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร พ่อแม่ของน้ำผึ้งก็มาทำงานแคะกุ้งอยู่ที่ย่านโกรกกรากใน และหลังจากที่น้ำผึ้งอยู่บ้านเฉยๆ ประมาณ 2 ปี ก็มีเพื่อนมาชวนไปเรียนหนังสือที่ศูนย์การเรียนรู้วัดบางหญ้าแพรก แม่ก็เลยอนุญาตให้ไป ซึ่งตอนนั้นไปเรียนทุกวัน มีรถรับส่ง (จำไม่ได้ว่าต้องจ่ายค่ารถรับส่งเดือนละกี่บาท) น้ำผึ้งไปเรียนที่ศูนย์การเรียนรู้วัดบางหญ้าแพรกได้ประมาณ 2 ปี ก็หยุดเรียน เพราะว่าที่ศูนย์เรียกประชุมผู้ปกครองเด็กบ่อย มีกิจกรรมของชมรมมอญ ให้เด็กไปร่วมบ่อย ซึ่งทำให้พ่อแม่เด็กต้องหยุดงานเพื่อไปดูแลเด็ก รวมทั้งค่าใช้จ่ายเรื่องการเดินทางที่เพิ่มมากขึ้นด้วย พ่อแม่ของน้ำผึ้งจึงให้หยุดเรียน หลังจากนั้นก็มีเพื่อนมาชวนน้ำผึ้งไปเรียนวันอาทิตย์ซึ่งสอนภาษาไทย, ภาษาอังกฤษ และภาษามอญโดยองค์กรพัฒนาเอกชนแห่งหนึ่ง น้ำผึ้งไปเรียนได้ประมาณ 4 เดือน ทางองค์กรก็เปิดการเรียนการสอนทุกวัน น้ำผึ้งก็ไปเรียนด้วย และเมื่อทางองค์กรได้ประสานกับทางโรงเรียนวัดศิริมงคลให้รับเด็กต่างด้าวเข้าเรียน น้ำผึ้งก็เรียนได้ไม่นาน แม่ก็ให้ออกมาช่วยเลี้ยงน้อง เพราะว่ามีน้องยังเล็ก ซึ่งน้ำผึ้งได้เข้าเรียนไปเรียนหนังสืออยู่ประมาณ 4 ปี ช่วงที่น้ำผึ้งเรียนหนังสือนั้น พ่อแม่ได้ย้ายมาอยู่ย่านชุมชนเกาะสมุทร แม่ทำงานแคะกุ้งในล้งแห่งหนึ่ง ส่วนพ่อทำงานคัดปลาที่ตลาดทะเลไทย โดยที่ที่พักของครอบครัวน้ำผึ้งนั้นเป็นเจ้าของล้งด้วย

หลังจากอยู่ที่ย่านเกาะสมุทรได้ปีที่ 4 พ่อของน้ำผึ้งก็มีปัญหากับเจ้าของที่พัก เพราะที่ผ่านมามีพ่อแม่ของน้ำผึ้งจะต้องจ่ายค่าเช่าห้องเดือนละ 1,200 บาท ค่าน้ำ 80 บาท/คน แต่เจ้าของที่พักจะเก็บค่าน้ำน้องชายคนเล็กของน้ำผึ้งเพิ่มอีก 40 บาท ทั้งๆที่ห้องอื่นกลับไม่เก็บ ทำให้พ่อของน้ำผึ้งโมโห หลังจากมีปากเสียงกัน ก็เลยย้ายออกมาอยู่ย่านวัดชีปะขาว เพราะว่าแถวนั้นมีหลานของแม่น้ำผึ้งทำงานอยู่ในโรงงานลูกชิ้นอยู่ ซึ่งช่วงนั้นน้ำผึ้งก็เริ่มช่วยพ่อแม่ทำงานแล้ว โดยพ่อแม่ทำงานในโรงงานลูกชิ้น น้ำผึ้งก็ทำงานหักหัวปลา เพราะว่ายังเป็นเด็กเล็ก ส่วนใหญ่เป็นเด็กชาวพม่า มอญ โดย

งานเป็นงานเหมา ดูตามขนาดของปลา วันละประมาณ 50 – 120 บาท โดยทำงานตั้งแต่ 04.00 – 14.00 น. ส่วนผู้ใหญ่จะเป็นงานแลปลา

ครอบครัวของน้ำผึ้งย้ายไปทำงานที่ย่านชุมชนสีปะขาวได้ประมาณ 20 วัน นายจ้างของพ่อ น้ำผึ้งที่แปปลาที่ตลาดไทก็มาตามให้พ่อกลับไปทำงานเหมือนเดิม ครอบครัวของน้ำผึ้งจึงย้ายมาอยู่ที่ตลาดไท และน้ำผึ้งก็ได้มาขายของที่ร้านขายอาหารทะเล ของแห้งที่ตลาดทะเลไท เพราะเพื่อนพ่อของน้ำผึ้งเห็นว่าน้ำผึ้งยังเด็ก พูดภาษาไทยเก่ง และเจ้าของร้านกำลังต้องการคนงานด้วย ก็เลยแนะนำงานให้ โดยปีแรกน้ำผึ้งได้เงินเดือนเดือนละ 3,000 บาท และปีที่ 2 นายจ้างขึ้นเงินเดือนให้เป็น 3,500 บาท โดยทำงานตั้งแต่ 8.00 – 21.00 น. แต่ร้านเปิดเวลา 9.00 – 20.00 น. ซึ่งรายได้ทั้งหมดน้ำผึ้งให้แม่เก็บไว้ เพื่อช่วยเป็นค่าใช้จ่ายในครอบครัว ซึ่งต้องจ่ายค่าเช่าห้องเดือนละ 500 บาท และทุกวันนี้ (ณ วันที่สัมภาษณ์) ครอบครัวของน้ำผึ้งก็ไม่ต้องจ่ายค่าที่พักเลย

หลังจากน้ำผึ้งทำงานที่ร้านขายของได้ประมาณ 2 ปี พ่อก็ให้ย้ายมาทำงานที่แปปลาด้วยกัน เพราะเป็นงานรายเหมา โดยทำงานตั้งแต่เวลา 04.00 น. ส่วนเวลาเลิกงานนั้นขึ้นอยู่กับจำนวนปลา ถ้าปลาเยอะจะเลิกงานประมาณ 09.00 น. แต่ถ้าปลาน้อยจะเลิกงานประมาณ 6.00 น. โดยน้ำผึ้งและพ่อจะช่วยกันคัดแยกปลา ตามขนาด ประเภทปลา เป็นต้น ได้ค่าจ้างประมาณ 150 – 400 บาท/วัน ขึ้นอยู่กับช่วงเวลาที่มิปลาเยอะ – น้อย ซึ่งในที่ทำงานคนงานส่วนใหญ่เป็นคนมอญและคนพม่า มีลูกจ้างประจำอยู่ประมาณ 13 คน และลูกจ้างชาวอีกประมาณ 20 คน แต่ส่วนใหญ่จะใช้ภาษามอญในที่ทำงาน ส่วนนายจ้างและเสมียนจะเป็นคนไทย และสั่งงานเป็นภาษาไทย น้ำผึ้งมีใบอนุญาตทำงาน โดยจ้างนายหน้าทำให้ และในบัตรระบุไว้ว่าอายุ 17 ปี ทั้งที่อายุจริงตอนทำนั้นเพียง 14 ปี เท่านั้น แต่ถ้าใส่อายุตามจริงก็จะทำบัตรไม่ได้และเสี่ยงกับการถูกตำรวจจับเพราะไม่มีบัตร พ่อแม่ น้ำผึ้งจึงยอมให้นายหน้าใส่อายุเกินความจริงในใบอนุญาตทำงานของน้ำผึ้ง โดยจ่ายค่าทำบัตรไป 4,800 บาท แต่ว่าปีนี้ไม่ได้ต่ออายุบัตร เพราะคิดว่าจะกลับบ้าน เลยไม่ต่ออายุ และไม่ยอมทำพาสปอร์ตด้วย ก็เลยจะกลับบ้าน แต่ถ้ารัฐบาลไม่บังคับทำพาสปอร์ตน้ำผึ้งและครอบครัวอาจจะไม่รีบกลับบ้านก็ได้

น้ำผึ้งไม่อยากย้ายไปอยู่ที่อื่นคนเดียว ถ้าจะไปต้องไปกับพ่อแม่ เวลาว่างหรือวันหยุด ส่วนใหญ่ น้ำผึ้งจะนอนพักผ่อนอยู่ที่บ้าน หรือถ้าจะออกไปไหนก็จะไปกับแม่ แต่ไม่ค่อยไปเพราะการออกไปข้างนอกแต่ละครั้งมีแต่ทำให้เสียเงิน และพ่อแม่ตั้งใจว่าจะกลับบ้านภายในปีนี้ เพราะว่าแม่ไม่ค่อยสบาย อยากกลับไปรักษาตัวที่บ้าน และแม่อยากให้น้ำผึ้งกลับไปบวช เพื่อจะได้เรียนหนังสือ สำหรับน้ำผึ้งก็อยากกลับไปที่บ้านที่ประเทศพม่า เพราะว่าไม่ได้กลับไปนานแล้ว และคิดว่าถ้าพ่อแม่จะอยู่ที่พม่าเลย น้ำผึ้งก็จะอยู่ด้วย ไม่กลัวว่าจะไม่มีเพื่อน ไม่อยากกลับมาประเทศไทยอีกถ้าพ่อแม่ไม่กลับมาด้วย ตอนนี้ก็ทำงานเก็บเงินให้พ่อสำหรับการกลับบ้าน แต่ก็ยังไม่รู้ว่าปีนี้จะได้กลับ

หรือไม่

กรณีศึกษาที่ 9

นางसान อายุ 23 ปี เกิดที่เมือง Zoppa รัฐมอญ ประเทศพม่า สานเข้ามาประเทศไทยตอนอายุประมาณ 10 ปี ตอนนั้นเพิ่งเรียนจบชั้น 2 จากโรงเรียนในประเทศพม่า พ่อแม่ก็ไปรับมาอยู่ที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาครด้วย โดยมาทางด่านจังหวัดระนอง

พอมายังอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร สานก็ไปช่วยพ่อทำงานแกะกึ่ง ซึ่งตอนนั้นพ่อแม่ของสานทำงานอยู่โรงงานกึ่งย่านคลองจาก สานแกะกึ่งใช้เบอร์เดียวกับพ่อแม่ไม่นานก็แยกเบอร์ของตัวเอง ส่วนแม่ก็ไม่ได้ทำงาน เลี้ยงน้องอยู่บ้าน โดยทำงานตั้งแต่ 05.00 – 22.00 น. ทำงานทุกวันหยุดวันอาทิตย์ เป็นงานรายเหมา เงินออก 15 วัน/ครั้ง ซึ่งสานทำงานได้เงินประมาณครั้งละ 2,000 – 3,000 บาท แต่ต้องเสียค่าเช่าห้อง (รวมค่าน้ำ – ไฟ) แล้วประมาณ 2,000 กว่าบาท/เดือน และหลังจากที่สานมาประเทศไทยได้ประมาณ 3 ปี พ่อก็ป่วยและเสียชีวิต

แต่หลังจากที่พ่อเสียชีวิต สานและครอบครัวก็ย้ายห้องเช่ามาอยู่ไม่ไกลจากโรงงาน เดินไปทำงานได้ แต่ค่าเช่าห้อง (รวมค่าน้ำ – ไฟ) 2,400 บาท ซึ่งมี 5 คน ช่วยกันทำงานเพื่อจ่ายค่าเช่าห้อง มีเพื่อนที่ทำงานด้วยกันแนะนำว่าห้องที่นี้ใกล้ที่ทำงาน แม่ก็เลยอยากให้อ้ายมา

สานทำงานที่โรงงานกึ่งที่เดิมนี้นานกว่า 10 ปี แล้ว เพราะไม่อยากไปอยู่ที่อื่น และยังทำหน้าที่หักหัวกึ่งอยู่เหมือนเดิม โดยได้ค่าจ้างเป็นรายเหมา กึ่งตัวใหญ่ กก.ละ 1.50 บาท กึ่งตัวเล็ก กก.ละ 2 บาท โดยทุกวันเสมียนก็จะบอกว่าราคาหักเท่าไรบ้าง ประมาณ 2,000 – 4,000 บาท ขึ้นอยู่กับว่าเป็นช่วงที่กึ่งเยอะ – กึ่งน้อย โรงงานที่สานทำงาน เป็นโรงงานใหญ่ มีคนงานเกือบ 500 คน คนงานมีทั้งคนมอญ คนพม่า คนเขมร โดยจะทำงานแยกกันเป็นแผนกๆ แต่จะมีคนมอญเยอะ เลยทำให้ใช้ภาษามอญคุยกัน แต่ที่ทำงานก็จะมีเสมียนเป็นคนไทย ช่วงแรกๆที่เพิ่งมาประเทศไทย ยังพูดไทยไม่เก่ง ก็ต้องฝึกเอา เพราะว่าที่โรงงานไม่มีล่ามคอยแปลภาษาให้ แต่ตั้งแต่ทำงานมา สานก็ไม่เคยโดนหัวหน้า/เสมียนดุว่า เพราะว่าตั้งใจทำงาน

สานไม่คิดว่าจะไปทำงานที่อื่น เพราะว่าไม่อยากยุ่งยากเรื่องบัตร เรื่องการเปลี่ยนนายจ้าง ซึ่งสานมีใบอนุญาตทำงานตั้งแต่อายุ 18 ปี เพราะว่าเจ้าของโรงงานให้ลูกจ้างทุกคนทำ โดยมีนายหน้ามาจัดการให้ และสานต้องจ่ายค่าทำบัตรประมาณ 3,000 กว่าบาท ค่าต่อบัตรก็ประมาณ 3,000 กว่าบาท ซึ่งในช่วงปีแรกๆ สานจะให้เสมียนหักเงินค่าบัตรจากค่าแรงที่ได้ในแต่ละรอบเงินที่ออก แต่ว่าทุกวันนี้ สานจะจ่ายค่าต่ออายุบัตรทีเดียวหมดเลย สานอยากกลับไปอยู่ที่บ้าน แต่ว่าต้องมีเก็บเงินให้ได้เยอะๆก่อน เพราะว่าตอนนี้ลูกยังเล็ก เพราะว่าลูกตอนนี้ก็อยู่กับแม่สามี สานคิดถึงลูกไม่อยากให้ลูกไปอยู่ที่อื่น แต่ว่าถ้าลูกอยู่ที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาครด้วย จะลำบาก เพราะว่า

สานก็จะไม่ได้ทำงาน สามีต้องทำงานคนเดียว เงินก็จะไม่พอใช้ จึงต้องส่งลูกกลับไปอยู่กับแม่สามีก่อน

สานไม่เคยไปออกนอกจังหวัดสมุทรสาครเลย ถ้าเป็นวันหยุด สานก็จะนอนอยู่บ้าน ทำงานบ้าน เพราะสานเป็นคนไม่ชอบเดินทาง ไม่ชอบไปไหน ถึงมีเพื่อนมาชวนไปทำงานที่อื่นที่ได้ค่าจ้างดีกว่าที่โรงงานที่ทำอยู่ทุกวันนี้ สานก็คิดว่าจะไม่ไป

กรณีศึกษาที่ 10

นายภาค อายุ 19 ปี เกิดที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร ส่วนพ่อแม่มาจากเมืองสระบุรี รัฐมอญ ประเทศพม่า

ภาคอาศัยอยู่กับพ่อแม่ในชุมชนย่านปากซอยเรือนจำ พ่อของภาคทำงานที่ลิ่งปลา และแม่ทำงานที่ลิ่งกุ้ง ภาคไม่ได้เรียนหนังสือ บางครั้งก็ไปช่วยแม่แกะกุ้งบ้าง ช่วยแม่ดูแลบ้านบ้าง จนกระทั่งภาคอายุ 12 ปี พ่อแม่อยากให้ได้เรียนหนังสือ จึงพาภาคกลับไปส่งที่บ้านที่รัฐมอญ ประเทศพม่า โดยภาคเดินทางกลับทางอำเภอสังขละบุรี เสียค่าเดินทางกลับ 3,900 บาท ภาคอยู่ที่ประเทศพม่าได้ 2 ปี ก็โทรบอกแม่ว่าอยากกลับไปอยู่ที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร แม้ว่าอยู่ที่รัฐมอญภาคจะได้เรียนหนังสือ ได้ช่วยตาทำนาทำไร่ แต่ภาคก็ไม่อยากอยู่ประเทศพม่า เพราะไม่มีไฟฟ้า ชีวิตลำบาก อยู่ไม่ไหว แม่จึงให้นายหน้าซึ่งเป็นญาติพามาส่งที่ชายแดนด่านเจดีย์สามองค์ จากนั้นภาคก็นั่งรถกระบะเข้ามาหาแม่ที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาครคนเดียว โดยแม่ต้องเสียค่านายหน้าสำหรับภาคทั้งหมด 10,000 บาท โดยแม่จ่ายเงินสดทั้งหมดให้นายหน้าก่อน แล้วภาคค่อยทยอยจ่ายคืนแม่ เดือนละ 2,000 บาท

พอมาถึงอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร ภาคก็ได้งานเป็นลูกจ้างร้านขายผักในตลาดนัดใกล้กับที่พัก ที่ภาครู้จักเจ้าของร้านเพราะว่าเวลาว่างๆภาคก็จะไปช่วยเจ้าของร้าน แล้วพอได้ว่ามีลูกจ้างออก ภาคจึงได้ไปทำงานแทน โดยได้ค่าจ้างวันละ 80 บาท ทำงานตั้งแต่ 14.00 – 18.00 น. ทำงานอาทิตย์ละ 4 วัน ส่วนอีก 3 วันภาคก็จะไปช่วยพ่อทำงานที่ลิ่งปลา ภาคทำงานที่ร้านขายผักได้ประมาณ 2 เดือน ญาติก็มาชวนไปทำงานแกะกุ้ง ซึ่งเป็นคนละลิ่งกับที่แม่ของภาคทำอยู่

ภาคทำงานแกะกุ้ง ตั้งแต่เวลา 05.00 น. ส่วนเวลาเลิกงาน ก็ขึ้นอยู่กับว่ามีกุ้งเยอะ – น้อย ถ้าเป็นช่วงที่มีกุ้งเยอะ ก็จะเลิกงานประมาณ 21.00 น. แต่ถ้าเป็นช่วงกุ้งน้อยก็จะเลิกงานประมาณ 19.00 น. โดยค่าจ้างจะได้ตามจำนวนกุ้งที่แกะได้ ซึ่งขึ้นอยู่กับขนาดกุ้งที่แกะและช่วงเวลาที่มิกุ้งเยอะ/น้อย ราคากุ้งมีตั้งแต่ กก.ละ 6 – 13 บาท ซึ่งภาคทำงานได้ค่าจ้างประมาณ 900 – 1,000 บาท/ครั้งที่ค่าแรงออก โดยค่าจ้างจะออกทุกๆ 7 วัน ภาคชอบแกะกุ้งในลิ่งกุ้งซึ่งเป็นงานรายเหมา มากกว่าทำกุ้งในโรงงานที่ได้เงินรายวัน เพราะภาคมองว่าทำงานรายเหมาได้เงินมากกว่า ขึ้นอยู่กับ

ว่าเราขยันทำงานมากแค่ไหน และภาคก็ทำกั๊งไม่เก่ง คิดว่าโรงงานคงไม่รับ

หลังจากที่ภาคทำงานแกะกั๊งได้ประมาณ 4 เดือน เจ้าของล้งปลาที่พ่อของภาคทำงานอยู่ก็หันมาทำโรงงานพลาสติก ก็เลยชวนพ่อมาทำงานด้วย พ่อจึงให้แม่และภาคมาทำงานด้วย ครอบครัวของภาคจึงย้ายมาทำงานที่โรงงานพลาสติกกันทั้งครอบครัว โดยพ่อของภาคเป็นหัวหน้าคนงาน และมีคนงานทำงานอีกประมาณ 4 คนรวมทั้งภาคและแม่ด้วย ทุกๆวันภาคและคนงานอื่นๆ จะต้องทำหน้าที่รับของที่มาส่งจากที่ต่างๆ, แกะพลาสติก, คัดพลาสติก, ยกซังกิโละ เป็นต้น เวลาทำงานตั้งแต่ 08.30 – 17.30 น. ได้ค่าจ้างวันละ 230 บาท ทำงานทุกวัน หยุดวันอาทิตย์ แล้วหลังจากนั้นภาคและพ่อแม่ก็จะช่วยกันทำงานรายเหมาด้วย ได้ค่าจ้างวันละประมาณ 600 บาท ภาคทำงานที่โรงงานพลาสติกปีนี้เป็นปีที่ 5 แล้ว เพราะเจ้าของโรงงานไม่รู้จัก มีบ้านพักให้ฟรี นายจ้างทำใบอนุญาตทำงานให้ตั้งแต่ภาคอายุประมาณ 17 ปี เพราะว่าภาคต้องออกไปข้างนอกบ่อย ไปรับของกับนายจ้าง โดยเสียค่าทำบัตรไป 6,000 บาท เจ้าของโรงงานออกให้ก่อน แล้วนายจ้างก็จะหักเงินจากค่าแรงที่ได้จนกว่าหนี้จะหมด และค่าตอบแทนปีละ 3,500 บาท แม้ว่าภาคจะทำงานที่โรงงานนี้นาน มีประสบการณ์การทำงานเยอะ แต่ว่าบางครั้งถ้าภาคทำงานผิดพลาด ก็จะถูกนายจ้างดุว่าเหมือนกัน หรือบางครั้งที่นายจ้างใช้งานเลยเวลาทำงาน ภาคก็จะบ่นนายจ้างบ้าง แต่ก็ไม่เคยมีปากเสียงรุนแรง

เนื่องจากช่วง 3 – 4 เดือนก่อน งานที่โรงงานพลาสติกไม่ค่อยมี รายได้ที่เคยได้น้อยลง ญาติของภาคจึงมาชวนพ่อของภาคไปทำงานกรีดยางที่จังหวัดจันทบุรี พ่อแม่และน้องสาว 2 คนของภาคก็เพิ่งย้ายไปอยู่ที่จังหวัดจันทบุรีได้เพียงประมาณ 1 เดือนกว่า ที่โรงงานพลาสติกก็มีภาคอยู่คนเดียว และภาคก็กลายเป็นหัวหน้าคนงานทำงานแทนพ่อ เพราะมีประสบการณ์มากกว่าคนอื่น และอีกเหตุผลที่ภาคยังออกจากโรงงานพลาสติกไม่ได้ เพราะว่าภาคยังติดหนี้ค่าตอบแทนนายจ้างอยู่ เป็นค่าตอบแทนของพ่อ, แม่ และภาคในปีนี้ คนละ 3,500 บาท เป็นเงินทั้งหมด 10,500 บาท ซึ่งตอนนี้เหลือหนี้อยู่ประมาณ 6,500 บาท ซึ่งภาคคิดว่าคงใช้เวลาไม่นานก็น่าจะใช้หนี้หมด และหากใช้หนี้หมดภาคก็ไม่คิดจะตามพ่อแม่ไปอยู่ที่จังหวัดจันทบุรี ภาคคิดว่าจะทำงานที่โรงงานพลาสติกต่อ เพราะอยากเก็บเงินเพื่อไปบวชที่บ้านปี่หน้า เพราะว่าอายุ 20 ปีครบบวชพอดี ภาคตั้งใจว่าจะบวชประมาณ 2 เดือน ซึ่งการจัดงานบวชที่บ้านต้องใช้เงินเยอะ ประมาณ 30,000 – 40,000 บาท เพราะทั้งเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับงานบวชและค่าเดินทางไป — กลับ จากอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาครอีกด้วย ภาคจึงจำเป็นต้องขยันทำงานเก็บเงิน และอีกเหตุผลที่ไม่ตามไปอยู่กับพ่อแม่ เพราะอยากฝึกการใช้ชีวิตคนเดียว จะได้โตเป็นผู้ใหญ่ เพราะที่ผ่านมายุ่งกับพ่อแม่ มีคนดูแล แต่ตอนนี้ต้องอยู่คนเดียว ต้องดูแลตัวเอง

ภาคยังไม่คิดที่จะเปลี่ยนไปทำงานที่อื่น หรือไปทำงานโรงงาน เพราะว่าเพื่อนเล่าให้ฟังว่า

ทำงานโรงงานต้องมีค่าสมัครเข้าทำงาน ถ้าไม่จ่ายก็ไม่ได้ทำงาน และหากไปทำงานโรงงาน ก็ต้องย้ายออกจากที่พักปัจจุบัน ต้องไปหาห้องเช่า ดังนั้นต้องหาโรงงานที่มีโอทีให้ทำอยู่ตลอด เพราะว่าจะได้มีเงินเหลือเก็บเหลือใช้ เพราะมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นอีกเยอะ ภาคมีเพื่อนที่ทำงานอยู่โรงงานใหญ่ๆ อย่าง UNICORD ชวนไปทำงานด้วยเหมือนกัน แต่ภาคยังไม่ได้ตัดสินใจ เพราะงานที่ทำอยู่ก็ได้รายได้ดีอยู่

ภาคตั้งใจจะอยู่ที่สมุทรสาครมากกว่าที่จะกลับไปอยู่บ้านที่ประเทศพม่า เพราะมีงาน มีสิ่งอำนวยความสะดวก ชีวิตไม่ค่อยลำบาก วันหยุดภาคก็จะไปเที่ยวกับแฟนบ้าง เช่น พาแฟนไปดูหนัง ไปเดินห้าง แม้ว่าภาคจะเคยโดนตำรวจจับไปขังไว้ที่ค่ายลูกเสือ เพื่อเรียกเอาเงิน 1 ครั้ง เพราะว่าภาคไม่มีบัตร ระหว่างที่เดินกลับจากร่วมงานแต่งงานของน้ำเพื่อกลับบ้าน แต่ในท้ายที่สุดน้ำก็มาจ่ายเงินตามที่ตำรวจเรียกไป 2,000 บาทให้ ภาคจึงถูกปล่อยตัว และภาคค่อยใช้เงินคืนน้ำที่หลัง แม้ว่าระหว่างที่ถูกกักตัวไว้ ภาคจะพยายามบอกตำรวจว่าเกิดที่ประเทศไทย ทำให้พูดภาษาไทยชัด แต่ตำรวจก็ไม่เชื่อเพราะว่าไม่มีหลักฐานใบเกิด เพราะว่าก่อนหน้านี้เคยมีตำรวจมาตรวจค้นที่บ้าน ระหว่างที่พ่อหนีตำรวจ ใบเกิดของภาคก็ตกน้ำหายไป ภาคตั้งใจว่าจะทำงานเก็บเงิน ซื้อบ้าน ซื้อรถ มีเงินพร้อมก่อนจึงคิดเรื่องแต่งงาน

กรณีศึกษาที่ 11

นางวาริน อายุ 25 ปี เกิดที่เมืองเมะล่าย รัฐมอญ ประเทศพม่า วารินแต่งงานกับคนมอญด้วยกัน มีลูก 1 คน ตอนนี้ (ณ วันสัมภาษณ์) ส่งกลับให้แม่สามีดูแลที่ประเทศพม่า

พ่อของวารินมาทำงานอยู่ที่จังหวัดระนองก่อนประมาณ 2 – 3 ปี จากนั้นแม่ วาริน และน้องก็ตามมาที่หลัง ตอนนั้นวารินอายุประมาณ 7 ขวบ แล้วก็มาอยู่ที่สมุทรสาครประมาณปีกว่า พ่อก็ส่งสารลูก เพราะว่าไม่ได้เรียนหนังสือ ดังนั้นพ่อจึงส่งวารินกับน้องกลับไปอยู่ที่บ้าน ส่วนพ่อก็ทำงานที่โรงเหล็กที่จังหวัดระนอง ส่วนแม่ทำงานที่โรงงานปลากระป๋อง หลังจากนั้นพอวารินอายุ 10 ปี พ่อได้ข่าวว่าอยู่ที่บ้านลำบาก พ่อเลยไปรับมาอยู่ด้วยกันที่จังหวัดระนอง และวารินอยู่ที่จังหวัดระนองได้สักพัก พ่อก็ส่งกลับบ้านอีกครั้ง เพราะอยากให้ลูกได้เรียนหนังสือ แต่เพราะวารินไม่ได้เรียนอย่างต่อเนื่อง พอลกลับไปจึงเรียนไม่ทันเพื่อน ในที่สุดวารินก็สอบเทียบชั้นจนได้เรียนชั้นเดียวกับเพื่อน วารินเรียนจนจบชั้น 4 ก็หยุดเรียนและอายุ 14 ปี พ่อแม่ก็ให้วารินตามมาที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร เพราะหลังจากที่ส่งวารินกับน้องกลับบ้านครั้งที่ 2 งานที่จังหวัดระนองก็ได้ค่าจ้างน้อย วันละประมาณ 70 – 80 บาทเท่านั้น พ่อแม่ของวารินก็เลยย้ายมาทำงานแคะกุ้งอยู่ที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร

วาริน เดินทางมาอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาครทางด่านอำเภอแม่สลด จังหวัดตาก เพราะ

จากบ้านในรัฐมอญมาเมืองเมียวดีใกล้กว่าไปทางเกาะสอง โดยพ่อแม่ให้วารินมากับนายหน้าซึ่งเป็นคนบ้านเดียวกันพามา คือนายหน้าตกลงกับพ่อแม่ของวารินว่าจะพาไปส่งถึงที่พักที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาครเลย พอเข้ามาถึงอำเภอแม่สอด นายหน้าก็จะพาเดินมาจนถึงแถวจังหวัด กำแพงเพชร จากนั้นนายหน้าก็พามาพักที่หมู่บ้านแห่งหนึ่งประมาณ 2 วัน แล้วก็พาวารินรวมทุกคนอื่นๆ ขึ้นรถขนกะหล่ำที่ด้านในจะทำช่องไว้ให้คนเข้าไปแอบอยู่มาจนถึงอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งระหว่างทางมีด่านตรวจ ตำรวจเอาเหล็กแหลมแทงเข้าไปในรถ ซึ่งมีคนที่นั่งมาในรถโดนเหล็กทิ่มซึ่งวารินไม่โดน แต่คนที่พามาก็บอกวารินว่าอย่าร้อง เพราะถ้าร้องจะถูกจับกันทั้งหมด ในที่สุดนายหน้าก็พาวารินมาส่งที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร โดยพ่อแม่ของวารินจ่ายค่านายหน้าไปทั้งหมด 13,000 บาท

หลังจากที่มาอยู่ที่สมุทรสาคร วารินมาพักอยู่กับครอบครัวย่านชุมชนคลองหลวง และเริ่มทำงานแกะกุ้งที่ล้งเดียวกับแม่และใช้เบอร์เดียวกับแม่ โดยที่พักจะอยู่ด้านบนของล้ง ดังนั้นทุกครั้งที่เงินค่าจ้างออก ซึ่งจะออกอาทิตย์ละครั้ง นายจ้างจะหักค่าที่พักไปคนละ 100 บาท (รวมค่าน้ำ – ไฟ) ส่วนวารินเสียค่าที่พัก 50 บาท เพราะว่ายังเด็ก ซึ่งค่าจ้างทั้งหมดแม่จะเป็นคนเก็บ วารินไม่รู้ว่ามีรายได้เท่าไร ส่วนใหญ่อยากได้อะไรก็จะขอเงินแม่เอา และเวลาทำงานก็ไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับว่ามีกุ้งหรือเปล่า ถ้าเป็นช่วงกุ้งน้อยก็เลิกงานเร็ว และจะหยุดวันไหนก็ได้ ส่วนใหญ่จะหยุดอาทิตย์ละวัน ปีแรกที่วารินมาอยู่สมุทรสาคร วารินยังไม่มีใบอนุญาตทำงาน แต่พอรัฐบาลเปิดให้ทำรอบใหม่ นายจ้างก็เลยทำให้วาริน โดยนายจ้างจะหักค่าทำบัตรจากค่าจ้างที่ทำงานได้ ถ้าเป็นช่วงที่กุ้งเยอะก็จะหักครั้งละ 500 บาท/รอบเงินที่ออก ถ้ากุ้งน้อยก็จะหัก 300 บาท/รอบเงินที่ออก โดยในบัตรวารินจะบอกเจ้าหน้าที่ว่าอายุ 17 ปีแล้ว เพราะว่าถ้าบอกว่าอายุไม่ถึง เจ้าหน้าที่จะไม่ทำบัตรให้ แล้วก็เพราะว่าในล้งเดียวกันมีเด็กอายุรุ่นราวคราวเดียวกับวารินเยอะ เจ้าหน้าที่ก็เลยไม่ว่าอะไร หลังจากทำบัตรแล้ว วารินก็ยังทำงานอยู่ล้งเดิมอีกประมาณเกือบ 2 ปี ก็ย้ายมาทำล้งใหม่ เพราะว่านายจ้างทำบัตรให้แต่ไม่ให้วารินถือบัตรติดตัว นอกจากนี้วารินยังไม่อยากทำงานอยู่ที่ล้งเดิมเพราะว่ากุ้งน้อย ทำงานได้เพียงวันละ 300 กว่าบาท

ดังนั้นพ่อน้ำของวารินก็ชวนมาทำงานอยู่ที่ล้งกุ้งแถววัดโคกด้วย โดยเล่าว่าได้ค่าจ้างวันละ 400 – 500 บาท และวารินก็เริ่มแกะกุ้งเก่งขึ้น คิดว่าออกมาทำงานเองได้วารินจึงย้ายมาทำงานที่นี่ โดยที่พ่อแม่ยังอยู่ที่ล้งเดิม เพราะว่านายจ้างไม่ให้ถือบัตร ตอนที่อยู่ในโรงงานถ้ามีอะไรนายจ้างจะรับผิดชอบ แต่ถ้าออกมานอกโรงงานเกิดอะไรขึ้นนายจ้างจะไม่รับผิดชอบ พ่อแม่ก็กลัวว่าจะเกิดปัญหา ซึ่งพ่อแม่ของวารินอนุญาตให้มาเพราะว่าที่ล้งนี้มีญาติพี่น้องอยู่เยอะ วารินไปสมัครเข้าทำงานเอง เลยได้เบอร์ของตัวเอง เสียค่าสมัคร 1,500 บาท วารินทำงานได้ค่าจ้างวันละประมาณ 400 บาท แต่เลิกงานดึกกว่างานที่เดิม ทำงานตั้งแต่เวลาประมาณตี 5 ถึงประมาณเที่ยงคืน บางช่วงที่

กึ่งเยอะๆก็อาจจะเลิกงานประมาณตี 2 – 3 และเงินค่าจ้างจะออกทุกๆ 2 อาทิตย์ ซึ่งวารินเคยทำงาน ได้เงินมากที่สุดประมาณ 7,200 บาท ส่วนที่ได้เงินน้อยที่สุดประมาณ 2,000 บาท ก็เพราะกึ่งน้อย บ้างและเวลาทำงานน้อยบ้าง โดยวารินต้องเสียค่าเช่าห้องเดือนละประมาณ 200 กว่าบาท เพราะว่า อยู่กันหลายคน วารินแต่งงานอายุ 16 ปี หลังจากแต่งงาน ช่วงแรกๆวารินก็ยังพักอยู่กับญาติ แต่ ต่อมาก็แยกออกมาเช่าห้องอยู่เอง โดยเสียค่าเช่าห้องเดือนละประมาณ 1,700 – 1,800 บาท หลังจาก ที่แต่งงานแล้วก็ยังทำงานที่สั่งเดิม วารินทำงานที่สั่งนี้ประมาณ 4 – 5 ปีก็ออก เพราะว่าตอนนั้น ท้องแก่ ทำงานไม่ไหว เลยลาออก แต่หลังจากออกจากสั่งกึ่ง ช่วงนั้นแม่สามีขายผักอยู่ที่ตลาด วาริน ก็ไปช่วยแม่สามีขายผักอยู่ที่ตลาดด้วย วารินคลอดลูกที่โรงพยาบาลศรีวิชัย 5 ซึ่งหลังจากที่ลูกอายุ ได้ 5 เดือน วารินก็กลับมาทำงานแกะกึ่งที่เดิม ส่วนลูกก็จ้างพี่เลี้ยงเอา เพราะว่าวารินลาคลอดที่สั่งไว้ พอกลับไปทำงานใหม่ก็เลยไม่ต้องสมัครใหม่ เบอร์ก็ยังอยู่ สามีก็ยังทำงานอยู่ แต่วารินก็ทำงานได้ แค่ประมาณ 2 เดือนก็ลาออกมา เพราะว่ากึ่งน้อย แกะกึ่งได้เงินไม่ดี แล้วต้องจ้างคนอื่นเลี้ยงลูก รายได้เริ่มไม่พอ วารินเลยตัดสินใจออกมาเลี้ยงลูกเอง

สาเหตุที่วารินทำงานที่สั่งนี้ได้ไม่นาน เพราะว่ากึ่งที่สั่งราคาก็อยู่ต่ำกว่าเทียบกับสั่งอื่น ส่วน หัวน้ำก็ดูบ้าง โดยเฉพาะถ้าขาดงานบ่อย อย่างเช่นช่วงที่วารินแพ้ท้องจะหยุดงานบ่อย โคนหักเงิน บ้าง แต่ว่านายจ้างก็ไม่ไล่ออก ซึ่งวารินเองก็ยอมรับว่าตัวเองผิวดจริง หยุดงานเยอะจริงๆ ถ้าเป็น โรงงานใหญ่ถ้าหยุดเยอะๆ โคนไล่ออกอย่างเดียว ก็เลยทำงานที่สั่งนี้ได้ไม่นาน ส่วนเพื่อนร่วมงานก็ ไม่มีปัญหาอะไร เพราะว่าต่างคนต่างก็ทำงานของตัวเอง นั่งโต๊ะไหนก็ทำโต๊ะนั้น แรกๆที่วารินเข้าไปทำงานมีคนไทยทำงานอยู่ในสั่ง 2 โต๊ะ แต่หลังๆนี้ไม่มีคนไทยเลย นอกจากเสมียนและหัวน้ำที่เป็นคนไทย

ปีแรกที่วารินทำงานที่สั่งนี้ เพราะว่ามีแรงงานที่ไม่มีใบอนุญาตทำงานเยอะ เจ้าหน้าที่ตรวจ คนเข้าเมืองก็เลยมาตรวจ ทำให้มีแรงงานโดนจับเยอะ และโดนส่งกลับพม่าทางด่านอำเภอแม่สอด วารินถูกขังคุกที่กรุงเทพฯประมาณ 2 วัน ก็โดนส่งกลับพม่า และพอไปถึงเมียวดี ก็มีนายหน้าที่จะ พากลับมาที่สมุทรสาคร แต่ว่าวารินจะต้องรออยู่ที่บ้านนายหน้าที่เมียวดีประมาณ 1 อาทิตย์ก่อน คือ ก่อนที่ตม.จะพาข้ามด่านไป ตม.จะให้เลือกว่าจะไปกับใคร นายหน้าคนนั้นก็จะได้ตัวไป เพราะ ยังไงก็ต้องมีคนเดินทางกลับเข้ามาครั้งต่อครั้ง ก็ให้นายหน้าจัดการเลย ตอนนั้นวารินถูกจับไป พร้อมกับน้ำ น้ำก็จะเป็นคนเลือกนายหน้าที่จะพากลับมาที่สมุทรสาคร ซึ่งครั้งนี้วารินใช้เวลา เดินทางจากอำเภอแม่สอดมาที่สมุทรสาครประมาณ 3 วัน มีเดินบ้าง นั่งรถกระบะที่มีผ้าใบคลุมบ้าง หลังจากที่ถูกกลับมาถึงสมุทรสาคร วารินก็ยังกลัวตำรวจอยู่ เพราะว่ายังไม่มีบัตร แล้วหนึ่งเดือนต่อมา ก็มีตำรวจมาค้นที่ห้องพัก วารินก็โดนตำรวจจับอีก แต่ครั้งนี้ตำรวจเอาไปขังไว้ที่ในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร ตำรวจจับได้ 5 คน และเรียกเงินคนละ 3,000 บาท แต่วารินก็ต่อรองว่าขอเป็น

คนละ 1,500 บาท โดยให้เหตุผลว่าเพิ่งโดนจับ และกลับมาถึงสมุทรสาคร ยังไม่ได้ทำงาน ยังไม่มีเงิน ตำรวจจึงยอม ซึ่งน้ำก็มาช่วยเอาเงินมาจ่ายกับตำรวจให้ แม้ว่าวารินจะโดนจับ 2 ครั้งใกล้ๆกัน ก็ไม่คิดที่จะกลับบ้าน เพราะว่ากลับบ้านก็ไม่มีอะไรทำ และยังมีหนี้อยู่ที่ประเทศไทยด้วย เพราะว่าเพิ่งโดนจับมา คำนายหน้าจากแม่สอดมาสมุทรสาคร 11,500 บาท และครั้งที่ 2 อีก 1,500 บาท ซึ่งวารินไปกู้เงินจากคนมอญที่ทำงานที่โรงงานเดียวกันมาจ่ายก่อน โดยต้องจ่ายดอกเบี้ยร้อยละ 20 และวารินไม่คิดที่จะไปทำงานที่อื่น เพราะว่าอยู่ที่นี้ก็ได้ทำงาน ถ้ามีบัตรก็จะอิสระ ไม่โดนจับ เพราะถ้าไม่โดนจับก็อยู่ได้ ทำงานได้วันละ 300 – 400 บาท แล้วที่สมุทรสาครก็มีคนมอญเยอะ ต่อมาพอรัฐบาลให้ไปทำใบอนุญาตทำงาน วารินก็เลยไปทำ วารินเสียค่าทำใบอนุญาตทำงาน (แบบที่ต้องมีพร.38/1) 5,200 บาท ซึ่งตั้งแต่วารินได้ใบอนุญาตทำงาน วารินไม่เคยโดนตำรวจจับเลย และรู้สึกมั่นใจในการใช้ชีวิตอยู่ในประเทศไทยมากขึ้น

หลังจากวารินออกมาเลี้ยงลูกได้ประมาณ 2 เดือนกว่า ก็ได้เจอกับเจ้าหน้าที่ของโครงการของ IOM คืออาสาสมัครก็จะมาลงชุมชน เก็บข้อมูลครัวเรือน คัดกรอง วารินก็เลยสนใจที่จะไปทำงานด้วย หลังจากถามรายละเอียดว่าทางโครงการต้องการคนที่มีคุณสมบัติอย่างไร และคิดว่าตัวเองสามารถทำได้ ภาษาไทยก็ใช้ได้ เลยไปสมัครงานกับโครงการ เพราะเห็นว่าเป็นงานที่ดี ได้ช่วยเหลือคนและได้หยุดงานวันเสาร์ – อาทิตย์ ในที่สุดวารินก็ได้ทำงานเป็นเจ้าหน้าที่ของโครงการของ IOM ตำแหน่ง พนักงานสาธารณสุขต่างด้าว ได้เงินเดือน 6,000 บาท ทำงานเวลา 8.30 – 16.30 น. โดยช่วงแรกจะทำงานอยู่ที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด (สสจ.) คือ ต้องเข้าไปอบรมฝึกงาน เพื่อให้มีความรู้ในการทำงาน โดยจะอบรมทีละ 3 วันติดกัน และอบรมเพิ่มเติม 2 เดือนอบรมครั้ง ซึ่งในช่วงแรกที่เข้ามาทำงาน จะมีการอบรมอยู่ประมาณ 2 – 3 ครั้ง จากนั้นก็ทำงานอย่างเดียว โดยการทำงานจะเป็นลักษณะทำงานเป็นทีม ทีมเต็มมี 14 คน โดยมีคนไทยเป็นพยาบาลเป็นหัวหน้า เป็นคนนำทีม มีห้องทำงานอยู่ในสสจ. หน้าที่หลักๆที่ต้องทำคือ การลงชุมชนแรงงาน สอนสุขศึกษา สำนวณลูกน้ำยุงลาย เป็นต้น ซึ่งเวลาลงชุมชนก็จะแบ่งเป็น 2 ทีม แต่ในความเป็นจริงไม่เคยมีคนลงชุมชนพร้อมกันครบ 14 คน เลย ตอนแรกๆอาจจะเต็ม ต่อมาก็มีคนเริ่มลาออก วารินเองก็เป็นทีมชุดที่ 2 คือโครงการเริ่มได้ประมาณ 5 เดือนกว่าแล้วค่อยไปสมัคร

เพื่อนร่วมงานของวารินมีทั้งมอญ กะเหรี่ยง ทวาย พม่า แต่ใช้ภาษาพม่าเป็นภาษากลางในการสื่อสาร ซึ่งปัญหาในการทำงานคือส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องความคิดเห็นไม่ตรงกัน ขัดแย้งกันบ้าง ทศนคติเรื่องการทำงานไม่ตรงกันซึ่งมาจากเรื่องเพศ ประสบการณ์การทำงาน พี่หัวหน้าก็จะพยายามให้เกิดการคุยกัน พยายามให้ทุกคนได้ออกความคิดเห็น แล้วดูว่าความคิดเห็นของใครที่น่าจะทำงานได้ ส่วนการทำงานกับคนไทยไม่เคยมีปัญหากันเลย หลังจากที่ถูกกันกับพี่หัวหน้า ซึ่งดูเหมือนว่าจะคุยกันได้ แต่ในท้ายที่สุดเวลาทำงาน ก็ยังเป็นไปตามที่เค้าอยากทำ ส่วนปัญหาในการ

ทำงานกับชุมชนคือ แรงงานไม่เข้าใจการทำงานของผู้จ้างที่ บางครั้งก็ทำงานไม่ได้ตามเป้าที่ตั้งไว้ เพราะแรงงานต้องออกไปทำงาน ทางเจ้าหน้าที่ของโครงการจะจัดกิจกรรมอะไรก็ยาก แล้ว เจ้าหน้าที่วันหยุดคือเสาร์ – อาทิตย์ แต่แรงงานจะว่างเสาร์ – อาทิตย์ซึ่งเจ้าหน้าที่ไม่ทำงาน สุดท้ายก็ปรับการทำงานด้วยการลงชุมชนวันอาทิตย์บ้าง วารินทำงานกับโครงการจนกระทั่งหมดโครงการ คือประมาณ 2 ปีครึ่ง (โครงการ 3 ปี แต่วารินเข้าทำงานหลังจากโครงการเริ่มแล้ว) ระหว่างที่ทำงานให้กับโครงการ วารินก็ไปเรียนภาษาไทยที่อำเภอบางบอน เรียนกับโครงการของมูลนิธิเพื่อเยาวชนเพื่อชนบท โดยเรียนเฉพาะวันอาทิตย์ แม้ว่าปัญหาในการทำงานจะมีบ้าง พี่หัวหน้าก็พยายามพูดคุยกับวาริน เพื่อให้มีกำลังใจทำงานต่อ และทางโครงการก็ทำใบอนุญาตทำงานให้ด้วย และปีที่ 2 ก็ขึ้นเงินเดือนให้อีก 300 บาท เป็น 6,300 บาท แต่หลังจากหมดโครงการ ยังเป็นช่วงที่มีการต่ออายุบัตร ซึ่งทางหมอกก็ต้องมีล่ามช่วย สสจ.เลยจ้างวารินต่อ โดย 3 เดือนแรกให้เงินเดือน 6,000 บาท แล้วเดือนที่ 4 จ่ายให้ 5,680 บาท ซึ่งวารินก็ทำงานอีกประมาณ 2 เดือนก็ออก เพราะว่าเงินเดือนมีแต่น้อยลงๆ แต่ค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันกลับเพิ่มขึ้น วารินคิดว่ารายได้ไม่พอก็เลยลาออก แม้ว่าจะได้หยุดวันเสาร์ – อาทิตย์ก็ตาม แต่ว่าค่าเดินทางไปทำงานก็เยอะ

หลังจากออกจากงานที่สสจ. วารินก็ออกมาทำงานแคะกุ้งในล้งแห่งหนึ่งที่อยู่ใกล้บ้าน มีคนแถวบ้านแนะนำ เพราะวารินคิดว่าล้งอยู่ใกล้บ้าน สามารถเดินกลับมากินข้าวที่บ้านได้ ไม่ต้องเสียค่าอะไรเลย และค่าจ้างที่ล้งออกครั้งละ 7 วัน วารินทำงานได้ค่าจ้างประมาณ 2,000 กว่าบาท ซึ่งวารินทำงานที่ล้งนี้ได้ประมาณ 3 เดือนก็หยุด เพราะว่าพอกุ้งน้อย นายจ้างก็เลยเอาปลามาลง คือวารินต้องหักปลา ซึ่งวารินไม่เคยทำ และปลาก็กลืนแรง ก็เลยหยุด แต่ถ้านายจ้างเอากุ้งมาลงก็คิดว่าจะกลับไปแคะกุ้งอีก

ช่วงระหว่างที่วารินทำงานที่ล้งกุ้ง ตอนเย็นๆวารินก็จะไปช่วยพี่พยาบาลที่เคยทำงานด้วย โดยไปเป็นล่าม ทำงานตั้งแต่ 17.00 – 20.00 น. ได้ค่าจ้างวันละประมาณ 120 บาท/วัน ซึ่งวารินมองว่าก็ดีกว่าไม่มีงาน และแม้ว่าละแวกบ้านของวารินจะมีล้งกุ้งหลายที่ แต่เพราะว่าวารินเพราะในบัตรระบุว่าทำงานที่ไหน วารินจะไปทำงานที่อื่นไม่เรื่อยๆ ไม่ได้ อาจจะมีคนแจ้งจับเราได้ ถ้าโดนจับไม่คุ้ม

วารินคิดว่าอยู่ที่ประเทศไทยไปเรื่อยๆ ไม่คิดที่จะกลับบ้าน เพราะว่าลูกก็เกิดที่ประเทศไทย ชีวิตส่วนใหญ่ของวารินก็อยู่ในประเทศไทย ส่วนการย้ายไปอยู่ที่อื่น ถ้าได้งานที่ดี มีรายได้ที่ดีที่วารินพอใจ และที่ใหม่นั้นมีงานสำหรับสามีดด้วย วารินก็อาจจะย้ายไปได้ หรืองานโรงงานวารินก็คิดที่จะไปทำ แต่ตอนนี้ (ณ วันที่สัมภาษณ์) ก็เพิ่งสมัครงานเป็นเจ้าหน้าที่ของ MHF ไว้ ก็รออยู่ว่าจะได้หรือเปล่า เพราะว่าป็นงานในลักษณะที่เคยทำมาก่อนและเป็นเรื่องที่วารินสนใจด้วย วารินคิดว่าถึงแม้วารินจะต้องทำงานลำบาก ได้สิทธิอะไรไม่เหมือนคนไทย แต่ก็อยากให้ลูกได้โอกาสที่

มากกว่า เพราะว่าลูกเกิดที่เมืองไทย และวารินก็คิดว่าจะให้ลูกเรียนที่ประเทศไทย อยู่ที่ประเทศไทย
ดังนั้นถ้าลูกได้สิทธิที่ดีกว่าโดยเฉพาะเรื่องการทำงานและการเดินทางก็จะทำให้สามารถใช้ชีวิตที่
ประเทศไทยได้อย่างไม่ลำบากเหมือนกับวาริน

กรณีศึกษาที่ 12

นายมาว อายุ 17 ปี เกิดที่เมืองเนกะเย่ รัฐมอญ ประเทศพม่า ตอนที่มาวเล็กๆ มาวเคยมาอยู่
ประเทศไทยพักหนึ่ง จากนั้นก็กลับไปอยู่บ้านที่ประเทศพม่า จนเรียนหนังสือจบชั้น 1 ก็มาที่
ประเทศไทยอีกครั้งตอนอายุประมาณ 11 ปีพร้อมกับพ่อ

พ่อแม่และพี่สาวของมาวมาทำงานที่ประเทศไทยหลายปีแล้ว มาวอยู่กับยายที่บ้าน พอมา
โตพ่อก็เลยไปรับมาอยู่ด้วย มาวและพ่อเข้ามาประเทศไทยทางด่านอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก คือ
จากบ้านที่รัฐมอญมาถึงเมียวดีนั่งรถมา และพอข้ามมาฝั่งไทยมาจนถึงอำเภอเมือง จังหวัด
สมุทรสาครนั้นต้องเดินมา ใช้เวลาเดินเป็นเดือน โดยมีนายหน้าพามา แต่มาวไม่รู้ว่ามีพ่อจ่ายค่า
นายหน้าไปเท่าไร

พอมาวมาถึงอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร มาวก็มาช่วยแม่ทำงานแกะกุ้ง โดยใช้เบอร์
เดียวกับแม่ มาวไม่รู้ว่ามีค่าแรงที่ได้แต่ละครั้งเท่าไร แต่รู้ว่ากุ้งตัวเล็กจะได้ราคาดีกว่ากุ้งตัวใหญ่ แต่
มาวก็ไม่ชอบแกะกุ้งตัวเล็ก เพราะว่าแกะยาก หลังจากที่ช่วยแม่แกะกุ้งได้ไม่กี่เดือน เพื่อนมาวก็มา
ชวนไปเรียนหนังสือที่องค์กรพัฒนาเอกชนแห่งหนึ่งจัดขึ้น เรียนวันจันทร์ – ศุกร์ มาวเรียนได้เกือบ
ปี ก็เปลี่ยนมาเรียนวันอาทิตย์ เพราะว่าแม่ให้ออกมาทำงานช่วยแม่แกะกุ้งที่ล้งเดิม ใช้เบอร์เดียวกับ
แม่

ต่อมาคนรู้จักของแม่ก็มาชวนให้มาวไปทำงานโรงงานแถวๆนิคมอุตสาหกรรมสมุทรสาคร
ตอนนั้นมาวก็คิดว่าทำงานแกะกุ้งได้เงินไม่ค่อยดี แม่ของมาวก็อยากให้มาวไปทำงานที่โรงงาน เป็น
โรงงานทำมะพร้าว มาวได้ค่าจ้างแบบรายวัน วันละ 205 บาท โอทีชั่วโมงละ 42 บาท (ช่วงแรกโอที
ได้ชั่วโมงละ 38 บาท) มาวต้องเสียค่าสมัครงาน (รวมค่าใบอนุญาตทำงานด้วย) 5,000 บาท ซึ่งใน
ใบอนุญาตทำงานของมาวระบุว่ามาวอายุ 19 ปี มาวทำงานได้ประมาณ 5 เดือนแล้ว เงินค่าแรงจะ
ออกทุกๆ 15 วัน มาวก็จะให้แม่หมดเลย แล้วแม่จะให้เงินค่าขนมครั้งละ 300 บาท และในโรงงานมี
ทั้งคนงานคนมอญ คนพม่า และคนไทยซึ่งจะมีเยอะกว่าคนมอญ คนพม่า แต่มาวก็ไม่เคยมีปัญหา
กับเพื่อนร่วมงาน ไม่มีปัญหากับหัวหน้า ในที่ทำงานถ้าเป็นเพื่อนคนมอญ มาวก็ใช้ภาษามอญ ถ้า
เป็นคนไทยก็ใช้ภาษาไทย แต่จะไม่ค่อยยุ่งกับคนพม่าเพราะมาวพูดภาษาพม่าไม่ได้ แม้ว่ามาวจะอายุ
น้อยกว่าคนงานอื่นๆ แต่ก็ไม่เคยโดนแกล้ง ไม่เคยโดนหัวหน้าดุว่าแรงๆ ถ้าจะโดนก็เพราะมาว
ทำงานไม่ค่อยดี แต่ยังไม่เคยได้ใบเตือน คือถ้าได้ใบเตือนก็จะไม่ได้เบี้ยยยันเดือนละ 600 บาท

และถ้าได้ไปเดือนหลายครั้งก็จะโดนไล่ออก ทุกๆวันที่โรงงานมาจะทำหน้าที่เคาะน้ำมะพร้าวแช่แข็ง แล้วเก็บใส่กล่อง สำหรับเวลาทำงานของมาคือ เข้างาน 08.00 น. แต่รถรับส่งมี 4 รอบ ก็เลือกเอาว่าจะไปคันไหน โดยมาจ่ายค่ารถรับส่งเดือนละ 600 บาท และเวลาเลิกงานปกติคือ 16.30 น. ถ้ามีโอทีก็จะเลิกงานประมาณ 20.00 น. ทุกๆวันแม่ของมาจะเตรียมอาหารกลางวันให้มาไปกินที่โรงงาน มาทำงานทุกวัน หยุดวันอาทิตย์ ซึ่งส่วนใหญ่วันหยุดมาจะนอนอยู่ห้อง หรือไม่ก็ออกไปเที่ยวกับเพื่อนบ้าง แต่ถ้าไม่หยุดเลยงานเลยทั้งเดือนงานก็จะได้เบี่ยชยันเพิ่มอีก 600 บาท และถ้าทำงานวันหยุดก็จะได้ค่าแรงเป็น 2 แรง ซึ่งตั้งแต่มาเข้าไปทำงานมาได้เบี่ยชยันแล้ว 3 – 4 เดือน มาตั้งใจว่าจะทำงานที่โรงงานนี้ไปเรื่อย เพราะที่โรงงานนี้ก็ดี ไม่หักเงิน คุยกกันได้เวลาหัวหน้าไม่อยู่ ถ้ามีโอทีที่ดีก็งานนาน แต่ช่วงนี้ (ณ วันสัมภาษณ์) ไม่ค่อยมีโอที เพราะว่าโรงงานไม่ค่อยมีของ

ตั้งแต่มาอยู่ประเทศไทย มาเคยโดนตำรวจจับแล้ว 2 ครั้ง ครั้งแรกโดนจับที่ล้ง คือคนงาน 600 กว่าคน โดนจับหมดเลย ตอนที่ตำรวจมาจับ มาหนีออกไปนอกโรงงานได้แล้ว แต่ว่ามีคนเรียกให้กลับเข้าไป มาเลยโดนจับไปด้วย หลังจากโดนจับ มาเลยโดนส่งไปอยู่ที่สถานพินิจที่จังหวัดราชบุรี 50 วัน เพราะมาบอกตำรวจว่าอายุไม่ถึง 18 ปี มาโดนจับไปพร้อมกับเพื่อนๆที่ทำงานที่ล้งด้วยกันเกือบ 20 คน ส่วนครั้งที่ 2 ที่โดนจับคือปีใหม่ปี 2552 คือมาจะไปโลดส์ ตอนนั้นกำลังเดินอยู่แถวๆหน้าตลาดกุ่ม ก็มีตำรวจมาตรวจบัตร ตอนนั้นมายังไม่มีใบอนุญาตทำงาน มีแค่ใบทร.38/1 แต่มาก็ไม่ได้ถือติดตัวไปด้วย ก็เลยโดนจับไปขังคุกที่สถานีดำรงไว้ 7 วัน จากนั้นเจ้าหน้าที่ LPN ก็มาประกันตัวออก คือมาและแม่โดนตำรวจตรวจด้วยกัน แต่แม่มีใบอนุญาตทำงานเลยไม่โดนจับ แต่มาก็ไม่มีบัตร เลยโดนจับ แล้วแม่ก็เลยไปแจ้งให้ทางองค์กร LPN ช่วยเหลือ แต่บังเอิญเป็นช่วงวันหยุดและที่ LPN มีกรณีเร่งด่วนที่ต้องทำก่อน มาเลยต้องอยู่ในห้องขังหลายวัน

มาคิดว่าจะอยู่ที่ประเทศไทยไปอีกเรื่อยๆ เพราะอยู่ที่สมุทรสาครก็มีความสุขได้อยู่ ได้อยู่กับครอบครัว แต่ก็อยากกลับไปบ้านเพื่อบวชก่อน แล้วค่อยกลับมาทำงานที่ประเทศไทยต่อ มาเคยไปกรุงเทพฯตอนที่ยังเรียนอยู่ คือทางองค์กรพาเด็กนักเรียนไปร่วมกิจกรรม มาเลยได้ไปด้วย ไปร่วมอยู่ ถึงแม้ว่ามาจะเคยไปกรุงเทพฯแล้ว แต่มาก็ไม่ได้อยากไปอยู่ที่กรุงเทพฯ และคิดว่าแม่คงไม่ให้ไปด้วย เพราะว่าไม่มีญาติ ไม่มีคนรู้จักอยู่ด้วย มาชอบอยู่ที่มหาชัยมากกว่า เพราะอยู่ใกล้แม่ได้ดูแลแม่ด้วย เพราะว่าตอนนี้พ่อก็เสียแล้ว แต่ถ้าแม่ชวนกลับบ้าน มาก็จะกลับกับแม่ แต่ว่ามาชอบอยู่ที่ประเทศไทยมากกว่า เพราะว่าสนุกกว่าที่บ้าน และมีเพื่อนเยอะกว่าด้วย เพราะว่าตอนนี้เพื่อนๆของมาก็มาทำงานที่ประเทศไทยกันหมดแล้ว

กรณีศึกษาที่ 13

นายไช อายุ 15 ปี เกิดที่เมืองอะเนียง รัฐมอญ ประเทศพม่า เดินทางมาประเทศไทยตอนอายุ 10 ปี พร้อมกับพี่ โดยที่พ่อแม่ทำงานอยู่ที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร เพราะว่าพ่อแม่ของไชอยากให้ลูกทุกคนมาอยู่ด้วยกันที่ประเทศไทย แม่จึงจ้างให้นายหน้าพาไชและพี่มาส่งที่สมุทรสาคร หลังจากที่ไชเรียนจบชั้น 2

ไชเดินทางเข้ามาประเทศไทยกับนายหน้าทางด้านด่านจังหวัดระนอง และนายหน้าจะพาไชมาส่งถึงที่พักที่ย่านเกาะสมุทรพ่อแม่อยู่ แล้วแม่ก็จ่ายเงินนายหน้าเป็นเงินก้อนทั้งหมด ซึ่งพ่อแม่ของไชทำงานเป็นลูกจ้างแกะกุ้งที่ล้งกุ้งแห่งหนึ่ง

พอไชมาถึงอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร แม่ก็ให้ไชช่วยเหลือเลี้ยงน้อง หลังจากเลี้ยงน้องอยู่ได้ประมาณ 1 ปี ก็มีเพื่อนมาชวนไปเรียนหนังสือ ซึ่งองค์กรพัฒนาเอกชนแห่งหนึ่งจัดขึ้น ไชเรียนหนังสือจนอายุประมาณ 13 ปี ไชก็หยุดเรียน เพราะอยากช่วยแม่ทำงาน ไชจึงมาทำงานแกะกุ้งที่ล้งเดียวกับแม่ ใช้เบอร์เดียวกับแม่ ทำให้ค่าจ้างที่ได้จากการแกะกุ้ง ครั้งละ 2,000 – 3,000 กว่าบาทนั้นเป็นค่าแรงของการแกะกุ้งของไชและแม่ และค่าจ้างที่ได้ก็ขึ้นอยู่กับขนาดกุ้งที่แกะด้วย ทำให้รายได้ไม่แน่นอน เหตุผลที่ไชไม่แยกเบอร์กับแม่ เพราะไม่อยากให้แม่ต้องทำงานหนัก ทำเบอร์เดียวกันจะได้ช่วยแม่ยกกุ้ง ในช่วงแรกที่ไชทำงาน ไชจะไปทำงาน 08.00 น. แต่ปัจจุบันไชไปทำงานตั้งแต่ 06.00 น. แล้วก็ทำงานจนกระทั่งกุ้งหมด ซึ่งจำนวนกุ้งก็ขึ้นอยู่กับช่วงเวลา ถ้าเป็นช่วงที่กุ้งน้อย ไชจะเลิกงานประมาณ 17.00 น. ถ้าเป็นช่วงกุ้งเยอะ จะเลิกงานประมาณ 20.00 น. สำหรับไชแล้ว ไชชอบแกะกุ้งตัวใหญ่ เพราะว่าแกะง่ายกว่ากุ้งตัวเล็ก แม้ว่าราคาค่าจ้างจะถูกกว่ากุ้งตัวเล็ก แต่ไชก็มองว่าการที่กุ้งแกะง่าย ทำให้แกะได้เยอะ ก็จะได้เงินเยอะเหมือนกัน สำหรับไช แม่จะให้ค่าขนมครั้งละ 150 บาท/รอบเงินที่ออกทุกๆ 7 วัน ไชมีเพิ่มมีโบนัสตามงาน โดยทำครั้งล่าสุดที่รัฐบาลเปิดให้ทำโดยในใบอนุญาตทำงาน ไชระบุว่าอายุ 16 ปี เพราะถ้าใส่อายุเยอะกว่านี้ กลัวว่าเจ้าหน้าที่จะไม่เชื่อ เพราะว่าไชยังตัวเล็กอยู่ และไชเองก็ไม่อยากใส่อายุเยอะๆ ด้วย โดยไชเสียค่าทำบัตรให้กับนายหน้าที่นายจ้างมาทำให้จัดการเรื่องบัตรไป 4,300 บาท และเพิ่งต่อบัตรไป 4,300 บาท

ไชไม่คิดที่จะเปลี่ยนไปทำงานที่โรงงาน เพราะว่าที่ล้งกุ้งที่ทำอยู่ทุกวันนี้มีเพื่อนเยอะ และแม้ว่าจะอายุน้อยกว่าคนงานคนอื่นๆ หลายคน ทำให้โดนแกล้งบ้าง แต่ไชก็รู้สึกว่าการที่ล้งแห่งนี้สนุกกว่าไปทำงานที่อื่นและได้อยู่ใกล้ๆ กับแม่ด้วย และล้งที่ไชทำงานนี้ คนงานส่วนใหญ่เป็นชาวมอญ มีเสมีนเป็นคนไทย แม้ไชจะโดนหักเงินบ้าง เพราะว่าทำกุ้งผิดหรือทำงานไม่ดี แต่ไชก็ไม่เถียงหรือไม่บ่น เพราะก็ยอมรับว่าทำงานไม่ดีจริงๆ และเพราะเวลาโดนหักเงินแม่ก็ไม่ว่า แต่ถ้ามีเพื่อนชวนไปทำงานที่อื่น จังหวัดอื่น ไชก็อยากไป แต่ต้องขึ้นอยู่กับว่าแม่อนุญาตหรือเปล่า ถ้าแม่ให้ไปก็ไป แต่ถ้าแม่ไม่ให้ไปก็ไม่ไป

ไชยอยากอยู่ที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร ไปเรื่อยๆ เพราะว่าอยู่ที่สมุทรสาครสนุก มีครอบครัว มีเพื่อน มีงาน แต่ถ้าจะให้กลับไปบ้านที่รัฐมอญ ประเทศพม่า ก็คงไปเที่ยว ไปเยี่ยมญาติเท่านั้น แล้วก็กลับมาอยู่ที่ประเทศไทย ไชยฝันอยากเป็นนักกีฬาฟุตบอล เพราะว่าชอบและเคยเล่นฟุตบอลเมื่อครั้งที่เรียนหนังสือ

กรณีศึกษาที่ 14

น.ส.ก้อย อายุ 17 ปี เกิดที่อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี โดยพ่อแม่เป็นชาวมอญมาจากรัฐมอญ ประเทศพม่า

ครอบครัวของก้อยอาศัยอยู่ที่อำเภอสังขละบุรีจนกระทั่งก้อยอายุ 3 ปี จึงย้ายมาอยู่ที่จังหวัดชลบุรี โดยระหว่างที่อยู่ที่อำเภอสังขละบุรี พ่อแม่ของก้อยทำงานรับจ้างตัดไม้ ทำหน่อไม้ แล้วพอนายหน้ามาหาคนงาน แล้วเข้ามาก็จะทำบัตรให้ด้วย พ่อแม่ของก้อยก็เลยตัดสินใจไปทำ พอไปที่จังหวัดชลบุรี พ่อของก้อยทำงานเป็นลูกจ้างทำท่อ ส่วนแม่ไม่ได้ทำงาน เพราะว่าเพิ่งคลอดน้อง ก้อยต้องช่วยแม่ดูแลน้องก็เลยไม่ได้เรียนหนังสือ เพราะเข้าแก้มืออยากยุ่งยากเรื่องเด็ก ก็เลยไม่ได้ออกไปเรียนหนังสือที่อื่น

ก้อยและครอบครัวอาศัยอยู่ที่จังหวัดชลบุรีได้ประมาณ 10 ปี ก็ย้ายไปอยู่ที่จังหวัดระยอง เพราะว่าพ่อแม่เบื่องานที่ทำอยู่ เข้าแก้มือไม่ได้ดูแลดี งานหนักขึ้น และนายจ้างไม่ให้ค่าจ้างเพิ่ม จากนั้นก้อยก็ตามพ่อไปอยู่ที่จังหวัดระยอง 1 ปี พ่อแม่ไปทำงานแกะกุ้ง จากนั้นพ่อแม่ก็ย้ายมาอยู่ที่จังหวัดชลบุรีได้ประมาณ 1 ปี พ่อแม่ก็ให้นายหน้าพามาทำงานที่กรุงเทพฯ ส่วนก้อยนายหน้าก็พาไปทำงานที่กรุงเทพฯ เป็นโรงงานทำกางเกงกีฬา ได้เงินเดือน 3,500 บาท โดยเสียค่านายหน้า 500 บาท โดยเจ้าของโรงงานไม่ได้บอกว่าให้ทำงานกี่ชั่วโมง คนงานคนอื่นทำงานรายวันส่วนใหญ่เป็นคนไทย แต่ก้อยไม่รู้ ก็เลยทำงาน 24 ชั่วโมง เพราะว่าพักอยู่บ้านเข้าแก้มือกินอยู่กับเข้าแก้มือทำงานได้ประมาณเดือนเดียวก็ออก ก็บอกเข้าแก้มือว่าทำงานไม่ไหว จะกลับบ้าน ก็เลยนั่งรถตู้มาหาแม่ที่จังหวัดชลบุรี แม่ก็หางานให้ ก้อยได้ทำงานที่ร้านขายอาหารตามสั่ง ได้เดือนละ 3,000 บาท นายจ้างไม่ได้บอกว่าเป็นลูกจ้าง แต่บอกว่าเป็นญาติ แต่สุดท้ายนายจ้างไม่จ่ายค่าจ้าง จากนั้นก้อยก็มาทำงานเป็นแม่บ้าน ได้ค่าจ้าง 3,500 บาท ก็ย้ายมาอยู่กับนายจ้างเดิม แต่ก็ไม่ได้จ่ายค่าจ้างอีก ทำงาน 3 เดือน จ่าย 1 เดือน แล้วก็มาทำงานที่ร้านผ้าม่าน แต่ก้อยรีดผ้าม่านไม่เป็น ก็เลยออก จากนั้นก็เลยโทรหาพี่สาวกับป้าที่อยู่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาครว่ามีงานไหม ก็เลยมาทำงานที่ล้างปลากับป้า เพราะว่าไม่มีบัตร ทำงานที่ล้างปลาได้ประมาณ 1 ปี ทำงานตั้งแต่ประมาณ 05.00 – 17.00 น. แล้วแต่ช่วงที่มีปลามากหรือน้อย โดยช่วยป้าจ่ายค่าห้องเดือนละ 1,500 บาท ที่ล้างปลาเพราะว่ามีคนมอญทำงานเยอะ ก้อยก็เลยได้ฝึกพูดภาษามอญด้วย เพราะว่าเกิดที่ประเทศไทย พูดมอญไม่เก่ง ที่ล้างปลาเป็นงานแบบ

เหมา ถ้ามีปลา ก็ทำ ถ้าไม่มีปลา ก็ไม่ทำ ทำงานที่ล้างปลาได้ประมาณ 1 ปี ได้ใบอนุญาตทำงาน เสียเงินค่าทำบัตร 5,500 บาท ก็เลยย้ายงาน เพราะว่างงานที่ล้างปลามันหนัก อันตรายจากการใช้มีด เพราะก้อยเคยโดนมีดบาด เลยไม่อยากทำแล้ว และแม่ก็สมัครงานที่ล้างกุ้งให้ เสียเงินไป 2,000 บาท แต่โรงงานใหญ่แห่งหนึ่งก็ประกาศรับคนงาน ก้อยก็เลยไปสมัคร เสียค่าสมัครไป 3,500 บาท แล้วก็ได้แม่เลยต้องเสียเงินค่าสมัครงานไป 2,000 บาทฟรี

ปัจจุบันก้อยทำงานที่โรงงานกุ้งแห่งหนึ่ง โดยทำงานทุกวัน หยุดทุกวันอาทิตย์ ทำงานตั้งแต่ 07.00 – 16.00 น. ได้ค่าจ้างวันละ 208 บาท และถ้าทำโอที 18.00 – 20.00 น. ได้ชั่วโมงละ 39 บาท โดยค่าจ้างทั้งหมดก้อยจะให้แม่เป็นค่าใช้จ่าย เงินจะออกทุกๆ 15 วัน แล้วแม่จะให้เงินก้อยครั้งละ 200 บาท/รอบที่เงินออก แต่ก้อยบอกว่าถ้าเงินหมด แม่ก็จะเอาเงินให้เรื่อยๆ อยากได้อะไรก็บอกแม่ ก้อยไม่คิดจะย้ายไปอยู่ที่อื่น เพราะว่าอยู่กับพ่อแม่ดีกว่า ถึงจะไปอยู่ที่อื่นก้อยก็ไม่กลัว แต่ไม่อยากไป เพราะว่าทำงานที่โรงงานก็สนุก มีเพื่อนที่ทำงานเป็นคนมอญเยอะ ไม่เคยโดนหัวหน้ำడు ไม่เคยโดนหักเงิน ก็เลยคิดว่าเกิดที่ประเทศไทยด้วย ก็เลยไม่อยากกลับไปอยู่ที่พม่า ถ้าแม่จะกลับบ้านก็คงกลับไปด้วย แต่ก็ต้องกลับมาทำงานที่ประเทศไทย

กรณีศึกษาที่ 15

นายชัย อายุ 20 ปี ชายหนุ่มชาวทวาย เกิดที่เมืองเกาะสอง เขตตะนาวศรี ประเทศพม่า โดยเข้ามาประเทศไทยตอนอายุประมาณ 7 ปี พร้อมกับแม่โดยมีนายหน้าพามาทางด่านจังหวัดระนอง พ่อแม่ของชัยทำงานแกะกุ้งในล้งแห่งหนึ่งในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร และเพราะพ่อแม่มีลูกหลายคน ทำให้ชัยไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือ แต่ชัยก็เรียนอ่านเขียนด้วยตัวเอง

ชัยเริ่มทำงานเมื่ออายุประมาณ 15 ปี โดยทำงานแกะกุ้งในล้งเดียวกับแม่ ใช้เบอร์เดียวกับแม่ ทำให้ชัยไม่รู้ว่าได้ค่าจ้างเท่าไร เพราะว่ารายได้ทั้งหมดชัยจะให้แม่เป็นคนเก็บไว้ สำหรับเป็นค่าใช้จ่ายในครอบครัว หลังจากทำงานแกะกุ้งได้ประมาณปีกว่า ชัยก็ย้ายไปทำงานที่โรงงานปลากระป๋องแห่งหนึ่ง เพราะไม่อยากทำงานแกะกุ้ง โดยสมัครงานผ่านนายหน้า เสียค่านายหน้า 3,000 บาท เวลาทำงานคือ 07.00 – 17.00 น. ถ้าหากมีโอที จะทำงานถึงประมาณ 22.00 น. ค่าจ้างที่ได้จะเป็นแบบเหมารายวัน ชัยทำงานได้ค่าแรงทั้งหมดเดือนละประมาณ 5,000 บาท และชัยเช่าห้องอยู่กับเพื่อน 4 คน เช่าห้องอยู่ใกล้ๆกับย่านไทยยูเนียน ค่าเช่าห้อง รวมค่าน้ำ – ไฟ แล้วประมาณเดือนละ 2,500 บาท ชัยทำงานที่โรงงานนี้ได้ประมาณ 6 เดือนก็ย้ายมาทำงานที่โรงงานปลากระป๋องอีกแห่งหนึ่ง เพราะว่าโรงงานเก่าไม่มีโอที รายได้ไม่พอกับค่าใช้จ่าย

โรงงานใหม่ที่ชัยย้ายมาทำงานนั้น ก็ยังคงเป็นโรงงานปลากระป๋อง ชัยจ่ายค่านายหน้าสมัครงานไป 1,500 บาท ซึ่งถ้าใครพูดไทยได้เก่ง ก็ไม่จำเป็นต้องสมัครงานผ่านนายหน้าก็ได้ ชัยทำ

หน้าที่เล่าปลา ทำงานตั้งแต่เวลา 08.00 – 16.00 น. แต่ถ้ามีโอทีก็จะทำงานจนถึงประมาณเที่ยงคืน โดยได้ค่าจ้างเป็นแบบเหมารายวัน วันละ 190 บาท ค่าล่วงเวลาชั่วโมงละ 38 บาท รวมๆแล้วชัยได้ค่าแรงเดือนละประมาณ 5,000 กว่าบาท ชัยทำงานได้ประมาณ 5 เดือนก็ลาออก เพราะว่าขัดแย้งกับหัวหน้าที่เป็นคนไทย หัวหน้าคนไทยไม่ชอบหน้าทำให้ชัยโดนกลั่นแกล้ง โดนหักเงิน เช่น เข้าห้องนํ้านาน ทำงานผิด เป็นต้น ซึ่งหลังจากที่ชัยลาออกจากการงาน ก็กลับมาอยู่บ้านกับแม่ประมาณ 2 เดือน

ต่อมาชัยก็ย้ายไปทำงานที่โรงงานกึ่ง ซึ่งเพื่อนของชัยทำงานอยู่ก่อน แต่เพราะว่าเป็นโรงงานใหญ่ ชัยจึงยังต้องสมัครงานผ่านนายหน้า โดยจ่ายค่านายหน้าสมัครงาน 4,000 บาท สำหรับโรงงานนี้ ชัยได้ค่าจ้างวันละ 203 บาท ค่าล่วงเวลาชั่วโมงละ 38 บาท เงินค่าแรงจะออก 2 อาทิตย์ต่อครั้ง ชัยได้เงินค่าแรงประมาณเดือนละ 8,000 บาท โดยต้องทำงานตั้งแต่เวลา 8.00 – 17.00 น. แต่ถ้ามีโอที จะต้องทำงานถึงประมาณเที่ยงคืน ทำงานทุกวัน หยุดวันอาทิตย์ และวันหยุดราชการจะหยุดให้พร้อมจ่ายค่าจ้างด้วย ในโรงงานที่ชัยทำอยู่นี้มีทั้งคนงานคนไทย คนมอญ และคนทวาย แต่ส่วนใหญ่จะเป็นแรงงานชาวมอญ ส่วนคนไทยก็จะเป็นเสมียน แต่ชัยก็ไม่เคยมีปัญหาเกี่ยวกับเพื่อนร่วมงานหรือหัวหน้า

ชัยทำงานที่โรงงานกึ่งได้ประมาณ 2 ปี ก็ลาหยุดกลับบ้านที่ประเทศพม่า เพราะว่าไม่ได้กลับบ้านนานแล้ว ชัยเสียค่านายหน้าพากลับบ้าน 2,800 บาท ไปทางด่านจังหวัดระนอง ชัยอยู่ที่บ้านประมาณ 2 เดือนก็กลับมาอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาครอีกครั้ง โดยมีนายหน้าพามาทางจังหวัดชุมพร 6,000 บาท แม้ว่าชัยจะลางานไปหลายเดือน แต่หัวหน้าก็รับชัยเข้าทำงานที่โรงงานเหมือนเคย เพราะว่าเคยทำงานมานาน ไม่มีประวัติไม่ดี

ชัยมีใบอนุญาตทำงานตั้งแต่อายุ 17 ปี เพราะถ้าไม่มีใบอนุญาตทำงานจะหางานยาก และต้องจ่ายค่านายหน้าแพง แม่ชัยจึงช่วยเรื่องค่าใช้จ่ายในการทำบัตรให้มาตลอด หลังจากทำงานที่โรงงานกึ่ง ชัยก็กลับมาอยู่กับแม่ ช่วยแม่จ่ายค่าเช่าห้อง ซึ่งถ้ารวมค่าน้ำ – ไฟ แล้วเดือนละประมาณเกือบ 2,000 บาท และเพราะโรงงานที่ชัยทำงานอยู่ไกลจากบ้าน แต่ชัยไม่อยากรับส่งไปทำงาน แม่จึงช่วยจ่ายเงินซื้อมอเตอร์ไซค์ให้ก่อน เพื่อให้ชัยได้ใช้ไปทำงาน แล้วชัยค่อยทยอยจ่ายเงินคืนแม่ แม้ว่าชัยจะทำงานโรงงานมาหลายปี แต่ว่าชัยก็อยากไปทำงานเป็นลูกเรือประมงเหมือนกัน แต่ไม่มีเพื่อนไปทำด้วยกัน หรือเพื่อนเป็นลูกเรือประมงอยู่ก่อน ทำให้ชัยตัดสินใจไม่ไปทำงานลูกเรือ เพราะงานลูกเรือถ้าไม่มีเพื่อนทำงานด้วยจะลำบาก ชีวิตที่ต้องอยู่กับคนแปลกหน้าตลอดเวลา มันไม่สนุก ถึงจะได้เงินเป็นกొนก็เถอะ คือชัยเป็นคนติดเพื่อน หลังจากออกไปอยู่กับเพื่อนแล้วไม่ไหว กลับมาอยู่กับพ่อแม่ แต่ถ้าไปทำงานที่ไหนไม่มีเพื่อนก็จะไม่ไป

ชัยยังไม่คิดว่าจะย้ายไปอยู่ที่อื่น เพราะว่าครอบครัวอยู่ที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร ไม่

มีคนรู้จักที่อื่น และถ้าไม่มีเพื่อนก็จะไม่ไป รวมทั้งงานที่ทำอยู่ตอนนี้ซัยก็พอใจ คิดว่าคงจะทำงานที่โรงงานนี้ไปเรื่อยๆก่อน จนกว่าจะเบื่อ หรือหางานใหม่ที่ได้รายได้มากกว่านี้ได้

กรณีศึกษาที่ 16

น.ส. น้ำ อายุ 16 ปี เกิดเมืองเมะล่าย รัฐมอญ ประเทศพม่า น้ำมีพี่น้อง 2 คน น้ำย้ายมาประเทศไทยตั้งแต่อายุ 11 ปี พร้อมกับพ่อแม่ น้ำได้เรียนหนังสือจนจบชั้น 5 และเข้ามาประเทศไทยทางด้านจังหวัดระนองผ่านนายหน้า เสียค่านายหน้า เด็ก 6,000 บาท ผู้ใหญ่ 12,000 บาท/คน แม่ของน้ำจ่ายค่านายหน้าเป็นเงินก้อนทั้งหมดทีเดียว 30,000 บาทเลย เพราะว่าพ่อแม่ของน้ำเคยมาทำงานที่ประเทศไทยหลายปี ก็เลยพอมีเงินเก็บอยู่บ้าง เลยไม่ต้องขายบ้าน กู้หนี้ยืมสิน หรือว่าทยอยจ่ายหนี้

พ่อแม่ของน้ำตัดสินใจกลับมาประเทศไทยอีกครั้ง หลังจากก่อนหน้านี้ตั้งใจจะกลับไปอยู่ที่บ้านเลย เพราะว่าเงินที่เก็บมาเริ่มไม่พอใช้ ก็เลยกลับมาทำงานที่ประเทศไทย และที่พาน้ำมาคนเดียว ไม่พาน้องมาด้วยเพราะว่าน้องยังเรียนหนังสืออยู่ พอมาถึงอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร พ่อแม่ก็พาน้ำมาอยู่ที่ชุมชนย่านเกาะสมุทร เพราะว่าเคยอยู่มาก่อน พ่อแม่ของน้ำทำงานแกะกุ้ง ส่วนน้ำไม่ได้ทำงาน อยู่บ้านเฉยๆ เพิ่งได้ทำงานปีนี้

หลังจากน้ำมาถึงที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาครได้ไม่นาน ก็มีเพื่อนมาชวนไปเรียนหนังสือที่องค์กรพัฒนาเอกชนแห่งหนึ่งจัดขึ้น ตอนนั้นน้ำไปเรียนทุกวันจันทร์ – ศุกร์ แต่เรียนได้ไม่นานก็หยุดเรียน เพราะว่าทางองค์กรไม่มีครูอาสาสมัครที่จะมาสอนเด็กๆ รวมทั้งเด็กที่เรียนในโรงเรียนเริ่มโตเป็นผู้ใหญ่ เนื้อหาของการเรียนควรต้องปรับเปลี่ยน แต่ทางองค์กรยังไม่ได้ดูเรื่องนี้ ก็เลยทำให้หยุดการเรียนการสอนไว้ชั่วคราว แล้วพอโรงเรียนหยุดสอน น้ำจึงออกมาทำงานเพราะอยากช่วยแม่หารายได้

หลังจากไม่ได้เรียนหนังสือ น้ำซึ่งอายุได้ 14 ปี ก็ออกมาทำงานด้วยการไปช่วยแม่แกะกุ้ง และช่วยดูแลบ้านบ้างประมาณเกือบปี ญาติที่ทำงานอยู่โรงงานกุ้งแห่งหนึ่งก็มาชวนน้ำไปทำงานด้วย โดยต้องเสียค่าสมัครเข้าโรงงาน 6,000 บาท ซึ่งรวมทั้งค่าทำใบอนุญาตทำงานด้วย แม่อนุญาตให้น้ำไปทำงานที่โรงงาน แม้ว่าต้องจ่ายค่าสมัครก็ตาม เพราะแม่ไม่ยอมให้ทำงานแกะกุ้งที่ล้ง เพราะรายได้น้อยเมื่อเทียบกับโรงงาน แม้ว่าโรงงานที่น้ำทำงานจะเป็นงานแบบรายเหมาก็ตาม โดยโรงงานจะจ่ายค่าจ้างครั้งละ 10 วัน ซึ่งที่ผ่านมาน้ำเคยได้ค่าจ้างประมาณ 2,000 – 4,500 บาท/ครั้ง ซึ่งตอนนี้ (ณ วันสัมภาษณ์) ทางโรงงานจะหักเงินน้ำครั้งละ 500 บาท สำหรับเป็นค่าทำพาสปอร์ต รายได้ทั้งหมดน้ำจะให้แม่เก็บไว้ และแม่จะให้เงินน้ำสำหรับเป็นค่าขนม 300 บาทต่อ/รอบเงินที่ออก ส่วนอาหารกลางวันแม่ก็จะเตรียมให้น้ำไปกินที่โรงงาน เพราะว่ามีค่าใช้จ่ายเยอะ ไม่ว่าจะเป็นค่าเช่าห้อง(รวมค่าน้ำ – ไฟ)เดือนละ 2,500 บาท อยู่กัน 7 คนต้องช่วยกันจ่าย ค่าอาหาร ค่าเสื้อผ้า

และต้องเก็บเงินเพื่อกลับบ้าน เป็นต้น โดยงานของน้ำคือแกะกุ้ง แต่ในแต่ละวัน/สัปดาห์จะมีคำสั่งออกมาว่าให้แกะแบบไหนบ้าง ซึ่งจะต่างกับงานที่ล้างที่แกะแบบเดียวตลอด น้ำไปทำงานโดยมีรถรับส่ง เพราะว่าโรงงานอยู่ไกลจากที่พัก โดยน้ำจ่ายค่ารถรับส่ง 150 บาท/รอบเงินที่ออก และน้ำทำงานตั้งแต่เวลา 6.00 – 17.00 น. ทำงานทุกวัน หยุดวันอาทิตย์ วันหยุดส่วนใหญ่ น้ำจะนอนอยู่บ้าน แต่ถ้าเพื่อนมาชวนไปเที่ยวข้างนอกก็ต้องขออนุญาตแม่ก่อน ในโรงงานที่น้ำทำงาน คนงานส่วนใหญ่จะเป็นคนไทยมากกว่าคนมอญ คนพม่า และมีหัวหน้าเฉพาะหัวหน้าคนไทย ไม่มีหัวหน้าคนมอญ ตั้งแต่ทำงานมา น้ำยังไม่เคยโดนหัวหน้าดูว่า/ตำหนิเลย เพราะว่าน้ำทำงานดี และน้ำเพราะมีญาติอยู่โรงงานเดียวกัน ทำให้น้ำไม่เบื่อ มีเพื่อนคุย มีเพื่อนไปทำงาน ยังสนุกกับการทำงานที่โรงงานนี้อยู่

น้ำยังไม่คิดจะย้ายไปทำงานโรงงานอื่นหรือไปอยู่ที่อื่น เพราะน้ำไม่เคยไปจังหวัดอื่นเลย ไม่มีเพื่อนที่ทำงานอยู่ที่อื่นชวนไปอยู่ด้วย และแม่ไม่ไปด้วย น้ำเลยไม่อยากย้ายไปอยู่ที่ไหนห่างจากพ่อแม่ น้ำอยากกลับไปอยู่ที่บ้านที่รัฐมอญ แต่ไม่รู้ว่าจะได้กลับบ้านเมื่อไหร่ ต้องถามแม่ คือ ถ้าแม่กลับน้ำก็จะกลับด้วยแต่น้ำก็ไม่เคยชวนแม่กลับบ้านซักที น้ำเคยโดนตำรวจจับครั้งหนึ่งระหว่างทางที่เดินไปช่วยแม่ทำงานแกะกุ้งที่ล้าง ตอนนั้นน้ำไม่มีบัตร คือ มีตำรวจผ่านมา ก็ถามว่ามีบัตรหรือเปล่า ถ้าไม่มีต้องไปโรงพัก น้ำไม่มีบัตรอะไรจึงโดนตำรวจพามาขังไว้ที่โรงพัก แต่ไม่ได้เอามาฝากขังในห้องขัง จากนั้นแม่ของน้ำที่ไม่โดนจับเพราะว่ามีบัตรก็ตามตำรวจไปที่โรงพักด้วย แล้วก็โทรหาหัวหน้าที่ล้าง หัวหน้าที่ล้างก็มาเคลียร์กับตำรวจให้ แล้วแม่ก็จ่ายเงิน 1,500 บาท ตามที่ตำรวจเรียกเพื่อให้ น้ำถูกปล่อยตัว โดยตำรวจบอกแม่ของน้ำว่า น้ำเป็นเด็กอยู่ ไม่ให้ทำงาน แต่ตอนที่ตำรวจจับน้ำเดินอยู่ระหว่างทางไปล้าง ยังไม่ได้ทำงานซึ่งเป็นความผิดซึ่งหน้าเลย ทำให้น้ำรู้สึกไม่ปลอดภัยเวลาเจอตำรวจ แต่ตอนนี้ น้ำมีใบอนุญาตทำงาน และในบัตรก็ระบุว่าน้ำอายุ 20 ปี ทำให้น้ำไม่กลัวว่าจะตำรวจเหมือนตอนที่ไม่มีบัตรอีก

กรณีศึกษาที่ 17

น.ส. ช่อ อายุ 21 ปี เกิดที่หมู่บ้านแดนพิวซาเยะ เมืองเมะล่าย รัฐมอญ ประเทศพม่า โดยตามพ่อแม่มาอยู่ประเทศไทยตอนอายุ 4 ปี

ครอบครัวของช่อย้ายมาทำงานรับจ้างตัดไม้ ทำหน่อไม้อยู่ที่อำเภอสังขละบุรีประมาณ 3 ปี จึงย้ายมาอยู่ที่จังหวัดชลบุรี ระหว่างที่อยู่ที่สังขละบุรีช่อไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือเพราะต้องช่วยแม่เลี้ยงน้อง พ่อแม่ของช่อตัดสินใจย้ายมาอยู่ที่จังหวัดชลบุรี เพราะว่ามีนายหน้าชาวมอญมาหาคนงานไปทำงาน ก็เลยตัดสินใจไป ส่วนช่อแม่ก็เลยให้กลับไปบ้านพร้อมย่า เลยได้เรียนหนังสือจนถึง Grade 1

ช่อกลับมาอยู่กับพ่อแม่ที่จังหวัดชลบุรีตอนอายุ 12 ปี หลังจากที่แม่พาน้องไปส่งให้อยู่บ้านกับย่า ช่อก็เลยกลับมาประเทศไทยพร้อมแม่ และพอมาถึงประเทศไทยก็มาช่วยพ่อแม่ทำงาน เพราะว่าพ่อทำแบบรายเหมา และพอช่ออายุ 15 ปี เลี้ยงแกะก็ทำบัตรให้

หลังจากนั้น พ่อแม่ของช่อก็ไปย้ายไปทำงานแกะกึ่งที่จังหวัดระยอง โดยจ้างรถรับจ้างขนของไป 1,500 บาท ช่ออายุประมาณ 18 ปี ก็ทำงานที่เลี้ยงกึ่งกับพ่อแม่ ได้ค่าจ้างวันละ 210 บาท ทำงานตั้งแต่ 20.00 – 05.00 น. ทำงานทุกวัน ไม่มีวันหยุด ช่อทำงานได้ประมาณ 1 ปี รายได้ทั้งหมดก็จะให้แม่ เพราะว่าต้องจ่ายค่าเช่าห้อง เดือนละ 1,700 บาท (รวมค่าน้ำ – ไฟ) และสาเหตุที่ออกจากงานที่ระยอง เพราะหัวหน้าบอกว่ากึ่งน้อย ต้องหยุดงานประมาณ 2 อาทิตย์ เลยคิดว่าไม่ทำแล้ว ก็กลับมาทำงานที่เดิมที่จังหวัดชลบุรี แต่เพราะเลี้ยงแกะจากที่เคยจ้างรายเหมา ก็จ้างแบบรายวัน ซึ่งจะได้เงินน้อย แม่ของช่อก็เลยลาออก และกลับไปทำงานที่เลี้ยงเดิมที่จังหวัดระยอง แต่เพราะว่าที่เลี้ยงไม่รับคนงานผู้ชาย ก็จะทำให้รายได้ไม่พอ ก็ไปทำงานที่โรงไม้ ทำงานตั้งแต่ 18.00 – 06.00 น. เพราะว่าไม่มีบัตร ได้ค่าจ้างวันละ 240 บาท ช่ออยู่ที่ระยองประมาณ 2 เดือน น้องชายของแม่อยู่ที่ชลบุรีชวนไปทำงานที่โรงไม้ที่จ.ชลบุรี เพราะว่ากลัวตำรวจมาจับ เพราะว่าเคยมีบัตร ช่อก็เลยไปทำงานกับแม่ที่โรงไม้ ได้ค่าจ้างวันละ 140 บาท ทำงาน 8.00 – 17.00 น. แต่เพราะไม่มีบัตรและงานหนักก็เลยพอมีกินชวนไปทำงานที่ฟาร์มหมู ก็เลยไปทำ แต่ว่างงานหนักก็เลยออกมา ไปทำงานอยู่ไม่ถึง 5 วันก็ออก

หลังจากนั้นช่อก็มาทำงานที่กรุงเทพฯ โดยแฟนเก่าของช่อรู้จักกับนายหน้า นายหน้าเลยหางานที่โรงงานทำกางเกงกีฬา ได้เงินเดือน 3,500 บาท โดยเสียค่านายหน้าคนละ 500 บาท โดยเจ้าของโรงงานไม่ได้บอกว่าให้ทำงานกี่ชั่วโมง คนงานคนอื่นทำงานรายวันส่วนใหญ่เป็นคนไทย แต่ช่อไม่รู้ ก็เลยทำงาน 24 ชั่วโมง เพราะว่าพักอยู่บ้านเลี้ยงแกะ กินอยู่กับเลี้ยงแกะ ทำงานได้ประมาณเดือนเดียวก็ออก ก็บอกเลี้ยงแกะว่าทำงานไม่ไหว จะกลับบ้าน ก็เลยนั่งรถตู้มาหาแม่ที่จังหวัดชลบุรี แม่ก็หางานให้ ช่อก็เลยทำงานที่ร้านขายกล้วยเดี่ยว ได้ค่าจ้างเดือนละ 4,000 บาท อยู่กินที่บ้านเลี้ยงแกะ ทำงานได้ประมาณ 1 ปี ก็เลยกลับไปอยู่บ้านที่พม่าประมาณ 2 เดือน ก็กลับมาที่สมุทรสาครเลย มาทำงานที่เลี้ยงปลากับป้า เพราะว่าไม่มีบัตร ทำงานที่เลี้ยงปลาได้ประมาณ 1 ปี ทำงานตั้งแต่ประมาณ 05.00 – 17.00 น. แล้วแต่ช่วงที่มีปลามากหรือน้อย ได้เงินประมาณ 4,000 บาทมากที่สุด โดยเงินออก โดยช่วยป้าจ่ายค่าห้องเดือนละ 1,500 บาท เพราะว่าไม่มีบัตร แม่เลยไม่อยากให้เดินทางบ่อยๆ เดี่ยวโดนตำรวจจับ ที่เลี้ยงปลาส่วนใหญ่เป็นคนมอญ ที่เลี้ยงปลาเป็นงานแบบเหมา ถ้ามีปลาก็ทำ ถ้าไม่มีปลาก็ไม่ทำ ทำงานที่เลี้ยงปลาได้ประมาณ 1 ปี แล้วพอพ่อแม่กลับมาจากจังหวัดสุราษฎร์ธานี มาอยู่ที่สมุทรสาครด้วยกัน ช่อก็ย้ายมาอยู่กับแม่ โดยพ่อแม่ทำงานแกะกึ่ง ส่วนช่อทำงานที่เลี้ยงปลา ปันจักรยานไปทำงานทุกวัน แม่ก็สมัครงานที่เลี้ยงกึ่งให้ เสียเงินไป 2,000 บาท เพราะว่าพ่อไม่ชอบให้

ทำงานที่ล้างปลา เพราะว่าเหมีน อันตราย ได้เงินน้อย ทำงานหนัก

ดังนั้นปัจจุบันชอ้ก็ทำงานที่ล้างกุ้ง ทำงานได้ประมาณ 1,500 – 5,000 บาท เงินออกทุก 10 วัน ทำงานตั้งแต่ 06.00 – 17.00 น. เสียค่าบัตรไป 5,500 บาท แต่ว่าช่วงนี้ (ณ วันสัมภาษณ์) เป็นช่วงที่กุ้งน้อย ก็เลยรายได้ไม่ดี รายได้ทั้งหมดชอ้จะให้แม่เก็บ และแม่จะให้ค่าขนมครั้งละ 200 บาท/รอบ การจ่ายเงิน ชอ้บอกว่างานแกะกุ้งกับล้างปลา แม้ว่าจะได้ค่าจ้างใกล้เคียงกัน แต่เพราะว่าแกะกุ้งงานสบายกว่า ไม่ต้องเสี่ยงกับสภาพแวดล้อมที่ทำงานไม่ดี อันตราย แล้วงานแกะกุ้งก็ทำง่ายกว่า และชอ้ก็ไม่คิดว่าชอ้จะย้ายไปอยู่ที่จังหวัดอื่น เพราะว่าไม่อยากแยกจากแม่ แต่ถ้าแม่ย้ายไปไหนก็จะไปกับแม่ ตอนนี้อย่างไม่คิดเรื่องครอบครัว อยากทำงาน หาเงินสร้างบ้านให้แม่ก่อน

กรณีศึกษาที่ 18

นายโฆว อายุ 16 ปี เกิดที่เมืองเมะล่าย รัฐมอญ ประเทศพม่า ก่อนมาประเทศไทยโฆวได้เรียนหนังสือจนจบชั้น 1 จากนั้นก็บวชเป็นเณรอยู่ไม่นาน แล้วจึงย้ายเข้ามาอยู่ประเทศไทยตอนอายุ 9 ปีพร้อมกับแม่

แม่ของโฆวมาทำงานที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาครก่อนได้ไม่ถึงปี ยายของโฆวก็เสียชีวิต แม่ของโฆวจึงต้องกลับไปงานศพแม่ที่ประเทศพม่า แล้วพอมแม่กลับมาสมุทรสาครอีกครั้ง โฆวจึงขอตามแม่มาด้วย โดยมีนายหน้าเป็นคนพาма ครั้งแรกนายหน้าพามาทางด่านจังหวัดระนอง ระหว่างนั่งรถมาที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร โฆวกับพี่ที่ถูกจับที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แม่ของโฆวถูกขังไว้ประมาณ 1 เดือน ส่วนโฆวถูกขังไว้ประมาณ 8 วัน เจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองจึงส่งโฆวและพี่กลับที่ด่านอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เพราะว่าโฆวร้องไห้ ร้องโวยวายตลอด จากนั้นโฆวและพี่ก็จ้างนายหน้าที่อำเภอแม่สอดให้พามาอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาครอีกครั้ง โดยครั้งแรกค่านายหน้าพามาประเทศไทยของโฆวและพี่ 12,000 บาท และค่านายหน้าครั้งที่สองก็ 12,000 บาท ซึ่งแม่ของโฆวไม่สามารถจ่ายเป็นก้อนได้ ต้องทยอยๆจ่ายให้นายหน้าที่ละรอบของเงินค่าแรงที่ออก

พอโฆวมาถึงอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาครประมาณ 1 อาทิตย์ พี่เขยก็มารับไปอยู่ที่กรุงเทพฯ แถวๆสนามบินกับพี่สาว เพราะว่าตอนนั้นแม่ยังติดคดีหลบหนีเข้าเมืองอยู่ในห้องขัง ไม่มีคนดูแลโฆวเลยต้องไปอยู่กับพี่ก่อน เพราะโฆวเป็นลูกคนเล็กในจำนวนพี่น้อง 4 คน พี่ของโฆวทำงานขายของ ขับรถขายของไปตามที่ต่างๆ โฆวอยู่กรุงเทพฯได้ประมาณเดือนหนึ่งก็กลับมาอยู่ที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร เพราะว่าแม่ออกจากคุกแล้ว

พอกลับมาอยู่ที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร โฆวและครอบครัวอาศัยอยู่ในย่านชุมชนเกาะสมุทร แม่ของโฆวทำงานแกะกุ้ง ส่วนโฆวเพราะยังเด็กก็เลยไม่ต้องทำงาน จนกระทั่งโฆวอายุ

12 ปี ก็เริ่มทำงานช่วยแม่แกะกุ้งแบบรายเหมา ใช้เบอร์เดียวกับแม่ ช่วงแรกๆที่ทำงาน โขวยังแกะกุ้งไม่ค่อยเป็น ทำงานได้ช้า จึงช่วยแม่เพิ่มรายได้ไม่มากนัก แต่ทุกวันนี้ก็แกะได้ดีขึ้น ไม่ช้าไม่เร็ว แบบธรรมดา และโขวก็ยังทำงานแกะกุ้งที่ดั้งเดิม ใช้เบอร์เดียวกับแม่อยู่ เพราะว่าสงสารแม่ที่ต้องยกกุ้งไปซัง ยกน้ำแข็ง ซึ่งงานมันหนัก โขวไม่อยากให้แม่ต้องทำงานหนักมาก ก็เลยไม่แยกเบอร์กับแม่ งานที่ล้างกุ้งที่โขวต้องทำคือ ผ่าหลัง, หักหัว, iveau เป็นต้น จะเลือกทำอย่างใดอย่างหนึ่ง แล้วให้แม่ทำที่เหลือไม่ได้ โขวและแม่ทำงานด้วยกันได้ค่าแกะกุ้งวันละประมาณ 300 – 400 บาทขึ้นอยู่กับจำนวนกุ้ง เงินค่าจ้างจะออกทุก 7 วัน ซึ่งถ้าเป็นช่วงกุ้งเยอะ โขวและแม่ก็จะได้ค่าจ้างครั้งละประมาณ 3,000 บาท แต่ถ้าเป็นช่วงกุ้งน้อยก็จะประมาณ 2,000 บาท โดยโขวไปทำงานสายกว่าแม่ ตอนยังเด็กโขวจะไปทำงานตอน 08.00 น. แต่ตอนนี้ไปทำงาน 06.00 น. และทำจนกุ้งหมด ซึ่งถ้าเป็นช่วงกุ้งน้อยก็เลิกงานประมาณ 17.00 น. แต่ถ้าเป็นช่วงกุ้งเยอะอาจจะทำงานถึงประมาณ 21.00 น. โขวทำงานทุกวัน หยุดวันอาทิตย์ หรือว่าถ้าอยากหยุดงานเองก็ได้ โดยไม่ต้องบอกนายจ้างล่วงหน้า แต่ว่าก็จะไม่ได้ค่าแรงในวันนั้นไป ซึ่งค่าแรงที่ได้แม่จะเป็นคนเก็บไว้ทั้งหมด สำหรับเป็นค่าใช้จ่ายในครอบครัว แล้วแม่จะให้โขวไว้เป็นค่าขนมครั้งประมาณ 100 – 200 บาท (ต่อรอบเงินที่ออก) ค่าเช่าห้องรวมค่าน้ำ – ไฟแล้วเดือนละประมาณ 2,400 บาท อยู่กัน 4 คน ซึ่งทุกคนจะช่วยกันทำงานและจ่ายค่าห้อง ในสิ่งที่โขวทำงานอยู่ มีทั้งคนมอญและคนพม่าทำงานอยู่ แต่คนมอญจะมีเยอะกว่า ส่วนคนไทยก็จะเป็นเสมียน แม้ว่าโขวจะยังเด็ก แต่ก็ไม่ได้โดนผู้ใหญ่แกล้ง ไม่เคยทะเลาะกับเสมียนรุนแรง บางครั้งถ้าโดนตำหนิในสิ่งที่โขวไม่ได้ทำผิด โขวก็จะเถียง แต่ถ้าโขวผิดจริง หรือว่าชนมากๆและโดนดุ โขวก็จะไม่ตอบโต้ และเพราะว่าโขวพูดภาษาไทยเก่ง ได้เรียนหนังสือ บางครั้งก็มีผู้ใหญ่ขอให้โขวช่วยพูดแปลภาษาไทยให้ แม้ว่าที่ล้งจะมีล่ามอยู่แล้วก็ตาม ซึ่งทำให้โขวรู้สึกภูมิใจในตัวเองมากที่ได้ใช้สิ่งที่เรียนมาให้เป็นประโยชน์

โขวเคยไปเรียนหนังสือที่องค์กรพัฒนาเอกชนแห่งหนึ่งจัดขึ้น เพราะมีเพื่อนที่อยู่ละแวกที่พักมาชวน ตอนนั้นน่าจะอายุประมาณ 10 ปี เพราะเพิ่งมาอยู่ที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาครได้ไม่นาน โดยช่วงแรกจะเป็นการเรียนเฉพาะวันเสาร์ จากนั้นทางองค์กรก็ปรับให้มีการเรียนการสอนทุกวันจันทร์ – ศุกร์ โขวเรียนอยู่ประมาณ 7 เดือน จากนั้นก็เรียนเฉพาะวันอาทิตย์ วันจันทร์ – เสาร์ก็ช่วยแม่ทำงาน

โขวมีใบอนุญาตทำงาน (ทำรอบล่าสุดที่รัฐบาลไทยเปิดให้ทำ) เสียค่าทำบัตรไป 5,000 บาท และเพิ่งต่ออายุบัตรไป เสียค่าต่ออายุ 4,300 บาท แม้ว่าโขวจะเพิ่งมีใบอนุญาตทำงาน ทั้งๆที่ทำงานมาหลายปีแล้ว แต่โขวก็ไม่เคยโดนตำรวจจับ เพราะว่าเจ้าของล้งกุ้งสามารถตกลงกับตำรวจได้ เช่น เจ้าของล้งก็จะบอกว่าโขวยังเด็ก และก็เพิ่งมาช่วยแม่ทำงานหลังเลิกเรียน ตำรวจก็เลยไม่จับ และบางครั้งถ้าจะมีตำรวจมาตรวจล้ง โขวก็จะวิ่งไปหลบก่อน เพราะถ้าโดนตำรวจจับก็ต้องเสีย

เงิน โขวอยากจะเปลี่ยนไปทำงานที่ล้งอื่นหรืองานอย่างอื่นเหมือนกัน แต่แม่ไม่อนุญาต จึงต้องช่วยแม่ทำงานแกะกึ่งที่ล้งเดิมนี้ไปก่อน และถ้าเลือกได้ โขวก็ไม่อยากทำงานแกะกึ่ง งานโรงงาน หรืองานก่อสร้าง แต่โขวอยากทำงานกับองค์กรที่โขวเคยไปเรียนหนังสือด้วย เพราะว่าทำให้โขวมีความรู้ โขวอยากมีความรู้มากๆ จะได้ทำงานที่เป็นประโยชน์กับคนอื่นด้วย และโขวยังฝันว่าอยากเป็นช่างซ่อมรถมอเตอร์ไซด์ เพราะว่าป็นอาชีพที่เป็นประโยชน์ในอนาคต

โขวคิดว่าจะอยู่ที่ประเทศไทยอีกนาน เพราะว่าอยู่ที่ประเทศไทยสะดวกสบายมากกว่า ที่บ้านที่พ่ายังเป็นบ้านนอกอยู่ ส่วนที่บ้านที่ประเทศพม่า นั้น ถ้ามีเงินพอก็ค่อยกลับไปเที่ยว เพราะตั้งแต่มาอยู่ที่ประเทศไทยโขวยังไม่ได้กลับบ้านเลย ถึงแม้ว่าแม่จะชวนกลับไปอยู่บ้าน โขวก็คิดว่าคงจะกลับไปแค่ไม่นาน แล้วก็กลับมาที่ประเทศไทยอีก โขวอยากไปอยู่ที่จังหวัดอื่นบ้าง ถ้าแม่อนุญาตให้ไป เพราะถ้าไปไหนไกลๆต้องขออนุญาตแม่ก่อน แต่ถ้าไปใกล้ละแวกบ้านก็ไม่ต้องขอก็ได้ เพราะว่าโขวโตแล้ว ดูแลตัวเองได้

กรณีศึกษาที่ 19

นางแหวน อายุ 15 ปี เกิดที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร ขณะที่พ่อแม่มาจากเมืองเมะลาลัย รัฐมอญ ประเทศพม่า เพราะว่าที่บ้านในรัฐมอญไม่มีงาน ไม่มีที่ดินทำกิน ทำให้พ่อแม่ของแหวนตัดสินใจเข้ามาทำงานที่ประเทศไทย และแหวนเคยไปเที่ยวบ้านที่ประเทศพม่าตอนอายุประมาณ 3 ขวบ โดยครั้งนั้นจะอยู่บ้านประมาณ 5 – 6 เดือน ก็กลับมาอยู่บ้านที่ประเทศพม่า

แหวนเป็นลูกสาวคนเดียว พ่อแม่ทำงานแกะกึ่งที่ล้งแห่งหนึ่งในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร จนกระทั่งแหวนอายุประมาณ 7 ปี ก็มีเพื่อนมาชวนไปเรียนที่ศูนย์การเรียนรู้วัดบางหญ้าแพรก แหวนเรียนอยู่ที่ศูนย์วัดบางหญ้าแพรกอยู่ประมาณ 2 ปี ซึ่งพ่อแม่ต้องจ่ายค่ารถรับส่งเดือนละ 300 บาท หลังจากนั้นแหวนก็ย้ายตามเพื่อนมาเรียนที่โรงเรียนซึ่งจัดขึ้นโดยองค์กรพัฒนาเอกชนแห่งหนึ่ง โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใดๆ เรียนทุกวันจันทร์ – ศุกร์ แหวนเรียนอยู่ประมาณ 3 ปี ทางองค์กรก็ผลักดันให้เด็กต่างด้าวได้เรียนในโรงเรียนไทย แหวนจึงได้เข้าไปเรียนที่โรงเรียนวัดศิริมงคล แม้ว่าตอนที่เข้าไปเรียนแหวนจะอายุ 12 ปีแล้ว แต่แหวนก็สามารถสอบผ่านจนไปเรียนในชั้นป. 3 ได้

แหวนเข้าเรียนในโรงเรียนวัดศิริมงคลได้ไม่ถึงปี ก็ต้องลาออกมาทำงาน เพื่อช่วยพ่อแม่ใช้หนี้ เพราะว่าพ่อของแหวนไปยืมเงินมาให้เพื่อน 50,000 บาท แต่เพื่อนก็หนีหนี้ พ่อของแหวนก็เลยต้องใช้หนี้แทน แหวนได้มาทำงานเป็นครูพี่เลี้ยงเด็กและล้างให้กับองค์กรพัฒนาเอกชนที่แหวนเคยเรียนหนังสือ เพราะว่าทางองค์กรได้พัฒนาโครงการเรียนร่วมของเด็กต่างด้าวในโรงเรียนไทย แหวนจึงได้มาเป็นครูพี่เลี้ยงให้เด็กๆที่โรงเรียนวัดกำแพง โดยทำงานตั้งแต่เวลา 07.00 – 15.00 น.

ได้เงินเดือนละ 4,000 บาท แหวนทำงานที่เป็นครูที่เลี้ยงได้ไม่ถึงปี ก็ลาออกมาแต่งงานกับแฟนหนุ่มชาวมอญที่คบกันมาประมาณ 1 ปี

แหวนเพิ่งแต่งงานได้ประมาณ 4 เดือน แล้วก็มาทำงานที่โรงงานตุ๊กตาที่น้ำท่าอยู่ จึงไม่ต้องเสียค่าสมัครเข้าทำงาน และสามีของแหวนก็ลาออกจากงานแกะกึ่งมาทำงานที่โรงงานเดียวกัน แต่คนละแผนก โดยแหวนได้ค่าจ้างวันละ 200 บาท ค่าล่วงเวลาชั่วโมงละ 38 บาท ทำงานทุกวัน หยุดวันอาทิตย์ โดยค่าจ้างจะออกทุก 15 วัน ทำงานตั้งแต่เวลา 08.00 – 17.00 น. ถ้ามีโอที ก็จะทำงานถึง 20.00 น. แหวนจะได้ค่าจ้าง (รวมค่าโอทีแล้ว) ประมาณครั้งละ 4,000 บาท ซึ่งรายได้เดือนหนึ่งของแหวนและสามีประมาณ 10,000 บาท แต่แหวนและสามีต้องช่วยแม่จ่ายค่าเช่าห้อง (รวมค่าน้ำ – ไฟ) 1,200 บาท แหวนและสามีจ่าย 600 บาท และเงินที่แหวนและสามีทำงานได้ จะให้แม่เก็บไว้ และแม่จะให้ค่าขนมครั้งละ 500 บาท (ตามรอบเงินที่ออก)

แหวนมีใบอนุญาตทำงาน เพราะเจ้าของโรงงานจัดหานายหน้ามาให้ โดยแหวนจะต้องจ่ายค่าทำบัตร 4,500 บาท ซึ่งนายจ้างจะค่อยๆ หักเงินจากเงินค่าจ้างที่แหวนได้รับ สำหรับเพื่อนร่วมงานของแหวนนั้น ส่วนใหญ่เป็นคนไทย คนมอญมีเพียงไม่กี่คน แต่แหวนก็ไม่เคยมีปัญหาเกี่ยวกับเพื่อนร่วมงาน แม้ว่าอายุจะน้อยกว่า และแหวนก็ไม่เคยโดนหัวหน้าตำหนิเลย เพราะว่าตั้งใจทำงาน แต่ต่างคนก็ต่างทำงาน มีคุยกันบ้าง หยอกล้อกันบ้าง หัวหน้าและเจ้านายก็ใจดี ไม่เคยโกงเงินลูกน้อง ส่วนแฟนของแหวนทำงานแผนกยกของ แต่ก็ไม่มีปัญหาเกี่ยวกับเพื่อนร่วมงานคนอื่นๆ เหมือนกัน ทำให้แหวนและสามียังไม่คิดที่จะย้ายไปทำงานที่อื่นด้วย

แหวนไม่คิดที่จะกลับไปอยู่ประเทศพม่า เพราะว่าเกิดที่ประเทศไทย ถึงไม่มีบัตรประชาชน แต่ก็มีใบเกิด และแม่พ่อของแหวนจะเป็นชาวพม่า แม่เป็นชาวมอญ แต่ส่วนใหญ่แหวนใช้ภาษาไทยได้ดีมากกว่าภาษามอญและภาษาพม่า แหวนคิดว่าอยู่ที่ประเทศไทยไม่ลำบากเหมือนอยู่ที่ประเทศพม่า มีงานให้ทำ และแหวนเคยทำงานเป็นล่ามให้องค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงานด้านสิทธิ ความรู้ เรื่องสิทธิที่มีทำให้แหวนไม่กลัวตำรวจ และมั่นใจที่จะอยู่ในประเทศไทย นอกจากนี้แหวนก็ไม่คิดที่จะย้ายไปอยู่ที่อื่น เพราะว่าไม่อยากอยู่ห่างจากครอบครัว ไม่อยากอยู่ห่างจากพ่อแม่ สามีของแหวนก็คิดเหมือนกัน เพราะว่าพ่อแม่เสียชีวิตแล้วทั้งคู่ พ่อแม่ของแหวนจึงเป็นเหมือนญาติผู้ใหญ่ แต่ถ้าพ่อแม่ของแหวนย้ายไปอยู่ที่อื่น แหวนและสามีก็จะย้ายไปด้วย ตอนนี้แหวนและสามีก็กำลังทำงานเก็บเงินเพื่อทำพาสปอร์ต คนละ 5,200 บาท เพราะอยากทำงานและเดินทางไปเที่ยวที่ต่างๆ ได้สะดวกมากขึ้น และยังไม่มีความคิดที่จะมีลูก เพราะว่าเพิ่งแต่งงาน อยากทำงานเก็บเงินให้พร้อมมากกว่านี้ก่อน

กรณีศึกษาที่ 20

น.ส. ดาว อายุ 17 ปี ชาวมอญ เกิดที่เมืองเมะล่าย รัฐมอญ ประเทศพม่า และเดินทางเข้ามาประเทศไทยตอนอายุประมาณ 11 ปี พร้อมกับแม่ โดยมีนายหน้าพามาทางด่านเจดีย์สามองค์ แม่ต้องเสียค่านายหน้า 17,000 บาท คือ เด็ก 5,000 บาท ผู้ใหญ่ 12,000 บาท ส่วนพ่อทำงานอยู่ที่จังหวัดระนอง น้ำของดาวทำงานอยู่ที่อำเภอเมือง จังหวัดสุทรสาครก่อน น้ำจึงชวนแม่ของดาวมาอยู่ด้วย และจ่ายเงินค่านายหน้าในการเดินทางให้ก่อน แล้วแม่ของดาวจึงค่อยๆทยอยจ่ายคืนน้ำ

ดาว ได้เรียนหนังสือจนชั้น 4 จากโรงเรียนในประเทศพม่า และที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร ดาวได้เรียนวันอาทิตย์ ซึ่งจัดโดยองค์กรพัฒนาเอกชนแห่งหนึ่ง ตอนอายุประมาณ 13 ปี โดยมีเพื่อนๆที่อยู่ในละแวกที่พักมาชวนไปเรียน ส่วนวันจันทร์ – เสาร์ ก็ทำงานแกะกึ่ง

ดาวช่วยแม่ทำงานแกะกึ่งที่ล้งแห่งหนึ่งในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร โดยใช้เบอร์เดียวกับแม่อยู่ประมาณ 2 – 3 วันก็แยกเบอร์ ล้งกึ่งจ่ายเงินค่าแกะกึ่งให้ดาวทุก 7 วัน ซึ่งดาวทำงานได้เงินประมาณ 1,000 – 2,000 บาทต่อครั้ง (กึ่งเยอะได้วันละประมาณ 300 – 350 บาท) งานแกะกึ่งที่ดาวทำคือ ตัดหัว, แกะเปลือก, ผ่าหลัง, ไขหาง เป็นต้น ดาวต้องทำทั้งหมด จะเลือกทำเฉพาะอย่างๆไม่ได้ ดาวทำงานตั้งแต่ประมาณ 06.00 น. ไปจนกว่ากึ่งจะหมดประมาณเกือบ 19.00 น. ดาวชอบแกะกึ่งตัวใหญ่ เพราะว่าแกะง่ายกว่า แม้ว่าราคาค่าจ้างจะถูกกว่ากึ่งตัวเล็กก็ตาม แล้วกึ่งตัวเล็กดาวรู้สึกทำงานหนักกว่า เพราะว่าแกะได้เต็ม 5 กก. ใช้เวลา ใช้แรงเยอะกว่ากึ่งตัวใหญ่ ดาวและคนงานไม่สามารถเลือกได้ว่าจะทำเฉพาะกึ่งเล็กหรือกึ่งใหญ่ คือมีกึ่งขนาดไหนมาก็ต้องทำ แต่ถ้าเป็นกึ่งเล็ก บางครั้งดาวก็จะออกไปพักบ่อยๆ ไปกินข้าว เพราะไม่อยากทำ และถ้าจะหยุดงานก็ไม่ต้องแจ้งล่วงหน้าก็ได้ เพราะว่าคนงานมีเบอร์ใครเบอร์มันอยู่แล้ว ดาวต้องช่วยแม่จ่ายเงินค่าห้อง (รวมค่าน้ำ – ไฟ) 2,000 บาท ซึ่งช่วงปีแรกที่ดาวและแม่มาอยู่สมุทรสาคร ห้องเช่านั้นอยู่ด้วยกันทั้งหมด 10 คน แต่ปัจจุบัน (ณ วันสัมภาษณ์) ในห้องเช่าอยู่กัน 3 คนเท่านั้น เพราะว่าคนอื่นๆกลับบ้านกันหมดแล้ว ล้งที่ดาวทำงานมีคนงานประมาณ 100 กว่าคน มีทั้งคนมอญและคนพม่า แต่ว่าคนมอญมีมากกว่า ดาวไม่เคยโดนนายจ้างหรือหัวหน้าคว่ำหรือตำหนิเลย และจะไม่หักเงิน ถึงแม้ว่าจะทำกึ่งเสียก็ตาม ดาวไม่เคยมีปัญหาเกี่ยวกับเพื่อนร่วมงาน เพราะต่างคนต่างทำงาน แต่มีบางครั้งคนงานชาวมอญมาขอให้ดาวเป็นล่ามแปลภาษาไทยให้ เพราะดาวอยู่ประเทศไทยมานานกว่า ได้เรียนหนังสือ และพูดไทยได้ เช่น จะขอลาก่อน เป็นต้น ดาวเพิ่งทำใบอนุญาตทำงาน (รอบล่าสุดที่รัฐบาลเปิดให้ทำ) ซึ่งที่ผ่านมาดาวไม่มีบัตรอะไรเลย โดยนายจ้างให้นายหน้ามาจัดการเรื่องขอใบอนุญาตทำงานให้ โดยดาวเสียเงินค่าทำบัตร 4,500 บาท และเพิ่งต่ออายุบัตรสำหรับปีนี้ไป จ่ายค่าต่อบัตร 4,500 บาท สำหรับค่าบัตรนั้นนายจ้างจะทยอยหักจากค่าแรงของดาว ครั้งละประมาณ 300 – 350 บาทต่อรอบเงินที่ออก

งานแกะกึ่งของดาวจะหยุดทุกวันอาทิตย์ และวันหยุดสำคัญๆ เช่น วันตรุษจีน วันสงกรานต์ เป็นต้น ซึ่งถ้าไม่ทำงาน ดาวก็จะพักผ่อนอยู่ที่บ้าน หรือบางครั้งถ้ามีเพื่อนมาชวนออกไปเที่ยวข้างนอก ดาวก็ต้องขออนุญาตแม่หรือน้ำก่อน ถ้าแม่หรือน้ำอนุญาตให้ไปจึงค่อยไป

ถึงแม้ว่าตอนนี้ดาวจะมีใบอนุญาตทำงานแล้ว แต่ดาวก็ยังกลัวตำรวจ กลัวว่าจะถูกจับ เพราะถ้าถูกตำรวจจับจะต้องเสียเงิน อย่างต่ำก็ 500 บาท ดาวเคยถูกตำรวจจับ 2 ครั้ง ครั้งที่หนึ่งโดนจับที่โรงงาน (จำอายุไม่ได้ แต่จำได้ว่าตอนนั้นยังเด็กอยู่) คือ ตอนนั้นตำรวจมาตรวจที่ล้งกึ่ง ทุกคนที่ล้งกึ่งถูกจับ ดาวถูกจับและถูกในเรือนจำจังหวัดสมุทรสาคร 23 วัน เพราะว่าบอกตำรวจว่าอายุ 18 ปี จึงถูกส่งไปเรือนจำ ซึ่งตอนนั้นเพื่อนบางคนบอกว่าอายุยังไม่ถึง 18 ปี แล้วตำรวจพูดว่าเด็กจะได้กลับพม่าก่อน ดาวกลัวว่าจะถูกส่งกลับพม่า ต้องแยกจากแม่ ก็เลยบอกตำรวจว่าอายุ 18 ปี หลังจากอยู่ในเรือนจำ 23 วัน หัวหน้าคนงานที่ล้งก็ไปจ่ายเงินให้ตำรวจ ดาวและคนงานคนอื่นๆ จึงถูกปล่อยตัว ส่วนครั้งที่สองนั้น ดาวกำลังเดินไปตลาดมหาชัยกับพี่ ก็โดนตำรวจสายตรวจจับ เพราะว่าไม่มีบัตร แล้วตำรวจก็พาไปอยู่ที่แห่งหนึ่งรอ ดาวเลยโทรให้น้ำช่วย น้ำมาจ่ายเงิน 2,000 บาทให้กับตำรวจ ดาวจึงถูกปล่อยตัว แล้วดาวจึงค่อยทำงานใช้หนี้

ตั้งแต่ดาวมาอยู่ที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร ดาวไม่เคยย้ายไปทำงานที่ล้งกึ่งอื่น หรือทำงานอย่างอื่นเลย แม้ว่าแม่จะอนุญาตให้ไปทำงานโรงงานหรือทำงานอื่นก็ได้ แต่ดาวไม่ยอมไป ไม่อยากทำงานอื่น ดาวคิดว่างานแกะกึ่งก็ได้อยู่แล้ว เจ้าของล้งก็ใจดี ทำแกะกึ่งได้เก็บเงินเต็มที่ แต่ถ้าแม่และน้ำย้ายไปทำงานที่อื่น ดาวก็จะไปด้วย และดาวก็ไม่คิดที่จะย้ายไปอยู่ที่จังหวัดอื่น เพราะไม่อยากไปอยู่ที่ที่ไม่มีคนรู้จัก คิดอยากกลับไปอยู่ที่บ้านที่ประเทศพม่า เพราะตั้งแต่มาอยู่ที่ประเทศไทย ยังไม่เคยได้กลับไปเยี่ยมบ้านเลย

ข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง จังหวัดภูเก็ต

กรณีศึกษาที่ 1

นาย Aung อายุ 32 ปี เป็นชาวพม่า นับถือศาสนาพุทธ ปัจจุบันทำงานก่อสร้าง ในอำเภอเกาะภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต

Aung เกิดที่เมือง Maueik เขตตะนาวศรี เรียนหนังสืออยู่ที่พม่าจนจบเกรด 2 ตอนอายุ 9 ขวบ บิดามารดาจึงให้ญาติพามาที่ภูเก็ต โดยเข้ามาทางด่านระนอง และโดยสารรถทัวร์จากระนองมายังภูเก็ต บังเอิญโดนตำรวจตรวจค้นรถทัวร์และโดนจับ และญาติต้องจ่ายให้เจ้าหน้าที่ 3,000 บาท จึงได้ปล่อยตัวมาอยู่กับบิดามารดาที่จังหวัดภูเก็ต ระหว่างนั้นได้ช่วยงานบิดามารดาที่แพปลาบ้าง จนอายุ 13 ปี Aung จึงได้เริ่มทำงานโดยญาติช่วยหาให้ เป็นงานส่งน้ำแข็งที่แพปลาแห่งหนึ่งในอำเภอเมืองภูเก็ต ได้เงินเดือน 2,000 บาท ทำงานตั้งแต่ 06:00 – 17:00น. Aung ทำงานส่งน้ำแข็งได้ 3 ปีจึงลาออก ซึ่ง Aung บอกว่า เวลาทำงานมากกว่าปกติ พักไม่ตรงเวลา เนื่องจากตนเองเป็นเด็กจึงถูกนายจ้างดูค่าเป็นประจำ

เพื่อนได้ช่วย Aung หางานใหม่ได้ ขณะนั้น Aung อายุได้ 16 ปี เป็นงานในโรงงานทำน้ำส้ม (แบบดื่ม) ในอำเภอเมืองภูเก็ต ได้เงินเดือนเพิ่มเป็นเดือนละ 4,000 บาท ทำงานตั้งแต่ 05:00-16:00น. แม้จะเป็นงานที่มีเวลาพักตรงเวลาแต่เนื่องจาก Aung เป็นพม่าคนเดียวที่ทำงานในโรงงานนี้ เพื่อนร่วมงานเป็นคนไทยหมด Aung จึงถูกกลั่นแกล้งให้ทำงานหนักกว่า โดนรังแก และเอาเปรียบตลอดเวลา เงินเดือนก็ไม่ขึ้น แต่ Aung ก็ทำงานนี้อยู่ถึง 4 ปี

Aung เปลี่ยนงานใหม่ตอนอายุ 20 ปี โดยไปเห็นประกาศรับสมัครคนงานก่อสร้างเป็นช่างไฟฟ้า ในพื้นที่ก่อสร้างแห่งหนึ่งในอำเภอเมืองภูเก็ต Aung เลยไปสมัครงานได้ค่าจ้างวันละ 190 บาท โดยทำงานตั้งแต่ 08:00-18:00น. แม้จะได้ค่าจ้างดี แต่ขึ้นอยู่กับงานว่ามีหรือไม่มี บางครั้งวันที่ทำงานมีน้อย ไม่ต่อเนื่อง จึงทำให้รายได้ไม่สม่ำเสมอ Aung แต่งงานตอนอายุ 22 ปี ทำให้ต้องหางานที่มีรายได้ที่ดีกว่าเดิม อย่างไรก็ตาม Aung ทำงานนี้อยู่ถึง 5 ปี จนอายุ 25 ปี จึงลาออก มาทำงานส่งของในโครงการก่อสร้างที่เพื่อนช่วยหาให้ ในหมู่บ้านเคหะในอำเภอเมืองภูเก็ต โดยได้ค่าจ้างวันละ 200 บาท ทำงานตั้งแต่ 08:00-17:00น. โดยทำงานนี้อยู่ได้เพียง 1 ปี จึงลาออกมาทำงานเป็นกรรมกรก่อสร้างบริเวณอ่าวกมลา ในอำเภอเกาะภูเก็ต ได้ค่าจ้างวันละ 250 บาท ทำงานตั้งแต่ 08:00-17:00น. ซึ่งเป็นงานที่ทำงานปัจจุบัน โดยทำมาแล้ว 6 ปี โดยหัวหน้างานช่วยทำใบอนุญาตทำงานให้

เสียค่าใช้จ่าย 6,000 บาท แล้วหักเงินเดือนละ 500 บาท

Aung พอใจชีวิตที่ภูเก็ต อยากอยู่ที่นี่และทำงานก่อสร้างไปเรื่อยๆ เพราะได้อยู่กับบิดามารดา ถ้ามีลูกก็จะให้อยู่เมืองไทยไม่ส่งไปอยู่ที่พม่า Aung ตั้งใจทำงานเก็บเงิน อยู่ที่นี่รู้จักคนมาก มีปัญหาที่มีคนช่วย แต่อาจจะกลับไปเยี่ยมญาติที่พม่าบ้าง

กรณีศึกษาที่ 2

นางสาว Me Thet อายุ 17 ปี เป็นชาวทวาย นับถือศาสนาพุทธ เกิดที่เมือง Laung Lon เขตตะนาวศรี

Me Thet เรียนหนังสือที่พม่าจนจบเกรด 3 ตอนอายุ 10 ปี บิดาให้นายหน้าพามาที่ภูเก็ตโดยเข้ามาทางด่านระนอง โดยเสียค่านายหน้าไป 5,500 บาท ซึ่งบิดาบอกว่าคุ้มเพราะมีลูกสาวเพียงคนเดียว แต่กว่าที่ Me Thet จะเดินทางมายังภูเก็ตได้ต้องรออยู่ที่ระนองถึง 3 วัน Me Thet มาอยู่กับบิดามารดาที่ช่วยทำงานบ้าน จนอายุ 15 ปี บิดามารดาบอกว่าโตแล้ว เพื่อนจึงช่วยหางานให้ เป็นงานเสริฟล้างจาน ในร้านขายข้าวมันไก่ในตลาดแห่งหนึ่งในอำเภอเมืองภูเก็ต ได้ค่าจ้างเดือนละ 5,000 บาท โดยทำงานตั้งแต่ 06:00-17:00น. แต่ Me Thet ก็สบายใจเพราะไม่ต้องทำงานกลางคืน จะได้อยู่กับบิดามารดา Me Thet ทำงานนี้ได้เพียง 1 ปี จึงลาออก เพราะโดนเพื่อนร่วมงาน (ที่เป็นคนไทย) รังแก ใช้ทำงานแทน Me Thet จึงขอให้พี่ชายช่วยหางานให้ ได้งานเสริฟล้างจานในร้านก๋วยเตี๋ยวบนเขารัง ในอำเภอเมืองภูเก็ต ได้เงินเดือนเพิ่มเป็น 7,000 บาท แต่ต้องทำงานตั้งแต่ 16:00-07:00น. การทำงานกลางคืนทำให้ Me Thet ไม่ค่อยชอบงานนี้เพราะพักผ่อนไม่เพียงพอ นอกจากนี้เวลาเสริฟอาหารผิดโต๊ะโดนนายจ้างดุคำ แต่ Me Thet ก็ทนทำงานนี้อยู่ได้เกือบปี จึงขอให้พี่ชายหางานให้ใหม่ Me Thet เริ่มงานใหม่ตอนอายุ 17 ปี ซึ่งเป็นงานที่ทำอยู่ปัจจุบันนี้ เป็นงานขายโรตีสายไหม ในร้านในอำเภอเมืองภูเก็ต ได้เงินเดือน 6,000 บาท ทำงานตั้งแต่ 04:00-12:00น. ซึ่ง Me Thet ก็พอใจในงานปัจจุบัน เพราะไม่ต้องทำตอนกลางคืน Me Thet มาอยู่เมืองไทยนานแล้ว แต่ Me Thet พูดภาษาไทยไม่ได้ แต่ฟังรู้เรื่อง ตอนอายุ 17 ปี บิดาให้นายหน้าช่วยทำใบอนุญาตทำงานให้ โดยเสียค่าใช้จ่าย 5,000 บาท Me Thet ตั้งใจอยู่ที่ภูเก็ตต่อไปเพราะครอบครัวอยู่ที่นี่ และไม่อยากจะไปทำงานที่อื่น เพราะตัวเองพูดภาษาไทยไม่ได้ แต่ก็ไม่อยากกลับไปอยู่ที่พม่า เพราะอยู่ที่เมืองไทยสะดวกสบายกว่า

กรณีศึกษาที่ 3

นาง Nong ชาวมอญ อายุ 20 ปี นับถือศาสนาพุทธ เกิดที่เมืองมะละแหม่ง รัฐมอญ บิดามารดาอพยพมาอยู่เมืองไทยก่อนให้ Nong อยู่กับตายายที่พม่า เรียนหนังสือจนจบเกรด 2 ตอนอายุ

9 ปี บิดาจึงให้นายหน้าพามาที่ภูเก็ตรับมาทางด่านระนอง เสียค่านายหน้า 13,000 บาท Nong มาอยู่กับบิดามารดาที่ภูเก็ตร ช่วยทำงานบ้านบ้าง จนอายุได้ 13 ปี บิดามารดาช่วยหางานทำความสะอาดคนเรือที่แพแห่งหนึ่งที่เกาะสีเฮอร์ ตำบลรัชฎา อำเภอเมืองภูเก็ต ได้ค่าแรงวันละ 140 บาท ทำงานตั้งแต่ 08:00-17:00น. Nong ทำงานที่นี้จนได้ค่าแรงเพิ่มเป็นวันละ 180 บาท ตอนอายุ 17 และเจ้าของแพขอใบอนุญาตทำงานให้ (5,000 บาท) โดยหักจากค่าแรงไปเรื่อยๆ Nong แต่งงานกับสามีที่เป็นชาวประมงตอนอายุ 18 และมีลูกสาว 1 คน แต่ตอนท้องโดนลดค่าแรงเหลือเพียง 140 บาท ปัจจุบัน Nong หยุดทำงานชั่วคราวเนื่องจากคลอดลูก แต่เลี้ยงลูกเพียง 3 เดือน แล้วจะกลับไปทำงานเหมือนเดิม ส่วนลูกจะให้มารดาช่วยเลี้ยงเพราะปัจจุบันก็อาศัยอยู่บ้านเดียวกับบิดามารดาเป็นครอบครัวใหญ่ Nong พอใจชีวิตที่ภูเก็ตร อยากอยู่ไปเรื่อยๆ หากลูกโตจะส่งไปเรียนหนังสือที่พม่าแล้วไปรับกลับมาอยู่ที่นี้ด้วยกัน อยู่ภูเก็ตรสบาย ตอนคลอดก็ไปโรงพยาบาล ดึกว่าที่พม่ามาก เพื่อนก็มาก อยู่มาก็ไม่มีปัญหาอะไร Nong พูดภาษาไทยได้ อยากอยู่ที่นี้มากกว่าไปอยู่ที่พม่า เพราะสะดวกสบายกว่า

กรณีศึกษาที่ 4

นาย Oo ชาวพม่า อายุ 23 ปี เกิดที่เมืองมะละแหม่ง รัฐมอญ ปัจจุบันโสด นับถือศาสนาพุทธ Oo อายุได้ 2 ปี บิดามารดาจึงพาอพยพโยกย้ายมาอยู่ที่ภูเก็ตร โดยให้นายหน้าพามา เสียค่าใช้จ่ายคนละ 3,500 บาท เข้ามาทางด่านระนอง โดยบิดาเป็นชาวประมง มารดาเป็นแม่บ้าน พอ Oo อายุได้ 7 ปี บิดามารดาส่งกลับไปเรียนหนังสือที่พม่าจนจบเกรด 5 แล้ว Oo ไม่อยากเรียน เพราะคิดถึงบิดามารดา จึงให้นายหน้าพากลับมาอีกครั้งตอนอายุ 13 ปี เสียค่านายหน้าเท่าเดิม 3,500 บาท

Oo เริ่มทำงานตอนอายุ 16 ปี โดยญาติช่วยหาให้เป็นกรรมกรก่อสร้างที่ตำบลราไวย์ อำเภอเมืองภูเก็ต ได้ค่าแรงวันละ 160 บาท ทำงานตั้งแต่ 07:30-17:30น. Oo ทำงานนี้มาเกือบปี แต่นายจ้างจ่ายค่าแรงให้ไม่ครบ ญาติจึงหางานใหม่ให้ทำ ได้งานก่อสร้างที่ตำบลป่าตอง อำเภอกะทู้ ได้ค่าแรงวันละ 170 บาท ทำงานตั้งแต่ 07:30-17:30น. แต่ Oo ก็โดนนายจ้างโกงค่าแรง ญาติคนเดิมก็หางานก่อสร้างให้ใหม่ อยู่ที่ตำบลวิชิต อำเภอเมืองภูเก็ต ได้ค่าแรงวันละ 185 บาท ทำงานตั้งแต่ 07:30-17:30น. ทำได้เกือบปี Oo ก็ลาออกเพราะโดนกล่าวหาว่าเป็นขโมย ซึ่ง Oo ไม่รู้เรื่องเลยลาออกคิดว่าญาติคนเดิมจึงหางานก่อสร้างให้ใหม่ อยู่ที่ตำบลรัชฎา อำเภอเมืองภูเก็ต ได้ค่าแรงวันละ 200 บาท ทำงานตั้งแต่ 08:00-17:00น. Oo ทำงานที่นี้โดยไม่มีปัญหาอะไร และได้ให้นายหน้าขอใบอนุญาตทำงานให้ เสียค่าใช้จ่าย 5,000 บาท โดยผ่อนจ่ายให้นายจ้างเป็นงวดๆ ไป Oo ทำงานที่นี้ได้ 3 ปี แต่ก็เปลี่ยนงานใหม่ เพราะค่าครองชีพสูง ทำให้ค่าใช้จ่ายไม่เพียงพอ และ Oo คิดว่า ที่ภูเก็ตรงานมีมาก ให้เลือกได้ ญาติจึงแนะนำให้ไปเป็นคนงานขนของอยู่ที่แพปลาแห่งหนึ่งในอำเภอเมืองภูเก็ต ได้เงินเดือน

5,500 บาท ทำงานตั้งแต่ 05:00-15:00น. ซึ่งเป็นงานที่ทำจนปัจจุบัน Oo พูดภาษาไทยได้และพอใจกับชีวิตความเป็นอยู่ที่นี่ เพื่อนก็มีมาก ไม่รู้สึกเหงา และอยากอยู่ที่นี่ต่อไปเรื่อยๆ ปัจจุบันก็มีความสุขดี อยู่กับบิดามารดา ช่วยจ่ายค่าน้ำค่าไฟเดือนละ 150 บาท ถ้าจะแต่งงานก็จะยังอยู่ที่ภูเก็ตต่อไป เพราะงานมีให้เลือกมากมาย ไม่อยากอพยพไปอยู่ที่อื่น

กรณีศึกษาที่ 5

Ko ชายพม่า อายุ 25 ปี โสค นับถือศาสนาพุทธ เกิดที่เมืองเมะละเหม่ง รัฐมอญ ปัจจุบันทำงานก่อสร้างที่อำเภอเมืองภูเก็ต

Ko อายุได้ 6 ปี บิดามารดาจึงพาอพยพโยกย้ายมายังภูเก็ต โดยเข้ามาทางด่านแม่สอด และให้นายหน้าพามาเสียค่าใช้จ่าย 7,400 บาท โดยบิดามารดาทำงานก่อสร้างทั้งคู่ ตอน Ko อายุได้ 7 ปี บิดาส่งกลับไปเรียนหนังสือที่พม่าจนจบเกรด 5 ตอนอายุ 13 ปี แล้วบิดาไปพากลับมาที่ภูเก็ตเอง Ko เริ่มทำงานตอนอายุ 15 ปี เป็นกรรมกรก่อสร้าง (ช่างกระเบื้อง) ที่ตำบลราไวย์ อำเภอเมืองภูเก็ต โดยญาติช่วยให้ โดยได้ค่าแรงวันละ 150 บาท ทำงานตั้งแต่ 07:30-17:30น. แม้จะเป็นเด็กแต่ Ko ปลูกกระเบื้องได้ดีจึงได้ค่าแรงถึง 150 บาท Ko ทำงานนี้อยู่ถึง 6 ปี ค่าแรงก็ไม่ขึ้นได้เท่าเดิม ญาติจึงหางานก่อสร้างที่แห่งใหม่ให้อยู่ที่อำเภอเมืองภูเก็ต ได้ค่าจ้างเป็นวันละ 165 บาท ทำตั้งแต่ 07:30-17:30 น. และให้นายหน้าทำใบอนุญาตทำงานให้ เสียค่าใช้จ่าย 4,500 บาท Ko ทำงานนี้ได้อีก 3 ปี จนอายุได้ 25 จึงย้ายงานใหม่เนื่องจากงานก่อสร้างที่เดิมงานน้อยลง มีบ้างหยุดบ้าง จนย้ายได้งานแคมป์ก่อสร้างที่ตำบลรัษฎา อำเภอเมืองภูเก็ต โดยเป็นช่างกระเบื้องเหมือนเดิม ได้ค่าแรงวันละ 245 บาท ทำงานตั้งแต่ 07:30-17:30น. ซึ่งเป็นงานที่ทำอยู่ปัจจุบัน Ko พอใจกับงานที่ภูเก็ตในปัจจุบัน เพราะอาศัยอยู่ในแคมป์คนงานก่อสร้าง จ่ายค่าน้ำค่าไฟเพียงเดือนละ 300 บาท และได้ค่าแรงที่ดี อยู่ได้ Ko อยากทำงานก่อสร้างไปเรื่อยๆ และคิดว่าภูเก็ตยังมีงานก่อสร้างให้ทำอยู่เรื่อยๆ Ko จึงไม่อยากอพยพไปทำงานที่อื่น เพราะชินกับชีวิตความเป็นอยู่ที่นี่ และไม่อยากกลับไปอยู่ที่พม่า เพียงแค่อยากไปเที่ยวบ้าง

กรณีศึกษาที่ 6

นางสาว Ma Nge อายุ 18 ปี ชาวทวาย โสค นับถือศาสนาพุทธ เกิดที่เมือง Laung Lon เขตตะนาวศรี

บิดามารดา Ma Nge อพยพมาทำงานอยู่ที่ภูเก็ตก่อน โดยบิดาทำงานก่อสร้าง มารดาทำงานแพปลา ให้ Ma Nge เรียนหนังสืออยู่ที่พม่าจนจบเกรด 4 อายุ 10 ปี จึงให้นายหน้าพา Ma Nge มาภูเก็ต โดยมาทางด่านระนอง เสียค่าใช้จ่าย 5,500 บาท Ma Nge มาอยู่กับบิดามารดาที่ภูเก็ต จนอายุ

15 ปี จึงให้เพื่อนช่วยหางานให้ เพราะคิดว่าตนเองโตแล้ว อยากช่วยบิดามารดาแบ่งเบาภาระ ค่าใช้จ่ายในบ้าน เพื่อนหางานให้ Ma Nge เป็นงานเสิร์ฟล้างจาน ทำความสะอาด ร้านอาหารแห่งหนึ่ง ที่เขาร้าง ในอำเภอเมืองภูเก็ต ได้เงินเดือน 6,500 บาท ทำงานตั้งแต่ 16:30-07:00น. โดย Ma Nge ทำงานได้เกือบปีจึงลาออกเพราะตอนนั้น Ma Nge พุดไทยได้เล็กน้อย ฟังไม่ค่อยเข้าใจ พอเสิร์ฟอาหารผิดโต๊ะจึงโดนนายจ้างต่อว่า นอกจากนี้นงานก็หนัก เหนื่อย นอนไม่เพียงพอ มีเวลาพักผ่อนน้อย จากนั้น Ma Nge จึงหางานใหม่เอง ได้งานเป็นลูกจ้างร้านขายเสื้อผ้า ตามตลาดนัด ที่สะพานหิน ตำบลตลาดใหญ่ อำเภอเมืองภูเก็ต โดยได้เงินเดือน 5,500 บาท Ma Nge ช่วยนายจ้างวางของ และเก็บของ งานขายของนี้เวลาทำงานจะไม่แน่นอน แล้วแต่นายจ้างจะกำหนด และ Ma Nge ก็อาศัยอยู่กับนายจ้างโดยเดือนหนึ่งให้หยุดได้ 1 วัน Ma Nge ทำงานที่นี่ได้ 7 เดือน เพราะวันที่ได้หยุดนายจ้างไม่พาไปส่งบ้าน ต้องเดินทางเอง มีค่าใช้จ่ายในการเดินทางสูง Ma Nge จึงลาออกให้เพื่อนช่วยหางานให้ เป็นงานแม่บ้าน อยู่ที่สามกอง ตำบลรัษฎา อำเภอเมืองภูเก็ต โดยงานที่ทำเป็นงานทำความสะอาด และเลี้ยงเด็กด้วย ได้เงินเดือน 5,000 บาท ทำงานตั้งแต่ 07:00-20:00น. พักอยู่กับนายจ้าง แต่ Ma Nge ทำงานนี้ได้เพียง 3 เดือนก็ตัดสินใจลาออก เพราะตนเองพุดไทยได้ไม่ดี จึงพุดกับนายจ้างไม่รู้เรื่อง ทำให้รู้สึกเครียด เวลาเลี้ยงเด็ก เด็กชอบร้องไห้ เสียงดัง นายจ้างไม่พอใจ

Ma Nge เปลี่ยนงานใหม่อีกครั้งตอนอายุ 18 ปี โดยได้งานเสิร์ฟในร้านอาหารที่สะพานหิน อำเภอเมืองภูเก็ต โดยคนรู้จักช่วยหางานให้ ได้ค่าจ้างวันละ 200 บาท ทำงานตั้งแต่ 16:30-07:00น. ทำงานเสิร์ฟอาหารและล้างจาน โดย Ma Nge เช่าบ้านอยู่ใกล้ที่ทำงาน จ่ายค่าเช่าบ้านเดือนละ 1,600 บาท โดยบิดามารดาจ่ายให้และยังทำใบอนุญาตทำงาน (โดยผ่านนายหน้า) ให้ Ma Nge อีกด้วยและเสียค่าน้ำค่าไฟเดือนละ 200 บาท ซึ่งเป็นงานที่ Ma Nge ทำจนปัจจุบันนี้ Ma Nge ชอบอยู่ที่ภูเก็ต เพราะมีเพื่อนมาก งานก็มีให้เลือกทำได้ บิดามารดาก็อยู่ที่นี้ Ma Nge ไม่คิดจะอพยพโยกย้ายไปทำงานที่อื่นเลย เพราะอยู่ที่ภูเก็ตสบาย ตอนนี้ Ma Nge พุดไทยได้ดีขึ้นแล้ว จึงไม่เครียดเหมือนก่อนแล้ว

กรณีศึกษาที่ 7

นางสาว Cho Thet หญิงทวาย อายุ 19 ปี เกิดที่เมือง Thayetchaung เขตตะนาวศรี โสค และนับถือศาสนาพุทธ ปัจจุบันทำงานร้านอาหาร อยู่ที่เพปลาแห่งหนึ่ง ในตำบลรัษฎา อำเภอเมืองภูเก็ต

Cho Thet อพยพโยกย้ายมาอยู่ภูเก็ตพร้อมกับบิดามารดาตอนอายุ 10 ปี หลังเรียนจบเกรด 5 โดยมีนายหน้าพาเข้ามาทางด่านระนองเสียค่าใช้จ่าย 3,500 บาท โดการเดินทางในครั้งนั้น Cho Thet เล่าว่าลำบากมาก เพราะต้องหลบอยู่ในป่าที่ระนองถึง 2 วันเต็มๆ

Cho Thet เริ่มทำงานตอนอายุเพียง 13 ปี โดยพี่สาวช่วยหาให้ เป็นลูกจ้างร้านก๋วยเตี๋ยวที่แพ

องค์การ ตำบลรัชฎา อำเภอเมืองภูเก็ต ได้เงินเดือน 3,000 บาท ทำงานตั้งแต่ 06:00-17:00น. Cho Thet ทำงานที่นี่ได้ 2 ปี ก็ลาออกเพราะนายจ้างดู และได้ทำใบอนุญาตทำงานให้ แต่ไม่ให้ Cho Thet ตอนอายุ 15 ปี Cho Thet จึงหางานใหม่เอง ได้งานที่ร้านคาราโอเกะ ตำบลรัชฎา ในอำเภอเมืองภูเก็ต โดยขายเหล้า เบียร์ ได้เงินเดือน 3,500 บาท ทำงานตั้งแต่ 06:30-21:00น. ทำงานที่นี่ได้ 2 ปี (อายุ 17 ปี) และนายจ้างทำใบอนุญาตทำงานให้แต่ Cho Thet ก็ลาออกเนื่องจากมีแฟน กำลังจะแต่งงาน จึงอยากย้ายงานไปทำงานใกล้ๆ แฟน พี่สาวจึงหางานใหม่ให้เป็นงานในร้านอาหาร ที่ตำบลตลาดเหนือ อำเภอเมืองภูเก็ต โดย Cho Thet ทำหน้าที่เสิร์ฟและล้างจาน ได้ค่าจ้างวันละ 200 บาท ทำงานตั้งแต่ 06:00-16:00น. ทำงานที่นี่ได้เกือบปี Cho Thet ลาออกเพราะงานหนักเกินไป พี่สาวจึงหางานใหม่ให้ทำเป็นงานขายกึ่งที่ตลาดในอำเภอเมืองภูเก็ต ตอนนั้น Cho Thet อายุได้ 18 ปีแล้ว งานนี้มีรายได้วันละ 160 บาท แต่ต้องทำงานตั้งแต่ 04:30-09:00น. Cho Thet ทำงานได้เพียง 2 เดือน จึงลาออกเพราะต้องตื่นแต่เช้า เหนื่อย Cho Thet จึงกลับไปทำงานขายอาหารในร้านคาราโอเกะ ที่แพปลาในตำบลรัชฎา อำเภอเมืองภูเก็ต ได้เงินเดือน 4,000 บาท ซึ่งเป็นงานที่ทำจนปัจจุบัน Cho Thet ไม่อยากอยู่เมืองไทย อยากทำงานเก็บเงินแล้วกลับไปอยู่ที่พม่าเพราะยังมีญาติอยู่ที่นั่น แม้จะพอใจที่อยู่ภูเก็ต แต่ Cho Thet คิดว่าไม่สนุกเท่ากับอยู่พม่า

กรณีศึกษาที่ 8

นาง Aye หลิงมอญ อายุ 24 ปี แต่งงานแล้ว นับถือศาสนาพุทธ เกิดที่เมือง Ye รัฐมอญ ปัจจุบันทำงานในโรงงาน (ห้องเย็น) ในอำเภอเมืองภูเก็ต

บิดามารดา Aye อพยพโยกย้ายมาอยู่ที่ภูเก็ตก่อน ให้ Aye อยู่กับญาติที่พม่า ซึ่งครอบครัวยากจน Aye ไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือ พอ Aye อายุได้ 10 ปี บิดาจึงให้นายหน้าพามาจ้างภูเก็ต โดยเข้ามาทางด่านระนอง เสียค่านายหน้า 6,000 บาท ซึ่ง Aye กล่าวว่าการเดินทางลำบากมากเพราะต้องหลบซ่อนตัวอยู่ในป่าหลายวัน ต้องอดข้าว ในที่สุดก็มาถึงภูเก็ต บิดามารดา Aye ทำงานอยู่ที่แพปลาแห่งหนึ่งในอำเภอเมืองภูเก็ต

Aye เริ่มทำงานตอนอายุ 14 ปี โดยสมัครงานเองเพราะมีการรับสมัครงานในที่พัก โดยไปทำงานลอกหนังปลาหมึก ที่แพแห่งหนึ่งในตำบลรัชฎา อำเภอเมืองภูเก็ต ได้ค่าจ้างประมาณวันละ 60 บาท (ขึ้นอยู่กับจำนวนปลาหมึกที่ลอกหนัง โดยได้กิโลกรัมละ 2 บาท) ทำงานตั้งแต่ 07:00-18:00น. Aye ทำงานที่นี่ได้เพียง 6 เดือน กลับไปพม่าแล้วกลับมาอีกทีตอนอายุ 15 ปี โดยได้ติดต่อนายหน้าหางานให้ที่จังหวัดสมุทรสาคร โดยเสียค่านายหน้าไป 600 บาท โดยได้งานแกะกุ้ง ได้ค่าจ้างวันละ 150 บาท ทำงานตั้งแต่ 03:00-19:00น. ต้องเสียค่าเช่าบ้านเดือนละ 1,500 บาท โดยนายหน้าให้อาหาร Aye ทำงานที่นี่ได้ 2 ปีเต็ม โดยไม่ได้เงินเดือนเลย Aye เลยติดต่อบิดามารดาให้

หางานที่ภูเก็ตให้ เป็นงานตากปลาหวานในแพแห่งหนึ่งที่ตำบลรัชฎา อำเภอเมืองภูเก็ต ได้เงินเดือน 5,000 บาท ทำงานตั้งแต่ 07:00-17:00น. Aye อาศัยกับบิดามารดาจึงไม่มีค่าใช้จ่าย Aye ทำงานที่นี่ และได้ใบอนุญาตโดยเจ้าของโรงงานออกเงินให้ก่อนแล้วหักจากเงินเดือนครั้งละ 500 บาท Aye ทำงานที่นี่ได้เพียง 4 ปีต้องออก เพราะเจ้าของโรงงานเสียชีวิต โรงงานจึงปิด ตอนนี้อยู่ Aye อายุได้ 22 ปีแล้ว หัวหน้างานเก่าได้พาไปทำงานในโรงงาน (ห้องเย็น) ในอำเภอเมืองภูเก็ต โดยมีหน้าที่เอาปลาเข้าห้องเย็น ได้เงินเดือน 5,000 บาท ทำงานตั้งแต่ 07:00-17:00น. Aye แต่งงานตอนอายุ 23 ปีสามีทำงานที่เดียวกัน และมีลูกชาย 1 คน ขณะนี้ไม่ได้ทำงานเพราะต้องเลี้ยงลูก แต่พอลูกโตจะกลับไปทำงานที่ห้องเย็นเหมือนเดิม Aye พอใจกับชีวิตที่ภูเก็ต เพราะสะดวกสบายกว่าที่พม่าและครอบครัวก็อยู่ที่นี่ งานก็มีให้ทำ ไม่อยากอพยพโยกย้ายไปอยู่ที่อื่น Aye อยากให้ลูกเรียนหนังสือที่นี่ เพราะเธอไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือ

กรณีศึกษาที่ 9

นาง Nge Nge หญิงมอญ อายุ 27 ปี แต่งงานแล้ว มีบุตร 2 คน นับถือศาสนาพุทธ ปัจจุบันเป็นกรรมกรก่อสร้างอยู่ที่อำเภอถลาง

Nge Nge เกิดที่เมืองมะละแหม่ง รัฐมอญ ได้เรียนหนังสือที่พม่าจนจบเกรด 2 ตอนอายุ 8 ปี มารดาให้ญาติพามาอยู่ด้วยที่ภูเก็ตโดยมาทางด่านระนอง โคนตำรวจจับเข้าห้องขัง 1 คืน มารดาให้นายหน้ามาพาออกจากคุก (เนื่องจากยังเด็กจึงจำไม่ได้ว่าเสียค่าใช้จ่ายให้นายหน้าไปเท่าไร) Nge Nge มาอยู่กับมารดาที่ภูเก็ตโดยมารดาเป็นกรรมกรก่อสร้าง จน Nge Nge อายุได้ 14 ปี เพื่อนหางานให้เป็นงานขายเสื้อผ้าที่หาดป่าตอง อำเภอกะทู้ ได้เงินเดือน 1,000 บาท ทำงานตั้งแต่ 08:00-17:00น. Nge Nge ทำงานที่นี่ได้เพียง 2 เดือน ต้องย้ายงานตามมารดาจากอำเภอกะทู้ มาอยู่ที่อำเภอเมืองภูเก็ต โดย Nge Nge ก็มาทำงานเป็นกรรมกรก่อสร้างเหมือนกับมารดา ได้ค่าจ้างวันละ 50 บาท ทำงานตั้งแต่ 07:30-17:30น. ทำงานได้ 1 ปี ต้องออกเพราะต้องคอยหลบตำรวจที่มาตรวจจับตามแคมป์คนงานก่อสร้าง และ Nge Nge อายุไม่ถึงจึงไม่มีใบอนุญาตทำงาน

ตอน Nge Nge อายุได้ 15 ปี เพื่อนชวนไปทำงานเป็นพนักงานทำความสะอาดในโรงแรมแห่งหนึ่ง ในอำเภอเมืองภูเก็ต ได้เงินเดือน 1,500 บาท ทำงานตั้งแต่ 09:00-15:00น. Nge Nge ทำงานที่นี่ได้ 4 ปี จึงลาออกตอนอายุ 19 ปี เนื่องจากมารดากลับไปอยู่ที่พม่า แต่ Nge Nge มีแฟนแล้วจึงไม่อยากจะกลับไป ญาติจึงหางานเป็นแม่บ้านดูแลบ้านในอำเภอเมืองภูเก็ต ได้เงินเดือน 3,500 บาท ทำงานตั้งแต่ 06:00-16:00น. Nge Nge ทำงานนี้ได้ 1 ปีจึงลาออกเพราะแต่งงานแล้วมีลูก สามี Nge Nge ทำงานก่อสร้าง Nge Nge จึงอยู่ในแคมป์ก่อสร้างที่อำเภอถลาง กับสามี ดูแลลูก โดยมีลูกชาย 1 คน ลูกสาว 1 คน พอลูกโตแล้ว Nge Nge ฝากลูกให้คนที่รับเลี้ยงซึ่งอยู่ในแคมป์คนงานก่อสร้าง

เลี้ยงแล้ว Nge Nge มาทำงานเป็นกรรมกรก่อสร้าง ได้ค่าจ้างวันละ 160 บาท ทำงานตั้งแต่ 08:00-17:00น. Nge Nge พอใจและอยากอยู่ที่ภูเก็ตต่อไป แต่อยากกลับไปเยี่ยมมารดาที่พม่าบ้าง

กรณีศึกษาที่ 10

ออง เลน ชายกะเหรี่ยง อายุ 22 ปี นับถือศาสนาพุทธ แต่งงานแล้ว ไม่มีบุตร ปัจจุบันทำงานก่อสร้าง ที่อำเภอถลาง

ออง เลนเกิดที่เมือง Kyainseikkyi ในรัฐกะเหรี่ยง ตอนอายุได้ 3 ปี บิดามารดามารดาอยู่ที่อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี โดยมาทางด่านเจดีย์สามองค์ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี โดยบิดามารดา รับจ้างทำนา ออง เลนไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือ เนื่องจากครอบครัวยากจน ตอนเด็กๆ ออง เลน ได้ช่วยบิดามารดาทำนา โดยไม่ได้ค่าจ้าง

ออง เลน เริ่มทำงานตอนอายุ 16 ปี เป็นลูกจ้างทำนาเกี่ยวข้าว ได้ค่าจ้างวันละ 150 บาท ทำงานตั้งแต่ 07:00-17:00น. ทำงานนี้ 4 ปี ตอนอายุได้ 20 ปี เพื่อนที่อยู่ภูเก็ตชวนมาทำงานเป็นกรรมกรก่อสร้าง ออง เลน จึงมา ได้งานก่อสร้างที่อำเภอถลาง เป็นงานช่างไม้ ช่างปูน ได้รายได้วันละ 230 บาท ทำงานตั้งแต่ 08:00-17:00น. ซึ่งทำมาได้ 2 ปี แล้ว โดยให้นายหน้าทำใบอนุญาตทำงาน ให้เสียค่าใช้จ่าย 5,000 บาท ออง เลน แต่งงานแล้ว ภรรยาทำงานก่อสร้างที่เดียวกัน และยังมีบุตร ออง เลน พอใจในงานที่ทำอยู่ และอยากอยู่ที่ภูเก็ต มากกว่าที่สังขละบุรี เพราะอยู่ที่นี่มีเพื่อนที่มาจากบ้านเดียวกันที่พม่า จึงไม่คิดจะอพยพโยกย้ายไปไหนอีก อยากทำงานเก็บเงิน และไปเยี่ยมบิดามารดาที่สังขละบุรี แต่ไม่คิดจะกลับไปอยู่พม่า เพราะอยู่ที่ภูเก็ตสะดวกสบายไม่ต้องจ่ายค่าที่พัก เพราะอาศัยอยู่ในแคมป์ก่อสร้าง เสียแต่ค่าน้ำ ค่าไฟ เพียงเดือนละ 200 บาท

กรณีศึกษาที่ 11

นาย แวน อายุ 27 เป็นชาวทวาย โสค นับถือศาสนาพุทธ เกิดที่จังหวัดระนอง ตอนอายุ 7 ปี บิดามารดาส่งกลับไปเรียนหนังสือที่เมือง Laung Lon เขตตะนาวศรี จนจบเกรด 5 แล้วกลับมาเมืองไทย โดยเริ่มทำงานตอนอายุ 16 ปี ที่จังหวัดกระบี่ เพราะบิดามารดาย้ายจากระนองไปที่กระบี่ โดยรับจ้างตัดไม้ ก่อสร้างถนน ได้รายได้วันละ 150 บาท ทำงานตั้งแต่ 06:00-16:00น. ทำงานได้ 2 ปี ทั้งครอบครัวเปลี่ยนไปรับจ้างเลี้ยงกุ้งในฟาร์มกุ้งแห่งหนึ่งในจังหวัดกระบี่โดยพักกับนายจ้าง แวนได้ค่าจ้างเดือนละ 1,000 บาท ทำงานตั้งแต่ 07:00-14:00น. และ 19:00-02:00น. ทั้งครอบครัวทำงานที่นั่นนาน 5 เดือน มารดาพาแวนกลับไปเยี่ยมญาติที่พม่าด้วยกัน แล้วกลับมาทางด่านระนอง โดยบิดาช่วยหางานให้แวนทำที่ระนอง เป็นงานซ่อมรถมอเตอร์ไซด์ ที่จังหวัดระนองได้เงินเดือน 1,000 บาท ทำงานตั้งแต่ 08:00-18:00น. แวนทำงานนี้ได้ประมาณ 6 เดือน จึงย้ายไปช่วยบิดามารดา

ทำสวนยางที่จังหวัดระนอง โดยได้เงินเดือน 1,200 บาท ทำงานตั้งแต่ 07:00-17:00น. แวนทำงานที่นี้ถึง 7 ปี จนอายุ 25 ปี เพื่อนที่ภูเก็ตรชวนไปทำงานก่อสร้างที่ภูเก็ต แวนเห็นว่างานที่ระนองได้รายได้น้อยจึงไปทำงานก่อสร้างกับเพื่อนที่อำเภอถลาง ได้รายได้วันละ 220 บาท ทำงานตั้งแต่ 08:00-17:00น. ที่พักในแคมป์ก่อสร้าง เสียค่าน้ำค่าไฟเดือนละ 200 บาท โดยแวนได้ให้นายหน้าทำใบอนุญาตทำงานให้เสียค่าใช้จ่าย 5,000 บาท และเป็นงานที่ทำอยู่ปัจจุบันโดยทำมาแล้ว 3 ปี แวนพอใจที่ทำงานอยู่ที่ภูเก็ต แม้จะอยู่ไกลจากบิดามารดา แต่งานที่ภูเก็ตรนี้ทำให้มีรายได้สูงกว่าที่ระนองมาก และแวนไม่คิดจะอพยพโยกย้ายไปทำงานที่อื่นเพราะภูเก็ตรมีงานมาก เพื่อนก็มีมาก อยู่ที่ภูเก็ตรสนุก ไม่เหงา และรายได้ดี

กรณีศึกษาที่ 12

นางสาว Phyu หญิงพม่า อายุ 16 ปี นัปลัทธิศาสนาพุทธ โสัด ปัจจุบันทำงานตัดยางในสวนยางที่อำเภอถลาง

Phyu เกิดที่โรงพยาบาลในอำเภอเมืองภูเก็ต โดยบิดามารดาทำงานรับจ้างตัดยาง แต่เนื่องจากครอบครัวยากจนจึงไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือ และเริ่มทำงานหาเงินมาแบ่งเบาภาระครอบครัวตั้งแต่อายุเพียง 13 ปี โดยบิดามารดาช่วยหางานให้เป็นงานเลี้ยงเด็กในสถานธนาณบาลตั้งอยู่ที่ตำบลเชิงทะเล อำเภอถลาง ได้เงินเดือน 4,000 บาท ทำงานตั้งแต่ 08:00-18:00น. Phyu ไม่ชอบงานนี้เพราะเด็กที่เลี้ยงคือและชนมากทำให้เหนื่อยแต่ก็อดทนทำงานนี้มาได้ 1 ปี เพราะเงินเดือนดี จากนั้นบิดามารดาจึงช่วยหางานใหม่ให้เป็นแม่บ้านทำความสะอาด ซักผ้า รีดผ้า ในโรงแรมแห่งหนึ่งที่ตำบลกะรน อำเภอเมืองภูเก็ต ได้เงินเดือน 4,000 บาท ทำงานตั้งแต่ 12:00-01:00 น. Phyu ทำงานนี้โดยไม่วันหยุดเลย ซึ่งเวลาที่บิดามารดาไม่สบายเจ็บป่วยก็ไม่สามารถลงงานไปดูแลเลย หลังจากทำงานนี้ได้เกือบปี ตอน Phyu อายุได้ 15 ปี บิดามารดาก็หางานใหม่ให้ โดยให้มารับจ้างตัดยางกับบิดามารดา ในสวนยางที่ตำบลเชิงทะเล อำเภอถลาง โดย Phyu มีหน้าที่กรีดยางตอนกลางคืน รุ่งเช้าก็ไปเก็บน้ำยาง ได้ค่าแรงวันละ 200 บาท ทำงานตั้งแต่ 16:00-11:00น. งานนี้เป็นงานที่ทำอยู่ในปัจจุบัน และทำมาได้ 1 ปีแล้ว โดยบิดามารดาได้ให้นายหน้าทำใบอนุญาตทำงานให้ Phyu เสียค่าใช้จ่าย 4,500 บาท Phyu พุดไทยได้ และพอใจในงานที่ทำอยู่ในปัจจุบัน เพราะรายได้ดีกว่างานเดิมที่เคยทำมา และได้ทำงานกับบิดามารดาด้วย Phyu เกิดที่ภูเก็ตรเลยอยากอยู่ที่ภูเก็ตร ต่อไปไม่ยากอพยพโยกย้ายไปไหน เพราะบิดามารดามีลูกเพียงคนเดียว และ Phyu ก็อยากดูแลพ่อแม่ด้วย

กรณีศึกษาที่ 13

นาย Thet Phyto ชาวพม่า อายุ 17 ปี โสค และนับถือศาสนาพุทธ ปัจจุบันทำงานกรีดยาในสวนยางที่อำเภอถลาง

Thet Phyto เกิดที่จังหวัดระนอง ซึ่งบิดามารดาทำงานอยู่ที่นี้ บิดาเป็นลูกเรือประมง และมารดาทำงานที่แฟปลา Thet Phyto ได้มีโอกาสเรียนหนังสือจากศูนย์การศึกษาขององค์กรพัฒนาเอกชนแห่งหนึ่งของจังหวัดระนองจนจบเกรด 3 ตอนอายุ 10 ปี จากนั้นทั้งครอบครัวอพยพโยกย้ายไปอยู่ที่ชุมพร โดยบิดาได้งานเป็นลูกเรือประมง และให้ Thet Phyto ไปทำงานเป็นลูกเรือประมง (เรือวนดำ) ด้วยกัน Thet Phyto ได้ค่าจ้างวันละ 50 บาท ทำงานตั้งแต่ 17:00-08:00น. Thet Phyto ทำงานเป็นลูกเรือนี้ได้ 3 ปี ก็เปลี่ยนงานเพราะนายจ้างให้ค่าจ้างไม่ครบ ตอน Thet Phyto อายุ 13 ปี จึงเปลี่ยนมารับจ้างกรีดยาง ที่สวนยางที่ตำบลเชิงทะเล อำเภอถลาง ได้ค่าจ้างวันละ 100 บาท ทำงานตั้งแต่ 20:00 – 11:00น. ซึ่งเป็นงานที่ทำจนปัจจุบันนี้ ตอน Thet Phyto อายุได้ 14 ปี สุขภาพไม่ดี ไม่สบาย มารดาจึงพากลับไปรักษาที่พม่า แล้วกลับมาทำงานกรีดยางต่อ Thet Phyto ไม่มีใบอนุญาตทำงาน และพูดภาษาไทยไม่ได้ แต่ก็อยากทำงานอยู่ที่ภูเก็ต เพราะมีงานให้ทำ และได้อยู่กับบิดามารดา

กรณีศึกษาที่ 14

นางสาวซาล่า หลิงทวาย อายุ 26 ปี โสคและนับถือศาสนาพุทธ ปัจจุบันเป็นลูกจ้างร้านขายของที่อำเภอเมืองภูเก็ต

ซาล่าเกิดที่อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี โดยบิดามารดาอพยพมาจากเมือง Laung Lon เขตตะนาวศรี มาทำไร่อยู่ที่สังขละบุรี ซาล่ามีโอกาสเรียนหนังสือที่โรงเรียนในอำเภอสังขละบุรี จนจบชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 ตอนอายุ 15 ปี ซาล่าไม่ชอบเรียนต่อ อยากทำงานเพื่อหารายได้ และคิดว่าตัวเองโตแล้วจึงไม่ชอบเรียนหนังสือแล้ว พอดีกับมีคนรู้จักชวนไปทำงานที่กรุงเทพฯ ซาล่าอยากไปอยู่กรุงเทพฯ จึงไปทำงานเป็นแม่บ้าน ได้เงินเดือนละ 4,000 บาท ทำงานตั้งแต่ 06:00-20:00น. โดยอาศัยพักอยู่กับนายจ้าง อยู่ที่กรุงเทพฯ นายจ้างใช้งานซาล่าจนแทบไม่ได้พักผ่อนวันหยุดก็ไม่มี หลังจากทำงานนี้อยู่ได้ 1 ปี คนรู้จักจึงชวนซาล่าไปทำงานเป็นแม่บ้าน ในบ้านอีกหลังที่รามอินทรา ในกรุงเทพฯ ที่นี้ซาล่าได้เงินเดือน 4,500 บาท ทำงานตั้งแต่ 06:00-20:00น. แต่บางครั้งนายจ้างจ่ายเงินไม่ตรงเวลา แต่นายจ้างช่วยทำใบอนุญาตให้กับซาล่า เสียค่าใช้จ่าย 4,000 บาท โดยหักจากเงินเดือนๆ ละ 500 บาท ซาล่าทำงานนี้นานถึง 10 ปี จึงลาออกไปหางานใหม่ โดยเพื่อนช่วยหางานใหม่ให้เป็นงานขายของในร้านที่อำเภอเมืองภูเก็ต โดยซาล่าขายของหน้าร้านและล้างจานด้วย ได้เงินเดือน 8,000 บาท ทำงานตั้งแต่ 06:00-20:00น. ซึ่งเป็นงานที่ทำจนปัจจุบันนี้ ซาล่า

ล่าเกิดที่เมืองไทยจึงอยากอยู่เมืองไทย ต่อไปแต่อยากหางานใหม่ที่ได้รายได้มากกว่าในปัจจุบัน แต่
ยังอยากอยู่ที่ภูเก็ตเพราะหางานได้ง่าย และล่าพูดภาษาไทยได้ดีเพราะได้เรียนในระบบการศึกษา
ของไทย ล่าไม่อยากจะกลับไปอยู่กาญจนบุรี อยากอยู่ที่ภูเก็ต

กรณีศึกษาที่ 15

นาย Ni Aung ชายมอญ อายุ 29 ปี นับถือศาสนาพุทธ แต่งงานแล้วมีบุตร 1 คน

Ni Aung เกิดที่เมะละแหม่ง รัฐมอญ ตอนอายุ 7 ปี บิดามารดามายอยู่ที่ชลบุรี โดยให้นายหน้าพาเข้าทางด่านเจดีย์สามองค์ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่ง Ni Aung ไม่รู้ว่าเสียค่าใช้จ่าไปเท่าใด Ni Aung ไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือแต่ช่วยบิดามารดาทำงานก่อสร้างที่ชลบุรี โดยไม่ได้รับค่าจ้าง แต่ Ni Aung ยังโชคดีที่มีคนรู้จักช่วยสอนภาษาไทยให้จึงทำให้ Ni Aung พูดอ่าน เขียน ภาษาไทยได้ดี ช่วงนี้ Ni Aung รับจ้างทั่วไป แต่ได้รายได้บ้างไม่ได้บ้าง (ตัวอย่างรายนี้จากรายละเอียดช่วงนี้ไม่ได้) งานแรกที่ Ni Aung เริ่มทำตอนอายุได้ 17 ปี คือ งานล้างรถที่กรุงเทพฯ ที่พี่ชายช่วยหาให้ โดยได้ค่าจ้าง 180 บาทต่อวัน ทำงานตั้งแต่ 08:00-17:00น. นายจ้างทำใบอนุญาตทำงานให้ Ni Aung โดย Ni Aung ให้หักจากเงินเดือนละ 500 บาท (เสียค่าใช้จ่า 5,000 บาท) Ni Aung ทำงานที่นี่ 6 ปี จนอายุได้ 23 ปี Ni Aung อยากได้งานที่ได้เงินมากกว่านี้ จึงหางานใหม่เองได้งานเป็นพนักงานขายสินค้าในร้านซูเปอร์สโตร์แห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ ได้เงินเดือน 4,500 บาท ทำงานตั้งแต่ 10:00-22:00น. โดย Ni Aung ทำงานได้ 2 ปีจึงลาออก เพราะมีเพื่อนชวนไปเที่ยวที่ภูเก็ต แล้วเลยชวน Ni Aung ให้ทำงานที่ภูเก็ตเลย Ni Aung ได้งานเป็นช่างปูนในแคมป์ก่อสร้างที่ตำบลรัชฎา อำเภอเมืองภูเก็ต ได้รายได้วันละ 280 บาท ทำงานตั้งแต่ 07:30-17:30น. ทำงานได้ 1 ปี จนอายุ 26 ปี จึงย้ายไปอยู่แคมป์ก่อสร้างอีกแห่งที่ตำบลเชิงทะเล อำเภอถลาง โดยได้ค่าจ้างวันละ 280 บาทเท่าเดิม แต่ Ni Aung แต่งงานและอยากทำงานที่เดียวกับภรรยา จึงย้ายมาทำงานที่เดียวกันซึ่งเป็นงานที่ทำจนถึงปัจจุบัน และทำมาแล้วเกือบ 3 ปี ปัจจุบัน Ni Aung มีบุตรชาย 1 คน และให้ภรรยาเลี้ยง Ni Aung พอใจชีวิตที่ภูเก็ต เพราะอยากอยู่เมืองใหญ่ สะดวกสบายและอยากอยู่ต่อไป อยากให้บุตรชายได้เรียนหนังสือที่ภูเก็ต

กรณีศึกษาที่ 16

นางสาวฟ้าใส หญิงมอญ อายุ 35 ปี โสด และเป็นคริสต์ ปัจจุบันทำงานก่อสร้างที่อำเภอกะทู้

ฟ้าใสเกิดที่อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี โดยบิดามารดาอพยพโยกย้ายมาจากเมือง Thayetchaung ในเขตตะนาวศรี มาทำไร่อยู่ที่อำเภอทองผาภูมิ ฟ้าใสไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือ

เนื่องจากครอบครัวมีฐานะยากจน และต้องเริ่มทำงานตั้งแต่ยังเป็นเด็ก โดยตั้งแต่อายุ 7 ขวบ ฟ่ำไสได้ช่วยบิดามารดาทำไร่ทำนา ได้ค่าจ้างวันละ 35 บาท ทำตั้งแต่ 06:00-18:00น. ฟ่ำไสกล่าวว่า ช่วงเวลานี้ครอบครัวลำบากมาก ต้องอดมื้อกินมื้อ พออายุได้ 11 ปี ฟ่ำไสจึงอยากช่วยครอบครัวหารายได้มากขึ้นจึงหางานเอง ในอำเภอทองผาภูมิ ได้งานล้างจานที่ร้านอาหารแห่งหนึ่ง โดยได้ค่าแรงวันละ 100 บาท แต่ต้องทำงานตั้งแต่ 05:00-23:00น. ซึ่งเป็นงานที่หนักมาแต่ฟ่ำไสทำได้อยู่ 4 ปี จนอายุได้ 15 ปี ฟ่ำไสจึงตัดสินใจหางานใหม่ เนื่องจากงานเก่าแม้จะได้รายได้เพิ่มขึ้น แต่นายจ้างจ่ายเงินไม่ตรงเวลา และฟ่ำไสต้องทำงานตั้งแต่เช้าจนดึกทุกวัน โดยไม่มีวันหยุด ดังนั้นฟ่ำไสจึงให้คนรู้จักช่วยหางานให้ได้งานก่อสร้างในอำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต โดยได้ค่าแรงวันละ 120 บาท ทำงานตั้งแต่ 07:30-17:30น. และเป็นงานที่ฟ่ำไสทำจนปัจจุบันนี้ แม้จะได้ค่าแรงน้อยแต่มีที่อยู่ไว้ในแคมป์คนงานก่อสร้างซึ่งฟ่ำไสอยู่ได้โดยไม่ต้องเสียค่าเช่า เพียงแค่เสียค่าน้ำค่าไฟเดือนละ 200 บาท ฟ่ำไสพอใจในชีวิตปัจจุบันเพราะฟ่ำไสไม่ได้เรียนหนังสือ แต่ฟ่ำไสพูดภาษาไทยได้ และฟ่ำไสไม่มีใบอนุญาตทำงาน ฟ่ำไสอยากอยู่ที่ภูเก็ตต่อไป เพราะหางานได้ง่ายกว่าที่อำเภอสังขละบุรี โดยฟ่ำไสมีโอกาสดูเยี่ยมบิดามารดาที่กาญจนบุรีบ้าง แม้งานที่ภูเก็ตเป็นงานที่หนัก (กรรมกรก่อสร้าง) แต่ก็ทำให้ฟ่ำไสมีรายได้และที่ภูเก็ตก็มีงานให้ทำอีกมาก ฟ่ำไสจึงอยากอยู่ที่ภูเก็ตต่อไป ไม่อยากอพยพโยกย้ายไปที่อื่น

กรณีศึกษาที่ 17

นางพะตะพะ หญิงทวาย อายุ 23 ปี แต่งงานแล้ว นับถือศาสนาพุทธ ปัจจุบันทำงานเป็นผู้ช่วยพยาบาล ในโรงพยาบาลแห่งหนึ่งในอำเภอกะทู้

พะตะพะเกิดที่อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ที่ซึ่งบิดามารดาอพยพโยกย้ายมาจากเมือง Thayachaung เขตตะนาวศรีมาทำไร่ทำนา พะตะพะได้เข้าเรียนในโรงเรียนไทยในจังหวัดกาญจนบุรี จบชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 ตอนอายุ 18 ปี หลังจากนั้นคนรู้จักชวนไปทำงานเป็นคนงานในโรงงานทำเครื่องประดับเทียมที่อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ได้เงินเดือน 4,500 บาท ทำงานตั้งแต่ 08:00-23:00น. พะตะพะทำงานที่โรงงานนี้ได้ 4 ปี ก็ลาออก เพราะนายจ้างจ่ายเงินเดือนไม่ครบ และต้องคอยหลบๆ ซ่อนๆ เพราะไม่มีใบอนุญาตทำงาน พอมีคนรู้จักช่วยหางานให้เป็นการเป็นผู้ช่วยพยาบาลในโรงพยาบาลแห่งหนึ่งที่ตำบลป่าตอง อำเภอกะทู้ รวมทั้งเป็นล่ามให้แรงงานพม่าที่มารักษาที่โรงพยาบาลแห่งนี้ ได้เงินเดือน 11,000 บาท ทำงานตั้งแต่ 08:00-18:00น. ซึ่งเป็นงานที่ทำอยู่ปัจจุบัน และทำมาได้ 4 เดือนแล้ว โดยพะตะพะมีใบอนุญาตทำงานแล้วโดยทางโรงพยาบาลจัดการให้ พะตะพะแต่งงานแล้วแต่ยังไม่มีบุตร และมีความสุขที่ทำงานที่ภูเก็ต เพราะงานดี รายได้ก็ดี จึงไม่คิดจะโยกย้ายไปทำงานที่อื่น หากมีบุตร พะตะพะจะให้เรียนหนังสือที่ภูเก็ต

ไม่ส่งไปเรียนที่พม่าและอยากให้ลูกอยู่เมืองไทยด้วยกัน ไม่อยากอพยพกลับไปอยู่พม่า

กรณีศึกษาที่ 18

นาย Htwe ชาวทวาย อายุ 17 ปี นับถือศาสนาพุทธ ปัจจุบันทำงานเป็นลูกเรือประมงอยู่ที่แพ
องค์การในอำเภอเมืองภูเก็ต

Htwe เกิดที่จังหวัดระนอง ตอนอายุ 5 ปี บิดาส่งกลับไปเรียนหนังสือที่เมือง Laung Lon
เขตตะนาวศรี จนจบเกรด 5 ตอนอายุ 13 ปี จึงกลับมาที่ระนองอีกครั้ง โดยญาติพามาส่ง Htwe เริ่ม
งานตอนอายุ 14 ปี โดยพี่ชายช่วยหางานให้เป็นลูกเรือประมง ที่จังหวัดระนอง ได้เงินเดือน 3,500
บาท ทำงานตั้งแต่ 08:00-12:00น. Htwe ทำงานนี้อยู่เกือบปี รู้สึกเหงา ทำงานคนเดียวไม่มีญาติอยู่
เลย จึงขอให้พี่ชายหางานให้เป็นลูกเรือประมงที่แพองค์การ ในอำเภอเมืองภูเก็ต ซึ่งพี่ชายของ Htwe
ทำงานที่นี้ด้วย Htwe ได้เงินเดือน 4,500 บาท ทำงานตั้งแต่ 08:00-12:00น. พักอยู่กับพี่ชาย Htwe พูด
ภาษาไทยไม่ได้และไม่มีใบอนุญาตทำงาน แต่ Htwe อยากอยู่ที่ภูเก็ต เพราะชอบงานลูกเรือประมงที่
ทำอยู่ เพราะรายได้ดี และไม่เหงา เพราะทำงานอยู่กับพี่ชาย

กรณีศึกษาที่ 19

นางสาว Mar Win หญิงมอญ อายุ 17 ปี โศคและนับถือศาสนาพุทธ ปัจจุบันทำงาน
ร้านอาหารในอำเภอเมืองภูเก็ต

Mar Win เกิดที่จังหวัดระนอง พออายุได้ 5 ปี มารดาส่งกลับไปเรียนหนังสือที่พม่าจนจบ
เกรด 3 ตอนอายุได้ 10 ปี Mar Win คิดถึงมารดา มารดาจึงไปรับเข้ามาทางด่านระนอง มาอยู่ด้วยกัน
ที่จังหวัดภูเก็ต โดยตอนอายุได้ 12 ปี บิดามารดาช่วยหางานให้ Mar Win เป็นงานขายผัก เนื้อ ปลา
ร้านแห่งหนึ่งในตำบลรัชฎา อำเภอเมืองภูเก็ต ได้เงินเดือน 3,000 บาท ทำงานตั้งแต่ 05:00-20:00น.
Mar Win ทำงานนี้ได้ 2 ปี เพราะเป็นงานที่หนักมากสำหรับ Mar Win เพราะเด็กอยู่ เวลาพักผ่อนก็
ไม่เพียงพอ น้ำใจชวน Mar Win ไปขายข้าวแกง ล้างจาน และทำความสะอาด ร้านอาหารที่ตนเอง
ทำงานด้วย ในตำบลตลาดใหญ่ อำเภอเมืองภูเก็ต ได้เงินเดือน 3,500 บาท ทำงานตั้งแต่ 12:00-20:00
น. Mar Win ทำงานนี้ไม่สนุก เนื่องจากโดนน้ำที่ทำงานด้วยกันใช้งานมากกว่านายจ้าง จึงทำงานที่นี้
ได้เพียง 1 ปี

Mar Win ย้ายงานอีกครั้งตอนอายุ 15 ปี โดยมีญาติอีกคนช่วยหาให้ เป็นงานขายเครื่องดื่ม
แอลกอฮอล์ ในร้านคาราโอเกะ ในตำบลรัชฎา อำเภอเมืองภูเก็ต ได้เงินเดือน 4,000 บาท ทำงาน
ตั้งแต่ 17:00-23:00น. ซึ่งเป็นงานที่ทำงานปัจจุบันนี้และทำมาได้ 3 ปีแล้ว Mar Win ไม่ชอบงานนี้
มากนักเพราะเวลาพักผ่อนไม่เพียงพอ จึงอยากย้ายงานอีกแต่นายจ้างไม่ให้บอก และ Mar Win ไม่มี

ใบอนุญาตทำงานด้วย เลยทนทำงานไปก่อน แต่จะพยายามหางานใหม่ทำ อย่างไรก็ตาม Mar Win ก็อยากอยู่ที่ภูเก็ตต่อไปเพราะครอบครัว บิดา มารดา อยู่ที่นี่ อยากทำงานเก็บเงินไปเรื่อยๆ เพราะถ้ากลับไปพม่าก็ไม่มีงานทำ

กรณีศึกษาที่ 20

นางสาว มี มี หญิงกะเหรี่ยง อายุ 30 ปี โสค นับถือศาสนาพุทธ ปัจจุบันเป็นลูกจ้างล้างจานร้านอาหารในอำเภอเมืองภูเก็ต

มี มี เกิดที่จังหวัดเชียงราย โดยที่บิดามารดาอพยพมาจากเมือง Mayeik เขตตะนาวศรี มาอยู่เชียงรายทำไร่นา เนื่องจากครอบครัวมีฐานะยากจน มี มี เลยไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือ และต้องเริ่มช่วยครอบครัวทำงานหาเงินตั้งแต่อายุ 7 ปี โดยบิดามารดาช่วยให้ เป็นงานล้างจานในร้านอาหารแห่งหนึ่งในอำเภอเมืองเชียงราย ได้ค่าจ้างวันละ 50 บาท ทำงานตั้งแต่ 05:00-17:00น ซึ่งนายจ้างจ่ายเงินช้า และจ่ายเงินไม่ครบ ทำให้มี มี ทำงานนี้อยู่เกือบปี ตอนอายุ 8 ปี คนรู้จักช่วยหางานให้และพาไปทำงานโรงงานเย็บเสื้อผ้าในจังหวัดสมุทรปราการ ได้รายได้วันละ 80 บาท ทำงานตั้งแต่ 06:00-18:00น. ซึ่งมี มี ทำได้อีกปีเดียวก็ลาออกเพราะนายจ้างจ่ายเงินช้า คนรู้จักเลยหางานใหม่ให้ ตอนอายุ 9 ปี เป็นงานคัดแยกปลา แพลตาแห่งหนึ่งในอำเภอเมืองภูเก็ต ได้รายได้วันละ 110 บาท ทำงานตั้งแต่ 04:00-17:00น. ซึ่งทำอยู่จนอายุ 25 ปี งานคัดแยกปลาเป็นงานที่หนักมากสำหรับมี มี แต่มี มี ไม่มีทางเลือกเพราะไม่มีใบอนุญาตทำงาน จึงต้องทนทำงานนี้อยู่ 16 ปี ตอนมี มี อายุได้ 25 ปี จึงย้ายงานไปเป็นลูกจ้างล้างจาน ในร้านอาหารในตลาดสดแห่งหนึ่งในอำเภอเมืองภูเก็ต ได้ค่าจ้างวันละ 60 บาท ทำงานตั้งแต่ 07:00-17:00น. ซึ่งเป็นงานที่ทำอยู่ปัจจุบันและทำมาได้ 5 ปีแล้ว มี มี อยากอยู่และทำงานที่ภูเก็ต เพราะสะดวกสบาย แต่มี มีอยากหางานอื่นที่มีรายได้ดีกว่าที่ได้รับในปัจจุบัน และอยากมีใบอนุญาตทำงาน

ภาคผนวก ข

ตารางสรุปข้อมูลกลุ่มตัวอย่างจังหวัดเชียงใหม่

ลำดับ	ชื่อ	เพศ	อายุ	ชาติพันธุ์	ภูมิลำเนา	สถานภาพ	การศึกษา	อาชีพ/รายได้	ศาสนา	สถานะบุคคล	พูดไทย	อนาคต
1	นาย อิน	ชาย	19	ไทใหญ่	ด.เปียงหลวง อ.เวียงแหง จ.เชียงใหม่	โสด	ม.ปลาย (กศน.)	รปภ. อ.เมืองเชียงใหม่ รายได้เดือนละ 5,000 บาท	พุทธ	อยู่ระหว่างการศึกษา ขอสัญชาติไทย	ได้	ไม่ย้าย
2	น.ส. อ้อม	หญิง	17	ไทใหญ่	เมืองลายคำ รัฐฉาน	โสด	ป.6	แม่บ้าน อ.เมืองเชียงใหม่ รายได้เดือนละ 4,500 บาท	พุทธ	ไม่มี work permit	ได้	ไม่ย้าย
3	นาย โทลย	ชาย	21	ไทใหญ่	ด.เปียงหลวง อ.เวียงแหง จ.เชียงใหม่	แต่งงาน ลูก 1 คน	ป.6	ก่อสร้าง อ.เมืองเชียงใหม่ รายได้เดือนละ 5,500 บาท	พุทธ	ได้สัญชาติไทย (3 ปี) โดยการขอสัญชาติ	ได้	ย้าย
4	นาย แสง	ชาย	15	ไทใหญ่	เมืองน้ำจาง รัฐฉาน	โสด	ป.5	ทาสี อ.เมืองเชียงใหม่ รายได้วันละ 115 บาท	พุทธ	ไม่มี work permit มีบัตร 10 ปี ออก ให้พร.	ได้	ไม่ย้าย
5	นาย ไท	ชาย	15	ไทใหญ่	อ.เวียงแหง จ.เชียงใหม่	โสด	ป.6	ทาสี อ.เมืองเชียงใหม่ รายได้วันละ 115 บาท	พุทธ	ไม่มี work permit มีใบเกิดและกำลังยื่น ขอสัญชาติไทย	ได้	ไม่ย้าย
6	น.ส. ดาว	หญิง	15	ไทใหญ่	เมืองลายคำ รัฐฉาน มาไทย 11 ขวบ, อ.ปาย	โสด	ไม่ได้เรียน	แม่บ้าน อ.เมืองเชียงใหม่ รายได้วันละ 150 บาท	พุทธ	มี work permit	ได้	ไม่ย้าย
7	นาย จอมไทย	ชาย	21	ไทใหญ่	อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่ เติบโตที่ ด.เปียงหลวง อ.เวียงแหง จ.เชียงใหม่	โสด	ป.6	รับเหมาก่อสร้างและจัดสวน อ.เมืองเชียงใหม่ รายได้เดือนละ 40,000 บาท	พุทธ	มีบัตรผู้หลบหนีเข้า เมืองจากพม่า (บัตรสีส้ม)	ได้	ไม่ย้าย
8	น.ส. ดาว	หญิง	16	ไทใหญ่	เมืองเวียงจันทน์ รัฐฉาน	โสด	ป.5	ดูแลเด็ก อ.เมืองเชียงใหม่ รายได้เดือนละ 3,000 บาท	พุทธ	ไม่มี work permit	ได้	ย้าย

ลำดับ	ชื่อ	เพศ	อายุ	ชาติพันธุ์	ภูมิลำเนา	สถานภาพ	การศึกษา	อาชีพ/รายได้	ศาสนา	สถานะบุคคล	พุดไทย	อนาคต
9	นาง เงิน	หญิง	21	ไทใหญ่	เมืองลายคำ รัฐฉาน	แต่งงาน ลูก 1 คน	ป.5	โรงงาน pack ของ อ.แม่ริม รายได้เดือนละ 4,000 บาท	พุทธ	มี work permit	ได้	ไม่ย้าย
10	นาย ดัน	ชาย	23	ไทใหญ่	เมืองป่าน รัฐฉาน	แต่งงาน	ป.3	รับจ้างจัดสวน ต.แม่ใจ อ.สันทราย (กับจอมไทย) รายได้วันละ 200 บาท	พุทธ	มีบัตรบุคคลไม่มี สถานะทางทะเบียน	ได้	ย้าย
11	นาง ด้าย	หญิง	27	ไทใหญ่	เมืองป่าน รัฐฉาน	แต่งงาน	ไม่ได้เรียน	ถูกจ้างร้านกล้วยเดี่ยว อ.เมืองเชียงใหม่ รายได้เดือนละ 3,000 บาท	พุทธ	มีบัตรชุมชนบน พื้นที่สูง (บัตรสีเขียว ขอบแดง)	ได้	ไม่ย้าย
12	น.ส. ฝน	หญิง	18	ไทใหญ่	จ.แม่ฮ่องสอน มาที่ อ.สันกำแพง ตอน 7 ขวบ	โสด	ม.3 (กศน.)	ถูกจ้างร้านไม่ โดดิบ อ.เมืองเชียงใหม่ รายได้เดือนละ 5,500 บาท	พุทธ	มี work permit	ได้	ไม่ย้าย
13	นาย ฝาง	ชาย	19	ไทใหญ่	เกิดที่อ.ฝาง จ.เชียงใหม่ เติบโตที่จ.แม่ฮ่องสอน	โสด	ม.ปลาย(กศน.)	กลางวัน ทำงานก่อสร้าง ต.แม่ใจ อ.สันทราย รายได้วันละ 200 บาท กลางคืน เด็กเสิร์ฟในผับ ต.แม่ใจ อ.สันทราย รายได้เดือนละ 3,000 บาท	พุทธ	ไม่มี work permit มีบัตรผู้หลบหนีเข้า เมืองจากพม่า (บัตรสีส้ม)	ได้	ไม่ย้าย
14	นาย สมบัติ	ชาย	21	ไทใหญ่	เมืองป่าน รัฐฉาน	แต่งงาน	ป.6	รปภ. อ.เมืองเชียงใหม่	พุทธ	มีบัตรบุคคลบน	ได้	ไม่ย้าย

ลำดับ	ชื่อ	เพศ	อายุ	ชาติพันธุ์	ภูมิลำเนา	สถานภาพ	การศึกษา	อาชีพรายได้	ศาสนา	สถานะบุคคล	พหุไทย	อนาคต
						ไม่มีลูก		รายได้เดือนละ 8,000 บาท		พื้นที่สูง (บัตรสีฟ้า)		
15	น.ส. หมวยอุ	หญิง	24	ไทใหญ่	เมืองน่านจากรัฐฉาน	โสด	กำลังเรียนปริญญาตรี ม.ราชภัฏจ.ฉะ.	ถูกจ้างร้านก๋วยเตี๋ยว อ.เมืองเชียงใหม่ รายได้เดือนละ 3,000 บาท	พุทธ	มีบัตรผู้พลานามัยไม่เข้า เนื่องจากพม่า (บัตรสีส้ม)	ได้	ไม่ย้าย
16	น.ส. หล้า	หญิง	23	ไทใหญ่	อ.ฝาง จ.เชียงใหม่	โสด	ป.6	ถูกจ้างร้านไม้มอญ อ.เมืองเชียงใหม่ รายได้เดือนละ 4,500 บาท	พุทธ	มีบัตรบุคคลบนพื้นที่สูง (บัตรสีฟ้า)	ได้	ไม่ย้าย
17	นาย หม่อง	ชาย	20	ไทใหญ่	เมืองป๋าน รัฐฉาน	แต่งงาน ไม่มีลูก	ม.3	ก่อสร้าง อ.สันทราย รายได้วันละ 290 บาท	พุทธ	ได้สัญชาติไทย จากการขอสัญชาติ	ได้	ไม่ย้าย
18	นาง เอ	หญิง	19	ไทใหญ่	เกิด จ.แม่ฮ่องสอน แล้วกลับ ไปอยู่บ.หาด รัฐฉาน ทำใบเกิดหาย	แต่งงาน	ม.3	แม่บ้าน อ.เมืองเชียงใหม่ รายได้เดือนละ 6,000 บาท	พุทธ	มีบัตรชุมชนบนพื้นที่สูง (บัตรสีเขียว ขอบแดง)	ได้	ไม่ย้าย
19	นาย พงศ์	ชาย	20	ไทใหญ่	อ.เวียงแหง จ.เชียงใหม่	โสด	ม.6	โรงงานเย็บเสื้อผ้าของพ่อแม่ รายได้เดือนละ 2,000 บาท	พุทธ	ได้สัญชาติไทย จากการขอสัญชาติ	ได้	ไม่ย้าย
20	นาย จาอ้อ	ชาย	25	ลาหู่	อ.ฝาง จ.เชียงใหม่	แต่งงาน มีลูก 2 คน	ไม่ได้เรียน	ก่อสร้าง อ.สันทราย รายได้วันละ 200 บาท	คริสต์	มีบัตรชุมชนบนพื้นที่สูง (บัตรสีเขียว ขอบแดง)	ได้	ย้าย

ตารางสรุปข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง อ.แม่สอด จ.ตาก

ลำดับ	ชื่อ	เพศ	อายุ	ชาติพันธุ์	ภูมิลำเนา	สถานภาพ	การศึกษา	อาชีพ/รายได้	ศาสนา	สถานะบุคคล	พหุไทย	อนาคต
1	นาง มาลา	หญิง	20	พม่า	เมืองย่างกุ้ง ประเทศพม่า	หย่า ลูก 2 คน	ไม่ได้เรียน	ลูกจ้าง NGO อ.แม่สอด รายได้เดือนละ 3,300 บาท	อิสลาม	มี work permit	ได้	ไม่ย้าย
2	น.ส. Paw Kaw Ki	หญิง	19	กะเหรี่ยง	เมืองย่างกุ้ง	โสด	Grade 10	เจ้าหน้าที่องค์กร NGO รายได้เดือนละ 6,000 บาท	พุทธ	มี work permit	ได้	ไม่ย้าย
3	นาย Maung Than Htun Aung	ชาย	18	มอญ	เมืองมะละแหม่ง รัฐมอญ	โสด	Grade 3	ตกงาน (ประมาณ 15 วัน) เคยทำงานก่อสร้าง รายได้วันละ 100 บาท	พุทธ	ไม่มีบัตร	ได้	ย้าย
4	นาย Saw Wine Wine	ชาย	15	กะเหรี่ยง	รัฐกะเหรี่ยง ประเทศพม่า	โสด	Grade 6	ลูกจ้างอู่มอเตอร์ไซค์ อ.แม่สอด รายได้เดือนละ 1,000 บาท	พุทธ	ไม่มี work permit	ไม่ได้	ไม่ย้าย
5	นาย Saw Super Man	ชาย	18	กะเหรี่ยง	รัฐมอญ ประเทศพม่า	โสด	Grade 4	ลูกจ้างบริษัทดูดส้วม อ.แม่สอด รายได้เดือนละ 1,900 บาท	พุทธ	มีบัตรผู้พลัดถิ่น สัญชาติพม่า (บัตรสีชมพู)	ได้	ไม่ย้าย
6	นาย Aung Thet Ko	ชาย	18	พม่า	เมืองปีโตน รัฐมอญ	โสด	Grade 2	ตกงาน (ประมาณ 15 วัน) เคยทำงานโรงงาน รายได้เดือนละ 1,200 บาท	พุทธ	ไม่มีบัตร	ไม่ได้	ย้าย
7	นาย Maung Nyi Nyi Mawg	ชาย	13	พม่า	รัฐมอญ ประเทศพม่า	โสด	Grade 3	ลูกจ้างร้านค้าส่งปลาไหล รายได้เดือนละ 2,000 บาท	พุทธ	ไม่มีบัตร	ไม่ได้	ไม่ย้าย
8	นาย Saw Ka Hein	ชาย	18	กะเหรี่ยง	เมืองลาบวาย รัฐกะเหรี่ยง	โสด	Grade 5	ลูกจ้างร้านล้างรถ	คริสต์	ไม่มีบัตร	ได้	ไม่ย้าย

ลำดับ	ชื่อ	เพศ	อายุ	ชาติพันธุ์	ภูมิลำเนา	สถานภาพ	การศึกษา	อาชีพ/รายได้	ศาสนา	สถานะบุคคล	พุดไทย	อนาคต
								อ.แม่สอด รายได้เดือนละ 3,000 บาท				
9	ด.ญ. Thet Thet Oo	หญิง	14	พม่า - ไทใหญ่	เกิดที่จ.นครสวรรค์	โสด	Grade 2	ลูกจ้างร้านขายของ อ.แม่สอด รายได้เดือนละ 1,500 บาท	พุทธ	ไม่มีบัตร	ได้	ไม่ย้าย
10	น.ส. ปุ้ย	หญิง	15	กะเหรี่ยง	อ.แม่สอด จ.ตาก	โสด	Grade 1	ตกงาน (ประมาณ 1 เดือน) เคยทำงานเด็กเสิร์ฟ รายได้เดือนละ 1,200 บาท	พุทธ	มี work permit	ได้	ไม่ย้าย
11	น.ส. Myeh Ah	หญิง	16	กะเหรี่ยง -พม่า	เมืองมะละแหม่ง รัฐมอญ	โสด	Grade 1	ลูกจ้างโรงงานเย็บผ้า อ.แม่สอด รายได้วันละ 80 บาท	พุทธ	มี work permit	ไม่ได้	ไม่ย้าย
12	นาย Ah Ku Zin	ชาย	15	พม่า	เมืองพะโค เขตพะโค	โสด	Grade 3	ตกงาน (ประมาณ 15 วัน) เคยทำงานร้านซ่อมรถ รายได้เดือนละ 1,500 บาท	พุทธ	ไม่มีบัตร	ได้	ไม่ย้าย
13	น.ส. Phyu Phyu La	หญิง	15	กะเหรี่ยง	อ.แม่สอด จ.ตาก	โสด	Grade 4	ลูกจ้างร้านขายรองเท้า รายได้เดือนละ 2,800 บาท รายวัน วันละ 80 บาท กำลังหางานใหม่	พุทธ	ไม่มีบัตร	ได้	ไม่ย้าย
14	น.ส. Ah Ah	หญิง	15	กะเหรี่ยง	อ.แม่สอด จ.ตาก	โสด	Grade 5	ลูกจ้างร้านขายรองเท้า	พุทธ	ไม่มีบัตร	ได้	ไม่ย้าย

ลำดับ	ชื่อ	เพศ	อายุ	ชาติพันธุ์	ภูมิลำเนา	สถานภาพ	การศึกษา	อาชีพ/รายได้	ศาสนา	สถานะบุคคล	พุดไทย	อนาคต
								รายได้เดือนละ 2,400 บาท รายวัน วันละ 80 บาท กำลังหางานใหม่				
15	นาย Thet Paing Zaw	ชาย	18	พม่า	เมืองพะโค เขตพะโค	โสด	Grade 5	รับจ้างทั่วไป อ.แม่สอด งานในไร่ วันละ 100 บาท กรรมกร วันละ 80 บาท	พุทธ	ไม่มีบัตร	ไม่ได้	ไม่ย้าย
16	นาย Kyaw Zin Latt	ชาย	21	พม่า	รัฐมอญ ประเทศพม่า	โสด	ไม่ได้เรียน	รับจ้างทั่วไป อ.แม่สอด รายได้วันละ 100 บาท	พุทธ	ไม่มีบัตร	ไม่ได้	ไม่ย้าย
17	นาย เยน	ชาย	18	พม่า	อ.แม่สอด จ.ตาก	โสด	ไม่ได้เรียน	เก็บขยะและของเก่าขาย รายได้วันละ 150-180 บาท	อิสลาม	ไม่มีบัตร	ไม่ได้	ไม่ย้าย
18	น.ส. San San Win	หญิง	17	พม่า	เมืองมะนะระ รัฐมอญ	โสด	Grade 5	ถูกจ้างโรงงานเย็บผ้า รายได้เดือนละ 3,000 บาท	พุทธ	มี work permit	ไม่ได้	ไม่ย้าย
19	นาย โบ โบ	ชาย	26	พม่า	เมืองโตกู เขตพะโค	แต่งงาน ลูก 2 คน	ป.4	ถูกจ้างบริษัท รายได้วันละ 180 บาท	พุทธ	มี work permit	ได้	ไม่ย้าย
20	นายอดุลย์ มีปรีชัย	ชาย	19	กะเหรี่ยง	อ.แม่สอด จ.ตาก	โสด	ป.6	ร.ป.อ. แม่สอด รายได้เดือนละ 3,800 บาท	พุทธ	ไม่มีบัตร	ได้	ย้าย

ตารางสรุปข้อมูลกลุ่มตัวอย่างจังหวัดสมุทรสาคร

ลำดับ	ชื่อ	เพศ	อายุ	ชาติพันธุ์	ภูมิลำเนา	สถานภาพ	การศึกษา	อาชีพ/รายได้	ศาสนา	สถานะบุคคล	พูดไทย	อนาคต
1	น.ส. แพร	หญิง	16	มอญ	เมืองเจบะเราะ รัฐมอญ	โสด	- ศูนย์การเรียนรู้ LPN	ถูกจ้างโรงงานกึ่ง รายได้วันละ 203 บาท, OT 38 บาท/ชม.	พุทธ	มี work permit	ได้	ย้าย
2	น.ส. ดาว	หญิง	15	มอญ	อ.กระทุ่มแบน จ.สมุทรสาคร	โสด	- ศูนย์การเรียนรู้ วัดบางหญ้าแพรก	ถูกจ้างโรงงานกึ่ง รายได้วันละ 203 บาท, OT 38 บาท/ชม.	พุทธ	มี work permit	ได้	ไม่ย้าย
3	นาง วัน	หญิง	34	มอญ	อ.สังขละบุรี จ.กาญจนบุรี	แต่งงาน ลูก 3 คน	ไม่ได้เรียน	รับจ้างแกะกึ่ง, รายเหมา รายได้ประมาณ 2,000 - 4,000 บาท/week (1 week = 2 อาทิตย์)	พุทธ	มี work permit	ได้	ไม่ย้าย
4	นาย แง	ชาย	17	มอญ	เมืองรัฐมอญ ประเทศพม่า	โสด	ไม่ได้เรียน	ถูกจ้างโรงงานหอย, รายเหมา รายได้ประมาณ 2,500 - 10,000 บาท/ week (1 week = 2 อาทิตย์)	พุทธ	มี work permit	ได้	ไม่ย้าย
5	นาย เตย	ชาย	16	มอญ	เมืองมะละแหม่ง	โสด	อนุบาล	กรรมกรก่อสร้าง รายได้วันละ 150 บาท	พุทธ	มี work permit	ได้	ไม่ย้าย
6	นาย ดัน	ชาย	15	มอญ	อ.เมือง จ.สมุทรสาคร,	โสด	บวชเรียน	รับจ้างแกะกึ่ง, รายเหมา รายได้ประมาณ 600 - 1,000 บาท/week (1 week = 7 วัน)	พุทธ	มี work permit	ได้	ไม่ย้าย
7	น.ส. เม	หญิง	15	มอญ	อ. แม่ ก ล อ ง จ . สุนทรสงคราม	โสด	- Grade 6 - ศูนย์การเรียนรู้	ถูกจ้างโรงงานขนม รายได้วันละ 205 บาท	พุทธ	มี work permit	ได้	ไม่ย้าย

ลำดับ	ชื่อ	เพศ	อายุ	ชาติพันธุ์	ภูมิลำเนา	สถานภาพ	การศึกษา	อาชีพ/รายได้	ศาสนา	สถานะบุคคล	พู่ไทย	อนาคต
8	น.ส. น้าผึ้ง	หญิง	15	มอญ	อ.กะทู้ จ.ภูเก็ต	โสด	LPN - Grade 1 - ศูนย์การเรียนรู้ วัดบางหญ้า แพรก - ศูนย์การเรียนรู้ LPN	รับจ้างแปลลา, รายเหมา รายได้ประมาณ 150 – 400 บาท/วัน	พุทธ	มี work permit	ได้	ย้าย
9	นาง สาน	หญิง	23	มอญ	เมือง Zoppa รัฐมอญ ประเทศพม่า	แต่งงาน ลูก 2 คน	Grade 2	ลูกจ้างโรงงานกึ่ง, รายเหมา รายได้ประมาณ 2.000 – 4.000 บาท/week (1 week = 15 วัน)	พุทธ	มี work permit	ได้	ไม่ย้าย
10	นาย ภาค	ชาย	19	มอญ	อ.เมือง จ.สมุทรสาคร	โสด	ไม่ได้เรียน	ลูกจ้างโรงงานพลาสติก รายได้วันละ 230 บาท	พุทธ	มี work permit	ได้	ไม่ย้าย
11	นาง วาริน	หญิง	25	มอญ	เมืองมะละลัโย รัฐมอญ ประเทศพม่า	แต่งงาน ลูก 1 คน	- Grade 4 - เรียน ภาษาไทยวัน อาทิตย์, โครงการเพื่อ เยาวชนเพื่อ ชนบท	รับจ้างเป็นล่ามและผู้ช่วย ให้เจ้าหน้าที่สาธารณสุข รายได้วันละ 120 บาท, กำลังผลการสมัครงานกับ องค์กร MSF	พุทธ	มี work permit	ได้	ไม่ย้าย
12	นาย มาว	ชาย	17	มอญ	เมืองเนกะเย่ รัฐมอญ ประเทศพม่า	โสด	- Grade 1 - ศูนย์การเรียนรู้	ลูกจ้างโรงงาน รายได้วันละ 205 บาท, OT	พุทธ	มี work permit	ได้	ไม่ย้าย

ลำดับ	ชื่อ	เพศ	อายุ	ชาติพันธุ์	ภูมิลำเนา	สถานภาพ	การศึกษา	อาชีพ/รายได้	ศาสนา	สถานะบุคคล	พุดไทย	อนาคต
							LPN	42 บาท/ชม.				
13	นาย ไช	ชาย	15	มอญ	เมืองอะเนียง รัฐมอญ ประเทศพม่า	โสด	- Grade 2 - ศูนย์การเรียนรู้ LPN	รับจ้างแกะกึ่ง, รายเหมา (เบอร์เดียวกับแม่) รายได้ ประมาณ 2,000 - 3,000 บาท/week (1 week = 7 วัน)	พุทธ	มี work permit	ได้	ไม่ย้าย
14	น.ส. ก้อย	หญิง	17	มอญ	อ.สังขละบุรี จ.กาญจนบุรี	โสด	ไม่ได้เรียน	ถูกจ้างโรงงาน Thai Union รายได้วันละ 208 บาท, OT 39 บาท/ชม.	พุทธ	มี work permit	ได้	ไม่ย้าย
15	นาย ชัย	ชาย	20	ทวาย	เมืองเกาะสอง เขต ตะนาวศรี ประเทศพม่า	โสด	ไม่ได้เรียน	ถูกจ้างโรงงานกึ่ง รายได้วันละ 203 บาท, OT 38 บาท/ชม.	พุทธ	มี work permit	ได้	ไม่ย้าย
16	น.ส. น้ำ	หญิง	16	มอญ	เมืองมะละลัโย รัฐมอญ ประเทศพม่า	โสด	- Grade 5 - ศูนย์การเรียนรู้ LPN	ถูกจ้างโรงงานกึ่ง, รายเหมา รายได้ประมาณ 2,000 - 4,500 บาท/week (1 week = 10 วัน)	พุทธ	มี work permit	ได้	ไม่ย้าย
17	น.ส. ช่อ	หญิง	21	มอญ	เมืองมะละลัโย รัฐมอญ ประเทศพม่า	โสด	- Grade 1	รับจ้างแกะกึ่ง, รายเหมา รายได้ประมาณ 1,500 - 5,000 บาท/week (1 week = 10 วัน)	พุทธ	มี work permit	ได้	ไม่ย้าย
18	นาย ไชว	ชาย	16	มอญ	เมืองมะละลัโย รัฐมอญ ประเทศพม่า	โสด	- Grade 1 - ศูนย์การเรียนรู้	รับจ้างแกะกึ่ง, รายเหมา (เบอร์เดียวกับแม่) รายได้	พุทธ	มี work permit	ได้	ไม่ย้าย

ลำดับ	ชื่อ	เพศ	อายุ	ชาติพันธุ์	ภูมิลำเนา	สถานภาพ	การศึกษา	อาชีพ/รายได้	ศาสนา	สถานะบุคคล	พู่ไทย	อนาคต
							LPN	ประมาณ 2,000 – 3,000 บาท/week (1 week = 7วัน)				
19	นาง แหวน	หญิง	15	มอญ	อ.เมือง จ.สมุทรสาคร	แต่งงาน	- ศูนย์วัดบาง หญี่นแพรก - ศูนย์ฯ LPN - วัดศิริมงคล ป.3	ลูกจ้างโรงงานเย็บตุ๊กตา รายได้วันละ 200 บาท, OT 38 บาท/ชม.	พุทธ	มี work permit	ได้	ไม่ย้าย
20	น.ส. ดาว	หญิง	17	มอญ	เมืองมะละไย รัฐมอญ ประเทศพม่า	โสด	- Grade 4 - ศูนย์การเรียนรู้ LPN	รับจ้างแกะกึ่ง, รายหมา รายได้ประมาณ 1,000 – 2,000 บาท/week (1 week = 7 วัน)	พุทธ	มี work permit	ได้	ไม่ย้าย

ตารางสรุปข้อมูลกลุ่มตัวอย่างจังหวัดภูเก็ต

ลำดับ	ชื่อ	เพศ	อายุ	ชาติพันธุ์	ภูมิลำเนา	สถานภาพ	การศึกษา	อาชีพ/รายได้	ศาสนา	สถานะบุคคล	พหุไทย	อนาคต
1	Aung	ชาย	32	พม่า	เมือง Mayeik เขตตะนาวศรี	แต่งงาน	Grade 2	ก่อสร้าง อำเภอกะป๊าย รายได้วันละ 250 บาท	พุทธ	มี work permit	ได้	ไม่ย้าย
2	Me Thet	หญิง	17	ทวาย	เมือง Laung Lon เขตตะนาวศรี	โสด	Grade 3	ร้านอาหารเมืองภูเก็ต รายได้เดือนละ 6,000 บาท	พุทธ	มี work permit	ไม่	ไม่ย้าย
3	Nong	หญิง	20	มอญ	เมืองมะละแหม่ง รัฐมอญ	แต่งงาน มีบุตร 1 คน	Grade 5	ทำความสะอาดคานเรือ อำเภอมือเก็ด รายได้วันละ 140 บาท	พุทธ	มี work permit	ได้	ไม่ย้าย
4	Do	ชาย	23	พม่า	เมืองมะละแหม่ง รัฐมอญ	โสด	Grade 5	แพปลา อำเภอมือเก็ด รายได้เดือนละ 5,500 บาท	พุทธ	มี work permit	ได้	ไม่ย้าย
5	Ko	ชาย	25	พม่า	เมืองมะละแหม่ง รัฐมอญ	โสด	Grade 5	ก่อสร้าง อำเภอมือเก็ด รายได้วันละ 245 บาท	พุทธ	มี work permit	ได้	ไม่ย้าย
6	Ma Nge	หญิง	18	ทวาย	เมือง Laung Lon เขตตะนาวศรี	โสด	Grade 4	ร้านอาหารเมืองภูเก็ต รายได้เดือนละ 6,000 บาท	พุทธ	มี work permit	ได้บ่อย	ไม่ย้าย
7	Cho Thet	หญิง	19	ทวาย	เมือง Thayeichaung เขตตะนาวศรี	โสด	Grade 5	ร้านอาหารเมืองภูเก็ต รายได้เดือนละ 4,000 บาท	พุทธ	มี work permit	ได้บ่อย	ย้าย
8	Aye	หญิง	24	มอญ	เมือง Ye รัฐมอญ	แต่งงาน มีบุตร 1 คน	ไม่ได้รับ	โรงงานปลาแช่แข็ง อำเภอมือเก็ด รายได้เดือน 4,000 บาท	พุทธ	มี work permit	ได้บ่อย	ไม่ย้าย
9	Nge Nge	หญิง	27	มอญ	เมืองมะละแหม่ง รัฐมอญ	แต่งงาน	Grade 2	ก่อสร้าง อำเภอมือเก็ด	พุทธ	มี work permit	ได้	ไม่ย้าย

ลำดับ	ชื่อ	เพศ	อายุ	ชาติพันธุ์	ภูมิลำเนา	สถานภาพ	การศึกษา	อาชีพรายได้	ศาสนา	สถานะบุคคล	พหุไทย	อนาคต
						มีบุตร 2 คน		รายได้วันละ 160 บาท				
10	อองเลน	ชาย	22	กะเหรี่ยง	เมือง Kyainseikkyi รัฐกะเหรี่ยง	แต่งงาน	ไม่ได้รับ	ก่อสร้าง อำเภอถาง รายได้วันละ 220 บาท	พุทธ	มี work permit	ได้	ไม่ย้าย
11	แวน	ชาย	27	ทวาย	จังหวัดระนอง	โสด	Grade 5	ก่อสร้าง อำเภอถาง รายได้วันละ 220 บาท	พุทธ	มี work permit	ได้	ไม่ย้าย
12	Phyu	หญิง	16	พม่า	จังหวัดภูเก็ต	โสด	ไม่ได้รับ	ตัดยาง อำเภอถาง รายได้วันละ 200 บาท	พุทธ	มี work permit	ได้น้อย	ไม่ย้าย
13	Thet Phyo	ชาย	17	พม่า	จังหวัดระนอง	โสด	Grade 3	ตัดยาง อำเภอถาง รายได้วันละ 200 บาท	พุทธ	ไม่มี work permit	ไม่ได้	ไม่ย้าย
14	ชาล่า	หญิง	26	ทวาย	จังหวัดกาญจนบุรี	โสด	มัธยมศึกษาปีที่ 3	ลูกจ้างร้านขายของ อำเภอเมืองภูเก็ต รายได้เดือนละ 8,000 บาท	พุทธ	มี work permit	ได้	ไม่ย้าย
15	Ni Aung	ชาย	29	มอญ	เมืองมะละแหม่ง รัฐมอญ	แต่งงาน มีบุตร 1 คน	ไม่ได้รับ	ก่อสร้าง อำเภอถาง รายได้วันละ 280 บาท	พุทธ	มี work permit	ได้	ไม่ย้าย
16	ฟ้าใส	หญิง	35	มอญ	จังหวัดกาญจนบุรี	โสด	ประถมศึกษาปีที่ 3	ก่อสร้าง อำเภอถาง รายได้วันละ 120 บาท	คริสต์	ไม่มี work permit	ได้	ไม่ย้าย
17	พะตะยะ	หญิง	23	ทวาย	จังหวัดกาญจนบุรี	แต่งงาน	มัธยมศึกษาปีที่ 6	ผู้ช่วยพยาบาล โรงพยาบาล ในอำเภอถาง รายได้เดือนละ 11,000 บาท	พุทธ	มี work permit	ได้	ไม่ย้าย
18	Htwe	ชาย	17	ทวาย	จังหวัดระนอง	โสด	Grade 5	ลูกเรือประมง	พุทธ	ไม่มี work permit	ไม่ได้	ไม่ย้าย

ลำดับ	ชื่อ	เพศ	อายุ	ชาติพันธุ์	ภูมิลำเนา	สถานภาพ	การศึกษา	อาชีพ/รายได้	ศาสนา	สถานะบุคคล	พุดไทย	อนาคต
19	Mar Win	หญิง	17	มอญ	จังหวัดระนอง	โสด	Grade 3	ร้านอาหาร อำเภอเมือง ภูเก็ต รายได้เดือนละ 4,000 บาท	พุทธ	ไม่มี work permit	ใช่	ไม่ย้าย
20	มีมี	หญิง	30	กะเหรี่ยง	จังหวัดเชียงราย	โสด	ไม่ได้รับทุน	ลูกจ้างสำนักงาน ร้านอาหาร อำเภอเมืองภูเก็ต รายได้วันละ 60 บาท	พุทธ	ไม่มี work permit	ได้บ่อย	ไม่ย้าย

ภาคผนวก ค

แบบสัมภาษณ์

โครงการ “ทนายทรรุณี 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า: สถานการณ์และการอพยพโยกย้าย”

สัมภาษณ์วันที่ _____

สถานที่ให้สัมภาษณ์ _____

ชื่อผู้สัมภาษณ์ _____

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

- ชื่อ – นามสกุล (ไม่ระบุก็ได้)
- เพศ/อายุ/ชาติพันธุ์
- ภูมิลำเนา (สถานที่เกิด: ประเทศไทย/ประเทศพม่า)/สถานภาพการสมรส
- ศาสนา/การศึกษา
- อื่นๆ เช่น จำนวนสมาชิกในครอบครัว, รายได้(เฉลี่ย), งานอดิเรก/เวลาว่าง, การส่งเงินกลับบ้าน เป็นต้น

ตอนที่ 2 ประสบการณ์การเดินทางเคลื่อนย้ายเข้ามายังจังหวัด (เชียงใหม่ ดาก สมุทรสาคร และภูเก็ต)

1. ท่านเดินทางเข้ามายังจังหวัด (เชียงใหม่ ดาก สมุทรสาคร และภูเก็ต) ด้วยวิธีการอย่างไร
2. ท่านเดินทางเข้ามายังจังหวัด (เชียงใหม่ ดาก สมุทรสาคร และภูเก็ต) กับใคร มีคนพามาหรือไม่ เสียค่าใช้จ่ายหรือไม่ อย่างไร
3. ท่านพบกับใคร และเสียค่าที่พักเท่าไรในจังหวัด (เชียงใหม่ ดาก สมุทรสาคร และภูเก็ต)
4. ปัญหาและอุปสรรคในการเดินทางมายังจังหวัด(เชียงใหม่ ดาก สมุทรสาคร และภูเก็ต) เป็นอย่างไร และแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างไร

ตอนที่ 3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอพยพโยกย้ายออกจากถิ่นที่อยู่เดิม

5. ท่านเคยเดินทางออกนอกภูมิลำเนาหรือไม่ อย่างไร และด้วยสาเหตุใด
6. ท่านเดินทางมาจากพื้นที่ใดก่อนที่จะเดินทางมายังจังหวัด (เชียงใหม่ ดาก สมุทรสาคร และภูเก็ต) และพักอาศัยอยู่ในพื้นที่นั้นเป็นระยะเวลานานเท่าใด

7. ก่อนเดินทางมายังจังหวัด (เชียงใหม่ ดาก สมุทรสาคร และภูเก็ต) ท่านพักอาศัยอยู่กับใคร อย่างไร และท่านต้องรับผิดชอบดูแลครอบครัวของท่านหรือไม่ อย่างไร
8. ก่อนเดินทางมายังจังหวัด (เชียงใหม่ ดาก สมุทรสาคร และภูเก็ต) ท่านประกอบอาชีพอะไร ลักษณะ/สภาพการทำงานและรายได้เป็นอย่างไร ท่านเคยเปลี่ยนงานหรือไม่ จำนวนครั้งที่เปลี่ยนงาน เหตุผลในการเปลี่ยนงานเป็นอย่างไร
9. ท่านพึงพอใจต่อสภาพชีวิต/การทำงานก่อนเดินทางมายังจังหวัด (เชียงใหม่ ดาก สมุทรสาคร และภูเก็ต) หรือไม่ อย่างไร

ตอนที่ 4 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการอพยพโยกย้ายเข้ามายังจังหวัด (เชียงใหม่ ดาก สมุทรสาคร และภูเก็ต)

10. ท่านมีวัตถุประสงค์อย่างไรในการเดินทางมายังจังหวัด (เชียงใหม่ ดาก สมุทรสาคร และภูเก็ต)
11. ท่านมีญาติพี่น้อง/เพื่อนฝูง/คนรู้จักที่อยู่ในจังหวัด (เชียงใหม่ ดาก สมุทรสาคร และภูเก็ต) หรือไม่ อย่างไร
12. ท่านเคยเดินทางมายังจังหวัด (เชียงใหม่ ดาก สมุทรสาคร และภูเก็ต) หรือไม่ อย่างไร และก่อนเดินทางมายังจังหวัด (เชียงใหม่ ดาก สมุทรสาคร และภูเก็ต) ท่านได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับจังหวัดเหล่านี้หรือไม่ อย่างไร
13. ท่านได้รับข้อมูลข่าวสาร โดยเฉพาะเรื่องการจ้างงานในจังหวัด (เชียงใหม่ ดาก สมุทรสาคร และภูเก็ต) จากแหล่งข้อมูลใด อย่างไร

ตอนที่ 5 ประสบการณ์การทำงานในจังหวัด (เชียงใหม่ ดาก สมุทรสาคร และภูเก็ต) และแนวโน้มการอพยพเคลื่อนย้าย

14. ปัจจุบันท่านทำงานอะไรในจังหวัด (เชียงใหม่ ดาก สมุทรสาคร และภูเก็ต) และก่อนหน้านี้เคยทำงานอะไรบ้าง เปลี่ยนงานมาแล้วกี่ครั้ง
15. ใครเป็นผู้พาไปหางานในจังหวัด (เชียงใหม่ ดาก สมุทรสาคร และภูเก็ต) เสียค่าใช้จ่ายหรือไม่ อย่างไร
16. รายได้และสภาพการทำงานในจังหวัด (เชียงใหม่ ดาก สมุทรสาคร และภูเก็ต) เป็นอย่างไร ท่านมีใบอนุญาตทำงานหรือไม่ อย่างไร
17. ในสถานที่ทำงานของท่าน มีเพื่อนร่วมงานที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์อื่นหรือไม่ อย่างไร

18. ความสัมพันธ์ระหว่างท่านกับเพื่อนร่วมงานและนายจ้างเป็นอย่างไร
19. ปัญหาและอุปสรรคในการทำงานเป็นอย่างไร และท่านแก้ปัญหาอย่างไร
20. ท่านมีความตั้งใจที่จะอยู่อาศัยในจังหวัด (เชียงใหม่ ดาก สมุทรสาคร และภูเก็ต) เป็นเวลานานเท่าใด เพราะเหตุใด
21. ท่านพึงพอใจต่อสภาพชีวิต/การทำงานในจังหวัด (เชียงใหม่ ดาก สมุทรสาคร และภูเก็ต) หรือไม่ อย่างไร

INTERVIEW FORM

Second Generation of Cross-border Migrants from Myanmar:

Situations and Intermigration

Date:

Place:

Interviewer:

Part 1 Information of informer

- Name-Last name (not necessary to answer)
- Gender/Age/Ethnic group
- Hometown (place of birth in Thailand/Myanmar)
- Religion
- Education

Part 2 Experience of migration to (Chiang Mai, Tak, Samut Sakorn, Phuket)

- 1) How did you enter (Chiang Mai, Tak, Samut Sakorn, Phuket)?
- 2) Whom did you enter (Chiang Mai, Tak, Samut Sakorn, Phuket) with?
Was there anyone escort you?
Did you have to pay for any expense and how much?
- 3) Presently, whom do you live with? And How much do you pay for accommodation in (Chiang Mai, Tak, Samut Sakorn, Phuket)?
- 4) Do you have any problems and obstacles to enter (Chiang Mai, Tak, Samut Sakorn, Phuket)?
And How do you solve those problems?

Part 3 Factors affecting migration

- 5) Have you ever travel outside your hometown? And Why do you want to migrate?
- 6) Which city/area did you stay in Thailand before migrating to (Chiang Mai, Tak, Samut Sakorn, Phuket)? How long did you stay in that/those area/areas?
- 7) Before migrating to (Chiang Mai, Tak, Samut Sakorn, Phuket) whom do you stay with? Do you have to take care of your family ?
- 8) Before migrating to (Chiang Mai, Tak, Samut Sakorn, Phuket) what was your occupation? Can you describe about job and income? Have you ever changed your working place, if so, how many times and why?
- 9) Are you satisfy with your life/ your job before migrating to (Chiang Mai, Tak, Samut Sakorn, Phuket)

Part 4 Factors affecting decision making to migrate to (Chiang Mai, Tak, Samut Sakorn, Phuket)

- 10) What was your purpose to migrate to (Chiang Mai, Tak, Samut Sakorn, Phuket)?
- 11) Do you have relative/ friend living in (Chiang Mai, Tak, Samut Sakorn, Phuket)?
- 12) Have you ever been to (Chiang Mai, Tak, Samut Sakorn, Phuket)? Before you came here have you ever get any kinds of information about this place?
- 13) Have you ever get any information concerning employment in (Chiang Mai, Tak, Samut Sakorn, Phuket) and from which sources? How?

Part 5 Working experiences in (Chiang Mai, Tak, Samut Sakorn, Phuket)

and migration trend

- 14) Presently, what kind of job that you do in (Chiang Mai, Tak, Samut Sakorn, Phuket) ? And have you ever worked at other places before? How many times that you change your job?
- 15) Who help you find job in (Chiang Mai, Tak, Samut Sakorn, Phuket)? Do you have to pay?
- 16) What is your income and working condition in (Chiang Mai, Tak, Samut Sakorn, Phuket)? Do you have work permit document?

- 17) Do you have any friends with same ethnic group in your working place?
- 18) How is your relationship with coworkers and employer?
- 19) Do you have any problems/ obstructions in working? How do you solve that problem?
- 20) Do you intend to stay in (Chiang Mai, Tak, Samut Sakorn, Phuket) and for how long ? and why?
- 21) Are you satisfy with your life/ working condition in (Chiang Mai, Tak, Samut Sakorn, Phuket)?

အင်တာဗျူးဖောင်ပုံစံ

ဒုတိယမျိုးဆက် နိုင်ငံနယ်နိမိတ်ဖြတ် ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်သူများ - အခြေအနေများနှင့်
ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်မှု စပ်ကြား အဖြစ်အပျက်များ

နေ့စွဲ။ ။

နေရာ။ ။

အင်တာဗျူးသူ။ ။

အပိုင်း (၁) ပြန်လည် ပြောပြသူ၏ အချက်အလက်များ

- အမည် -နောက်ဆုံးအမည် (ဖြေကြားရန် မလိုအပ်ပါ။)
- လိင်/အသက်/တိုင်းရင်းသားလူမျိုးအမည်
- မူလနေထိုင်ရာ မြို့အမည် (ထိုင်းနိုင်ငံ/မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း မွေးဖွားရာ မြို့အမည်)
- ကိုးကွယ်သည့်ဘာသာ
- ပညာအရည်အချင်း

အပိုင်း (၂) (ချင်းမိုင်၊ တပ်ခံ၊ ဆမ္မတ်ဆန္ဒန်၊ ဖူးခက်မြို့များသို့) ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်ရာတွင်
ကြုံတွေ့ခဲ့ရသည့် အတွေ့အကြုံများ

- (၁)ထိုင်းနိုင်ငံအတွင်းသို့ မည်ကဲ့သို့ ဝင်ရောက်လာခဲ့ပါသလဲ။ (ချင်းမိုင်၊ တပ်ခံ၊
ဆမ္မတ်ဆန္ဒန်၊ ဖူးခက်မြို့များ)
- (၂)မည်သူများနှင့် အတူဝင်ရောက်လာခဲ့ပါသလဲ။ (ချင်းမိုင်၊ တပ်ခံ၊ ဆမ္မတ်ဆန္ဒန်၊
ဖူးခက်မြို့များ)။
မည်သူများက ကူညီ၊ ဦးဆောင်၊ လမ်းပြ၊ အတူတကွ လိုက်ပါခဲ့ပါသလဲ။
လမ်းခရီးအတွက် ငွေများ ပေးဆောင်ခဲ့ရပါသလား။ ဘယ်လောက်ပေးခဲ့ရပါသလဲ။
- (၃)လက်ရှိအချိန်တွင် သင် မည်သူနှင့် အတူနေထိုင်နေပါသလဲ။ နေထိုင်သည့် နေရာ
ငှားရမ်းခ အဖြစ် ဘယ်လောက်ပေးရပါသလဲ။ (ချင်းမိုင်၊ တပ်ခံ၊ ဆမ္မတ်ဆန္ဒန်၊
ဖူးခက်မြို့များ)။
- (၄)(ချင်းမိုင်၊ တပ်ခံ၊ ဆမ္မတ်ဆန္ဒန်၊ ဖူးခက်မြို့များသို့) အခြေချနေထိုင်ရန်အတွက် လာ
ရောက်ရာ လမ်းခရီးတွင် အခက်အခဲများနှင့် အဟန့်အတားများ ကြုံတွေ့ခဲ့ရပါသလား။
ထိုအခက်အခဲများ အဟန့်အတားများကို မည်ကဲ့သို့ ဖြေရှင်းခဲ့ပါသလဲ။

အပိုင်း (၃) ရွှေ့ပြောင်း အခြေချနေထိုင်ရန်အတွက် လှုံ့ဆော်သည့် အကြောင်းရပ်များ

- (၁) သင်၏ မူလနေထိုင်ရာ မြို့အပြင်သို့ ခရီးသွားလာဖူးပါသလား။ ဘာကြောင့် ရွှေ့ပြောင်း နေထိုင် လိုခဲ့ပါသလဲ။
- (၂) (ချင်းမိုင်၊ တပ်ခံ၊ ဆမ္မတ်ဆွန်၊ ဖူးခက်မြို့များသို့) အခြေချနေထိုင်ခြင်း မပြုမီ ထိုင်းနိုင်ငံ အတွင်းရှိ မည်သည့် မြို့၊ ဧရိယာများတွင် နေထိုင်ခဲ့ပါသလဲ။ ထိုဧရိယာ၊ ဒေသများတွင် အချိန်ကာလ မည်မျှကြာ အောင် နေထိုင်ခဲ့ရပါသလဲ။
- (၃) (ချင်းမိုင်၊ တပ်ခံ၊ ဆမ္မတ်ဆွန်၊ ဖူးခက်မြို့များသို့) အခြေချနေထိုင်ခြင်း မပြုမီ သင် မည်သူနှင့် နေထိုင်ခဲ့ပါသလဲ။ သင့် မိသားစုအား ပြုစု စောင့်ရှောက်နေရပါသလား။
- (၄) (ချင်းမိုင်၊ တပ်ခံ၊ ဆမ္မတ်ဆွန်၊ ဖူးခက်မြို့များသို့) အခြေချနေထိုင်ခြင်း မပြုမီ သင်၏ အသက်မွေးဝမ်းကြောင်းအတွက် အလုပ်အကိုင်က ဘာလဲ။ ထိုအလုပ်အကိုင် အကြောင်းနှင့် ဝင်ငွေကို ပြောပြနိုင်မလား။ သင်၏ အလုပ်အကိုင်ပြောင်းလဲမှုများ ရှိခဲ့ပါသလား။ ဘယ်နှစ်ကြိမ်လောက် ပြောင်းလဲ လုပ်ကိုင်ခဲ့ပါသလဲ။
- (၅) (ချင်းမိုင်၊ တပ်ခံ၊ ဆမ္မတ်ဆွန်၊ ဖူးခက်မြို့များသို့) မပြောင်းရွှေ့မှီ နဂိုရှိသည့် သင့် ဘဝနှင့် သင့်အလုပ်အကိုင်ကို ကျေနပ်နှစ်သက် ပျော်ရွှင်ပါသလား။

အပိုင်း (၄) (ချင်းမိုင်၊ တပ်ခံ၊ ဆမ္မတ်ဆွန်၊ ဖူးခက်မြို့များသို့) ရွှေ့ပြောင်း အခြေချ နေထိုင်ရေး အတွက် ဆုံးဖြတ်ချက်ချရန် လှုံ့ဆော်ခဲ့သည့် အကြောင်းရပ်များ

- (၁) (ချင်းမိုင်၊ တပ်ခံ၊ ဆမ္မတ်ဆွန်၊ ဖူးခက်မြို့များသို့) ပြောင်းရွှေ့နေထိုင်ရခြင်း၏ ရည်ရွယ်ချက်က ဘာလဲ။
- (၂) (ချင်းမိုင်၊ တပ်ခံ၊ ဆမ္မတ်ဆွန်၊ ဖူးခက်မြို့များတွင်) သွေးသားနီးစပ်သူ၊ ဆွေမျိုးသားချင်း၊ အသိမိတ်ဆွေ သူငယ်ချင်းများ ရှိပါသလား။
- (၃) (ချင်းမိုင်၊ တပ်ခံ၊ ဆမ္မတ်ဆွန်၊ ဖူးခက်မြို့များသို့) ယခင်က သင်ရောက်ဖူးပါသလား။ သင် ယခုနေရာသို့ မလာရောက်မှီ သင်သွားရောက်မည့် နေရာ (ယခု သင်ရောက်ရှိနေ သည့် နေရာ) နှင့် ပတ်သက်၍ သတင်းအချက်များ ရရှိ ကြားသိခဲ့ပါသလား။
- (၄) (ချင်းမိုင်၊ တပ်ခံ၊ ဆမ္မတ်ဆွန်၊ ဖူးခက်မြို့များရှိ) အလုပ်အကိုင်များနှင့် ပတ်သက်သည့် သတင်းအချက်အလက်များ သင်ရရှိ ကြားသိခဲ့ပါသလား။ ဘယ်ကနေ သတင်းအချက် အလက်တွေ ရရှိခဲ့ပါသလဲ။ ဘယ်လိုရရှိခဲ့ပါသလဲ။

အပိုင်း (၅) (ချင်းမိုင်၊ တပ်ခံ၊ ဆမ္မတ်ဆွန်၊ ဖူးခက်မြို့များအတွင်း) အလုပ်လုပ်ကိုင်မှုနှင့် ပတ်သက်သည့် အတွေ့အကြုံများနှင့် ရွှေ့ပြောင်း အခြေချ နေထိုင်မှု၏ ဦးတည်ရာများ

- (၁) လက်ရှိအချိန်တွင် (ချင်းမိုင်၊ တပ်ခံ၊ ဆမ္မတ်ဆွန်၊ ဖူးခက်မြို့များအတွင်း) သင် ဘာအလုပ် အကိုင် ကို လုပ်ကိုင်နေပါသလဲ။ ယခင်က အခြားနေရာများတွင်ရော အလုပ်လုပ်ကိုင် ခဲ့ပါသ လား။ အလုပ်အကိုင်များကို အကြိမ်မည်မျှ ပြောင်းလဲ လုပ်ကိုင်ခဲ့ပါသလဲ။
- (၂) (ချင်းမိုင်၊ တပ်ခံ၊ ဆမ္မတ်ဆွန်၊ ဖူးခက်မြို့များအတွင်း) အလုပ်အကိုင်များ ရှာဖွေရန် မည်သူက ကူညီခဲ့ပါသလဲ။ အလုပ်အကိုင်ရှာဖွေရန်အတွက် ပိုက်ဆံပေးခဲ့ရပါသလား။

- (၃) (ချင်းမိုင်၊ တပ်ခံ၊ ဆမ္မတ်ဆန္ဒ၊ ဖူးခက်မြို့များအတွင်း) သင်၏ ဝင်ငွေက ဘယ်လောက်ရှိပါသလဲ။ အလုပ်လုပ်ကိုင်ရခြင်း အခြေအနေက ဘယ်လိုလဲ။ သင့်ဆီမှာ အလုပ်လုပ်ကိုင်ခွင့် အထောက်အထားရှိပါသလား။
- (၄) သင်လုပ်ကိုင်နေသည့် နေရာတွင် သင်နှင့် (တိုင်းရင်းသား) လူမျိုးတူညီသည့် သူငယ်ချင်း များရှိပါသလား။
- (၅) အလုပ်ရှင်၊ လုပ်ဖော်ကိုင်ဖက်များနှင့် ဆက်ဆံရေးက ဘယ်လိုရှိပါသလဲ။
- (၆) လုပ်ငန်းအတွင်း အခက်အခဲများနှင့် အတားအဆီးများရှိပါသလား။ ပြဿနာများကို သင်ဘယ်လို ဖြေရှင်းပါသလဲ။
- (၇) (ချင်းမိုင်၊ တပ်ခံ၊ ဆမ္မတ်ဆန္ဒ၊ ဖူးခက်မြို့များအတွင်း) အချိန်ကြာနေထိုင်ရန် သင့်တွင် အစီအစဉ်ရှိပါသလား။ ဘာကြောင့်လဲ။
- (၈) (ချင်းမိုင်၊ တပ်ခံ၊ ဆမ္မတ်ဆန္ဒ၊ ဖူးခက်မြို့များအတွင်း) သင်၏ ဘဝနှင့် အလုပ်အကိုင် အခြေအနေအတွက် သင်ကျေနပ် နှစ်သက်ပျော်ရွှင်ပါသလား။